

Міністерство освіти України
Сумський державний педагогічний університет
імені А.С. Макаренка

**Анатолій МАКСИМЕНКО, Катерина ОМЕЛЬЯНЕНКО,
Захар ОМЕЛЬЯНЕНКО**

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ХОРЕОГРАФІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Навчально-методичний посібник

Суми – 2025

УДК [793.31/.34]:378.091.33
М54

*Рекомендовано до друку рішенням вченої ради Сумського
державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка
(протокол № 12 від 23.06.2025 року)*

Рецензенти:

Інна ДОВЖИНЕЦЬ – доктор мистецтвознавства, професор кафедри загального та спеціального фортепіано Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського.

Лариса СЕРИХ – завідувачка кафедри теорії і методики змісту освіти КЗ Сумський обласний інститут педагогічної освіти, кандидатка педагогічних наук, доцентка.

Максименко А., Омеляненко К., Омеляненко З.

М54 Методика викладання хореографічних дисциплін: навчально-методичний посібник. / А.І. Максименко, К.А. Омеляненко, З.В. Омеляненко. – Суми : ФОП «Цьома С. П.», – 2025 – 220 с.

Навчально-методичний посібник призначений для студентів спеціальності 024 «Хореографія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти та спрямований на підтримку в опануванні дисципліни «Методика викладання хореографічних дисциплін». Посібник містить теоретичний матеріал, що забезпечує ґрунтовне розуміння методики підготовки, планування та проведення занять із хореографічних дисциплін, а також методичні рекомендації щодо організації навчального процесу. Особливу увагу приділено методичним вказівкам для виконання практичних і самостійних робіт, що сприяють розвитку професійних навичок майбутніх педагогів-хореографів.

УДК [793.31/.34]:378.091.33

©Максименко А.І., 2025

©Омеляненко К. А., 2025

©Омеляненко З.В., 2025

©ФОП Цьома С.П., 2025

©СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАЛЬНО-ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ	6
1.1. Організація навчально-освітнього процесу у дитячому творчому колективі	6
1.2. Планування навчально-освітнього процесу в дитячому творчому колективі	21
1.3. Методичні вказівки до практичної роботи на тему «Планування навчально-освітнього процесу у дитячому творчому колективі».....	33
1.4. Методичні вказівки для проведення самостійної роботи на тему «Планування навчально-освітнього процесу у дитячому творчому колективі»	39
РОЗДІЛ 2 МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ КЛАСИЧНОГО ТАНЦЮ	43
2.1. Методика проведення занять класичного танцю	43
2.2. Методичні вказівки до самостійної роботи. Методика проведення занять класичного танцю.	68
2.3. Методичні вказівки до практичної роботи.	81
РОЗДІЛ 3 МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ НАРОДНОГО ТАНЦЮ	90
3.1. Методика проведення занять народного танцю	90
3.2. Методичні вказівки до самостійної роботи. Методика проведення занять народного танцю.	115
РОЗДІЛ 4 МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ СУЧАСНОГО ТАНЦЮ	131
4.1. Методика проведення занять сучасного танцю	131
4.2. Методичні вказівки до самостійної роботи. Методика проведення занять сучасного танцю.....	155
4.3. Методичні вказівки до практичної роботи. Методика проведення занять сучасного танцю	161
РОЗДІЛ 5 МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ БАЛЬНОГО ТАНЦЮ	167
5.1. Методика проведення занять бального танцю	167
5.2. Методичні вказівки до самостійної роботи. Методика проведення занять бального танцю	180
5.3. Методичні вказівки до практичної роботи. Методика проведення занять бального танцю	196

РОЗДІЛ 6 АНАЛІЗ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ ТА ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ.....	202
6.1. Методичні вказівки до практичної роботи. Аналіз освітніх програм з хореографічних дисциплін для закладів позашкільної освіти.....	202
ЛІТЕРАТУРА.....	212

ВСТУП

Навчально-методичний посібник призначений для студентів спеціальності 024 «Хореографія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти з метою підтримки їх у вивченні дисципліни «Методика викладання хореографічних дисциплін».

Основною метою дисципліни є підготовка майбутніх фахівців до викладацької діяльності у сфері хореографії. Після опанування курсу студенти мають засвоїти теоретичні засади, методик викладання та хореографічні елементи класичного, народно-сценічного, спортивно-бального та сучасного танців. Вони повинні вміти проводити заняття з цих напрямів, застосовувати виконавські навички у репетиційній, постановочній та педагогічній роботі.

Структура посібника включає теоретичний матеріал, що сприяє глибокому засвоєнню методики підготовки та проведення уроків з хореографічних дисциплін. Методичні вказівки до практичних робіт містять алгоритм виконання завдань, питання для самоконтролю, ситуаційні вправи, вимоги до оформлення виконаних робіт, критерії оцінювання та завдання для самостійного опрацювання.

Форма проведення практичних занять є уніфікованою для всіх тем, однак специфіка структури уроків, їх типи, методи і прийоми викладання можуть варіюватися залежно від рівня підготовки студентів та їхніх творчих здібностей. Посібник також містить вимоги до самостійної роботи, в межах якої студенти відпрацьовують навички підготовки уроків з класичного, народно-сценічного, сучасного та спортивно-бального танців. Під час виконання самостійних завдань вони розробляють робочі програми з хореографічних дисциплін для закладів позашкільної освіти, складають плани уроків, аналізують навчально-методичну літературу та освітні програми.

У процесі вивчення дисципліни передбачається опора на чинну нормативно-правову базу, зокрема закони України «Про освіту», «Про позашкільну освіту», підзаконні акти та положення, що регламентують викладання хореографічних дисциплін у закладах позашкільної освіти.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАЛЬНО-ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

1.1. Організація навчально-освітнього процесу у дитячому творчому колективі

Після вивчення теми студенти повинні знати:

1. *Основні поняття та структуру системи освіти.*
2. *Вимоги до змісту освіти в дитячих творчих колективах.*
3. *Нормативно-правові документи, що регламентують організацію навчально-освітнього процесу.*

План:

1. *Поняття та структура системи освіти.*
2. *Зміст освіти в дитячих творчих колективах.*
3. *Основні вимоги до організації навчально-освітнього процесу.*

Література:

1. Бех І. Д. Виховання особистості : у 2 кн. Кн. 1 : Особистісно-орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади : наук. вид. / І. Д. Бех. – Київ: Либідь, 2003. – 280 с.
2. Биковська О., Громовий В. Позашкільна освіта: концептуальні засади в умовах реформування системи освіти України [Електронний ресурс] / О. Биковська, В. Громовий. – Режим доступу: <http://educationua.org/ua/articles/435-pozashkilna-osvita-kontseptualni-zasadi>.
3. Вознюк Л. В. Формування життєвої компетентності учнів в умовах становлення Нової української школи / Л. В. Вознюк // Розвиток життєвої компетентності особистості в умовах освітніх трансформацій : виховний, психологічний, інклюзивний виміри: матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. (19–21 черв. 2019 р., м. Скадовськ) / за ред. І. Я. Жорової, С. О. Моїсеєва. – Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2019. – С. 31–33.
4. Дорожня карта освітньої реформи (2015–2025 рр.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/content/Діяльність/Зв'язки з громадськістю/Громадське обговорення/08-road-map-sk-end.pdf>.
5. Закон України «Про позашкільну освіту» // Збірник документів щодо організації позашкільної освіти. – Київ, 2002.
6. Концепція розвитку позашкільної освіти // Збірник документів щодо організації позашкільної освіти. – Київ, 2019.
7. Модернізація організації освітнього процесу в закладах позашкільної освіти: метод. посіб. / А. Є. Бойко, В. В. Вербицький, А. В. Корнієнко, О. В. Литовченко ; за ред. В. В. Мачуського. – Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2020. – 223 с. – Режим доступу : <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/723075>.
8. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України; [редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий, А. М. Гуржій, О. Я. Савченко] ; за заг. ред. В. Г. Кременя. – Київ: Педагогічна думка, 2016. – 448 с. – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nrk/Analitichni-materialy/7-natsionalna-dopovid-pro-stan-i>

- rozvitok-osviti-v-ukraini.pdf.
9. Освіта в незалежній Україні: розвиток та конкурентоспроможність : інформ.-аналіт. зб. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2021/08/Informatsijno-analitychnyj-zbirnyk-Osvita-v-ezalezhnij-Ukrayini-rozvytok-ta-konkurentospromozhnist.pdf>.
  10. Сембрат А., Самойленко Н. Компетентнісний підхід у сучасному вітчизняному та зарубіжному освітньому просторі / А. Сембрат, Н. Самойленко // Педагогічні науки. – 2016. – Вип. 69. – С. 130–133.
  11. Стратегія розвитку позашкільної освіти / за ред. проф. О. В. Биковської. – Київ: ІВЦ АЛКОН, 2018. – 96 с. – ISBN 978-966-8449-64-2. – Режим доступу: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/23320/-Stratehiia%20Rozvytku%20Pozashkilnoi%20Osvity.pdf?sequence=1>.
  12. Теоретико-методичні основи виховання творчої особистості учнів в умовах позашкільних навчальних закладів. – Київ, 2006.
  13. Щодо збереження мережі позашкільних навчальних закладів : лист МОН від 29.01.2015 р. № 1/9–40 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://osvita.ua/legislation/pozashk_osv/45665/.

1. Поняття та структура системи освіти

Система освіти – це сукупність організованих заходів, програм і установ, які забезпечують процес навчання, виховання та розвитку особистості. Вона включає не лише навчальні заклади, а й нормативно-правові документи, освітні програми, методики викладання та інші складові, що сприяють отриманню знань та навичок. Метою системи освіти є створення умов для повноцінного розвитку особистості, її підготовки до життя в суспільстві та професійної діяльності.

Структура системи освіти України базується на принципах доступності, безперервності, державної підтримки та відповідності потребам суспільства і ринку праці. Вона поділяється на кілька рівнів:

- 1. Дошкільна освіта** – навчання дітей до 6 років, що забезпечує їх соціалізацію та підготовку до шкільного навчання. Дошкільна освіта є невід’ємною частиною загальної освіти та базується на принципах інклюзивності та доступності для всіх дітей.
- 2. Загальна середня освіта** – включає початкову (1–4 класи), основну (5–9 класи) та старшу (10–12 класи) школу, що дає учням загальні знання і навички для подальшого навчання. Відповідно до «Закону України про освіту» середня освіта є обов’язковою для дітей віком від 6 до 18 років.
- 3. Професійно-технічна освіта** – навчання, яке надає професійні навички для роботи в різних галузях економіки. Професійно-технічна освіта надається через заклади професійно-технічної освіти та центри професійного розвитку.

4. Вища освіта – отримання спеціальності в університетах, академіях, інститутах на бакалаврському, магістерському та аспірантському рівнях. Вища освіта є важливою складовою професійної підготовки фахівців для різних сфер діяльності. Згідно з «Законом України про освіту», вища освіта забезпечує здобуття студентами глибоких теоретичних і практичних знань на рівнях бакалавра, магістра та доктора філософії.

5. Позашкільна освіта – освітні програми, що реалізуються в позашкільних установах (наприклад, дитячих школах мистецтв, спортивних школах, гуртках), спрямовані на розвиток творчих здібностей, хобі та інтересів учнів. Позашкільна освіта є добровільною, але надає можливість для дітей і молоді здійснювати навчання поза межами формальних навчальних програм.

Згідно з «Законом України про освіту» (2017 р.), система освіти в Україні орієнтована на європейські стандарти та принципи, такі як демократичність, інклюзивність, доступність і якість. Закон визначає освітні права громадян, гарантує доступність освіти для осіб з інвалідністю, а також підкреслює важливість формування інклюзивного середовища для всіх учасників освітнього процесу. У рамках цих принципів важливу роль відіграє розвиток нових підходів до викладання, інтеграція сучасних технологій у процес навчання та оцінювання, а також забезпечення рівних можливостей для всіх учнів і студентів.

Таким чином, сучасний стан системи освіти України передбачає її постійний розвиток і адаптацію до соціальних, економічних і технологічних змін, що відповідає потребам як окремих осіб, так і держави в цілому.

Згідно з «Законом України про освіту», держава визначає основні принципи, які спрямовують політику в галузі освіти. Ці принципи є основою для розвитку системи освіти в Україні та включають такі ключові аспекти:

1. Доступність освіти

Освіта повинна бути доступною для всіх громадян без будь-яких обмежень, зокрема за ознакою статі, віку, фізичних можливостей, національності, віросповідання чи соціального статусу. Це включає гарантію рівного доступу до освіти на всіх її рівнях та в усіх формах навчання, у тому числі через розвиток дистанційної та інклюзивної освіти.

2. Безперервність освіти

Освіта є безперервним процесом, що охоплює всі етапи життя особистості – від дошкільного до вищого навчання, а також професійну перепідготовку, підвищення кваліфікації та освіти для дорослих. Це дозволяє кожному громадянину отримати необхідні знання та навички протягом життя для адаптації до змін у соціумі та на ринку праці.

3. Інклюзивність освіти

Закон визначає інклюзивність як важливий принцип, що передбачає забезпечення рівних можливостей для отримання освіти всім громадянам, включаючи осіб з особливими освітніми потребами. Усі навчальні заклади повинні бути готовими до інтеграції таких учнів в освітній процес.

4. Демократичність і гуманізм

Освіта повинна ґрунтуватися на принципах демократії та гуманізму, що означає повагу до прав і свобод людини, а також орієнтацію на розвиток особистості, її критичне мислення, творчі здібності та здатність до самореалізації. Студенти повинні бути залучені до процесу прийняття рішень в навчальному процесі.

5. Якість освіти

Основним завданням держави є забезпечення високої якості освіти на всіх її рівнях. Це передбачає як відповідність навчальних програм державним стандартам, так і впровадження сучасних методик та інновацій у процесі навчання. Якість освіти оцінюється через навчальні досягнення учнів, рівень кваліфікації педагогів, а також ступінь готовності випускників до успішної професійної діяльності.

6. Автономія навчальних закладів

Закон передбачає автономію закладів освіти, що включає право навчальних закладів на розробку власних навчальних планів, програм та інноваційних освітніх технологій в межах державних стандартів. Це дозволяє підвищувати гнучкість та адаптивність освітнього процесу до змінних умов.

7. Забезпечення рівних можливостей для здобуття освіти

Держава повинна забезпечити рівні можливості для здобуття освіти всіх категорій громадян, зокрема через створення фінансових механізмів підтримки малозабезпечених верств населення, розвиток стипендіальних та кредитних програм, а також надання безкоштовної освіти в публічних закладах.

8. Інноваційність та науково-методична підтримка

Важливим принципом є розвиток інноваційних технологій, що використовуються в освіті, а також підтримка науково-методичної діяльності. Освітній процес повинен ґрунтуватися на сучасних наукових досягненнях та інтеграції новітніх технологій у навчання.

9. Соціальна відповідальність освіти

Освіта повинна сприяти формуванню відповідальних громадян, що здатні досягати соціальних змін, брати участь у громадському житті, бути свідомими членами суспільства та розвивати соціальні та моральні цінності.

Ці принципи покликані забезпечити стабільний розвиток освітньої системи України, збереження її конкурентоспроможності та інтеграцію з міжнародною освітньою спільнотою, а також створити умови для забезпечення рівних можливостей для всіх громадян у здобутті якісної освіти.

Згідно з «Законом України про освіту», структура освітніх установ в Україні охоплює різні типи навчальних закладів, які відрізняються за рівнем, характером освітніх послуг та професійним спрямуванням. Це дозволяє забезпечити різноманіття освітніх можливостей для всіх категорій громадян та сприяти розвитку різних аспектів особистості. Основними типами освітніх установ є:

1. Дошкільні навчальні заклади

Ці заклади забезпечують дошкільну освіту для дітей віком від народження до шести років. Дошкільні навчальні заклади спрямовані на ранній розвиток дитини, її соціалізацію та підготовку до навчання в школі. Вони можуть бути як державними, так і приватними, а також включати різні форми навчання, такі як дитячі садки, ясла, центри розвитку.

2. Загальноосвітні навчальні заклади

Загальна середня освіта в Україні надається в навчальних закладах, що поділяються на три рівні:

- **Початкова освіта (1-4 класи)** – забезпечує базову освіту та розвиток дітей у ранньому віці.
- **Основна середня освіта (5-9 класи)** – охоплює етап середнього навчання, на якому учні набувають основних знань і навичок.
- **Старша середня освіта (10-12 класи)** – забезпечує підготовку учнів до професійного навчання чи вступу до вищих навчальних закладів.

3. Професійно-технічні навчальні заклади (ПТНЗ)

Ці заклади надають середню спеціалізовану освіту та професійну підготовку. Вони орієнтовані на навчання конкретним професіям і забезпечують практичні навички, необхідні для роботи в різних галузях. ПТНЗ включають професійні училища, технікуми, коледжі та центри професійного розвитку.

4. Вищі навчальні заклади

Вищі навчальні заклади надають освіту на рівнях бакалавра, магістра та доктора філософії. В Україні до таких закладів відносяться університети, академії, інститути та коледжі, які здійснюють підготовку фахівців з різних галузей знань. Вища освіта є важливою складовою професійної підготовки, надаючи студентам глибокі теоретичні та практичні знання.

5. Позашкільні навчальні заклади

Позашкільні установи займаються організацією навчання поза межами загальноосвітніх програм, пропонуючи освітні програми для розвитку творчих здібностей, фізичної активності та особистісного розвитку. Це можуть бути дитячі художні школи, спортивні школи, гуртки, центри розвитку, школи мистецтв, що займаються навчанням у різних творчих та спортивних напрямках.

6. Навчальні заклади для дорослих (освіта для дорослих)

До цієї категорії відносяться установи, що надають освіту людям старшого віку. Вони можуть включати курси підвищення кваліфікації, школи для дорослих, курси з професійної перепідготовки, а також програми дистанційного навчання та освіти для людей з обмеженими можливостями.

7. Інклюзивні навчальні заклади

Це заклади, що забезпечують освіту для осіб з особливими освітніми потребами. Вони створюють умови для навчання дітей з інвалідністю, забезпечуючи їм рівний доступ до освітніх послуг. Інклюзивні заклади реалізують індивідуальні освітні програми та створюють спеціалізоване середовище для розвитку таких учнів.

Згідно з «Законом України про освіту», кожен тип навчальних закладів має свій специфічний функціонал і напрямок роботи, що відповідає потребам учнів, студентів та суспільства в цілому. Усі ці заклади взаємодіють між собою, забезпечуючи комплексну підготовку та розвиток громадян на всіх етапах їхнього життєвого шляху.

Організаційно-правові форми освітніх установ та різноманітність форм здобуття освіти в Україні

Згідно з «Законом України про освіту», освітні установи можуть мати різні організаційно-правові форми. Зокрема, вони можуть бути:

- 1. Державними** – навчальні заклади, що фінансуються з державного бюджету і підпорядковуються державним органам управління.
- 2. Муніципальними** – навчальні заклади, що фінансуються з місцевих бюджетів і підпорядковуються органам місцевого самоврядування.
- 3. Недержавними** – приватні навчальні заклади, а також установи, засновані громадськими та релігійними організаціями, які надають освітні послуги на платній основі.

Згідно з чинним законодавством, форма здобуття освіти також може бути різною, що дозволяє кожному учню чи студенту вибрати найзручніший для себе варіант. Основними формами здобуття освіти є:

- **Очна форма навчання** – традиційний варіант, коли учні або студенти відвідують навчальні заклади і здобувають знання за розкладом, що встановлюється закладом.
- **Заочна форма навчання** – передбачає рідше відвідування навчального закладу, більшу частину навчання складає самостійна робота.
- **Очно-заочна (вечірня) форма навчання** – поєднує елементи очної та заочної форм навчання і дозволяє здобувати освіту в зручний час, зокрема, вечірній або на вихідних.
- **Сімейне навчання** – форма навчання, коли батьки або інші уповноважені особи організують навчальний процес вдома, відповідно до вимог освітньої програми та стандартів.
- **Самоосвіта** – процес самостійного здобуття знань за допомогою навчальних матеріалів, посібників, електронних ресурсів, без безпосереднього залучення до традиційної освітньої установи.
- **Екстернат** – форма навчання, при якій учень здає екзамени за повний курс без безпосередньої присутності на заняттях, виконуючи основні вимоги навчальної програми.

У контексті організації освітнього процесу важливим аспектом є **освітні програми**, які реалізуються в навчальних закладах. Вони являють собою підготовлені компетентними фахівцями документи,

що визначають зміст і обсяг освіти, який має освоїти учень чи студент. У програмі формулюються цілі та завдання курсу, методичне забезпечення та особливості організації занять.

В Україні реалізуються дві основні категорії освітніх програм:

- 1. Загальноосвітні програми** – ці програми спрямовані на формування загальної культури особистості, її адаптацію до життя в суспільстві та створення основи для усвідомленого вибору і освоєння професійних освітніх програм. Загальноосвітні програми поділяються на основні та додаткові.
- 2. Професійні програми** – спрямовані на підвищення професійного рівня та загальноосвітнього рівня учнів або студентів. Вони забезпечують підготовку фахівців відповідної кваліфікації, що відповідає вимогам ринку праці. Професійні програми також мають основні та додаткові варіанти.

Таким чином, система освіти в Україні забезпечує різноманітність освітніх форм та програм, що дає змогу кожному здобувати знання та навички відповідно до своїх потреб та можливостей.

2. Зміст освіти в дитячих творчих колективах

Освіта в дитячих творчих колективах має специфічні особливості, оскільки вона спрямована не лише на набуття знань і вмінь, а й на розвиток творчих здібностей, формування особистісної та емоційної зрілості дітей. Вихованці творчих колективів здобувають не лише загальні освітні навички, але й розвивають креативність, емоційну виразність, соціальну адаптацію та здатність до колективної діяльності.

1. Основні завдання освіти в дитячих творчих колективах

Завдання, які стоять перед навчальними закладами, що займаються розвитком дітей у творчих колективах, включають:

- Розвиток творчих здібностей дітей у різних видах мистецтва (хореографія, музика, образотворче мистецтво, театральне мистецтво тощо);
- Формування основ загальної культурної освіти через участь у творчих проектах та виступах;
- Розвиток особистісних якостей учнів, таких як дисципліна, відповідальність, працелюбність, взаємодія в групі, комунікабельність;

- Підготовка до участі в конкурсах, фестивалях та інших культурно-мистецьких заходах, де діти можуть проявити себе та оцінити свій рівень підготовки.

2. Структура та зміст освітніх програм у дитячих творчих колективах

Програми, що реалізуються в дитячих творчих колективах, розробляються з урахуванням інтересів та вікових особливостей дітей. Основним змістом є:

- **Основи творчих дисциплін** – хореографія, музика, вокал, акторська майстерність, образотворче мистецтво. Залежно від напрямку творчого колективу, програми можуть включати теорію та практику конкретного мистецького виду.
- **Колективна діяльність** – в межах таких програм діти навчаються працювати в команді, що включає взаємопідтримку, взаємодію, координацію рухів або голосів, створення єдиного образу під час виступів.
- **Розвиток технічних навичок** – важливе значення має розвиток технічних аспектів мистецької діяльності, таких як правильна техніка виконання танцю, вокалу, акторських прийомів або художніх технік.
- **Теоретична підготовка** – вивчення основ теорії хореографії, музики, драматургії, художніх напрямків, історії мистецтва для глибшого розуміння предмета.
- **Особистісний розвиток** – програми повинні включати елементи психологічної підтримки, що допомагає дітям формувати позитивне ставлення до себе та навколишнього світу, розвивати впевненість у своїх силах.

3. Методи і підходи до навчання

Зміст освіти в дитячих творчих колективах не обмежується лише передачею теоретичних знань чи технічних вмінь. Основною метою є створення умов для розвитку творчого потенціалу кожної дитини. Для цього використовуються різноманітні методи та підходи:

- **Інтерактивні методи навчання** – дискусії, ігри, тренінги, що сприяють активному залученню дітей до процесу навчання та розвитку їх творчого мислення.
- **Творчі майстерні** – практичні заняття, під час яких діти можуть експериментувати та створювати власні твори в різних видах мистецтва.

- **Групова та індивідуальна робота** – поєднання роботи в групах та індивідуальних завдань дозволяє враховувати інтереси та потреби кожного учня.
- **Підготовка до публічних виступів** – важливим аспектом є підготовка до виступів, концертів, вистав, де діти мають можливість проявити свої досягнення, отримати зворотний зв'язок і оцінку своїх зусиль.

4. Оцінка результатів навчання

У дитячих творчих колективах оцінка результатів навчання зазвичай не обмежується традиційними оцінками в балах. Більше уваги приділяється оцінці процесу творчого розвитку дитини, її прогресу в освоєнні техніки, а також здатності до самовираження. Важливими є:

- **Самооцінка учня** – розвиток вміння критично оцінювати свої досягнення та ставлення до виконаної роботи.
- **Оцінка педагогом** – регулярний моніторинг успіхів і труднощів кожної дитини з наданням конкретних рекомендацій щодо подальшого розвитку.
- **Відгуки учасників колективу та глядачів** – участь у виступах, конкурсах, фестивалях дозволяє отримати відгуки від однолітків, викладачів та глядачів, що сприяє розвитку впевненості у своїх силах та прагнення до вдосконалення.

5. Роль позашкільної освіти у формуванні культурної особистості

Зміст освіти в дитячих творчих колективах має важливе значення для формування культурної особистості дитини, розвитку її естетичних смаків, здатності до творчого самовираження та взаємодії з іншими людьми. Освітні програми цих колективів не лише вчать дітей певним технічним навичкам, а й розвивають у них креативність, емоційну чутливість, а також критичне та незалежне мислення.

Зміст загальної освіти в дитячих творчих колективах є важливим компонентом, що впливає на формування всебічно розвиненої особистості дитини. Така освіта, виходячи з її специфіки, не лише сприяє здобуттю нових знань і навичок, але й розвиває важливі соціальні та емоційні компетенції, що є необхідними для гармонійного розвитку дитини.

Основними факторами формування змісту освіти в дитячих творчих колективах є не тільки соціальні вимоги, але й індивідуальні потреби дітей, їхні інтереси та потенціал. Педагогічні працівники повинні враховувати ці аспекти, щоб ефективно організувати навчальний процес. Вони мають можливість коригувати зміст навчальних програм, аби забезпечити відповідність актуальним соціальним запитам і динамічним змінам у суспільстві.

Зміст загальної освіти в дитячих творчих колективах включає такі важливі складові:

- Формування особистісних якостей, таких як здатність до самовираження, критичне мислення, емоційна виразність та самоосвіта.
- Залучення до творчої діяльності, що дозволяє дітям розвивати свої інтереси у хореографії, музиці, живописі та інших видах мистецтва, що сприяє розвитку їх самооцінки та впевненості в собі.
- Розвиток колективних навичок, коли діти вчаться взаємодіяти з однолітками, працювати в команді, бути відповідальними за свою роль у колективі, що є важливою складовою соціалізації.
- Освітні програми, що реалізуються в межах національних освітніх вимог, спрямовані на розвиток творчих здібностей і врахування індивідуальних потреб учнів.

Педагоги дитячих об'єднань позашкільної освіти виконують важливу роль у реалізації цих складових, створюючи комфортне і творче середовище, в якому кожна дитина може розвивати свій потенціал. Вони не лише передають знання, а й допомагають вихованцям ставати самостійними, впевненими та творчими людьми. Педагоги формують атмосферу підтримки, яка дозволяє дітям відчувати себе важливою частиною колективу та сприяє їх особистісному розвитку.

Окрім цього, важливим елементом змісту освіти є створення різних форм масової виховної роботи. Через виступи, конкурси, вистави та інші культурно-освітні заходи діти мають можливість продемонструвати свої досягнення, взаємодіяти з іншими колективами та публікою, що дозволяє розвивати соціальні компетенції і розширювати горизонти світогляду.

3. Основні вимоги щодо організації навчально-освітнього процесу

Організація освітнього процесу в освітньому закладі є важливою складовою для забезпечення ефективного навчання та розвитку учнів. Вона визначається на основі основних нормативних документів, серед яких навчальний план, річний календарний графік навчального процесу та розклад занять. Ці документи є результатом самостійного розроблення та затвердження навчальним закладом, що дозволяє врахувати специфіку діяльності установи та інтереси учнів. Разом із тим, вони повинні відповідати вимогам загальнонаціональних стандартів, розроблених державними органами управління освітою.

Державні органи управління освітою виконують важливу роль у розробці базових навчальних планів, які визначають основні напрями навчальної діяльності. Вони також складають зразкові переліки дисциплін, які є обов'язковими для викладання в кожному навчальному закладі. Такий підхід дозволяє стандартизувати освітні програми на загальнонаціональному рівні, що сприяє єдиному освітньому простору та підвищенню якості освіти в країні.

Після затвердження навчальних планів та графіків, зміни до них можуть вноситися лише за умови, що це передбачено законодавством або іншими нормативно-правовими актами. Це забезпечує стабільність і прогнозованість навчального процесу для учнів, педагогів і батьків, що є важливою складовою ефективного освітнього процесу.

Освітня установа має право самостійно обирати систему оцінювання учнів, що дозволяє врахувати специфіку навчальних предметів, індивідуальні особливості учнів та педагогічні підходи в роботі. Окрім традиційних методів оцінювання, школи можуть використовувати інноваційні підходи, такі як проектне навчання, портфоліо, самооцінка та взаємооцінка, що сприяють розвитку критичного мислення учнів та їх здатності самостійно оцінювати свій прогрес. Однак, незалежно від обраної системи, всі форми оцінювання повинні бути прозорими, зрозумілими та доступними для учнів і їхніх батьків.

Підсумкова атестація випускників є важливим етапом завершення навчального процесу. Вона визначає рівень засвоєння учнями програмного матеріалу та готовність до подальшого навчання або

професійної діяльності. Атестація проводиться відповідно до встановлених вимог, і її результати мають бути об'єктивними та відповідати освітнім стандартам.

Важливою складовою організації освітнього процесу є підтримка дисципліни в навчальному закладі. Вона повинна базуватися на принципах взаємоповаги до гідності учнів, вихованців і педагогів. Це означає, що навчальний процес має бути спрямований на формування здорових стосунків між усіма учасниками освітнього процесу, де кожен учасник має право на висловлення своєї думки, збереження особистої гідності та поваги до інших. Всі форми фізичного або морального насильства є категорично забороненими і мають бути виключені з освітнього середовища.

Для забезпечення прозорості навчального процесу батькам або законним представникам учнів повинна бути надана можливість ознайомлюватися з ходом та змістом освітнього процесу, а також з результатами навчальної діяльності учнів. Це включає доступ до інформації щодо навчальних програм, графіків занять, а також оцінок успішності учнів. Такі заходи сприяють залученню батьків до навчального процесу, створюють атмосферу взаєморозуміння і підтримки, що є важливим для гармонійного розвитку дитини.

Згідно з вимогами законодавства, освітня установа зобов'язана вести індивідуальний облік результатів навчання учнів. Це включає запис та зберігання даних про успішність учнів за всіма дисциплінами та етапами навчання. Ведення архіву оцінок має здійснюватися як на паперових, так і на електронних носіях відповідно до затверджених нормативів. Збереження даних є важливим для подальшого контролю за якістю освітнього процесу, а також для формування документів, таких як дипломи, свідоцтва та атестати.

Таким чином, організація освітнього процесу є комплексним і багаторівневим процесом, який охоплює не лише питання планування та контролю за навчанням, але й формування сприятливого морального та емоційного клімату в навчальному закладі.

Запитання для самопідготовки, що відповідають опрацьованому матеріалу:

1. Що є основою організації освітнього процесу в освітньому закладі?
2. Які основні принципи державної політики у галузі освіти в Україні?

3. Як визначається система освіти в Україні та які її основні компоненти?
4. Назвіть типи навчальних закладів, що здійснюють освіту на різних рівнях.
5. Які типи освітніх програм реалізуються в Україні на різних етапах навчання?
6. Охарактеризуйте освітню установу, в якій ви навчаєтесь: її тип, форма здобуття освіти та організаційно-правова форма.
7. Які чинники впливають на формування змісту освіти в дитячих творчих колективах?
8. Охарактеризуйте заклади позашкільної освіти та їх роль у розвитку творчих здібностей дітей.
9. Які вимоги пред'являються до організації освітнього процесу в навчальних закладах?
10. Назвіть основні документи, що регламентують організацію навчально-освітнього процесу в освітніх установах.

Методичні вказівки для самопідготовки

Для ефективного засвоєння матеріалу, після вивчення основних питань теми, рекомендується дати відповідь на такі запитання та виконати додаткові вправи:

1. Зрозумійте основи організації освітнього процесу:

- Поясніть, що є основою організації системи освіти в Україні.
- З'ясуйте, які документи та регламенти визначають організацію навчального процесу в освітніх закладах.
- Проаналізуйте роль та значення навчальних планів, календарних графіків і розкладу занять.

2. Вивчіть принципи державної політики у галузі освіти:

- Розгляньте основні принципи, на яких базується державна політика в освіті.
- Зосередьтеся на основних завданнях і цілях освітньої політики, а також на її впливі на організацію навчання та підготовку кадрів.

3. Розберіться в понятті «система освіти»:

- Ознайомтесь з поняттям системи освіти і її складовими: загальна середня освіта, професійно-технічна освіта, вища освіта, позашкільна освіта.
- Досліджуйте взаємозв'язки між цими елементами і їх роль у процесі навчання.

- 4. Проаналізуйте типи навчальних закладів:**
  - Ознайомтесь з різними типами навчальних закладів в Україні та їхньою специфікою: загальноосвітні школи, ліцеї, гімназії, вищі навчальні заклади та заклади позашкільної освіти.
  - Поясніть, чим вони відрізняються за програмами навчання, структурою та формами здобуття освіти.
- 5. З'ясуйте особливості освітніх програм:**
  - Досліджуйте різні типи освітніх програм в Україні, включаючи загальноосвітні програми, програми позашкільної освіти, курси підвищення кваліфікації, додаткові програми для розвитку творчих здібностей.
  - Охарактеризуйте основні напрямки, на яких фокусуються ці програми.
- 6. Ознайомтесь з організацією освітнього процесу в конкретній установі:**
  - Охарактеризуйте освітній заклад, в якому ви навчаєтесь: тип закладу, форма здобуття освіти, організаційно-правова форма та особливості освітнього процесу.
  - Розгляньте, як ці фактори впливають на організацію навчання та взаємодію між учнями і педагогами.
- 7. Вивчіть чинники, що впливають на формування змісту освіти:**
  - Проаналізуйте фактори, які впливають на визначення змісту освітніх програм, особливо в контексті дитячих творчих колективів.
  - Досліджуйте вплив соціальних, культурних і економічних умов на формування навчальних планів та програм.
- 8. Охарактеризуйте заклади позашкільної освіти:**
  - Вивчіть роль закладів позашкільної освіти в розвитку творчих здібностей дітей і молоді.
  - Поясніть, як ці заклади взаємодіють із загальноосвітніми навчальними установами і які програми пропонують для розвитку талантів.
- 9. Проаналізуйте вимоги до організації освітнього процесу:**
  - Ознайомтесь із вимогами до організації навчального процесу, включаючи дисципліну, порядок атестації та контроль за успішністю учнів.

- Розгляньте питання забезпечення безпеки учнів, створення комфортного середовища для навчання та розвитку.

10. Ознайомтесь з основними документами, що регламентують навчально-освітній процес:

- Досліджуйте нормативно-правові акти, що визначають порядок організації освітнього процесу, включаючи закони, постанови, накази та рекомендації, що регулюють діяльність освітніх установ.

Для глибшого розуміння теми, рекомендується також ознайомитися з додатковими джерелами літератури, статтями в наукових журналах та нормативними актами, що стосуються освіти в Україні. Регулярно перевіряйте свої знання за допомогою самостійної роботи і обговорення важливих питань з викладачем або колегами.

1.2. Планування навчально-освітнього процесу в дитячому творчому колективі

Мета вивчення теми: Формування у студентів знань і практичних навичок щодо організації та планування навчально-освітнього процесу в дитячих творчих колективах.

Після опанування теми студенти повинні знати:

1. Основні вимоги до планування навчально-освітнього процесу в дитячому творчому колективі.
2. Структуру та зміст робочої програми.
3. Особливості складання поурочних планів.

Після опанування теми студенти повинні вміти:

1. Складати робочі навчальні програми з хореографічних дисциплін.
2. Розробляти поурочні плани відповідно до цілей і завдань навчання.

Практичні заняття:

1. Розробка поурочного плану для конкретної теми.
2. Складання робочої програми для дитячого творчого колективу.

Література:

1. Мартиненко О. В. Методика роботи з хореографічним колективом: теорія і практика: підручник. – Мелітополь: Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2020. – 390 с.
2. Шалапа С. В., Корисько Н. М. Методика роботи з хореографічним колективом: підручник. Ч. 1. – Київ: НАКККіМ, 2015. – 252 с.
3. Шалапа С. В., Корисько Н. М. Методика роботи з хореографічним колективом: підручник. Ч. 2. – Київ: НАКККіМ, 2015. – 220 с.
4. Бугаєць Н. А., Волчукова В. М., Пінчук М. С. Методика роботи з хореографічним колективом: навчальний посібник. – Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2009. – С. 183–216.

5. Мартиненко О. В. Теорія і методика роботи з дитячим хореографічним колективом (дошкільний вік): навч. посіб. – Бердянськ: Видавництво БДПУ, 2014. – 302 с.
6. Мартиненко О. В. Теорія та методика роботи з дитячим хореографічним колективом: навчальний посібник. – Донецьк: ЛАНДОН-ХХІ, 2012. – 232 с.
7. Теорія і методика хореографії у питаннях і відповідях: навчальний посібник для студентів спеціальності «Хореографія» / за заг. ред. О. В. Мартиненко. – Мелітополь: ПП Скребейко П. В., 2018. – 344 с.
8. Корнієнко А. В. Зміст і технології позашкільної освіти для вихованців підліткового віку: методичні рекомендації. – Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2020. – 112 с.
9. Литовченко О. В. Зміст і технології позашкільної освіти для старшокласників: методичні рекомендації. – Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2020. – 104 с.
10. Годовський В., Савчин Л. Методика роботи з хореографічним колективом: навчально-методичний посібник для студентів спеціальності «Хореографія». – Рівне: Овід, 2012. – 352 с.
11. Голдріч О. С. Методика роботи з хореографічним колективом. – Львів: Каменяр, 2002. С. 10 – 27.
12. Зубатов С. Л. Методика роботи з хореографічним колективом. – Київ: ІПКПК, 1997. – 85с.
13. Кирилюк В. М. Педагогічні основи формування ДХК: навчально-методичний посібник. – Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2006. – 124 с.
14. Кирилюк В. М. Педагогічні принципи і методи відбору дітей до хореографічної школи: методичні матеріали. – Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2007. – 112 с.
15. Книга керівника позашкільного навчального закладу: довідково-методичне видання / упоряд. З. М. Рудакова, Л. М. Павлова. – Харків: Торсінг плюс, 2006. – 608 с.
16. Колногузенко Б. М. Методика роботи з хореографічним колективом: навчально-методичні матеріали. – Харків, 2003. – 85 с.
17. Колногузенко Б. М. Методика роботи з хореографічним колективом. Частина 1. Хореографічна робота з дітьми: навчально-методичний посібник. – Харків: ХДАК, 2004. – 116 с.
18. Мартиненко О. В. Методика хореографічної роботи з дітьми старшого дошкільного віку: навчальний посібник. – Донецьк: Юго-Восток, 2009. – 156 с.
19. Расул І. В. За кулісами театру танцю «В гостях у Казки». – Кіровоград: Центрально-українське видавництво, 2007. – 145 с.
20. Фриз П. І. Теорія і методика хореографічної роботи з дітьми: навчально-методичний посібник для студентів спеціальності «Хореографія». – Дрогобич: ДДПУ, 2006. – 344 с.
21. Шевчук А. Дитяча хореографія: програма та навчально-методичне забезпечення хореографічної діяльності дітей від 3 до 7 років: навчально-методичний посібник. – Київ: Школа «Світ», 2008. – 128 с.
22. Федій О. А. Естетотерапія: навчальний посібник. – Київ: Центр учбової літератури, 2007. – 256 с.

Самостійна робота: Розробити повноцінну робочу програму з обраної хореографічної дисципліни для започаткування додаткової освітньої програми (у межах позашкільної освіти).

План вивчення теми:

1. *Загальні вимоги до планування навчально-освітнього процесу в дитячому творчому колективі.*
2. *Алгоритм і методика розробки робочих навчальних програм.*
3. *Основи складання поурочних планів: структура, зміст, дидактичні принципи.*

Інформаційний блок

1. Загальні вимоги до планування навчально-освітнього процесу в дитячому творчому колективі

Планування навчально-освітнього процесу в дитячому творчому колективі є складовою цілісної педагогічної діяльності, що забезпечує системність, послідовність і результативність освітньої взаємодії. Воно базується на загальнодидактичних принципах та враховує специфіку позашкільної освіти, творчого розвитку дітей, їх вікових особливостей і рівня підготовки.

Головною метою планування є створення умов для реалізації освітньо-виховного потенціалу мистецької діяльності через чітке формулювання змісту, цілей, форм і методів роботи дитячого колективу. Планування передбачає організацію процесу, спрямованого на розвиток творчих здібностей, естетичних смаків, емоційної чутливості, комунікативних навичок, а також формування стійкої мотивації до мистецької діяльності.

До **загальних вимог** щодо планування належать:

1. **Науковість і обґрунтованість:** навчальний процес має базуватися на сучасних досягненнях педагогіки, психології дитячої творчості, методики викладання хореографічного мистецтва, адаптованих до умов конкретного колективу.
2. **Цілісність і системність:** усі етапи навчання мають бути логічно пов'язані між собою, забезпечуючи поступовий розвиток навичок та знань учнів. Навчальний план повинен охоплювати як репетиційно-творчу, так і освітню складову.
3. **Відповідність віковим та індивідуальним особливостям дітей:** зміст занять, їх тривалість, методи подачі матеріалу мають бути адаптовані до психофізіологічних характеристик різних вікових груп.
4. **Реалістичність і гнучкість:** планування має враховувати реальні умови діяльності колективу – матеріально-технічну базу, кадровий потенціал, кількість дітей тощо. У разі потреби передбачається можливість коригування планів.

5. Виховна спрямованість: навчальний процес повинен бути орієнтований не лише на засвоєння технічних навичок, а й на формування духовно-моральних якостей, патріотизму, відповідальності, працелюбства, навичок командної роботи.

6. Контроль і самоконтроль: важливою вимогою є наявність механізмів оцінювання результативності освітнього процесу, зокрема проміжного й підсумкового аналізу досягнень учнів.

Таким чином, ефективне планування в дитячому творчому колективі має бути структурованим, гнучким і водночас концептуально вивіреном процесом, що сприяє досягненню як освітніх, так і виховних цілей у контексті художньо-естетичного розвитку особистості.

2. Алгоритм і методика розробки робочих навчальних програм

Робоча навчальна програма – це нормативно-методичний документ, що визначає зміст, обсяг, структуру та логіку реалізації освітнього процесу в межах конкретної навчальної дисципліни або напряму творчої діяльності. У позашкільній освіті, зокрема в дитячому хореографічному колективі, робоча програма виконує функцію освітньо-виховного орієнтиру, забезпечуючи педагогічну послідовність та цілісність навчального процесу.

Розробка робочої програми має здійснюватися відповідно до **педагогічних, методичних, вікових і психофізіологічних** особливостей дітей, а також на засадах національних освітніх стандартів і чинних нормативно-правових документів, зокрема Закону України «Про позашкільну освіту».

Загальні принципи побудови робочої програми:

- науковість і методична обґрунтованість;
- логічність структури та змісту;
- відповідність віковим і рівневим характеристикам вихованців;
- практична спрямованість;
- інтеграція освітньої, виховної й розвивальної функцій;
- врахування принципів наступності та перспективності.

Алгоритм розробки робочої навчальної програми включає такі етапи:

1. Аналіз нормативно-правової та методичної бази

На цьому етапі педагог знайомиться з чинними нормативами (державні освітні стандарти, Типові програми, методичні рекомендації), визначає мету програми у відповідності до загальних вимог позашкільної освіти.

2. Формулювання мети та завдань програми

Мета має бути орієнтована на розвиток творчого потенціалу дитини, формування навичок у вибраному виді мистецтва (наприклад, у хореографії – техніка виконання, сценічна культура, акторська виразність тощо). Завдання деталізують компоненти цієї мети на пізнавальному, діяльнісному та виховному рівнях.

3. Опис змісту навчання

Зміст викладається у вигляді тематичного плану або розподілу за розділами та темами з орієнтовною кількістю годин на кожному темі. Він включає теоретичний і практичний матеріал, форми роботи, технічні вправи, творчі завдання, репетиційний процес.

4. Структурування за рівнями підготовки

Робоча програма має передбачати кілька рівнів навчання (початковий, основний, вищий), що дає змогу забезпечити поступовий розвиток і враховувати індивідуальну траєкторію кожного вихованця.

5. Методи, форми й засоби навчання

Визначаються оптимальні методи (пояснювально-ілюстративні, проблемно-пошукові, інтерактивні тощо), форми (групові, індивідуальні, колективні заняття) та засоби (музичний супровід, відеоматеріали, реквізит), що відповідають завданням програми.

6. Форми контролю та оцінювання результатів навчання

У програмі зазначаються критерії та методи оцінювання навчальних досягнень дітей: поточний контроль, підсумкові виступи, творчі звіти, участь у конкурсах тощо. Особливо важливо враховувати не тільки технічні, а й естетичні, особистісні досягнення.

7. Очікувані результати навчання

Формулюються кінцеві освітні результати, яких мають досягти вихованці на певному етапі програми: набуття навичок, розширення знань, розвиток емоційної чутливості, зростання мотивації до творчості.

Таким чином, методика розробки робочих навчальних програм у дитячому творчому колективі передбачає системний, педагогічно доцільний і методично обґрунтований підхід, що поєднує освітню змістовність із творчою варіативністю. Така програма слугує дієвим інструментом для реалізації цілей позашкільної освіти та розвитку особистості дитини засобами мистецтва.

3. Методика розробки поурочних планів

Поурочний план – це структурований педагогічний документ, який деталізує зміст, організацію й методику проведення окремого заняття відповідно до робочої програми. У системі позашкільної освіти, зокрема у хореографічних колективах, поурочне планування виступає важливим інструментом управління освітнім процесом, що забезпечує педагогічну послідовність, логіку навчання та виховання дітей засобами мистецтва.

Методика розробки поурочних планів спирається на такі **принципи**:

- цілісність і логічність структури;
- відповідність цілям і завданням навчального етапу;
- оптимальне співвідношення теоретичної та практичної частин;
- варіативність методичних підходів залежно від рівня підготовки учнів;
- забезпечення зворотного зв'язку.

Структура поурочного плану, як правило, включає такі елементи:

1. Тема заняття

Формулюється згідно з робочою програмою, конкретизуючи зміст уроку.

2. Мета заняття

Визначається у трьох аспектах:

- *навчальна* (які знання, вміння й навички мають бути сформовані);
- *виховна* (які цінності, риси характеру, поведінкові якості розвиваються);
- *розвивальна* (які психофізіологічні або творчі здібності активізуються).

3. Матеріальне забезпечення

Перелік музичного, відео - або технічного супроводу, реквізиту, обладнання, необхідного для ефективного проведення заняття.

4. Тип заняття

Залежно від мети, урок може бути навчальним, тренувальним, закріплювальним, комбінованим, творчим тощо.

5. Структура й зміст заняття (етапи):

Зазвичай хореографічне заняття складається з таких частин:

- *Підготовча частина* – організаційний момент, розминка, психоемоційне налаштування.
- *Основна частина* – вивчення або закріплення основного матеріалу (комбінації, вправи, постановка елементів танцю).
- *Заключна частина* – підсумки заняття, вправи на розслаблення, рефлексія, мотивація на подальшу діяльність.

6. Методи та форми роботи

Обираються з урахуванням вікових, індивідуальних і колективних особливостей учнів. Ефективним є поєднання словесних, наочних і практичних методів, включення ігрових, імпровізаційних і інтерактивних елементів.

7. Очікувані результати

Описуються у формі конкретних навчальних досягнень (що діти повинні знати, вміти, відчувати чи розуміти після заняття).

8. Форми оцінювання

Це може бути словесна характеристика, оцінка з використанням символів, самооцінка, взаємооцінювання, відеоаналіз тощо.

Особливості поурочного планування в дитячих хореографічних колективах:

- Велике значення має **емоційно-психологічний клімат** заняття, який формує позитивну мотивацію та впевненість дітей.
- У поурочне планування доцільно інтегрувати **елементи міжпредметних зв'язків** (музика, образотворче мистецтво, фольклор), що сприяє глибшому засвоєнню матеріалу.
- План має бути **динамічним** і відкритим до адаптацій, що дозволяє враховувати темп засвоєння матеріалу дітьми, настрій групи, непередбачувані зміни.

Таким чином, поурочний план є важливою педагогічною формою організації заняття, яка забезпечує змістовну наповненість,

методичну виваженість та педагогічну ефективність навчально-освітнього процесу в дитячому творчому колективі. Компетентне поурочне планування є передумовою досягнення позитивної динаміки в розвитку виконавської майстерності, культури руху та творчого мислення вихованців.

Приклад типового поурочного плану для дитячого хореографічного колективу (початковий рівень, вік 6–8 років):

Поурочний план заняття з хореографії

Назва гуртка/колективу:

Зразковий хореографічний колектив «Веселка»

Вікова група:

6–8 років (початковий рівень)

Тема заняття:

Опанування основних положень рук і ніг. Постава. Перша позиція.

Тип заняття:

Навчальне (ознайомлення з новим матеріалом)

Мета заняття:

- **Навчальна:** Ознайомити дітей з першою позицією ніг і рук у класичному танці, навчити правильної постави.
- **Розвивальна:** Розвивати відчуття рівноваги, увагу, координацію рухів, орієнтацію в просторі.
- **Виховна:** Виховувати зібраність, дисциплінованість, бажання працювати в колективі.

Матеріальне забезпечення:

- Дзеркала
- Музичний супровід (фортепіанна музика, метричний супровід)
- Магнітна дошка / демонстраційні малюнки
- Танцювальний одяг та взуття

Структура заняття:

1. Підготовча частина (5–7 хв):

- Привітання з дітьми, налаштування на заняття
- Шиккування, перевірка постави, пояснення мети уроку
- Дихальні вправи
- Легка загальна розминка (нахили, обертання голови, плечей, колін)

2. Основна частина (30 хв):

№	Етап заняття	Зміст діяльності	Методика проведення	Музичний супровід
1	Ознайомлення з термінами	Демонстрація першої позиції рук і ніг	Пояснення + показ	Помірна музика, 3/4
2	Робота біля станка або в центрі	Повторення позицій з учнями	Індивідуальна корекція, повторення	Ритмічна мелодія
3	Розвиток постави	Вправи на вирівнювання корпусу, ходьба з книжкою на голові	Гра «Рівна спинка»	Без музики
4	Ігрова вправа на закріплення	«Хто довше простоїть у першій позиції?»	Змагання в парах	Весела мелодія

3. Заклучна частина (5–7 хв):

- Підсумок заняття (що вивчили, у кого що вийшло)
- Похвала, рекомендації
- Релаксаційна вправа «Квітка розквітає»
- Прощання

Очікувані результати:

- Діти зможуть впізнати й виконати першу позицію рук і ніг.
- Виявлятимуть уважність до постави та положення тіла.
- Почнуть проявляти інтерес до естетики руху.

Форма оцінювання:

- Вербальна оцінка (індивідуальні коментарі педагога)
- Демонстрація рухів перед групою (мініпоказ)

Примітка: поурочний план має адаптуватися залежно від рівня підготовки дітей, кількості учасників, технічних можливостей зали тощо.

До вашої уваги пропонуємо **зручний шаблон поурочного плану** у вигляді таблиці, який можна використовувати для щотижневого планування занять у дитячому хореографічному колективі:

Шаблон поурочного плану заняття з хореографії

Параметр	Зміст
Назва колективу / студії	
Вікова категорія	
Дата проведення	
Тривалість заняття	
Тема заняття	

Тип заняття	(навчальне / тренувальне / комбіноване / закріплювальне / репетиційне)
Мета заняття	Навчальна: Розвивальна: Виховна:
Матеріально-технічне забезпечення	(музичний супровід, обладнання, реквізит тощо)

Структура заняття:

Частина заняття	Зміст	Методи і прийоми	Музичний супровід / ремарки
1. Підготовча	- Організаційний момент - Загальна розминка - Налаштування	(гра, дихальні вправи, імпровізація)	
2. Основна	- Вивчення нових елементів - Повторення - Комбінації / етюди	(пояснення, показ, ігрові вправи)	
3. Заключна	- Закріплення - Рефлексія - Релаксація - Прощання	(підсумок, вправа на розслаблення)	

Очікувані результати заняття:

- .....
- .....
- .....

Оцінювання та рефлексія:

- **Форма контролю:** (усна оцінка, спостереження, самооцінка, мініпоказ)
- **Індивідуальні зауваження / рекомендації:**

- ✓ .....
- .....

- ✓ **Примітка педагога (для внутрішнього використання):**
(Що варто змінити наступного разу, що спрацювало добре, які діти потребують уваги тощо)

- ✓ .....
- .....

- **Формат використання:** цей шаблон можна роздруковувати щотижня або вести у цифровому форматі (Excel / Word / Google Docs).

3. Основи складання поурочних планів: структура, зміст, дидактичні принципи

Поурочний план є ключовим документом у педагогічній діяльності керівника дитячого творчого колективу, зокрема у сфері хореографічного мистецтва. Він забезпечує чітку організацію навчального заняття, визначає його логіку, методичну побудову та спрямованість на досягнення конкретних освітньо-виховних цілей. Правильно складений поурочний план відповідає як загальнодидактичним принципам, так і специфіці хореографічного навчання.

Структура поурочного плану

Традиційно структура поурочного плану включає три основні частини:

- 1. Підготовча частина** – містить організаційні моменти, налаштування на заняття, дихальні вправи, легку розминку. Її завдання – активізувати увагу дітей, підготувати м'язи та суглоби до основного навантаження.
- 2. Основна частина** – центральний компонент заняття, у якому відбувається вивчення та закріплення технічного матеріалу. Тут реалізуються основні завдання хореографічного розвитку: освоєння базових позицій, комбінацій, танцювальних елементів, робота над виразністю рухів і музичністю.
- 3. Заключна частина** – спрямована на закріплення вивченого матеріалу, оцінювання діяльності учнів, зняття фізичного та емоційного напруження. Також сюди можуть входити вправи на розслаблення, підсумки заняття, рекомендації на майбутнє.

Зміст поурочного плану

У змісті поурочного плану обов'язково мають бути чітко сформульовані:

- **Тема заняття** – конкретизує навчальний зміст, що вивчатиметься.
- **Тип заняття** – визначає його дидактичну мету (вивчення нового, повторення, узагальнення, репетиція тощо).
- **Мета заняття** – має включати три компоненти: навчальний, розвивальний, виховний.

- **Методи та прийоми навчання** – добираються залежно від вікових і психофізичних особливостей дітей, форми організації навчання (індивідуальна, групова, фронтальна), рівня підготовки та змісту теми.
- **Матеріально-технічне забезпечення** – музичний супровід, реквізит, допоміжне обладнання.
- **Форми оцінювання** – можуть бути як вербальні, так і демонстраційні (мініпоказ, виконання завдання перед групою).

Дидактичні принципи при складанні поурочного плану

У розробці поурочного плану важливо враховувати такі дидактичні принципи:

- **Науковість і доступність** – зміст має відповідати віковим та інтелектуальним можливостям дітей, при цьому зберігаючи професійну достовірність.
- **Систематичність і послідовність** – навчальний матеріал подається логічно та поступово, з урахуванням принципу «від простого до складного».
- **Активність і свідомість** – діти повинні не лише відтворювати рухи, а й усвідомлювати їх зміст, роль у танцювальній композиції.
- **Емоційність та естетичність** – емоційне забарвлення заняття сприяє мотивації до навчання, формує художній смак.
- **Індивідуалізація навчання** – врахування індивідуального темпу розвитку кожної дитини та диференціація завдань.

Таким чином, поурочне планування – це не просто формальний документ, а методично вивірена модель навчального процесу, що забезпечує ефективну реалізацію освітніх завдань та розвиток дитячої творчості. Його якість значною мірою визначає результати навчання, рівень залученості дітей та зростання їхнього інтересу до хореографічного мистецтва.

1.3. Методичні вказівки до практичної роботи на тему «Планування навчально-освітнього процесу у дитячому творчому колективі»

Тема: *Планування навчально-освітнього процесу в дитячому творчому колективі*

Мета заняття:

Освітня:

Сприяти формуванню навичок розробки робочої навчальної програми з хореографічної дисципліни для закладів позашкільної освіти, відповідно до чинних нормативно-правових актів.

Розвивальна:

Стимулювати розвиток інтелектуальних здібностей, вміння працювати з інформаційними джерелами, аналізувати нормативні документи та педагогічну літературу.

Виховна:

Сприяти вихованню відповідального ставлення до педагогічної діяльності, працьовитості, акуратності й посидючості у виконанні творчих і аналітичних завдань.

Необхідне обладнання та ресурси:

- Методичні вказівки до практичної роботи;
- Законодавчі та нормативні акти України у сфері освіти (зокрема, Закон України «Про освіту», «Про позашкільну освіту»);
- Типові навчальні програми, плани та положення МОН;
- Пристрої для роботи з інформаційними ресурсами (ноутбук, планшет тощо).

Зміст і порядок виконання роботи:

1. Ознайомлення з чинною нормативно-правовою базою щодо організації навчально-освітнього процесу в закладах позашкільної освіти.
2. Визначення основних структурних компонентів робочої програми з хореографічної дисципліни (мета, завдання, тематичний план, зміст навчального матеріалу, форми організації навчання, критерії оцінювання тощо).
3. Розробка власного варіанту фрагменту робочої програми (за вибраною хореографічною дисципліною) з урахуванням вікових особливостей дітей, специфіки дитячого колективу та форми навчання.

4. Презентація і захист напрацьованого матеріалу в мінігрупах або на спільному обговоренні.

Критерії оцінювання:

- Відповідність розробленої програми чинним нормативам;
- Повнота й логічність структури;
- Обґрунтованість педагогічних рішень;
- Творчий підхід до розробки;
- Охайність і відповідність оформлення.

Порядок виконання роботи

Алгоритм виконання завдання:

1. Ознайомтесь із методичними рекомендаціями щодо підготовки випускників дитячих шкіл мистецтв.

Проаналізуйте такі аспекти:

- Вимоги до рівня підготовки випускника дитячої школи мистецтв;
- Вимоги до змісту освітніх програм;
- Тривалість реалізації освітніх програм у межах навчального циклу.

2. Опрацюйте зразкову навчальну програму з хореографії, розроблену та затверджену Міністерством освіти і науки України або відповідними державними установами у сфері мистецької освіти.

Зверніть особливу увагу на такі структурні елементи програми:

- **Пояснювальна записка**, у якій розкрито мету, завдання, обсяг навчального матеріалу, педагогічні принципи реалізації програми;
- **Тематичний план**, що визначає логічну послідовність тем, кількість годин на їх вивчення, форми та методи роботи;
- **Зміст навчальної дисципліни**, з поділом на теоретичні та практичні складові;
- **Програмні вимоги** – очікувані результати навчання: знання, уміння та навички, яких мають досягти учні на кожному етапі навчання (відповідно до класів або рівнів підготовки).

3. Зіставте зміст аналізованої програми з чинними нормативно-правовими документами України, що регламентують позашкільну освіту у сфері культури та мистецтв. Зробіть висновки щодо можливості її адаптації до вітчизняного освітнього простору.

3. Розробка робочої програми з хореографічної дисципліни

Завданням третього етапу є створення проєкту робочої програми для реалізації хореографічної дисципліни у закладі позашкільної освіти. Програма має відповідати чинним педагогічним, методичним та нормативним вимогам.

Структура програми має включати такі компоненти:

- **Титульний аркуш**, який повинен містити:
  - ✓ Повну назву закладу освіти та його підпорядкування;
  - ✓ Дані про затвердження програми (ким, коли та на підставі якого рішення затверджено);
  - ✓ Повну назву програми;
  - ✓ Цільову вікову категорію дітей;
  - ✓ Термін реалізації програми (у роках, класах або рівнях);
  - ✓ Прізвище, ім'я, по батькові та посаду автора (авторів);
  - ✓ Назву населеного пункту та рік розроблення програми.
- **Пояснювальна записка**, у якій необхідно розкрити:
  - ✓ Спрямованість програми (жанрова, стилістична, педагогічна);
  - ✓ Актуальність і новизну змісту;
  - ✓ Педагогічну доцільність застосування програми в умовах сучасної мистецької освіти;
  - ✓ Мету та завдання програми;
  - ✓ Вікову категорію учнів;
  - ✓ Загальну тривалість навчання, етапи реалізації;
  - ✓ Форми та режим занять (індивідуальні, групові, змішані);
  - ✓ Очікувані результати навчання та форми їх перевірки;
  - ✓ Методи підбиття підсумків реалізації програми (звіти, показові виступи, заліки тощо).
- **Навчально-тематичний план**, що містить:
  - ✓ Перелік розділів і тем;
  - ✓ Кількість годин, передбачених на кожну тему;
  - ✓ Загальну кількість годин на рік / семестр.
- **Зміст програми**, де подаються:
  - ✓ Формулювання навчальних розділів і тем;
  - ✓ Основні дидактичні одиниці;
  - ✓ Орієнтовний перелік теоретичних і практичних завдань, що виконуються в межах тем.

- **Методичне забезпечення програми**, яке передбачає:
  - ✓ Опис форм організації занять;
  - ✓ Основні методи та прийоми педагогічної діяльності;
  - ✓ Характеристику дидактичних матеріалів, що використовуються;
  - ✓ Необхідне технічне забезпечення (музичне обладнання, дзеркала, костюми, відеоматеріали тощо).
- **Список використаної літератури**, що включає:
  - ✓ Основні нормативно-правові документи;
  - ✓ Науково-методичну літературу з хореографії;
  - ✓ Освітні програми, підручники, методичні рекомендації тощо.

Результатом виконання завдання є підготовлений авторський проєкт робочої програми з обраної хореографічної дисципліни, орієнтований на використання у закладах позашкільної освіти.

Вимоги до оформлення виконаної роботи

Для забезпечення єдиного підходу до оформлення проєкту робочої програми з хореографічної дисципліни, необхідно дотримуватися таких вимог:

1. Текст програми виконується у друкованому вигляді, за допомогою комп'ютера, на окремих аркушах формату А4.
2. Шрифт – стандартний (наприклад, Times New Roman), розмір – 14 pt.
3. Міжрядковий інтервал – 1,5 (полуторний).
4. Заголовки розділів друкуються 14-м кеглем, виділяються напівжирним шрифтом.
5. Абзацний відступ – 1,0–1,25 см.
6. Поля документа: ліве – 2,5 см, верхнє, нижнє та праве – по 1 см.
7. Нумерація сторінок розміщується у верхньому колонтитулі (посередині або праворуч). Нумерація починається з третьої сторінки (титульний аркуш та зміст не нумеруються, але враховуються у загальній послідовності).
8. Кожен розділ програми розпочинається з нової сторінки.
9. Робота повинна бути виконана охайно, без виправлень і стилістичних помилок.
10. Структура програми обов'язково має включати такі складові:
  - титульний аркуш;
  - пояснювальну записку;

- навчально-тематичний план;
- зміст програми;
- методичне забезпечення;
- список використаної літератури.

Критерії оцінювання роботи:

- Відповідність структури програми встановленим вимогам;
- Логічність і повнота викладу змісту;
- Методична доцільність побудови тематичного плану;
- Обґрунтованість вибору форм, методів і засобів навчання;
- Якість оформлення (дотримання технічних параметрів);
- Актуальність, новизна та практична цінність поданого матеріалу.

Критерії оцінювання проєкту робочої програми (100-бальна система)

<i>Бал</i>	<i>Критерії оцінювання</i>
90–100	Відмінно. Робота повністю відповідає вимогам. Структура програми чітко витримана, усі розділи наявні, зміст глибокий, логічно послідовний і методично обґрунтований. Програма демонструє високий рівень аналітичного мислення, самостійності та творчого підходу. Мета, завдання, зміст, форми та методи викладу відповідають віковим особливостям дітей. Оформлення без зауважень, використано достатню кількість джерел.
82–89	Добре. Програма загалом відповідає вимогам, проте є незначні неточності або недоліки в структурі чи методичному обґрунтуванні окремих розділів. Логіка викладу збережена, матеріал структурований, але може бути менш повним або менш глибоким. Вибір форм і методів загалом коректний. Декілька джерел використано, оформлення в основному відповідає вимогам.
74–81	Задовільно. Робота містить часткове розкриття теми, структура витримана не повністю. В окремих місцях спостерігаються методичні помилки або нечіткі формулювання. Вибір форм і методів не завжди відповідає віковим особливостям учнів. Джерел мало, оформлення вимагає доопрацювання. Автор демонструє розуміння теми, але потребує допомоги у деталізації та конкретизації.
64–73	Посередньо. Тема розкрита частково. Є суттєві методичні та логічні помилки. Пропущені важливі розділи або складові програми. Зміст поверхневий або недостатньо обґрунтований. Оформлення з порушенням вимог. Самостійність у роботі низька, джерела відсутні або мінімальні.
60–63	Низький рівень. Програма не відповідає основним вимогам. Відсутні окремі структурні частини, мета та завдання сформульовані некоректно. Методичне забезпечення слабе або відсутнє. Практично не використано джерел. Логіка викладу порушена. Робота демонструє недостатню підготовку та слабку орієнтацію в темі.
35–59	Фрагментарні знання. Студент не орієнтується в принципах складання освітніх програм. Робота містить суттєві недоліки у

	структурі, змісті, методиці. Оформлення не відповідає нормам, джерела не залучено. Матеріал викладений фрагментарно, відсутня цілісність викладу.
1-34	Недбалість. Робота відсутня або не має навчальної цінності. Не витримано структури, немає логіки, зміст не відповідає темі. Відсутнє методичне обґрунтування, не залучено жодних джерел. Студент не демонструє розуміння принципів планування навчального процесу.

Питання для самоконтролю (самопідготовки)

1. Що таке робоча програма? До якого типу освітньої документації вона належить?
2. На основі яких нормативних документів складається робоча програма?
3. Назвіть та охарактеризуйте основні структурні елементи робочої програми.
4. Що означає термін «рівень підготовки випускника»?
5. Які види практичної діяльності передбачені для учнів у дитячій школі мистецтв?

Ситуаційні завдання

1. На основі методичних рекомендацій щодо рівня підготовки випускника дитячої школи мистецтв визначте рівні опанування освітніх програм у галузі «Хореографічне мистецтво».
2. Сформулюйте знання, уміння і навички (ЗУН), якими має володіти випускник за напрямом «Хореографічне мистецтво» на рівні підвищеної підготовки у межах навчально-виконавчої діяльності.
3. Визначте ЗУН випускника за напрямом «Хореографічне мистецтво» на рівні загальної художньо-естетичної освіти в контексті навчально-теоретичної діяльності.
4. Використовуючи навчальні плани освітніх програм з хореографічного мистецтва, визначте:
  - предмети, які вивчаються у 1-2 класах;
  - клас, у якому починається вивчення народно-сценічного танцю;
  - перелік предметів, за якими проводиться підсумкова атестація, та відповідні класи.

Завдання для самостійної роботи (домашнє завдання)

Підготувати проект робочої програми з обраної хореографічної дисципліни, дотримуючись вимог до її структури та змістового наповнення.

Після вивчення теми студенти мають знати:

1. Вимоги до планування навчально-виховного процесу у закладах мистецької освіти.
2. Основні положення щодо структури й оформлення робочої програми.

Після вивчення теми студенти повинні вміти:

1. Розробляти поурочне планування відповідно до змісту освітньої програми.
2. Самостійно складати робочі програми з хореографічних дисциплін згідно з методичними рекомендаціями та освітніми стандартами.

1.4. Методичні вказівки для проведення самостійної роботи на тему «Планування навчально-освітнього процесу у дитячому творчому колективі»

Мета:

Освітня: сформувати вміння та навички з розроблення робочої програми з хореографічної дисципліни для закладів позашкільної освіти.

Розвивальна: сприяти розвитку аналітичного мислення, інформаційної компетентності та умінь самостійної роботи з нормативно-методичними документами.

Виховна: формувати відповідальність, працелюбність, уважність та посидючість у процесі проєктної діяльності.

Очікувані результати:

Знання:

- основні вимоги до планування навчально-освітнього процесу в дитячих творчих колективах;
- структуру та зміст робочої програми з хореографічної дисципліни;
- нормативно-правову базу, що регулює діяльність закладів позашкільної освіти.

Уміння:

- складати робочі програми відповідно до освітньої мети, рівня підготовки учнів та вікових особливостей;
- розробляти поурочні плани на основі змісту навчально-освітньої програми;

- добирати змістовне, методичне та музичне забезпечення для проведення занять з хореографії.

I. Формулювання завдання для самостійної роботи:

Завдання: розробити робочу програму з хореографічної дисципліни для впровадження у систему позашкільної освіти.

Алгоритм виконання завдання:

1. Провести аналіз методичних рекомендацій щодо рівня підготовки випускника дитячої школи мистецтв, зокрема:
  - Визначити основні вимоги до рівня підготовки випускника дитячої школи мистецтв;
  - Вивчити вимоги до змісту освітньої програми;
  - Ознайомитися з термінами та строками реалізації освітніх програм у дитячих школах мистецтв.
2. Аналіз зразкової навчальної програми, розробленої Міністерством освіти і науки України та науково-методичним центром:
  - Розглянути пояснювальну записку, у якій визначено цілі, завдання, обсяг та принципи реалізації програми;
  - Проаналізувати тематичний план, що включає послідовність вивчення тем, а також кількість годин, відведених на опанування кожної теми;
  - Вивчити зміст навчальної дисципліни, який охоплює теоретичні та практичні заняття;
  - Ознайомитися з програмними вимогами, що визначають необхідні знання, уміння та навички (ЗУН) для кожного класу навчання.
3. Розробка робочої програми з хореографічної дисципліни:
  - Оформити титульний аркуш, що містить: назву та рівень підпорядкування освітньої установи; дату та підпис особи, яка затверджує програму; повну назву програми; вікову категорію дітей, для яких розрахована програма; термін її реалізації; П.І.Б. та посаду автора; назву міста або населеного пункту; рік розробки програми;
  - Підготувати пояснювальну записку, в якій відобразити спрямованість програми, її новизну та актуальність, педагогічну доцільність, мету і завдання; визначити вікову категорію дітей, тривалість освітнього процесу, його етапи, форми і режим занять; описати очікувані результати навчання та способи їх контролю, а також форми підбиття підсумків;

- Скласти навчально-тематичний план дисципліни, що включає перелік розділів і тем з зазначенням кількості годин на кожен тему;
  - Розробити зміст додаткової освітньої програми з формулюванням розділів, тем, дидактичних одиниць, а також переліком теоретичних і практичних занять;
  - Забезпечити методичне оснащення програми, визначивши форми занять, прийоми та методи організації навчально-виховного процесу, дидактичний матеріал і технічне оснащення;
  - Скласти список використаної літератури.
4. Результатом виконання завдання є розроблена робоча програма з хореографічної дисципліни.

II. Вимоги до оформлення роботи:

1. Програма набирається на комп'ютері та оформлюється на окремих аркушах;
2. Текст програми необхідно набирати стандартним шрифтом;
3. Міжрядковий інтервал – півтора;
4. Заголовки оформлюються шрифтом розміру 14 та виділяються напівжирним шрифтом;
5. Відступ першого рядка абзацу має становити 1–2 см;
6. Поля сторінки: ліве – 2,5 см, решта – по 1 см;
7. Нумерація сторінок розміщується у верхній частині сторінки – посередині або праворуч; нумерація починається зі сторінки 3;
8. Кожен новий розділ програми починається з нової сторінки;
9. Робота повинна бути виконана акуратно та охайно;
10. Структура програми має включати такі розділи: титульний лист, пояснювальну записку, навчально-тематичний план, методичне забезпечення, список літератури.

III. Вимоги до оцінювання роботи

Оцінка за розроблену робочу програму виставляється на основі таких критеріїв:

Бал	Критерії оцінювання
90–100	Робота повністю відповідає всім вимогам. Структура програми чітко витримана, всі необхідні розділи присутні, зміст глибокий, логічно послідовний і методично обґрунтований. Програма демонструє високий рівень аналітичного мислення, самостійності та творчого

	підходу. Мета, завдання, зміст, форми та методи викладання адекватні віковим особливостям учнів. Оформлення без зауважень, використано достатню кількість наукових джерел.
82-89	Програма загалом відповідає вимогам, але містить незначні неточності або недоліки у структурі чи методичному обґрунтуванні окремих розділів. Логіка викладу збережена, матеріал структурований, хоча може бути менш повним або глибоким. Вибір форм і методів навчання в основному коректний. Використано кілька джерел, оформлення відповідає більшості вимог.
74-81	Робота містить часткове розкриття теми, структура виконана не повністю. Спостерігаються методичні помилки або нечіткі формулювання. Форми і методи навчання вибрані не завжди відповідно до вікових особливостей учнів. Використано обмежену кількість джерел, оформлення потребує доопрацювання. Автор демонструє розуміння теми, але потребує допомоги у деталізації.
64-73	Тема розкрита частково, є суттєві методичні та логічні помилки. Відсутні важливі розділи або складові програми. Зміст поверхневий або недостатньо обґрунтований. Оформлення виконано з порушеннями вимог. Самостійність у роботі низька, джерела відсутні або мінімальні.
60-63	Програма не відповідає основним вимогам. Відсутні ключові структурні частини, мета і завдання сформульовані некоректно. Методичне забезпечення слабке або відсутнє. Практично не використано джерел. Логіка викладу порушена. Робота свідчить про недостатню підготовку та слабку орієнтацію в темі.
35-59	Студент не орієнтується в принципах складання освітніх програм. Робота має суттєві недоліки у структурі, змісті та методиці. Оформлення не відповідає нормам, джерела не залучено. Матеріал викладений фрагментарно, відсутня цілісність викладу.
1-34	Робота відсутня або не має навчальної цінності. Структура не витримана, відсутня логіка, зміст не відповідає темі. Відсутнє методичне обґрунтування, не залучено жодних джерел. Студент не демонструє розуміння принципів планування навчального процесу.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ КЛАСИЧНОГО ТАНЦЮ

2.1. Methodика проведення занять класичного танцю

Мета вивчення теми: Формування у студентів теоретичних знань і практичних навичок, необхідних для організації та проведення уроків класичного танцю відповідно до педагогічних вимог та методичних принципів.

Після опрацювання теми студенти повинні знати:

1. Структуру та особливості побудови уроку класичного танцю.
2. Методичні підходи до викладання класичного танцю на різних етапах навчання.
3. Принципи добору музичного супроводу для різних частин уроку.

Після опрацювання теми студенти повинні вміти:

1. Розробляти план-конспект уроку класичного танцю.
2. Добирати та адаптувати музичний матеріал відповідно до змісту заняття.
3. Проводити повноцінний урок класичного танцю з дотриманням методичних вимог.
4. Створювати танцювальні комбінації для практичного застосування на заняттях.

Практичні заняття:

Проведення фрагментів та повного уроку класичного танцю з урахуванням специфіки вікової категорії учнів та рівня підготовки.

Самостійна робота:

- складання плану-конспекту уроку класичного танцю (з урахуванням структури та методичних принципів);
- вибір і аналіз музичного матеріалу до різних етапів уроку;
- огляд фахової навчально-методичної літератури з методики класичного танцю;
- підготовка до проведення уроку: створення власних комбінацій для використання у практичній частині заняття.

Література:

1. Андрощук Л. Унікальний почерк педагогічної діяльності викладача класичного танцю: уроки історії хореографії // Кінезіологія танцю та складно-координаційних видів спорту. – 2019. – № 3. – С. 46–54.
2. Березова Г. Класичний танець у дитячих хореографічних колективах. – Київ, 1990. – 189 с.
3. Васірук С. Класичний танець. – Івано-Франківськ, 2011. – 318 с.
4. Горбатова Н. О. Становлення мистецтва класичного танцю в Україні (20–30-ті роки ХХ ст.) : автореф. дис. канд. іст. наук: 17.00.01. – Київ, 2004. – 22 с.
5. Горських Ю. В. Теорія та методика викладання класичного танцю. – Суми,

2017. – 120 с.
6. Горських Ю. В. Класичний танець у системі хореографічної освіти. – Суми, 2017. – 112 с.
  7. Зарезов І. «Танець», «класичний танець»: фундаментальні категорії хореографічного мистецтва // *Культура і мистецтво: актуальні дискурси: матеріали І Студент. наук. конф. (3 листопада 2021 р.)*. – Суми, 2021. – С. 51–53.
  8. Зарезов І. Застосування форм класичного танцю під час створення сучасних постановок // *Мистецькі пошуки*. – 2022. – № 1 (15). – С. 218–222.
  9. Класичний екзерсис як засіб формування професійних навичок майбутніх фахівців-хореографів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://webcache.googleuse>.
  10. Путіліна Т. М. Місце класичного танцю у формуванні творчої особистості студентів-хореографів // *Педагогічні науки*. – 2017. – № 134. – С. 178–187.
  11. Рехлицька А., Білоусенко І. *Рухи класичного танцю у схемах*. – Херсон, 2014. – 58 с.
  12. Ткаченко І., Чень Чжень. *Методики викладання класичного танцю для спортсменів-гімнастів // Priority directions of science and technology development: матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. (24–26 січня 2021 р.)*. – Київ, 2021. – С. 187–193.
  13. Цветкова Л. *Методика викладання класичного танцю*. – Київ, 2005. – 268 с.

План заняття:

1. *Класичний танець як навчальна дисципліна:*
2. *Структура та особливості побудови уроку класичного танцю:*
3. *Роль музичного супроводу в уроці класичного танцю:*

1. Класичний танець як навчальна дисципліна

Значення класичного танцю у професійній підготовці хореографа.

Класичний танець – це фундаментальна система пластичної виразності, що має виняткове значення у формуванні професійної майстерності хореографа. Його техніка не є самоціллю, а виступає засобом художнього вираження почуттів, образів, ідей. У сучасному виконавському мистецтві класичний танець вважається канонічною основою, яка формує у виконавця правильну поставу, музичність, точність руху, витонченість форм і глибоке розуміння стилю.

Особливої ваги класичний танець набуває в системі професійної хореографічної освіти, де він є провідною дисципліною. Саме завдяки опануванню його техніки розвиваються ключові якості виконавця: координація, витривалість, виразність, здатність до композиційного мислення.

Завдання та зміст навчання класичного танцю в освітньому процесі.

Навчання класичному танцю має на меті не лише опанування технічних елементів, а й розвиток естетичного сприйняття та артистизму. Програма передбачає послідовне засвоєння рухів – від підготовчих до складних комбінацій, поступове ускладнення матеріалу та формування навичок сценічного виконання.

До змісту навчання входить:

- вивчення базових позицій рук і ніг,
- техніка екзерсису біля станка та на середині залу,
- освоєння стрибкових елементів, обертань, координаційних переходів,
- розвиток відчуття ритму й роботи з музикою,
- формування навичок інтерпретації та стилізації.

Методика викладання класичного танцю базується на багатолітньому досвіді, зокрема на напрацюваннях А. Я. Ваганової «*Основи класичного танцю*» (1934), яка зробила значний внесок у систематизацію та теоретичне осмислення викладання. Її метод охоплює не лише опис рухів, а й детальну методику їх вивчення, з урахуванням підготовчих та завершених форм, а також педагогічних прийомів.

Таким чином, класичний танець як навчальна дисципліна виконує роль основи професійної підготовки танцівника і хореографа, забезпечуючи системність, глибину та високу якість освітнього процесу.

Методичні засади класичного танцю: школа А.Я. Ваганової та педагогічні орієнтири

У хореографічній педагогіці ХХ століття особливе місце належить школі А.Я. Ваганової – системі, яка стала взірцем професійної підготовки балетних артистів і залишається актуальною донині. Її стиль відзначається єдністю форми й внутрішнього змісту: гармонійна пластика рук, шляхетна виразність корпусу, стійкий апломб і природна, але вишукана посадка голови створюють цілісний образ виконавця, що володіє тілом як інструментом мистецтва.

Система Ваганової увійшла в основу навчальних програм хореографічних училищ, балетних шкіл, студій та вищих професійних навчальних закладів. Вона не лише формує технічну базу, а й виховує сценічну культуру, глибоке розуміння музики, стилю та драматургії руху.

Педагогічні завдання викладача класичного танцю:

1. Розвивати в учнів зацікавленість до предмета через продуману побудову уроку, що стимулює активну участь і внутрішню мотивацію.
2. Володіти методикою показу і пояснення руху – чітко, доступно і з урахуванням анатомічних можливостей учнів.
3. Навчити дитину відчувати та керувати своїм тілом, розуміти механіку руху та взаємозв'язок м'язових зусиль.
4. Виховувати навички самоконтролю – через тілесну усвідомленість, що є запорукою самостійної, ефективної праці над собою в майбутньому.

Ключові якості, які має розвивати викладач у своїх учнях: гнучкість, стійкість (апломб), координація, сила ніг.

Гнучкість – є основою пластичності, дозволяє виконувати рухи витончено та з виразністю. Працювати потрібно над усіма групами суглобів – спиною, стопами, лопатками, тазостегновими з'єднаннями.

Стійкість (апломб) – без неї неможливе точне виконання технічних елементів. Апломб виховується з перших уроків – через правильну постановку ніг, опору на всю площину стопи, формування виворотності. Починається з опори на обидві ноги, далі – робота на одній нозі, що розвиває відчуття балансу і центру тіла.

Координація – здатність поєднувати рухи різних частин тіла у єдину гармонійну дію. Координація в класичному танці – це не лише фізичний процес, а й емоційна узгодженість: руки, ноги, голова, вираз обличчя й навіть настрій повинні працювати в єдності.

Сила ніг – фізична витривалість і сила – основа технічного зростання. Вони формуються через систематичне виконання вправ, поступове ускладнення комбінацій, повторення базових рухів, таких як *tendu*, *fondu*, *relevé* та ін. На кожному етапі навчання є свої пріоритети: у молодших класах – розвиток м'язів стоп і гомілок, у старших – робота над складними стрибками та пальцевою технікою.

Такий підхід до навчання класичному танцю дозволяє не лише формувати технічну майстерність, а й розвивати в учнів глибоку повагу до мистецтва, культуру руху та естетичний смак.

Психофізіологічні та методичні аспекти викладання класичного танцю: *музикальність, увага, пам'ять; ритм сценічного дихання; методика подання нового матеріалу; організаційна структура уроку;*

педагогічна вимогливість і адаптивність; педагогічна вимогливість і адаптивність.

Опанування класичного танцю неможливе без розвитку музичності, уважності й танцювальної пам'яті. Музичність формує у виконавця здатність точно відчувати ритм, темп, динаміку й характер музики, що безпосередньо впливає на виразність і цілісність виконання. Увага та пам'ять, у свою чергу, забезпечують свідоме засвоєння рухів, комбінацій і їх логічне поєднання в цілісний образ.

Дихання танцівника – це не лише фізіологічний процес, пов'язаний із відновленням працездатності, а й важливий інструмент художньої виразності. Ритм сценічного дихання слід розглядати як частину акторської техніки: він пов'язаний із характером, емоційною наповненістю та змістом руху. Неможливо закріпити єдину формулу дихання для кожного руху – воно має бути органічним, природним і відповідати як фізичному навантаженню, так і сценічному задуму.

Показ нових рухів на уроці повинен відбуватись у чіткій, доступній та послідовній формі. Особливо в молодших і середніх класах нові елементи демонструються у «чистому» вигляді: повільно, деталізовано, з багаторазовим повторенням. Лише після засвоєння технічної основи руху об'єднуються в комбінації, де відпрацьовується динаміка, ритм і просторове рішення.

Урок класичного танцю – це простір підвищеної уваги, дисципліни та готовності до праці. Атмосфера зібраності й вимогливості є передумовою якісного засвоєння матеріалу. Темп уроку повинен бути вираженим: не надто швидким, щоб уникнути перенавантаження, і водночас зосередженим, щоб не втрачати внутрішньої енергії. Важливо раціонально розподіляти час – передбачити моменти для індивідуальних і загальних зауважень, повторення комбінацій і уточнення деталей виконання.

Вимогливість викладача полягає не лише в контролі, а й у здатності досягати результату без надмірного тиску. Важливо формувати у студентів розуміння високих стандартів професіоналізму, не допускаючи поблажливості до себе. Разом з тим, викладач повинен володіти гнучким підходом до побудови програми: якщо клас не готовий до певного матеріалу, складні рухи доцільно перенести на наступний рік.

Кожен урок має починатися з повторення раніше вивченого матеріалу. Це дозволяє закріпити технічну базу, удосконалити рухи, і тільки після цього вводиться новий програмний матеріал.

Таблиця

Методичні та психофізіологічні аспекти викладання класичного танцю

Рубрика	Зміст
Музикальність, увага, пам'ять	Формують здатність до ритмічного, динамічного й образного виконання танцю. Увага забезпечує зосередженість, пам'ять – стабільне засвоєння матеріалу.
Ритм сценічного дихання	Дихання – не лише фізіологічна потреба, а й засіб виразності. Воно має бути природним, відповідати характеру руху, емоційному стану танцівника.
Показ нового матеріалу	Нові рухи демонструються повільно й чітко, у чистому вигляді. Повторення триває до засвоєння, далі – відпрацювання у комбінаціях.
Темп уроку	Повинен бути врівноваженим: без перенапруження, але з динамікою, що підтримує увагу. Необхідне планування часу на пояснення, повторення й корекцію.
Дисципліна та організація класу	Високий рівень дисципліни забезпечує ефективність. Урок – це простір зібраності, готовності до праці, точності виконання.
Педагогічна вимогливість	Вимогливість полягає у досягненні якості, а не тиску. Викладач формує самодисципліну, високі стандарти, мотивацію до вдосконалення.
Адаптація навчального матеріалу	Якщо клас не готовий до складних рухів, їх перенесення на пізніший період є виправданим. Урок починається з повторення вивченого – далі новий матеріал.

2. Особливості побудови уроку класичного танцю

Успішне проведення уроку класичного танцю залежить насамперед від ретельної підготовки викладача, що включає чітке планування змісту кожного етапу заняття. Структура уроку повинна забезпечувати як повторення вже засвоєного матеріалу, так і поступове введення нових елементів, що сприяє системному закріпленню та розвитку технічних і виконавських навичок учнів.

Класичний урок, як правило, має чітку методичну побудову:

- починається з повторення раніше вивчених рухів, що сприяє стабілізації технічної бази;
- переходить до вивчення нового матеріалу, який відповідає рівню підготовки учнів;
- завершується виконанням комбінацій із включенням нових елементів у вже знайомий руховий контекст.

Для молодого педагога важливо дотримуватися наступних методичних орієнтирів при підготовці до уроку:

1. Сформулювати дидактичні завдання кожної частини уроку – підібрати вправи й комбінації, які не лише закріплюють попередні знання, а й підготовлюють до засвоєння нового матеріалу.
2. Визначити нові навчальні елементи відповідно до навчального плану та вікових особливостей учнів.
3. Інтегрувати нові рухи в комбінації з раніше вивченими, щоб забезпечити їх практичне засвоєння у виконавському контексті.
4. Скоординувати з концертмейстером музичний супровід – підібрати темпи, розміри й характер музики, які відповідають завданням кожної частини уроку та сприяють ритмічній чіткості, артистизму й виразності виконання.

Планування кожного уроку має бути гнучким, адаптивним до рівня підготовки учнів і водночас методично послідовним, із чіткою педагогічною логікою розвитку.

Таблиця

Особливості побудови уроку класичного танцю

Компонент	Змістове наповнення
Підготовка викладача до уроку	Визначення мети, змісту заняття, методичних і виконавських завдань відповідно до навчального плану та рівня підготовки учнів.
Структура уроку	- Повторення вивченого матеріалу (технічна база) - Засвоєння нового рухового матеріалу - Відпрацювання у комбінаціях
Методичні орієнтири для педагога	1. Визначити завдання кожної частини уроку 2. Обрати нові вправи відповідно до цілей уроку 3. Ввести нові елементи у вправи-комбінації
Робота з музичним супроводом	Погодження з концертмейстером: - темп та розмір музики; - характер музики відповідно до змісту та стилю вправ; - цілісне музичне оформлення заняття.
Гнучкість структури уроку	Можливість адаптації змісту до темпу засвоєння матеріалу учнями; перенесення складних елементів на пізніший етап за потреби.
Педагогічний результат	Формування технічних і виконавських навичок; закріплення знань; розвиток музикальності, координації, дисципліни й самостійності учнів.

Особливості побудови уроку класичного танцю з урахуванням вікових особливостей

Компонент	Змістове наповнення
Підготовка викладача до уроку	Визначення мети, змісту заняття, методичних і виконавських завдань відповідно до навчального плану та рівня підготовки учнів.
Структура уроку	- Повторення вивченого матеріалу (технічна база) - Засвоєння нового рухового матеріалу - Відпрацювання у комбінаціях
Методичні орієнтири для педагога	1. Визначити завдання кожної частини уроку 2. Обрати нові вправи відповідно до цілей уроку 3. Ввести нові елементи у вправи-комбінації
Робота з музичним супроводом	Погодження з концертмейстером: - темп та розмір музики; - характер музики відповідно до змісту та стилю вправ; - цілісне музичне оформлення заняття.
Гнучкість структури уроку	Можливість адаптації змісту до темпу засвоєння матеріалу учнями; перенесення складних елементів на пізніший етап за потреби.
Вікові особливості учнів	Молодший вік (7–10 років): коротка тривалість уваги, потреба в ігрових формах, акцент на розвиток музичності, гнучкості, базової координації. Середній вік (11–13 років): посилення фізичних навантажень, розвиток витривалості, вивчення складніших комбінацій, формування виконавської дисципліни. Старший вік (14+): цілеспрямоване вдосконалення техніки, емоційної виразності, контроль за якістю рухів, самостійна робота з матеріалом.
Педагогічний результат	Формування технічних і виконавських навичок; закріплення знань; розвиток музичності, координації, дисципліни й самостійності учнів.

Особливості побудови уроку класичного танцю:

Урок класичного танцю складається з кількох основних розділів, кожен з яких має специфічне значення для розвитку технічної майстерності учнів.

1. Екзерсис біля станка: Екзерсис – це комплекс вправ, що виконуються щодня, в порядку, що допомагає розвивати основні технічні навички. Ці вправи є базою для подальшого вдосконалення виконавської майстерності й складаються з наступних рухів:

- Plie
- Battement tendu
- Battement tendu jete

- Ronde de jambe par terre
- Battement fondu або battement soutenu
- Battement frappe
- Battement double frappe
- Ronde de jambe l'air
- Petties battement
- Battement developpe
- Grand battement jete

Важливо, що екзерсис – це не просто «розігрівання ніг», а необхідний етап для формування і вдосконалення технічних навичок навіть у досвідчених танцівників. Адже без правильно засвоєного екзерсису не можна досягти високого рівня танцювальної майстерності.

2. Екзерсис на середині зали: Це вправи, що виконуються в тому ж порядку, що й біля станка, але в більш компактному варіанті. Вони зазвичай коротші, технічніші, і поступово ускладнюються з кожним роком. Метою є підготовка учня до більш складних елементів уроку. Екзерсис на середині зали не має замінити основну частину уроку, а лише бути підготовчим етапом для подальших вправ.

3. Адажіо (Adagio): Адажіо – це робота над технікою виконання поз класичного танцю та їх зв'язком у більш повільному темпі. У цій частині уроку акцент робиться на плавності рухів, контролі за тілами і точності виконання поз. Завдяки повторенню різноманітних battement та інших елементів танцювальної майстерності, в екзерсисі відпрацьовується основна техніка, а в адажіо – характер та виразність танцю.

Побудова Адажіо у різних класах:

- **Перший клас:** У цьому класі учні тільки починають вивчати базові позиції, де ноги ще не піднімаються високо від підлоги.
- **Другий клас:** Учні починають працювати з позиціями на 90 градусів, що дозволяє їм виконувати простіші варіанти адажіо, складати перші елементи після екзерсису на середині зали.
- **Четвертий-п'ятий клас:** Адажіо набуває більш важкого та силового характеру, зокрема за рахунок збільшення складності рухів, їх об'єму та поєднань.

- **П'ятий-шостий клас:** Вводиться так зване «друге адажіо», що полягає в чергуванні обертів, які поступово ускладнюються, та виконуються на підлозі. Це адажіо є технічно складнішим, швидшим, але менш енерговитратним, ніж велике адажіо.

Кожен елемент побудови уроку класичного танцю має свою важливу роль у формуванні та вдосконаленні танцювальної майстерності, і кожен з них поступово ускладнюється залежно від рівня учнів.

При складанні першого та другого адажіо важливо не тільки забезпечити послідовність і логічну єдність рухів, але й враховувати, що кожен елемент має певну функцію в навчальному процесі. Це означає, що рухи повинні бути пов'язані між собою не просто формально, а так, щоб вони органічно склалися у завершену танцювальну фразу. Такий підхід дозволяє учням не тільки виконувати технічні елементи, але й навчитися поєднувати їх у контексті більш складної композиції.

Кожне адажіо має чітко визначену мету – відпрацювання конкретних технічних або артистичних аспектів танцю. Наприклад, перше адажіо може бути спрямоване на розвиток точності виконання базових поз і плавності переходів між ними. Важливо, щоб рухи не просто виконувались, а відпрацьовувалися з особливою увагою до технічних деталей: правильного положення тіла, плавності переходів і контролю за рухом.

У другому адажіо, яке є більш складним, можна працювати над розвитком сили, гнучкості та емоційної виразності. Однак навіть у цьому випадку не можна забувати, що основна мета – це закріплення і вдосконалення конкретних технічних прийомів. У цьому контексті, наприклад, правильне виконання *pirouettes*, обертів чи складних переходів між позами набуває значення не лише з точки зору фізичної техніки, а й артистичної виразності, що є важливою складовою класичного танцю.

Отже, адажіо має бути не тільки механічним відтворенням елементів класичного танцю, а й процесом, що сприяє розвитку чітких виконавських навичок, вдосконаленню контролю над тілом та виразності рухів. Кожне адажіо має бути побудоване з урахуванням того, які саме аспекти техніки та артистизму потрібно відпрацювати на конкретному етапі навчання.

Allegro – Маленькі та великі стрибки.

У розділі *Allegro* уроку класичного танцю основну увагу приділяють освоєнню стрибків, що є важливим аспектом розвитку виконавської техніки та артистизму танцівника. Ця частина уроку зосереджена на виконанні стрибків різного типу та складності, починаючи від малих, простих стрибків до великих, технічно складних елементів. Якщо в екзерсисі акцент робиться на розвитку основних рухів, а в *Adagio* – на вдосконаленні поз і танцювальних фраз у повільному темпі, то в *Allegro* усі ці елементи поєднуються в темпі стрибків, розвиваючи в танцівника швидкість, витривалість, контроль та виразність у русі.

Початкові етапи:

У молодших класах перевага надається малим стрибкам, які виконуються в комбінованих завданнях. До таких стрибків відносяться:

- *temps levé sauté* (підйом на носки з стрибком),
- *pas échappé* (стрибок із позиції на півпальцях до відкритої позиції),
- *pas glissade* (ковзаючий крок),
- *pas assemblé* (стрибок з об'єднанням ніг в повітрі),
- *pas jeté* (стрибок через одну ногу),
- *sissonne* (стрибок зі зміною позицій ніг),
- різноманітні повороти, малі піруети та інші базові елементи.

Ці стрибки виконуються в межах одного комбінованого завдання і повторюються в порядку їх складності. Кожен стрибок має бути виконаний з максимальною технічною точністю і витонченістю, виводячи танцівника до більших фізичних і артистичних досягнень.

Поглиблення техніки та варіації:

Після освоєння базових малих стрибків, настає етап переходу до великих стрибків, що включають більш складні елементи, як, наприклад:

- *grand sissonne ouverte* (великий стрибок з відкриттям ніг),
- *grand sissonne fermée* (великий стрибок з закриттям ніг),
- *pas ballotté* (стрибок з обертанням),
- *temps levé в великих позах* (підйом з високою позицією ніг),
- *jeté passé* (стрибок з переходом через одну ногу),

- великі заноски з двох ніг на дві, різноманітні *pirueti* та інші стрибкові елементи, що сприяють розвитку сили, легкості і витривалості.

Поступово такі стрибки включають енергійні підходи, що дозволяють розвивати гнучкість та міць в польоті. Вони виконуються з більшою амплітудою і з урахуванням просування по лініях, що додає рухам динамічності та поетичної елегантності. Важливою частиною цього етапу є розвиток вміння виконувати стрибки на великих лініях – прямій, діагональних та закруглених лініях з поступовим збільшенням складності.

Віртуозність у стрибках та технічний прогрес:

Набуваючи досвіду і міцніючи технічно, танцівники переходять до виконання більш складних стрибків, які комбінуються у складніші варіації. Наприклад, *маленькі стрибки* можуть виконуватись у більш ускладнених комбінаціях, включаючи віртуозні елементи з *поворотами* чи швидкі переходи між позиціями.

Виконання стрибків також вимагає уважного контролю за диханням і підтримки внутрішнього ритму тіла, щоб кожен стрибок виглядав легким і природним, незалежно від його складності.

Завершення уроку:

На завершення уроку в *Allegro* зазвичай виконуються більш прості вправи, такі як *petit changement de pied* (малий перехід ніг) у поєднанні з *entrechat-quatre* (стрибок через одну ногу з перескоком), щоб поступово привести організм і дихання танцівника до більш спокійного стану, відновлюючи рівновагу між напругою і розслабленням.

Еволюція стрибків у старших класах:

З накопиченням досвіду в старших класах стрибки набувають більшої рухливості й різноманітності. Вони стають складнішими не тільки за технічними вимогами, але й за художньою складовою, вимагаючи від учнів більшої артистичної виразності, стилістичної завершеності та точності виконання. Важливою частиною є інтеграція стрибків у різноманітні комбінації і послідовності, що сприяють розвитку стилю і відчуття музичної структури в танці.

Таким чином, *Allegro* не лише розвиває фізичні якості танцівника, такі як сила, витривалість і швидкість, а й виховує артистичну майстерність, надаючи танцюві додаткову гнучкість, емоційність і поетичність.

Пальцева техніка та структура уроку класичного танцю

Урок класичного танцю складається з кількох важливих частин, кожна з яких сприяє всебічному розвитку танцівника. Остання частина уроку, яка включає виконання різних форм *port de bras* (рухи рук), має важливе значення для відновлення організму після інтенсивної роботи та забезпечення гармонії між фізичними навантаженнями та відпочинком. У цьому контексті також важливу роль відіграє пальцева техніка, яка сприяє розвитку гнучкості та витривалості в рухах.

Пальцева техніка:

Пальцева техніка повинна бути включена у навчальний процес не рідше 2-3 разів на тиждень. Вона є невід'ємною частиною формування правильної техніки танцівника, адже контролювання пальців на ногах і руках забезпечує точність і виразність рухів, а також допомагає розвивати баланс та координацію. Пальцева техніка має важливе значення не тільки для танців, а й для загального фізичного розвитку, оскільки робота пальців стимулює кровообіг і м'язову активність.

Завершальна частина уроку:

Наприкінці уроку класичного танцю учні виконують вправи, які допомагають відновити фізичний стан після інтенсивного навантаження. Це можуть бути різні форми *port de bras*, що включають повільні, контрольовані рухи рук для розвитку гнучкості та зняття напруги з плечового поясу. Такі вправи сприяють зняттю стресу з м'язів та забезпечують емоційну розрядку після фізичного навантаження.

Структура уроку:

- 1. Початок уроку та уклін:** Кожен урок класичного танцю починається укліном. Це важливий ритуал, який символізує початок та завершення занять, а також формує в учнях відчуття поваги до танцю і дисципліни. В молодших класах після укліну проводиться марш. Це допомагає зберігати правильну поставу, рівновагу, а також сприяє розвитку координації.
- 2. Кроки маршу:** Під час маршу важливо стежити, щоб кроки виконувались з витягнутими пальцями ніг, а плечі були опущені. У дівчаток руки повинні бути на спідничці, а у хлопчиків – на поясі. Важливо також зазначити, що марш є корисним не лише на початку і в кінці уроку, а й у середині уроку для підтримки фізичної форми та концентрації.

3. Постепенне ускладнення уроку: Структура уроку класичного танцю розподіляється на кілька етапів, кожен з яких має своє завдання. Урок будується так, щоб напруга поступово наростала, а в кінці спостерігався певний спад. Це дозволяє уникнути перенавантаження організму та зменшує ризик травм. Кожен етап має свою «криву» складності, яка дозволяє учням поступово підвищувати навантаження, підтримуючи їхню концентрацію і ефективність.

4. Психофізичні особливості та їх вплив на урок: При складанні програми уроку важливо враховувати психофізичні особливості учнів. Вони визначають, які вправи можуть бути ефективними для кожної вікової групи та на якому етапі уроку учням слід відпочити або змінити тип навантаження. Завдяки цьому знижується ймовірність травм, розладів серцевої діяльності та інших неприємних наслідків фізичного перенапруження.

Тривалість уроку:

Загальноприйнята тривалість уроку класичного танцю в хореографічних училищах становить два академічні години. У рамках цього часу урок поступово ускладнюється: перша частина уроку стає коротшою і технічнішою, а складність вправ наростає. У другій частині уроку час заняття поступово збільшується, а рухи і технічні прийоми стають складнішими. Третя частина уроку, яка включає виконання більш складних елементів, займає більшу частину уроку. Четверта частина уроку є коротшою і ускладнюється лише незначно, дозволяючи учням виконати вправи на розслаблення та відновлення.

Модифікації тривалості уроку:

Розподіл часу на частини уроку є орієнтовним, і в залежності від фізичної підготовленості учнів та умов навчання, може бути скоригований. Тривалість окремих частин уроку може змінюватись в залежності від потреб групи, а також від того, які цілі ставить педагог на конкретний урок. Важливо пам'ятати, що навіть невеликі відхилення від стандартної програми не повинні негативно впливати на загальний баланс уроку та ефективність навчання.

Слід зауважити, що завдяки такій ретельно продуманій структурі уроку та включенню різних елементів, класичний танець допомагає учням досягти високого рівня технічної майстерності та

артистичної виразності. Важливе значення має підтримка оптимального фізичного стану учнів, що забезпечується поступовим підвищенням складності вправ, збільшенням тривалості активних частин уроку та відновленням в кінці заняття.

Перший рік навчання класичному танцю.

Основною метою першого року навчання є створення фундаменту для подальшого розвитку техніки класичного танцю, зокрема правильна постановка корпусу, ніг, рук та голови. Учні повинні навчитися виконувати елементарні вправи класичного тренажу, а також розвивати основні навички координації рухів. На цьому етапі дуже важливо засвоїти базові принципи та технічні елементи, оскільки від них залежить подальше освоєння складніших вправ.

Постановка корпусу та ніг.

Початок роботи з учнями починається з правильного розуміння основних положень та принципів виконання рухів. Пояснення понять «опорна» та «робоча» нога є одним із перших завдань педагога. Опорна нога є тією, на якій тримається весь корпус під час виконання вправи, вона не виконує руху, а лише підтримує вагу тіла. Робоча ж нога здійснює всі рухи та підтримує динаміку руху.

Для того щоб учні могли правильно освоїти техніку, початкові вправи виконуються по черзі з правої та лівої ноги. Це дозволяє розвивати рівновагу, координацію та симетрію рухів. Важливим етапом є вивчення виворотності ніг (повертання стопи зовні). Для цього ряд вправ виконують спочатку вбік, щоб зняти навантаження з корпусу та дозволити правильно сформувати техніку. Спочатку вправи виконуються обличчям до станка, що дозволяє зберегти стабільність і концентрацію на правильній постановці. Поступово, коли учень набуває впевненості, вони можуть виконувати вправи, тримаючись за верстат однією рукою, а згодом – без підтримки.

Розвиток стрибкової техніки.

На першому році навчання важливо почати вивчення трамплінних стрибків, оскільки вони є одними з основних елементів класичного танцю. Під час стрибків учні повинні навчитися правильно відштовхуватись від підлоги за допомогою п'ятки, контролюючи рухи колін, підйому та пальців ніг. Це забезпечує не лише точність виконання, а й розвиток витривалості та сили ніг.

Починають вивчати стрибки, стоячи обличчям до станка. При цьому важливо, щоб учень не «навалювався» на станок, а тримав рівновагу і зосереджувався на правильному виконанні. Спочатку стрибки виконуються в простих формах, зберігаючи стабільність і точність рухів, а коли вони набувають впевненості, заняття переноситься на середину зали.

Під час стрибків руки спочатку тримають на талії, що дозволяє зосередитись на техніці ніг і корпусу. З часом руки переходять у підготовче положення. Однак дуже важливо стежити за правильним положенням корпусу: живіт має бути підтягнутим, сідничні м'язи також активні, а плечі повинні залишатись опущеними.

Психофізіологічні аспекти першого року навчання:

Перший рік навчання класичному танцю є ключовим для розвитку учня, оскільки саме на цьому етапі формуються основи правильної техніки. Важливо, щоб учень не лише виконував вправи механічно, а й розумів їх значення. Викладач повинен вчити учнів не лише правильному виконанню рухів, але й концентрації на кожному елементі, на кожному руху, адже це сприяє розвитку тонкої моторики та координації.

Техніка повинна розвиватися поступово, адже кожен елемент навчальної програми має своє місце в загальній системі танцювальної майстерності. Заняття повинні включати в себе елементи корекції та постійного спостереження за правильністю виконання рухів, що дозволяє уникнути формування хибних звичок, які можуть вплинути на подальше навчання.

Уроки з фізичного розвитку:

Особлива увага має приділятися фізичній підготовці учнів, оскільки класичний танець вимагає не тільки технічної майстерності, але й значної фізичної витривалості. Під час першого року навчання учні мають розвивати гнучкість, силу, витривалість та загальну фізичну підготовленість, що є необхідним для подальшого освоєння більш складних елементів танцю.

Завершення уроку:

Кожне заняття повинно закінчуватися вправами на розслаблення і відновлення. Після інтенсивної роботи важливо дати учням час для відпочинку, щоб запобігти перевтомі м'язів і суглобів. Це можуть бути вправи на розтягування або спокійні, плавні рухи *port de bras*, які допоможуть зняти напругу та підготувати організм до завершення уроку.

Перший рік навчання класичному танцю є основним етапом у розвитку танцівника, що визначає його подальші успіхи. Важливо не лише навчити учнів правильно виконувати елементарні вправи, але й створити для них фундамент, на якому вони будуватимуть свої подальші досягнення в класичному танці.

Другий рік навчання класичному танцю

Вправи біля станка.

Другий рік навчання є етапом удосконалення техніки, де учні поступово переходять до більш складних рухів і вправ, використовуючи вже засвоєні основи. У цій частині уроку відбувається робота над покращенням форми та техніки виконання раніше вивчених елементів, з акцентом на збільшення складності. Зокрема, вправи виконуються з більшою кількістю повторень, підвищенням темпу і додаванням нових елементів.

Техніка виконання вправ удосконалюється через використання таких технічних прийомів, як виконання рухів у *épaulement* (поворот корпусу, щоб додати витонченості та емоційності руху) та в позах з *plié* і *relevé*. Вивчаються нові, складніші пози, зокрема, малі та великі пози, пози на 90 градусів, а також такі основні пози, як *attitude* (положення ноги з піднятою задньою або передньою ногою) та *arabesque* (положення ноги, що витягнута назад). Зростає складність в плані кількості часток музичного такту, що припадають на виконання одного руху.

Зі збільшенням складності, до вправ додаються підйоми на *полупальці* (півпальці), що дозволяє тренувати витривалість і розвиток м'язів гомілки та стопи. Спочатку частина вправ виконується на всій стопі, а інша – на напівпальцях. Це дозволяє розвивати не лише силу, але й гнучкість та точність виконання кожного елементу. До кінця півріччя опорна нога в *preparations* (підготовчих вправах) піднімається на *півпальці* і залишається на них протягом виконання всієї комбінації. Це стосується рухів, таких як *battement fondu*, *battement soutenu*, коли підйом на півпальці стає важливим елементом для вдосконалення техніки.

Одним із підготовчих елементів є *relevé* на напівпальцях на одній нозі. Це вправа, що виконуються наприкінці екзерсису біля станка, зберігаючи рівновагу та витривалість, обличчям до станка, що дозволяє фокусуватись на правильній постановці тіла та розвитку м'язів.

Вправи на середині зали.

Коли основні технічні навички покращуються, уроки переходять до більш складних вправ на середині зали. Тут зберігається та ж послідовність виконання, що й під час роботи біля станка, однак методичний підхід має за мету ускладнити виконання вправ та ввести нові пози. Вправи на середині зали зазвичай виконуються з тим самим підходом, з урахуванням етапів розвитку техніки, поступово впроваджуючи нові рухи.

Особливу увагу на цьому етапі приділяють вправам, що виконуються з використанням *épaulement*. Для засвоєння цього елемента спочатку вправи виконуються спрощено, на середині зали, в позиції *croisé* (перехрестя), оскільки ця позиція є більш доступною для початкового освоєння *épaulement*. Згодом учні переходять до більш складних позицій, таких як *effacé* (відкритий), *écarté* (розкиданий), а також основні пози *arabesque* (I, II, III, IV), що виконуються на 90 градусів до осі обертання.

Крім того, на другому році навчання учні вивчають нові елементи танцю, серед яких *tours* (обертання) та *pas de bourré* (крок з обертанням), які є основою для розвитку координації та точності виконання складних танцювальних елементів. *Pas de bourré* може виконуватись як *dessus* (зверху) так і *dessous* (знизу), що вимагає від учнів високої рівноваги та гнучкості.

Розвиток динаміки та витривалості.

Другий рік навчання класичному танцю характеризується також розвитком витривалості та здатності учнів виконувати складніші комбінації, що включають більше рухів, більшу динаміку та точність. На цьому етапі важливо не лише вивчити нові технічні елементи, але й вміти з'єднувати їх у послідовності, яка буде виглядати органічно та естетично.

Викладач має активно коригувати техніку кожного учня, оскільки з кожним новим етапом навчання, помилки в базових елементах можуть призвести до негативних наслідків у подальшому розвитку. Також важливо пам'ятати про баланс між технікою та емоційним вираженням, адже танець – це не лише точне виконання рухів, а й передача емоцій через тіло.

Другий рік навчання класичному танцю є етапом поглибленого розвитку техніки, де учні удосконалюють раніше засвоєні рухи та вивчають нові, більш складні елементи. Цей період є основою для

подальшого переходу до ще складніших технік, де основна увага буде приділятися розвитку витривалості, гнучкості та здатності виконувати рухи з більшою емоційною виразністю. Важливою частиною є також правильне поєднання техніки з естетичним аспектом виконання, що дозволить учням розвивати свою індивідуальність як танцівників.

Третій рік навчання класичному танцю.

Вправи біля станка.

Третій рік навчання є періодом поглибленого освоєння техніки класичного танцю, коли учні починають виконувати складніші елементи екзерсису та покращують свою координацію та витривалість. Вправи біля станка залишаються важливою частиною навчання, адже цей етап дозволяє учням досягти більш високого рівня технічної майстерності та підготувати їх до складних комбінацій на середині зали.

Як і в попередні роки, продовжується повторення та вдосконалення раніше вивчених рухів, але цього року вже починається освоєння складніших форм цих рухів. Одним із головних завдань є виконання екзерсису на напівпальцях, що сприяє розвитку сили, гнучкості та контролю над тілом. Вправи, які раніше виконувалися на всій стопі, тепер виконуються на півпальцях, що підвищує вимоги до технічної точності та координації. Починається вивчення обертальних рухів, таких як тури (обертання), що вимагають високого рівня майстерності та чіткої роботи корпусу і ніг.

Ще одним важливим етапом цього року є збільшення швидкості виконання екзерсисів. Раніше виконувані рухи, такі як *Rond de jambe en l'air* або *Petit battement*, тепер виконуються на швидшій музичній частці, наприклад, на 1/8 музичного такту. Це дозволяє учням розвивати точність та швидкість виконання, одночасно зберігаючи правильну техніку. Вправа, як *battement relevé lent* (повільний підйом ноги), тепер може виконуватись на один такт (4/4), що дозволяє створити більше плавних, контрольованих рухів. Загалом, всі рухи екзерсису біля станка виконуються швидше та з більшими вимогами до витривалості.

Оскільки третій рік навчання включає розширення технічних можливостей, вправи вимагають не лише роботи ніг, але й активної участі корпусу, рук, поворотів і нахилів голови. Наприклад, при

виконанні рухів, таких як *battement fondu* чи *battement soutenu*, учні повинні зберігати рівновагу та вірно координувати рухи рук і голови, що додає виразності руху і вимагає від учнів високого рівня техніки.

Введення обертальних рухів у комбінаціях екзерсису також є важливим етапом. Учні починають виконувати складніші елементи, в яких обертання є природною частиною комбінації, що допомагає вдосконалити баланс і контроль над тілом.

Вправи на середині зали.

Перехід до середньої частини зали на третьому році навчання означає, що учні вже мають достатній рівень технічної підготовки для виконання складніших комбінацій рухів. Вправи на середині зали виконуються з урахуванням тих самих принципів і методичних підходів, що й біля станка, але тепер вони більш варіативні та з великим використанням простору. Цього року учні активно освоюють роботу на пальцях, що є важливим кроком до подальшого вдосконалення техніки.

Скорочення екзерсису на середині зали може здійснюватися за рахунок різних методів, наприклад, чергування вправ таких як *Rond de jambe par terre* і *Battement fondu*, або обмеження кількості комбінацій рухів, наприклад, *battement tendu en tournant en dehors* і *en dedans*. Це дозволяє зосередитись на деталях кожного руху, даючи учням можливість працювати над технічними аспектами виконання та розвитку координації.

Однак важливо пам'ятати, що головним завданням цих трьох років є освоєння основ класичного танцю, які стануть фундаментом для подальшого розвитку. Перші три роки навчання забезпечують «азбуку» класичного танцю, на якій будуватиметься вся подальша техніка.

Подальші два роки навчання: Середні класи.

Після завершення початкових років, наступні два роки навчання (середні класи) орієнтовані на подальший розвиток витривалості, сили та стійкості. Важливим аспектом цих років є більш вільне володіння корпусом, рухами голови та рук. Особливої уваги заслуговує розвиток рук, які повинні не тільки бути пластичними та виразними, а й активно брати участь у виконанні складних елементів, таких як тури та стрибки. Цей етап вимагає не лише технічної точності, але й емоційної виразності та витонченості.

На цьому етапі учні продовжують вдосконалювати виконання таких елементів, як *pas de bourré*, *coupé*, *passé*, *flic-flac* та інші. Це дозволяє розвинути координацію та підготувати танцівників до більш складних елементів у майбутньому.

Загалом, важливо пам'ятати, що на цьому етапі не слід надмірно захоплюватися складними комбінаціями рухів, оскільки це може призвести до порушень у правильній постановці корпусу. Надмірне ускладнення може негативно вплинути на стійкість та координацію. Тому важливо поєднувати складність рухів із їх правильним виконанням та поступово збільшувати технічну складність, щоб зберегти правильну форму та техніку.

Слід наголосити на тому, що третій рік навчання є важливим етапом для досягнення високої технічної майстерності. Учні продовжують вдосконалювати рухи, виконуючи їх на швидших темпах та на півпальцях. Введення обертальних рухів та складніших комбінацій екзерсису сприяє розвитку витривалості, контролю над тілом і координації. Вправи на середині зали розвивають просторову орієнтацію і здатність виконувати складні елементи в різних умовах. Після трьох років навчання учні повинні мати чітку техніку виконання базових елементів класичного танцю, що стане основою для подальшого розвитку в середніх класах.

3. Музичний супровід уроку класичного танцю

Музика є невід'ємною частиною класичного танцю, створюючи основу для виконання рухів та забезпечуючи емоційний контекст для артистизму танцівників. Важливу роль у цьому процесі відіграють концертмейстери, які повинні не тільки володіти високим рівнем музичної техніки, але й бути обізнаними у методиці балетного навчання та розуміти специфіку роботи з танцівниками. Це важливе завдання потребує розширених знань і глибокого розуміння не тільки музики, але й хореографії, що робить роль концертмейстера дуже складною і багатогранною.

Взаємодія викладача-балетмейстера та концертмейстера

У музичних училищах та консерваторіях студенти, що навчаються в концертмейстерських класах, отримують вміння працювати з вокалістами та інструменталістами, однак спеціалізованої підготовки для роботи з балетними класами в музичних навчальних закладах не існує. Піаністи, які приходять на уроки

класичного танцю, часто не мають досвіду роботи в імпровізації або в контексті хореографії. Як наслідок, часто виникають труднощі, пов'язані з технічними аспектами уроку та психологічною складністю взаємодії з балетмейстером.

Викладач-хореограф, зі свого боку, має бути готовий пояснити піаністу структуру уроку, специфіку кожного окремого руху та необхідність адаптації музики до темпу і форми вправ. Це може бути важким завданням, особливо якщо у концертмейстера відсутній досвід роботи з танцівниками. Взаємодія між піаністом і балетмейстером повинна базуватися на принципі взаємної поваги і професіоналізму, адже обидві сторони, кожна у своїй сфері, є справжніми майстрами своєї справи. Тому важливо, щоб баланс між рухами танцівників і музичним супроводом був чітко встановлений, забезпечуючи природний взаємозв'язок між рухом і звуком.

Роль піаніста в класі класичного танцю.

У балетному класі піаніст не є просто виконавцем музичного супроводу, а стає активним учасником навчального процесу. Його завдання полягає не тільки в озвучуванні вправ, але й у музичному оформленні уроку. Важливим аспектом є вміння піаніста підібрати відповідну музичну літературу для кожного етапу заняття, з урахуванням потреб педагога та технічних завдань, що ставляться перед учнями.

Музичне супроводження повинно відповідати темпу та характеру кожного руху, забезпечуючи учням необхідну ритмічну підтримку для точного виконання вправ. Музика має відповідати певним методичним вимогам: для одних вправ вона повинна бути повільною і плавною, для інших – швидкою та енергійною. Це вимагає від піаніста не тільки технічної майстерності, а й чутливості до темпу, ритму та емоційного настрою, що має бути переданий через музику.

Музика як інструмент підтримки хореографічного розвитку.

У повсякденній класній роботі музика грає особливо важливу роль у розвитку технічних та артистичних якостей учнів. Музичний супровід сприяє формуванню хореографічної пам'яті, координації рухів і розуміння ритмічної структури танцю. Крім того, музика здатна активізувати емоційну сторону уроку, що важливо для розвитку артистичності танцівника. Викладач-хореограф, у свою чергу, покладає на піаніста відповідальність за музичне виховання

учнів, оскільки правильне звучання допомагає створювати певну атмосферу, яка сприяє поглибленому виконанню технічних елементів.

На уроках класичного танцю піаніст має не лише виконувати музику, але й враховувати потреби танцівників: допомагати їм у фокусуванні уваги на точності рухів, підтримувати їх у важких моментах або в моменти найбільших фізичних навантажень. У моменти стрибків або швидких темпів музика повинна створювати належну енергію, в той час як у спокійних рухах – допомагати учням зберігати баланс і концентрацію.

Музика в контексті уроку класичного танцю.

Урок класичного танцю – це не лише фізичний тренінг, а й навчання через музику, де важливо, щоб кожна частина уроку мала відповідну музичну підтримку. Музика повинна підкорятися руху, а не навпаки, що створює глибший рівень взаємодії між танцівником і музикою. Якщо на сцені балетмейстер підкоряється музиці, то в класі музика повинна служити опорою для танцівника, допомагаючи йому не лише виконувати технічні елементи, але й виражати через рухи музичні та емоційні аспекти танцю.

Таким чином, роль концертмейстера в класі класичного танцю є набагато більш складною та багатогранною, ніж може здатися на перший погляд. Піаніст стає не лише технічним виконавцем, а й важливим співучасником навчального процесу, котрий впливає на хореографічний розвиток учнів, підтримує їх в процесі навчання і творчо підходить до вибору музичного матеріалу.

Правила акомпаніатора на уроці класичного танцю.

Акомпанування на уроці класичного танцю є не лише технічною, але й творчою діяльністю. Правильний музичний супровід сприяє розвитку танцівників, надаючи їм необхідну ритмічну та емоційну підтримку. Ось основні правила, яких повинен дотримуватися піаніст, аби музика сприяла успішному навчальному процесу.

1. Гучність та сила звуку.

Акомпаніатор не повинен грати занадто гучно або форсованим звуком. Урок класичного танцю триває півтори години, і надмірно гучне, «кам'яне» звучання може порушити баланс у класі. Це може стати фізичним та психологічним навантаженням не лише для танцівників, але й для самого акомпаніатора. Гучність повинна бути помірною, сприяючи не тільки розвитку техніки танцівників, а й

створенню атмосфери злагодженої, гармонійної роботи між музикою і рухами.

2. Знання балетної лексики.

Акомпаніатор повинен добре розуміти кожен рух, який виконують танцівники, і бути знайомим з точним перекладом кожного терміну, оскільки більшість балетної термінології є французькою. Важливо, щоб піаніст не лише точно акомпанував, а й розумів характер рухів, що дозволяє краще відповідати на вимоги викладача та забезпечити точність музичного супроводу, орієнтуючись на потреби хореографії.

3. Імпровізаційний характер уроку.

Урок класичного танцю – це процес, що поєднує живу взаємодію музики і пластики. Музика повинна бути імпровізаційною і адаптуватися до кожної конкретної ситуації. Нотний матеріал, як правило, використовується лише для певних комбінацій, таких як *adagio*, *allegro*, танцювальні комбінації на середині зали. Це дає можливість піаністу вносити свою інтерпретацію, змінюючи темп, ритм або динаміку в залежності від рухів танцівників. Імпровізація дозволяє музиці і рухам взаємодіяти в реальному часі, створюючи індивідуальний настрій для кожного уроку.

4. Музика як інструмент естетичного виховання.

Музичний супровід на уроці класичного танцю має не лише виконувати технічну функцію, але й сприяти естетичному розвитку учнів. Це важливий момент, оскільки музика формує у танцівників відчуття композиції, ритму та динаміки. Вона допомагає учням відчуття і зрозуміти музичну фразу, навчитися слухати і відчувати ритмічні акценти, а також розвивати емоційну чутливість до музичного матеріалу. Акомпаніатор має навчити учнів бути уважними до кожної частини музики та її особливостей, що дозволить їм досягти більшої пластичності і виразності в рухах.

5. Узгодження руху з музичною фразою.

Кожна комбінація рухів на уроці класичного танцю має будуватися з урахуванням музичної фрази, її тактової квадратності. Всі комбінації повинні починатися і закінчуватися на тактові удари, щоб підтримувати злагоджену ритмічну структуру. Музичні фрази можуть бути різної довжини – чотири, вісім, шістнадцять, тридцять два такти, і на основі цього піаніст повинен будувати акомпанемент. Для деяких складніших комбінацій, наприклад, *adagio* або *allegro*,

можна використовувати подовжені музичні фрази (наприклад, на півтори фрази – дванадцять чи двадцять чотири такти). Важливо, щоб кожен рух і кожен момент уроку гармонійно співвідносився з музичним ритмом, що дозволяє танцівникам виконувати їх з точністю і виразністю.

6. Простота та чіткість акомпанементу.

Не слід перевантажувати акомпанемент великою кількістю зайвих звуків, таких як трелі, форшлаги або арпеджіо, які можуть відволікати увагу від основної задачі уроку – виконання вправ. Це особливо важливо у молодших класах, де музика повинна бути чіткою і зрозумілою, а її ритмічні структури мають відповідати рухам танцівників. Занадто складний або насичений акомпанемент може створювати хаос і заважати учням зосередитися на правильному виконанні технічних елементів. Проста і чітка музика, де кожен рух відповідає окремій ноті або кількох нотам, допомагає учням освоювати рухи і фрази з максимальною точністю.

7. Важливість акцентів і ритмічних особливостей.

Акомпаніатор повинен бути уважним до ритмічних акцентів, оскільки різні рухи можуть виконуватися на сильну частку такту або ж бути з акцентами на слабкій частці. Наприклад, деякі елементи класичного танцю вимагають підкреслення першої частки такту, тоді як інші рухи виконуються в ритмі з акцентами поза тактом. Піаніст повинен чітко відчувати ці акценти та передавати їх через музику, щоб допомогти танцівникам правильно розташувати рухи в ритмічну структуру. Це особливо важливо при роботі з більш складними елементами, такими як швидкі стрибки або обертання, де кожен акцент допомагає танцівникам орієнтуватися в темпі і правильному виконанні рухів.

Ми дійшли висновку, що акомпанування на уроці класичного танцю – це не лише технічне виконання музики, але й активна участь у створенні атмосфери навчального процесу. Важливо, щоб піаніст уважно спостерігав за рухами танцівників, коригував темп, динаміку та ритм в залежності від потреб уроку, при цьому не забуваючи про естетичні та технічні аспекти музики. Підтримка точного та злагодженого ритму є основою для досягнення майстерності у класичному танці.

Методичні вказівки для самопідготовки

Після вивчення основних питань теми дайте відповіді на такі запитання:

1. Хто вперше систематизував методику викладання класичного танцю?
2. Які педагогічні завдання ставить викладач під час уроку класичного танцю?
3. Які якості та вміння розвиває урок класичного танцю у учнів?
4. Назвіть та охарактеризуйте основні етапи уроку класичного танцю.
5. На що слід звертати особливу увагу педагогові під час проведення уроку?
6. Які вимоги висуваються до музичного супроводу уроку класичного танцю?
7. Які завдання ставить педагог для учнів на кожному навчальному році?

2.2. Методичні вказівки до самостійної роботи. Методика проведення занять класичного танцю.

Ціль:

Освітня. Створити умови для глибшого вивчення теоретичних основ методики викладання класичного танцю, допомогти студентам у складанні плану уроку, підготовці та проведенні уроку класичного танцю.

Розвиваюча. Розвинути інформаційні, комунікативні, рефлексивні та аналітичні навички студентів, зокрема, вміння аналізувати хореографічні методи і підходи, а також їхнє застосування на практиці.

Виховна. Сприяти вихованню інтересу до професійної літератури з класичного танцю, формувати стійкість уваги, любов до творчої діяльності, особливо в роботі з дітьми та молодшими учнями.

Після вивчення теми студенти повинні знати:

1. Основні принципи і особливості побудови уроку класичного танцю, включаючи структуру, компоненти та методи навчання.
2. Основні етапи підготовки до уроку класичного танцю та розуміння взаємозв'язку між технікою, пластикою і музичним

супроводом.

3. Специфіку індивідуальних підходів при роботі з учнями різного рівня підготовки та вікових категорій.
4. Техніку безпеки та організацію фізичних навантажень на уроках класичного танцю, особливо для початківців.
5. Різні стилі та напрямки у класичному танці, їхній вплив на структуру уроку і підготовку хореографічних вправ.

Після вивчення теми студенти повинні вміти:

1. **Проводити уроки класичного танцю:** розробляти структуровані та методично обґрунтовані уроки, враховуючи вікові особливості учнів і рівень їх підготовки.
2. **Планувати урок:** скласти чіткий план, що включає теоретичну частину, технічні вправи, танцювальні комбінації та корекцію помилок учнів під час виконання.
3. **Використовувати різні методи навчання:** застосовувати адаптовані підходи до навчання класичному танцю для різних груп учнів, враховуючи їхні фізичні особливості та хореографічний рівень.
4. **Проводити аналіз уроків:** вміти оцінювати результативність заняття, проводити самоаналіз та коригувати методику для покращення ефективності навчання.
5. **Керувати класом:** організовувати ефективне навчальне середовище, де учні зможуть зосередитися на виконанні вправ, а також зберігати увагу і дисципліну протягом усього заняття.

Завдання для самостійної роботи:

1. Описати етапи побудови уроку класичного танцю, звертаючи увагу на їхню логічну послідовність.
2. Розробити план уроку класичного танцю для конкретної вікової групи, враховуючи рівень підготовки учнів.
3. Визначити основні методи та прийоми, які можна використувати для покращення ефективності навчання класичному танцю.
4. Оцінити методичні аспекти роботи з учнями, які мають різні рівні підготовки, і запропонувати методи адаптації уроку під їхні потреби.
5. Проаналізувати хореографічні комбінації з класичного танцю з точки зору їх технічної складності, використання музичного супроводу та відповідності віковим особливостям учнів.

Оцінювання:

Студенти будуть оцінюватися на основі:

- Вміння складати план уроку, враховуючи різні аспекти методики викладання класичного танцю.
- Здатність проводити уроки класичного танцю з використанням різних методів та прийомів навчання.
- Спостереження за ефективністю виконання вправ, а також корекція помилок учнів на уроках.
- Рефлексія та самокорекція власної методичної роботи.

Завдяки самостійній роботі на тему методики проведення занять з класичного танцю студенти набудуть необхідних навичок для організації ефективних уроків, зможуть застосовувати теоретичні знання на практиці і розвивати свій педагогічний досвід у сфері класичного танцю.

Формулювання завдання для самостійної роботи.

Завдання №1: Огляд навчально-методичної літератури з класичного танцю та підбір музичного матеріалу до уроку.

Алгоритм виконання завдання:

1. Підбір та вивчення навчальної літератури:

- Ознайомтесь з основною літературою, яка стосується методики проведення занять з класичного танцю. Зосередьте увагу на літературі, яка розкриває специфіку побудови уроку, методичні підходи та особливості навчання.
- Використовуйте підручники, монографії, статті в професійних виданнях та інші наукові джерела, що містять важливі аспекти методики викладання класичного танцю.

2. Ознайомлення з темою уроку:

- Для створення чіткого розуміння того, як проводиться урок, визначте рік навчання учнів, тему уроку та його мету.
- Розгляньте, як ці фактори впливають на структуру та зміст уроку.

3. Аналіз навчальної інформації:

- Зверніть увагу на основні завдання, які ставляться на кожному етапі навчання (перших років до більш просунутих класів).

- Вивчіть структуру уроку класичного танцю, зокрема:
- Послідовність виконання елементів екзерсису біля станка.
- Методи навчання основних рухів біля станка.
- Типові помилки при виконанні елементів класичного танцю та способи їх виправлення.
- Підхід до корекції помилок учнів.

4. Створення конспекту:

- Результатом роботи має стати конспект у вигляді тез, що детально висвітлюють всі аспекти побудови уроку класичного танцю.
- Використовуйте графічні замальовки для ілюстрації виконання основних елементів екзерсису.

5. Аналіз додаткової літератури:

- Підберіть додаткові матеріали для глибшого розуміння теми, такі як статті з журналу «Балет», науково-популярні видання, а також методичні посібники.
- Зберіть ілюстрації, таблиці, схеми та інший дидактичний матеріал, що допоможе розкрити тему вашого уроку.

6. Перегляд відеоматеріалів:

- Знайдіть та перегляньте відеозаписи уроків класичного танцю, концертів відомих балетних виконавців і педагогів.
- Під час перегляду зверніть увагу на:
- Побудову уроку класичного танцю.
- Виконання рухів та елементів класичного танцю.
- Характерні помилки під час виконання рухів.
- Манеру та стиль ведення уроку педагогом, а також його взаємодію з учнями.

7. Підбір музичного матеріалу:

- Оберіть музичний супровід, що відповідає темі та меті уроку.
- Зосередьтесь на тому, щоб музика відповідала стилю та темпу уроку, а також була підходящою для розвитку техніки танцю.
- Створіть нотний запис обраного музичного матеріалу в нотному зошиті.

8. Результати аналізу навчально-методичної літератури:

- Вибір теми уроку та визначення його мети.
- Конспект уроку, оформлений у вигляді тез.
- Оформлення нотного матеріалу для супроводу уроку.
- Підготовка списку додаткових матеріалів: статей, ілюстрацій, графічних схем та відеоматеріалів.

Вимоги до оформлення роботи:

1. **Конспект уроку:** оформлюйте конспект у зошиті, дотримуючись логічної послідовності матеріалу, із зазначенням основних етапів уроку, завдань та методів навчання.
2. **Музичний матеріал:** нотний супровід до уроку має бути оформлений в нотному зошиті відповідно до обраного музичного твору, з вказівкою на темп, динаміку та інші музичні параметри, які сприятимуть виконанню танцювальних вправ.
3. **Графічні замальовки та ілюстрації:** використовуйте наочні матеріали, такі як графічні замальовки або схеми, щоб візуально продемонструвати виконання основних елементів уроку, а також ілюстрації, які допоможуть студентам краще розуміти методику виконання.

Оцінювання:

1. Логічність і послідовність оформлення конспекту.
2. Адекватність вибору музичного матеріалу до теми уроку та його відповідність педагогічним завданням.
3. Якість та коректність нотного матеріалу.
4. Глибина аналізу відеоматеріалів і відповідність відеоуроків обраній темі.
5. Вміння зробити висновки з перегляду навчального матеріалу та створення обґрунтованої методики для проведення заняття.

Оцінювання конспектів за 100-бальною шкалою.

Бал	Критерії оцінювання
90-100	Тема розкрита повністю, робота містить глибокі, всебічні знання з питання методики проведення занять з класичного танцю. Використано достатньо додаткової літератури та ілюстрацій, що підтверджують висновки. Матеріал викладений логічно, послідовно, чітко. Конспект виконано акуратно, з високим рівнем самостійності. Музичний матеріал точно відповідає темі уроку, і студент добре пояснює свою вибірку музики.
82-89	Тема повністю охоплена, але є деякі незначні недоліки або пропуски в розкритті питання. Матеріал викладено послідовно та зрозуміло, але без використання додаткових ілюстрацій. Використано кілька джерел, однак кількість матеріалу обмежена. Музичний матеріал відповідає вибраній темі уроку, хоча може бути вдосконалений. Пояснення методики виконання рухів чітке, але іноді з незначними неточностями.
74-81	Конспект має неповне розкриття теми, з недоліками в послідовності викладу та методології. Використано мінімальну кількість джерел, без додаткових ілюстрацій. Є деякі помилки в інтерпретації

	теоретичного матеріалу, але загальне розуміння залишається. Музичний матеріал відповідає темі, однак його вибір міг би бути кращим. Студент може пояснити деякі питання, але вимагає допомоги для уточнення.
64-73	Тема розкрита частково, з явними помилками в змісті та структурі. Технічні помилки при поясненні методики виконання рухів класичного танцю. Використано одне джерело, без додаткових ілюстрацій. Музичний матеріал підібрано без достатньої відповідності до теми уроку. Студент потребує допомоги для роз'яснення більшості питань і пояснення методики виконання.
60-63	Студент не розкриває тему повністю. Матеріал викладено з серйозними помилками. Відсутня самостійність у роботі, теоретичні знання обмежені. Музичний матеріал обраний не відповідно до теми уроку або має суттєві невідповідності. Робота виконана без належного рівня аргументації та теоретичної підготовки. Студент має серйозні труднощі при поясненні основних аспектів.
35-59	Студент не орієнтується в навчальному матеріалі. Конспект має серйозні прогалини і недоліки. Відсутні додаткові джерела, ілюстрації, практичні приклади. Музичний матеріал вибрано невдало або не враховано взагалі. Студент не здатний пояснити ключові моменти теми, має труднощі з самостійним виконанням завдань.
1-34	Конспект не підготовлений або має дуже серйозні недоліки в змісті та оформленні. Відсутня методична обґрунтованість у виборі матеріалів, немає додаткових джерел та ілюстрацій. Музичний матеріал не відповідає темі уроку або відсутній взагалі. Студент не демонструє належного рівня знань і не здатен правильно сформулювати теоретичні основи методики класичного танцю.

Це дозволяє чітко оцінювати як теоретичні знання студента, так і практичні навички, що є основними для підготовки та проведення уроків класичного танцю.

Завдання № 2 – Складання плану уроку класичного танцю.

Алгоритм виконання завдання:

1. Сформулюйте тему уроку.

- Тема повинна бути визначена відповідно до робочої програми та завдання № 1. Враховуйте рівень підготовки учнів та мету уроку.
- Тема має бути конкретною та відповідати обраній темі навчального курсу.

2. Визначте тип уроку.

- Виберіть тип уроку, що відповідає цілям і завданням навчального процесу. Типи уроків можуть бути такими:
  - ✓ вивчення нового матеріалу – урок, на якому студенти

знайомляться з новими рухами чи комбінаціями класичного танцю.

- ✓ комплексне застосування знань – урок, на якому студенти практично застосовують знання, отримані раніше.
- ✓ комбінований урок – поєднує елементи різних типів уроків для забезпечення глибшого засвоєння матеріалу.
- ✓ узагальнення та систематизація знань – урок, на якому здійснюється підсумок засвоєного матеріалу.
- ✓ актуалізація знань, умінь і навичок – урок, де повторюються важливі елементи чи комбінації.
- ✓ контроль та корекція знань і навичок – урок, на якому відбувається оцінка досягнутих результатів і коригування помилок.

3. Визначте вид уроку.

- Вибір виду уроку залежить від мети та змісту. Ви можете вибрати:
  - ✓ лекція – теоретичне заняття, де пояснюються основи методики класичного танцю.
  - ✓ бесіда – інтерективна форма заняття, де студенти активно обговорюють теоретичні питання.
  - ✓ семінар – комбіноване заняття з активним залученням студентів до аналізу теми.
  - ✓ навчальна конференція – урок, на якому студенти обговорюють та презентують матеріал.
  - ✓ диспут, дискусія – форма уроку, яка заохочує до активної взаємодії та обміну думками.
  - ✓ практична або лабораторна робота – основний акцент на практичному застосуванні знань.
  - ✓ урок-конкурс, урок-змагання – урок, що включає елементи змагання для підвищення мотивації.
  - ✓ мозкова атака – форма уроку для активізації розумової діяльності.

4. Виберіть рік навчання.

- Визначте, для якого року навчання призначений цей урок. Враховуйте рівень підготовки студентів.

5. Сформулюйте триєдино-дидактичну мету уроку:

- **освітня мета** – чому і як студенти мають засвоїти нові знання або покращити свої навички в класичному танці.

- **розвиваюча мета** – як урок сприятиме розвитку творчих та фізичних здібностей, а також комунікативних і рефлексивних умінь.
- **виховна мета** – як урок сприятиме розвитку професійної культури, любові до танцю та повазі до мистецтва.

6. Опишіть обладнання, яке використовується на уроці.

- Опишіть необхідне обладнання для проведення уроку. Це може бути верстат, дзеркала, спеціальний одяг, тощо.

7. Опишіть літературу.

- Вкажіть основну та додаткову літературу, яку студенти можуть використовувати під час підготовки до уроку. Зокрема, це можуть бути книги з методики викладання класичного танцю, наукові статті, підручники, а також відеоматеріали.

8. Оформіть структуру уроку в таблицю.

Структурні і моменти	Дидактичні завдання	Діяльність вчителя	Діяльність учнів	Показники реальних результатів
Вступна частина	Ознайомлення студентів із темою та цілями уроку.	Пояснення задач уроку, мотивація до роботи.	Прийняття задач уроку, налаштування на роботу.	Підготовленість студентів до активної участі.
Розминка	Підготовка до фізичних навантажень, зняття напруги.	Проведення вправ на розтягування, загальні фізичні вправи.	Виконання вправ, увага до техніки.	Покращення гнучкості, фізичного стану студентів.
Основна частина	Вивчення нових елементів, комбінацій, розбір помилок.	Демонстрація рухів, корекція помилок, пояснення техніки.	Виконання комбінацій, уважність до деталей.	Технічна підготовленість, корекція помилок.
Заключна частина	Завершення уроку, підсумки.	Аналіз виконаної роботи, мотивація для подальших тренувань.	Відпочинок, обговорення результатів уроку.	Розуміння важливості правильного виконання, задоволення від результату.

9. Визначте методи навчання.

- Вибір методів навчання залежить від типу уроку та мети. Це можуть бути:

- ✓ **пояснювально-ілюстративний метод** – пояснення нових рухів із демонстрацією.
- ✓ **репродуктивний метод** – навчання через повторення та вправи.
- ✓ **метод проблемного навчання** – використання ситуацій для розвитку самостійного мислення студентів.
- ✓ **частково-пошуковий метод** – коли студент самостійно відкриває для себе нові аспекти.

10. Виберіть засоби навчання.

- Література, відеосюжети, DVD, інші візуальні та аудіовізуальні засоби навчання для доповнення уроку.

11. Визначте форму пізнавальної діяльності учнів.

- Форма діяльності може бути **індивідуальною, груповою або колективною**, в залежності від характеру завдань на уроці.

12. Обґрунтуйте вибір музичного супроводу уроку.

- Вибір музики для уроку має відповідати темі заняття та сприяти розвитку необхідних навичок (ритм, динаміка, характер музики). Важливо, щоб музика була підібрана таким чином, щоб вона підтримувала учнів і сприяла кращому виконанню рухів.

Вимоги до оформлення роботи:

1. План уроку складається на комп'ютері і оформлюється на окремих чистих аркушах.
2. Текст має бути набраний стандартним шрифтом (Times New Roman 12 pt).
3. Міжрядковий інтервал – полуторний.
4. Заголовки оформлюються шрифтом 14 pt, виділяються напівжирним.
5. Відступ в абзацах – 1-2 см.
6. Поле ліве – 2,5 см, інші поля – 1 см.
7. Робота має бути акуратно оформлена, без помилок.

**Критерії оцінювання якості виконання конспекту
уроку з класичного танцю**

Бал	Критерії оцінювання
90-100	Тема повністю розкрита, продемонстровано глибоке розуміння методики проведення уроку. Використано широкий спектр джерел та ілюстрацій. Конспект має чітку логічну структуру, виконаний самостійно та акуратно. Музичний супровід підібрано влучно, пояснення чіткі, без помилок.

82-89	Робота загалом відповідає вимогам, тема розкрита, проте є незначні недоліки. Структура логічна, але деякі елементи потребують уточнення. Літературна база обмежена. Музичний матеріал підбрано доречно, але може бути глибше обґрунтований. Пояснення в основному точні.
74-81	Тема розкрита частково. Допущено помилки у структурі або логіці викладу. Джерела використано мінімально. Пояснення деяких методичних положень нечіткі. Вибір музики потребує покращення. Присутня загальна орієнтація в темі, але рівень самостійності недостатній.
64-73	Робота має серйозні структурні або змістові помилки. Пояснення рухів подані неточно, відсутнє належне методичне обґрунтування. Джерела відсутні або використані поверхнево. Музичний супровід підбрано невдало. Студент потребує допомоги для розуміння основ теми.
60-63	Конспект не відповідає основним вимогам. Є грубі методичні та логічні помилки. Структура порушена, обрана музика не відповідає темі уроку. Відсутні джерела, пояснення фрагментарні та неточні.
35-59	Тема розкрита частково, матеріал непослідовний. Відсутні методичне обґрунтування, література та музичне оформлення. Студент демонструє поверхове знання теми. Пояснення мають суттєві помилки або відсутні взагалі.
1-34	Конспект відсутній або не має педагогічної та методичної цінності. Структура повністю порушена, тема не розкрита. Відсутній музичний матеріал, джерела та логіка викладу. Студент не орієнтується у змісті та не може пояснити жодного аспекту теми.

Завдання № 3 – Підготовка до проведення уроку (створення комбінацій)

Алгоритм виконання завдання:

1. Визначення нових прикладів для кожної частини уроку:

- для ефективного розвитку учнів необхідно розробити нові приклади та комбінації рухів, які відповідають рівню підготовленості учнів та мають на меті зміцнення і вдосконалення їхніх технічних навичок. ці приклади мають бути інтегровані в кожну частину уроку (розминка, основна частина, закріплення та підсумки), з урахуванням типу і виду уроку;
- приклад повинен бути різноманітним і включати елементи, які дозволяють працювати над технікою виконання, координацією та динамікою, а також дозволяють працювати над стилістичними особливостями класичного танцю.

2. Визначення нового матеріалу для вивчення:

- залежно від теми уроку, необхідно ретельно обрати нові елементи, технічні прийоми або стильові особливості, які ще не були розглянуті учнями на попередніх уроках. це може

бути як нова комбінація рухів, так і новий технічний аспект (наприклад, новий вид піруету чи виходу з позиції);

- важливо врахувати рівень підготовленості учнів, щоб новий матеріал був для них складним, але доступним для освоєння. це забезпечить прогрес у їхньому розвитку та підвищить рівень виконавської майстерності.

3. Введення нового матеріалу у різні комбіновані завдання:

- після визначення нового матеріалу потрібно розробити комбіновані завдання, які допоможуть закріпити нові елементи та покращити технічну підготовку учнів. це можуть бути вправи, які включають поєднання нових та вже відомих рухів, що дозволяє працювати над узагальненням і систематизацією знань;
- задачі мають бути побудовані таким чином, щоб учні могли поступово застосовувати нові елементи в контексті складніших комбінацій, виконуючи їх на різних рівнях (повільно для технічної точності та швидко для розвитку гнучкості й координації).
- важливо включити завдання, які сприяють розвитку стійкості, гнучкості, витривалості, а також розвитку точності виконання елементів на різних швидкостях.

4. Співпраця з концертмейстером щодо музичного супроводу:

- спільно з концертмейстером або музичним керівником слід вибрати відповідні розміри та характер музичного супроводу для кожної частини уроку. музичний матеріал має бути тісно пов'язаний з темою уроку та сприяти правильному виконанню технічних елементів. вибір музики залежить від характеру навчального матеріалу: для технічних вправ підбираються спокійніші композиції, які дозволяють зосередитися на точності виконання рухів, тоді як для складніших комбінацій можна вибирати більш ритмічні та енергійні твори, що допомагають розвивати координацію і динаміку;
- під час вибору музики важливо враховувати як темп, так і стиль композиції. музика повинна бути в гармонії з рухами, підтримувати навчальний процес і створювати відповідний емоційний фон для виконання конкретних елементів. спільна робота з концертмейстером дозволяє досягти кращих результатів, адаптуючи музичне супроводження до теми уроку та його особливостей.

Пояснення до виконання завдання:

1. Підготовка нових прикладів дозволяє ефективно інтегрувати в навчальний процес різні рівні складності, тим самим забезпечуючи поступовий розвиток учнів. Пропоновані комбінації можуть бути складними, але при цьому вони повинні бути доступними для виконання, щоб не створювати зайвого навантаження і не знижувати мотивацію учнів.
2. Вибір нового матеріалу є важливим етапом у навчанні, адже він визначає темп розвитку учнів. Для цього необхідно враховувати їхні індивідуальні особливості та рівень підготовленості, щоб нові елементи були як викликом, так і можливістю досягти прогресу.
3. Комбіновані завдання є важливим елементом уроку, оскільки вони сприяють як закріпленню нових навичок, так і розвитку вміння переходити від простих до складних рухів. Це дозволяє учням вивчати нові елементи через контекст і комбінації, що значно підвищує їхню здатність до імпровізації та адаптації рухів у реальних умовах.
4. Вибір музики для кожної частини уроку має важливу роль, оскільки музика не тільки створює настрій для танцю, але й підтримує ритм і допомагає учням точніше виконувати рухи. Спільна робота з концертмейстером є необхідною для належного музичного супроводу, що забезпечує успішне виконання танцювальних комбінацій.

Цей підхід допоможе створити динамічний і ефективний урок класичного танцю, сприяючи розвитку учнів на всіх етапах їхнього навчання.

Критерії оцінювання якості виконання завдання

Бал	Критерії оцінювання
90-100	У складених комбінаціях рухи логічно підібрані та органічно побудовані від простого до складного. Комбінації не громіздкі, їхня тривалість точно відповідає музичному відрізку. Програмні елементи екзерсису, включені в комбінацію, чітко відповідають обраному року навчання. Використано принцип ритмічної різноманітності, що додає варіативності у виконанні. Урок включає всі види комбінацій, що забезпечує розмаїття завдань для учнів. Комбінації мають плавний перехід між етапами, надаючи учням можливість поступово освоювати складніші елементи.
82-89	Рухи в складених комбінаціях логічно підібрані, але у їхній побудові іноді порушено принцип від простого до складного. Деякі комбінації можуть бути перевантажені елементами класичного танцю, що ускладнює їх виконання. Тривалість

	комбінації відповідає музичному відрізку, але не завжди використано ритмічне різноманіття. Вибрані програмні елементи екзерсису відповідають рівню навчання, але не всі елементи сприяють розвитку технічних навичок на всіх етапах уроку. Урок включає лише комбінації одного виду складності.
74-81	Рухи в складених комбінаціях інколи не логічно підбрані, і в їхній побудові порушено принцип від простого до складного. Деякі комбінації не мають чітко поставлених точок завершення. Тривалість комбінації інколи не відповідає певному музичному відрізку, що створює дисбаланс у виконанні. Програмні елементи екзерсису не завжди узгоджені з вибраним роком навчання, що призводить до певних труднощів у виконанні рухів. Принцип ритмічної різноманітності не використовувався. Комбінації обмежені лише одним видом складності.
64-73	У складених комбінаціях рухи підбрані частково логічно, проте в їхній побудові є серйозні порушення принципу від простого до складного. Комбінації часто перевантажені елементами класичного танцю, що не завжди відповідає рівню учнів. Тривалість комбінацій не завжди відповідає музичному відрізку, що порушує ритм уроку. Програмні елементи екзерсису не завжди узгоджені з роком навчання. Відсутня ритмічна різноманітність. В уроці використано лише один вид комбінацій.
60-63	У складених комбінаціях рухи не відповідають логіці і часто не відповідають принципу побудови від простого до складного. Тривалість комбінацій не відповідає музичному відрізку. Програмні елементи екзерсису не узгоджуються з рівнем учнів, що ускладнює виконання. Відсутня ритмічна різноманітність, що знижує ефективність уроку. Комбінації мають лише один вид складності, що не дозволяє розвивати учнів у різних аспектах.
35-59	У складених комбінаціях рухи підбрані без логічної послідовності. Тривалість комбінацій не відповідає музичному відрізку. Відсутні програмні елементи екзерсису, узгоджені з роком навчання. Ритмічна різноманітність не використовується. Комбінації лише одного виду складності. Загальна побудова комбінацій не сприяє розвитку танцювальних навичок.
1-34	Комбінації не підготовлені або мають серйозні помилки у побудові. Рухи не логічно підбрані, їхня тривалість не відповідає музичному відрізку. Відсутні програмні елементи екзерсису, що відповідають року навчання. Вибір рухів є випадковим, без чіткої структури. Ритмічна різноманітність не використовується. Комбінації не сприяють розвитку танцювальних навичок та порушують принципи навчального процесу.

2.3. Методичні вказівки до практичної роботи.

Методика проведення занять класичного танцю.

Ціль:

Освітня. Створити умови для глибшого розуміння та освоєння методики викладання класичного танцю, а також для розвитку практичних навичок з підготовки та проведення уроку класичного танцю. Особлива увага надається принципам та технікам, які є основою класичного танцю, а також методам їх адаптації до різних рівнів підготовки учнів. Студенти повинні здобути знання щодо побудови уроку, використання основних технічних і артистичних елементів, а також формування правильного ставлення до техніки виконання.

Розвиваюча. Створити умови для розвитку студентами аналітичних, комунікативних та рефлексивних навичок, що допоможуть у процесі самостійного аналізу та оцінки технічних і творчих досягнень учнів. Зокрема, важливо акцентувати увагу на здатності студентів правильно планувати уроки, аналізувати помилки в виконанні рухів, а також вдосконалювати свою методику викладання через зворотний зв'язок із учнями.

Виховна. Створити умови для розвитку інтересу до класичної хореографії як до мистецтва, виховання стійкої уваги до особливостей викладання та любові до професійної літератури з хореографії. Важливо також виховувати в студентів відповідальність та турботливе ставлення до учнів, здатність передавати свою любов до танцю та професії, що сприяє не лише розвитку технічних навичок, а й формуванню правильної естетичної і професійної культури.

Обладнання. Для ефективного проведення уроків з дисципліни «класичний танець» обов'язковими умовами є:

- **хореографічний станок** – для підтримки правильного положення тіла під час виконання танцювальних вправ, що допомагає уникати травм і підтримувати оптимальну техніку;
- **музичний інструмент** або **музичний супровід** – це важливий компонент, оскільки класичний танець тісно пов'язаний з музикою, що дозволяє визначити ритм, темп та динаміку рухів. Уроки можуть супроводжуватися піаніно або записаними композиціями, що відповідають етапам уроку;

- **мультимедійне обладнання** – для використання відеоуроків або демонстрацій хореографічних постановок, що дають можливість візуалізувати певні рухи або стратегії навчання;
- **зеркала** – для коригування техніки виконання рухів, що дозволяє студентам бачити себе під час навчання і працювати над виправленням помилок.

Вимоги стандарту:

Методика проведення занять із класичного танцю включає кілька ключових аспектів:

- 1. Загальна структура уроку:** урок повинен бути побудований так, щоб забезпечити поступове ускладнення завдань, починаючи з розминки та загальних вправ, і поступово переходити до вивчення більш складних елементів і комбінацій.
- 2. Розподіл часу:** кожна частина уроку повинна мати чітко визначений час, наприклад:
  - **розминка** (15–20 хвилин) – для підготовки тіла до фізичного навантаження;
  - **основна частина** (30–40 хвилин) – вивчення нових рухів та вправ;
  - **заклучна частина** (10–15 хвилин) – корекція помилок, зняття напруження.
- 3. Методи навчання:** повинні включати пояснювально-ілюстративний метод для пояснення нових рухів, а також репродуктивний метод для практичного відпрацювання на основі інструкцій викладача. Важливим є застосування методу самоконтролю через відображення учнів в дзеркалах або за допомогою відеозапису для зворотного зв'язку.
- 4. Оцінювання та зворотній зв'язок:** педагог повинен регулярно надавати студентам зворотний зв'язок про їх виконання, оцінюючи техніку, точність, артикуляцію та емоційну складову. Крім того, необхідно враховувати індивідуальні особливості учнів і коригувати методи навчання, якщо це потрібно.

Методичні поради:

1. Під час проведення уроку важливо підтримувати контакт із учнями, забезпечуючи зрозуміле пояснення технічних аспектів рухів. Студенти повинні розуміти кожен етап вправи, а також важливість правильного виконання кожного руху для формування високої техніки.

2. Вибір музичного супроводу має бути гармонійним, відповідати темпу та настрою вправ. Музика допомагає не лише визначити ритм, а й створює емоційний настрій уроку, мотивуючи учнів до роботи.
3. Постійно підтримуйте атмосферу дисципліни та творчості. На класичних уроках важливо створити середовище, де кожен учень відчуває себе частиною великої мистецької спільноти і прагне досягати високих результатів.

Слід пам'ятати, що заняття з класичного танцю – це не тільки технічне навчання, а й виховання артистичних здібностей та емоційного вираження. Успіх заняття залежить від чіткої структури уроку, правильного підбору матеріалу, а також від здатності викладача підтримувати учнів та мотивувати їх до досягнення нових вершин у хореографічному мистецтві.

Порядок виконання роботи

Алгоритм виконання завдання:

I. Проведення уроку

Урок класичного танцю проводиться відповідно до попередньо складеного та затвердженого плану уроку, в якому чітко сформульовано основні елементи:

1. **Тема уроку** – визначає конкретний аспект класичної хореографії, який буде розглядатися під час заняття.
2. **Триєдина дидактична мета уроку:**
  - **освітня мета** – навчити студентів новим технічним елементам або рухам;
  - **розвиваюча мета** – удосконалити існуючі технічні навички учнів, сприяти розвитку координації та артистичності;
  - **виховна мета** – сприяти формуванню дисципліни, відповідальності та любові до класичного танцю.
3. **Тип і вид уроку** – залежно від рівня підготовки учнів, план уроку може включати різні етапи (розминка, вивчення нових рухів, комбінацій, закріплення та повторення).
4. **Методи навчання** – у виборі методів важливо враховувати складність матеріалу та індивідуальні особливості учнів.
5. **Форма пізнавальної діяльності учнів** – це активна участь учнів у виконанні вправ та рухів під керівництвом викладача, а також самостійна робота учнів над удосконаленням техніки.

II. Аналіз проведеного уроку

Після проведення уроку необхідно провести детальний аналіз за наступною схемою:

- 1. Постановка мети та завдання уроку** – оцінка, наскільки чітко і доцільно була визначена мета уроку і чи досягнута вона.
- 2. Організація роботи всіх студентів** – чи була створена атмосфера активного залучення кожного студента до уроку, чи всі учні були включені в роботу, чи спостерігалася взаємодія з учнями.
- 3. Логіка подачі матеріалу** – оцінка послідовності й логічності викладу матеріалу, від простого до складного.
- 4. Структура уроку** – чи відповідала структура уроку його типу та виду, чи кожна частина уроку була обґрунтована та збалансована.
- 5. Методи та прийоми, що використовуються на уроці** – аналіз застосованих методів навчання, таких як традиційний метод, метод розучування частинами, цілісний метод та тимчасове спрощення.
- 6. Культура педагогічного спілкування** – наскільки коректно і з повагою викладач спілкувався з учнями, чи було виявлено терпіння та підтримка під час роботи з учнями.
- 7. Робота з акомпаніатором** – чи правильно було організовано взаємодію з концертмейстером для забезпечення музичного супроводу.

Результатом роботи є урок, який був підготовлений та проведений відповідно до попереднього плану з дисципліни «класичний танець», що відображає знання та навички, набуті під час навчання.

Вказівки щодо проведення уроку з дисципліни «класичний танець»

- 1. Чітке позначення цілей уроку** – викладач повинен чітко формулювати цілі уроку в рамках кожної з трьох основних складових – освітньої, розвиваючої та виховної. Це дозволяє студентам з самого початку зрозуміти напрямок уроку та підготуватися до практичної діяльності.
- 2. Перевірка засвоєння навчального матеріалу** – на кожному етапі уроку важливо перевіряти, наскільки добре учні засвоїли попередній матеріал. Це можна робити через запитання до студентів, виконання завдань у групах, демонстрацію правильного виконання рухів.

- 3. Дотримання логіки подачі матеріалу** – подача матеріалу має бути логічною і послідовною. Рухи та вправи повинні розглядатися від простих до складних, починаючи з базових елементів класичного танцю, таких як пози, пружини, піруети, і поступово переходити до складних комбінацій.
- 4. Організація роботи всіх студентів** – важливо, щоб усі учні були активно залучені до уроку. Потрібно давати індивідуальні вказівки кожному студенту, виправляти помилки та коригувати техніку. При необхідності можна працювати з усією групою для виправлення помилок.
- 5. Проявлення широти ерудиції** – викладач повинен бути добре обізнаний у теоретичних аспектах класичного танцю, мати широкий кругозір щодо історії танцю, відомих хореографів, стилів та напрямків, що дозволяє створити більш багатий контекст для навчання.
- 6. Культура педагогічного спілкування** – педагогічне спілкування має бути ввічливим, конструктивним і підтримуючим. Викладач має заохочувати студентів до розвитку, не забуваючи про терпіння та індивідуальний підхід.
- 7. Робота з акомпаніатором** – музичний супровід є невід’ємною частиною уроку з класичного танцю. Важливо співпрацювати з концертмейстером, узгоджуючи темп та ритм музики для кожної частини уроку. Музика повинна відповідати характеру танцю та допомагати студентам відчувати ритм і динаміку рухів.
- 8. Правильне прорахування нових рухів і комбінацій** – при навчанні нових рухів важливо чітко прорахувати їх кількість у музиці, щоб рухи виконувалися синхронно з музикою. Необхідно застосовувати принцип поступового ускладнення, починаючи з простих рухів і переходячи до більш складних комбінацій.
- 9. Методи навчання рухів** – при вивченні нових рухів варто використовувати різні методи навчання, залежно від складності руху:
- **традиційний метод** – рухи розучуються поступово, від простого до складного;
  - **метод розучування частинами** – складні рухи ділимо на частини і поступово з’єднуємо їх;
  - **цілісний метод** – рухи розучуються цілком, сповільнюючи темп для кращого засвоєння;

- **тимчасове спрощення** – складні рухи спрощуються для легшого виконання, а потім поступово ускладнюються.

Вимоги до виконання роботи – практичні завдання виконуються всією групою одночасно, у вигляді показового уроку з класичного танцю в хореографічному залі. Студенти повинні бути одягнуті в спеціальну балетну тренувальну форму. Обов'язковою умовою є присутність концертмейстера, який забезпечує належний музичний супровід уроку.

Критерії оцінювання якості виконання завдання

Бал	Критерії оцінювання
90–100	У складених комбінаціях рухи логічно підібрані та органічно побудовані від простого до складного. Комбінації не громіздкі, їхня тривалість точно відповідає музичному відрізку. Програмні елементи екзерсису, включені в комбінацію, чітко відповідають обраному року навчання. Використано принцип ритмічної різноманітності, що додає варіативності у виконанні. Урок включає всі види комбінацій, що забезпечує розмаїття завдань для учнів. Комбінації мають плавний перехід між етапами, надаючи учням можливість поступово освоювати складніші елементи.
82–89	Рухи в складених комбінаціях логічно підібрані, але у їхній побудові іноді порушено принцип від простого до складного. Деякі комбінації можуть бути перевантажені елементами класичного танцю, що ускладнює їх виконання. Тривалість комбінації відповідає музичному відрізку, але не завжди використано ритмічне різноманіття. Вибрані програмні елементи екзерсису відповідають рівню навчання, але не всі елементи сприяють розвитку технічних навичок на всіх етапах уроку. Урок включає лише комбінації одного виду складності.
74–81	Рухи в складених комбінаціях інколи не логічно підібрані, і в їхній побудові порушено принцип від простого до складного. Деякі комбінації не мають чітко поставлених точок завершення. Тривалість комбінації інколи не відповідає певному музичному відрізку, що створює дисбаланс у виконанні. Програмні елементи екзерсису не завжди узгоджені з вибраним роком навчання, що призводить до певних труднощів у виконанні рухів. Принцип ритмічної різноманітності не використовувався. Комбінації обмежені лише одним видом складності.
64–73	У складених комбінаціях рухи підібрані частково логічно, проте в їхній побудові є серйозні порушення принципу від простого до складного. Комбінації часто перевантажені елементами класичного танцю, що не завжди відповідає рівню учнів. Тривалість комбінацій не завжди відповідає музичному відрізку, що порушує ритм уроку. Програмні елементи

	екзерсису не завжди узгоджені з роком навчання. Відсутня ритмічна різноманітність. В уроці використано лише один вид комбінацій.
60-63	У складених комбінаціях рухи не відповідають логіці і часто не відповідають принципу побудови від простого до складного. Тривалість комбінацій не відповідає музичному відрізьку. Програмні елементи екзерсису не узгоджуються з рівнем учнів, що ускладнює виконання. Відсутня ритмічна різноманітність, що знижує ефективність уроку. Комбінації мають лише один вид складності, що не дозволяє розвивати учнів у різних аспектах.
35-59	У складених комбінаціях рухи підібрані без логічної послідовності. Тривалість комбінацій не відповідає музичному відрізьку. Відсутні програмні елементи екзерсису, узгоджені з роком навчання. Ритмічна різноманітність не використовується. Комбінації лише одного виду складності. Загальна побудова комбінацій не сприяє розвитку танцювальних навичок.
1-34	Комбінації не підготовлені або мають серйозні помилки у побудові. Рухи не логічно підібрані, їхня тривалість не відповідає музичному відрізьку. Відсутні програмні елементи екзерсису, що відповідають року навчання. Вибір рухів є випадковим, без чіткої структури. Ритмічна різноманітність не використовується. Комбінації не сприяють розвитку танцювальних навичок та порушують принципи навчального процесу.

Питання для самоконтролю (самопідготовки):

1. Чи обдумані цілі підготовленого уроку?

Як чітко визначені і сформульовані цілі уроку? Які конкретні навички і знання повинні отримати студенти в результаті уроку? Як ви плануєте донести ці цілі до студентів так, щоб вони зрозуміли їх важливість і цінність для навчання?

2. Як Ви доведете до студентів програму майбутньої роботи?

Яким чином ви плануєте представити програму уроку? Чи використовуєте ви картки завдань, детальний інструктаж, схеми чи інші методи? Як ви зможете максимально зацікавити студентів і спонукати їх до активної участі протягом уроку? Які способи мотивації найкраще працюють у вашій групі?

3. Які методи використовуються при розучуванні нового матеріалу під час уроку класичного танцю?

Які методи ви використовуєте для вивчення нових рухів і комбінацій? Чи застосовуєте ви традиційні методи, такі як «від простого до складного»? Як ви інтегруєте різні техніки візуального та аудіального сприйняття для кращого засвоєння

матеріалу? Наведіть приклади методів для певної теми уроку (наприклад, робота з поставою або екзерсисами для розвитку гнучкості).

4. Який музичний матеріал ви підібрали для adagio?

Як ви підбираєте музику для adagio? Які критерії важливі при виборі музичного супроводу для повільних, емоційних рухів? Як музика повинна взаємодіяти з темпом і емоційним настроєм уроку? Чи враховуєте ви характер танцю та рівень підготовки учнів?

5. Як Ви підсумуєте заняття?

Яким чином ви підсумуєте урок? Як можна сформулювати головні моменти уроку, щоб студенти мали чітке уявлення про те, що вони досягли, і що потребує додаткової уваги? Як ви плануєте використовувати самоконтроль студентів для підвищення їхнього рівня усвідомлення власного прогресу? Як мотивувати їх до подальшого вдосконалення?

Завдання для самостійного опрацювання:

Самоаналіз уроку класичного танцю.

Після проведення уроку класичного танцю, кожен студент має виконати самоаналіз, у якому потрібно:

- Оцінити структуру уроку, чіткість подачі матеріалу, відповідність вибраних методів рівню підготовки групи.
- Визначити сильні та слабкі моменти уроку, звернувши увагу на організацію роботи, взаємодію з учнями, використання музичного супроводу та корекцію технічних помилок.
- Проаналізувати свою комунікацію з групою, здатність підтримувати мотивацію та залучення студентів до активної роботи.
- Оцінити ефективність використаних методів навчання та підібраних рухових завдань. Як студенти реагували на нові комбінації, чи була складність для них зрозуміла та виконувана?

Після вивчення теми студенти мають знати:

1. Особливості побудови уроку класичного танцю.

Студенти повинні бути знайомі з основними етапами та принципами структурування уроку класичного танцю, зокрема, як побудувати урок так, щоб кожен етап відповідав меті заняття. Вони повинні знати, як правильно чергувати фізичні навантаження, технічні екзерсиси та творчі вправи для забезпечення збалансованого розвитку танцювальних навичок.

2. Як правильно формулювати та досягати цілей уроку.

Студенти повинні вміти визначати чіткі та досяжні цілі уроку, спираючись на рівень підготовки учнів, особливості їхнього розвитку та технічні вимоги дисципліни. Важливо вміти адаптувати цілі уроку в залежності від теми, музичного супроводу та специфіки заняття.

Після вивчення теми студенти повинні вміти:

1. Проводити урок класичного танцю.

Студенти повинні набути навичок самостійного планування та проведення уроку класичного танцю. Це включає вміння підготувати план уроку з відповідними цілями та завданнями, а також правильно організувати навчальний процес, використовуючи різноманітні методи та прийоми для досягнення бажаних результатів.

2. Аналізувати та коригувати уроки.

Студенти повинні вміти оцінювати ефективність проведеного уроку, виявляти сильні та слабкі сторони, коригувати свої підходи та методи, якщо це необхідно, і виводити уроки з кожного заняття для подальшого вдосконалення.

РОЗДІЛ 3

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ НАРОДНОГО ТАНЦЮ

3.1. Methodика проведення занять народного танцю

Мета вивчення теми: Формування у студентів знань про методичні основи організації та проведення уроків народного танцю, розвиток практичних умінь з підготовки та проведення занять із врахуванням стилістичних, технічних і музичних особливостей.

Після опрацювання теми студенти повинні знати:

1. Основні завдання та зміст дисципліни «Народний танець» у системі фахової підготовки.
2. Структуру та особливості побудови уроку народного танцю.
3. Вимоги до музичного супроводу занять з народного танцю.
4. Основні принципи добору танцювального матеріалу відповідно до рівня підготовки учнів.

Після опрацювання теми студенти повинні вміти:

1. Розробляти та проводити урок народного танцю.
2. Складати поурочні плани занять з урахуванням методичних принципів.
3. Добирати музичний матеріал до теми уроку.
4. Створювати навчальні комбінації та вправи для розвитку технічних навичок учнів.

Практичні заняття:

Проведення фрагментів або повного уроку народного танцю. Відпрацювання методики пояснення та показу рухів. Робота над стилістикою, виразністю та технікою виконання.

Самостійна робота студентів:

- Складання поурочного плану заняття з народного танцю.
- Підбір музичного матеріалу відповідно до теми та завдань уроку.
- Аналіз і огляд навчально-методичної літератури з народного танцю.
- Підготовка комбінацій рухів для навчального використання.
- Самостійне опрацювання відеоматеріалів, прикладів постановок та методичних рекомендацій.

Література

1. Авраменко В. Українські національні танці, музика і стрій. – Вінніпег, 1947. – 80 с.
2. Ансамбль Вірського [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://virsky.kiev.ua/>.
3. Бігус О. Тема патріотизму і національні традиції українців в українській народній хореографії // Вісник НАКККіМ. – 2013. – № 2. – С. 104–108.
4. Білаш П. Деякі особливості розвитку українського народно-сценічного танцю в 10–30-х роках ХХ століття // Збірник наукових статей Київського державного університету культури. – 1995. – № 2. – С. 90–100.
5. Богород А. Український народний танець в писемних джерелах // Дивослово. – 1997. – № 7. – С. 11–17.

6. Бойко О. Хореографічний образ як естетичний вияв національного характеру // Вісник КНУКіМ. – 2005. – № 12. – С. 18–26.
7. Василенко К. Лексика українського народно-сценічного танцю. – Київ, 1971. – 80 с.
8. Величкович М. Український рукопаш гопак. – Львів: Ліга-Прес, 2003. – 152 с.
9. Верховинець В. Теорія українського народного танцю. – Київ, 1990. – 150 с.
10. Гуменюк А. Українські народні танці. – Київ, 1969. – 610 с.
11. Гутник І. Місце та роль жіночого танцю у сценічному гопаку // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. – 2018. – № 2. – С. 211–214.
12. Довгопол Н. З історії козацького танцю [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://re-mag.com.ua/uncategorized/cossacs-dance-gopak.html>.
13. З історії козацького танцю [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.alentrada.org.ua/pro-teatr/skarbnychka-premudrostej/71-cossak-dance>.
14. Зайцев Є., Колесниченко Ю. Основи народно-сценічного танцю. – Вінниця, 2007. – 416 с.
15. Зубатов С. Основи викладання українського народно-сценічного танцю. – Київ, 1995. – 252 с.
16. Камін В. Народно-сценічний танець: груповий розподіл вправ біля станка. – Київ, 2008. – 151 с.
17. Козинко Л. Український народний танець «Гопак»: від зародження до сучасної сценічної практики виконання // Танцювальні студії. – 2022. – № 5 (1). – С. 17–28.
18. Колногузенко Б. Хореографія вихователька поколінь // Культура і життя. – 2002. – № 7. – С. 7–9.
19. Купленік В. Козацький танець. Нариси з історії українського народного танцю [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hopak.ho.ua/boh/dans/bookstan/kozak.html>.
20. Ляшенко А. Український танець у підготовці фахівців-хореографів в училищах культури // Актуальні питання мистецької освіти та виховання. – 2017. – № 1. – С. 146–154.
21. Особливості народно-сценічного танцю [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://knowledge.allbest.ru/culture/3c0a65625b3ad68b5d53b88521316d26_0.html.
22. Островська К. Український народно-сценічний танець у системі професійної освіти // Культура України. – 2009. – № 25. – С. 127–130.

План заняття:

1. Народний танець як навчальна дисципліна: завдання, зміст, значення у професійній підготовці хореографа.
2. Методика побудови уроку народного танцю: структура, етапи, особливості організації.
3. Музичний супровід у роботі з народним танцем: принципи добору, роль у засвоєнні рухів, стилістичні особливості.

1. Народний танець як навчальна дисципліна: завдання, зміст, значення у професійній підготовці хореографа.

Народний танець – один із найдавніших і найвиразніших видів нематеріальної культурної спадщини, що виник як результат колективної творчості народу. Він формувався впродовж століть під впливом географічних, історичних, етнографічних та соціокультурних чинників, що зумовили різноманіття регіональних традицій, манери виконання, характеру рухів та взаємодії з музичним супроводом. Саме завдяки органічному поєднанню пластики та музики народний танець став відображенням життєвого укладу, емоційного стану, обрядовості та ментальності конкретної етнічної спільноти.

На відміну від інших сценічних форм, народний танець не створювався індивідуальним автором, а виникав і трансформувався внаслідок безперервного міжпоколінного передавання, що сприяло його збагаченню й поступовому набуттю високого художнього рівня. З покоління в покоління передавалися основи техніки, композиційні прийоми, манера виконання, які в сукупності формували етнічну хореографічну систему.

В українській національній традиції народний танець займає особливе місце, адже відображає багатство пластичної мови, динаміку настроїв, побутові звичаї та національний характер. Для кожного регіону характерні свої особливості: темпові й ритмічні варіації, просторові малюнки, орнаментальні структури руху, координаційні акценти, а також типова система взаємодії з музикою (використання фразування, акцентів, тембру).

У системі професійної хореографічної освіти народний танець є однією з провідних дисциплін спеціального циклу. Його вивчення забезпечує не лише оволодіння технікою, але й формує у студентів компетенції міжкультурної комунікації, знання про етнокультурні традиції та навички сценічної інтерпретації фольклорної спадщини. Завдяки цьому народний танець постає не лише як предмет виконавської практики, але й як інструмент культурної самоідентифікації, що має виховну, пізнавальну й художньо-естетичну цінність.

Педагогічні засади викладання народного танцю в Україні були закладені такими видатними діячами, як Павло Вірський, Мирослав Вантух, Григорій Чапкіс, Костянтин Васильків, Олександр Сегал, які не лише зберігали і популяризували традиційні танцювальні форми, а й адаптували їх до умов сценічної подачі та професійного

викладання. У їхній методиці особлива увага приділялася:

- виразності жесту й руху;
- стилізації фольклорного матеріалу без втрати автентичної основи;
- формуванню сценічної культури та артистизму.

Однією з перших систематизованих форм викладання українського народного танцю у вищій школі стала педагогічна практика Київського державного хореографічного училища (нині – Київський державний професійний коледж хореографічного мистецтва), а пізніше – кафедри народної хореографії Київського національного університету культури і мистецтв.

Як навчальний предмет, народний танець передбачає вивчення таких складових:

- **техніко-лексичний рівень** (основи лексики, координація, опанування опорних рухів);
- **стильовий рівень** (вивчення регіональної специфіки: Гуцульщина, Поділля, Полісся, Слобожанщина тощо);
- **композиційний рівень** (розвиток вмінь komponувати етнографічно й художньо виражені танцювальні мініатюри);
- **педагогічний рівень** (засвоєння методики навчання різновікових колективів).

Таким чином, народний танець як предмет навчання виконує не лише функцію професійного становлення виконавця, а й формує світоглядні, естетичні та духовно-культурні орієнтири майбутнього фахівця в галузі хореографії.

Перші спроби навчання характерному (народно-сценічному) танцю в закладах професійної хореографічної освіти мали здебільшого фрагментарний характер і зводилися до демонстрації окремих танців із театрального репертуару. Учні розучували окремі рас (елементи), які згодом komponувалися у невеликі композиційні форми. Це сприяло формуванню виконавських навичок і підготовці майбутніх артистів до сцени, однак не становило цілісної педагогічної системи.

Потреба у впорядкованій методиці та системному підході до викладання характерного танцю виникла у зв'язку зі зростанням його ролі в балетному театрі, де він дедалі більше використовувався як засіб етнічної стилізації, акторського розкриття персонажу, а згодом – і як самостійний жанр.

Одним із перших, хто усвідомив необхідність створення окремої навчальної системи для підготовки виконавців характерного танцю, був Алоїз Бекефі (1843–1925) – відомий танцівник і педагог. Спираючись на власний сценічний досвід, Бекефі дійшов висновку про доцільність введення спеціального підготовчого тренажу для розвитку специфічних технічних навичок, притаманних саме характерному танцю. Він запропонував складати тренувальні комплекси на основі рас, типових для народного танцювального репертуару, поділяючи їх на елементарні компоненти для поступового оволодіння технікою.

Методичний підхід Бекефі базувався на адаптації системи класичного танцю до завдань характерного, зокрема шляхом добору вправ, що відповідають координаційним і стилістичним особливостям виконання народно-сценічного руху. Такий підхід забезпечував логічне поєднання класичних принципів із характерною експресією та пластикою.

Ідеї Бекефі дістали подальшого розвитку у творчості Олександра Ширяєва (1867–1941) – видатного педагога, хореографа, історика балету, який систематизував та методично обґрунтував побудову уроку характерного танцю. Володіючи глибокими знаннями академічної школи, Ширяєв сформував двокомпонентну модель уроку характерного танцю, яка включала:

- **перший розділ** – вправи біля станка (екзерсис), що адаптували принципи класичного танцю до характерної техніки;
- **другий розділ** – комбінації на середині зали, що розвивали виразність, пластичність і характерність виконання.

Цей підхід став підґрунтям для формування окремої дисципліни у навчальних планах хореографічних освітніх закладів, яка з часом отримала назву «народно-сценічний танець» або «характерний танець».

В українському освітньому просторі розвиток методики викладання характерного танцю продовжили педагоги, які ґрунтували свої напрацювання на адаптації етнічної спадщини до вимог сценічного виконавства. Особливу роль у цьому процесі відіграли Мирослав Вантух, Григорій Чапкіс, Анатолій Шекера, які у своїй творчості поєднували глибоке знання народних традицій з професійною сценічною культурою.

Після систематизації педагогічних принципів характерного танцю, започаткованих Олександром Ширяєвим, важливим етапом у розвитку методики стало продовження його ідей талановитим учнем – Аркадієм Монаховим (188?–1945). Як яскравий виконавець характерного репертуару, Монахов вирізнявся індивідуальністю сценічного стилю, витонченістю техніки, особливо у виконанні дрібних і швидких рухів, що вимагали високої точності, координації та ритмічної витонченості.

У своїй педагогічній практиці Монахов:

- приділяв велику увагу технічній довершеності та стилістичній точності рухів;
- формував у студентів відчуття музикальності, акцентованості та пластичної виразності;
- сприяв розвитку індивідуального виконавського підходу, що виходив за межі шаблонної інтерпретації етнічного танцю.

Його викладацька діяльність була спрямована не лише на передачу репертуарного матеріалу, а й на створення вправ, які підготовлювали виконавця до складної сценічної роботи з етнохореографією. Спираючись на класичну систему екзерсису, Монахов адаптував її до потреб характерного танцю, заклавши основу методичного курсу, який поєднував технічну підготовку з виразністю етнічного стилю.

У результаті багаторічної творчої співпраці таких педагогів, як О. Ширяєв, А. Монахов, Ф. Лопухов, С. Бочаров, була сформована методична концепція викладання характерного танцю. Її зміст було покладено в основу підручника «Основи характерного танцю» (1938–1939), який став першою спробою теоретичного узагальнення досвіду в цій галузі.

Вплив на українську школу народного танцю. Ця методика справила вагомий вплив на формування системи професійної хореографічної освіти в Україні, зокрема на підходи до викладання українського народного танцю як сценічної форми. Її елементи були адаптовані у таких провідних закладах, як:

- Київське хореографічне училище;
- Харківське училище культури;
- Львівський національний університет імені І. Франка (факультет культури і мистецтв);
- Київський національний університет культури і мистецтв.

Особливо важливим для української методики стало:

- поєднання системи вправ із традиційними елементами національного танцю (гопак, аркан, козачок тощо);
- розвиток стилістичної автентики через вдосконалення технічної бази;
- збереження етнічної ідентичності в межах сценічної трансформації;
- інтеграція знань про ритміку, музичну структуру та орнаментальність українського народного танцю.

Згодом українські хореографи-педагоги, серед яких варто відзначити П. Вірського, М. Болотова, М. Коломійця, почали не лише використовувати зазначені методичні підходи, а й розвивати їх відповідно до національної традиції, етнохореографічних особливостей регіонів України та потреб сучасної сценічної практики.

Таким чином, систематизований досвід педагогіки характерного танцю став основою для розвитку повноцінної української школи народного сценічного танцю, яка сьогодні визнана як одна з найсильніших у світі за своєю технічністю, стилістичною точністю й емоційною виразністю.

2. Методика побудови уроку народного танцю: структура, етапи, особливості організації.

Одним із ключових принципів методики викладання народного (характерного) танцю є дотримання послідовності у формуванні професійної хореографічної підготовки. Вивчення народного танцю доцільно розпочинати після засвоєння базової техніки класичного танцю, оскільки саме класичний танець створює необхідний фундамент для розвитку правильної постави, координації, витривалості, балансу та моторики, що є спільними передумовами для опанування складної ритмо-пластичної системи народного танцю.

У системі професійної освіти (зокрема, у хореографічних училищах) характерний танець починають вивчати, як правило, на 4–5 році навчання, після ґрунтовної підготовки в класі класичного танцю. Такий підхід забезпечує поступовий розвиток виконавських навичок і зменшує ризики технічного та стилістичного перевантаження.

Винятком може бути ситуація із дорослими учнями (18+), які починають вивчення хореографії у зрілому віці. У цьому випадку

допустиме паралельне опанування класичного та народного танцю. Натомість діти 9–10-річного віку не повинні починати навчання з класу характерного танцю, оскільки:

- раннє введення елементів характерного стилю без сформованої класичної бази призводить до некоректного опанування обох технік;
- відсутність координаційної підготовки ускладнює відчуття ритму, ваги тіла, динаміки рухів, що необхідні для автентичного виконання народної хореографії;
- порушується логіка навчального плану, що побудований на поступовості розвитку технічного та стильового діапазону.

Методичні зауваження щодо організації занять: роль взуття у формуванні правильних навичок. Особливу увагу слід приділяти такому, на перший погляд, незначному елементу, як вибір взуття для занять із народного танцю. Часто на практиці трапляється, що учні приходять на уроки у м'якому балетному взутті або джазівках, що є абсолютно недопустимим у контексті методики характерного танцю. Взуття без підборів змінює відчуття ваги, темпу, опори, руйнує пластику руху та викривляє виконавську манеру.

Чому важливо використовувати каблучне взуття з перших занять:

- підбори створюють необхідний акустичний ефект для характерного «вибивання» ритму;
- формують правильне положення стопи, коліна, центру ваги;
- дають відчуття підйому, що особливо важливо для стилів із характерною вертикальністю (наприклад, польські, угорські, грузинські танці);
- допомагають від початку формувати коректне просторове і ритмічне мислення;
- запобігають звиканню до спрощеного, неточного виконання, що виникає в м'якому взутті.

Крім того, рухи з ударами п'яти, підбиванням, штампуванням, шкрябанням (так звані «шарки», «затирання», «мазки») втрачають характерність у неправильному взутті, а отже – і свій емоційно-виражальний зміст. Учні швидко адаптуються до неточного виконання, яке сприймають як правильне, що ускладнює подальше коригування техніки.

Слід наголосити на тому, що хронологія вивчення народного танцю повинна спиратися на поступове опанування технічного інструментарію, починаючи з класики. Недопустимість раннього введення характерного танцю для молодших учнів без належної фізичної та технічної підготовки. Дотримуватись методичної обґрунтованості використання спеціального взуття як елемента формування правильних навичок, слухового й моторного відчуття стилю.

Методичні принципи побудови уроку народного танцю: фізіологічні та художньо-виразжальні аспекти. У процесі вивчення народного танцю в студентів системно розвивається опорно-руховий апарат, зокрема:

- зміцнюється суглобно-зв'язувальний апарат;
- підвищується еластичність і сила м'язів;
- удосконалюється координація рухів, рівновага та орієнтація в просторі;
- формуються основи рухової культури та виразності, які є ключовими для майбутньої виконавської діяльності.

Ці фізичні та технічні якості створюють передумови для усвідомленого оволодіння будь-якою формою народного, сценічного чи стилізованого танцю, а також забезпечують готовність студента до виконання різноманітних хореографічних завдань, що можуть бути поставлені балетмейстером у творчій практиці.

Структура та динаміка уроку народного танцю. Так само, як і в класичному танці, урок народного танцю повинен мати чітку логіку побудови – від простого до складного, від підготовчих рухів до комбінацій, що відображають національну стилістику. Методика його структурування передбачає:

- раціональне чергування вправ, що активізують різні групи м'язів і зв'язок;
- варіативність у динаміці навантажень (зміна темпу, амплітуди, характеру рухів);
- поетапне ускладнення комбінацій, що готують до сценічного виконання.

Особливо важливим є чітке дозування фізичних навантажень. Педагог має дотримуватися принципу функціональної доцільності – не перевантажувати учнів надмірною технічною складністю, уникати монотонності, яка призводить до перенапруги або втоми окремих м'язових груп.

Зокрема, слід свідомо чергувати рухи, що виконуються на напівзігнутих (пліє) та витягнутих ногах, що забезпечує природне перемикавання навантаження, сприяє розвитку стрибковості, пластичності, стійкості та музикальності рухів.

Урок як платформа формування стилістики і художнього образу.

Методика викладання народного танцю не обмежується лише розвитком фізичних якостей. Вона також орієнтована на:

- формування сценічної виразності;
- оволодіння стилістикою національного танцю;
- усвідомлення характерної манери виконання, притаманної певній етнографічній або регіональній традиції.

Кожен урок має стати етапом занурення у хореографічну мову певного народу, допомогти студентам відчувати й передати його темперамент, особливості пластики, ритміки, а також взаємозв'язок танцю з музикою, піснею та побутом.

У цьому контексті важливо:

- формувати стилістичну грамотність;
- розвивати здатність до емоційного та образного втілення хореографічного тексту;
- виховувати етнохореографічну чуйність, тобто вміння розпізнавати, поважати та передавати автентичні риси народної культури через рух.

Доречно зауважити, що урок народного танцю є не лише вправою на техніку, а цілісним педагогічним інструментом, що поєднує розвиток тіла, стилістики та сценічного образу. Педагог повинен забезпечити рівновагу між технічним і художнім компонентом уроку. Ретельне планування, чергування навантажень і дотримання стилістичної точності – основа ефективного засвоєння народного танцю в межах професійної хореографічної освіти.

2. Методика побудови уроку народного танцю: структура, етапи, особливості організації.

Урок народного танцю традиційно складається з трьох основних частин, кожна з яких виконує специфічну дидактичну функцію в системі професійної хореографічної підготовки:

- Вправи біля станка (екзерсис)
- Комбінації та вправи на середині зали

- Розучування навчальних етюдів та композицій на основі фольклорного танцювального матеріалу

1. Вправи біля станка: мета, зміст, методика

Цей етап уроку виконує підготовчу та тренувальну функцію. Основна мета – розвиток специфічних технічних навичок, притаманних народному та характерному танцю, а також укріплення м'язів і зв'язок, які менш активно задіяні в класичному тренажі.

На відміну від класичного танцю, де домінує зовнішнє обертання (ен-деор), вправи народного екзерсису формують гнучкість і контроль при внутрішньому положенні стегна і стопи, а також вчать володіти тілом у менш формалізованій, більш «земній» пластиці.

До вправ народного тренажу належать:

- повороти стоп і стегон усередину – сприяють розвитку рухової різноманітності, необхідної для виконання танців різних етнічних традицій.
- удари п'яткою та носком об підлогу – розвивають силу, чіткість, динаміку і «акустичну виразність» руху.
- рухи розслабленою стопою – вчать контролю амортизації, м'якості й виразності нижніх кінцівок.
- глибокі присідання, в тому числі з акцентами на п'ятку або носок – активізують м'язи стегон і гомілок, сприяють формуванню м'язової витривалості.
- рухи на зігнутих ногах (напівприсіданні) – готують до низького центру тяжіння, притаманного багатьом фольклорним традиціям.

Комбінації біля станка мають чітку методичну логіку: від ізольованих рухів – до поєднаних, з поступовим нарощенням складності. Їхня мета – сформувати технічну базу, яка стане основою для вільнішої роботи в центрі та сценічного втілення.

Слід наголосити на тому, що поетапність вправ біля станка у народному танці є не менш важливим, ніж у класичній традиції – він формує специфічну м'язову пам'ять, координацію і стилістику. Особливу увагу слід приділяти м'якому але ритмічному звучанню стопи, положенню корпусу, активній роботі рук, а також природності та народній характерності рухів. Методика має враховувати багатство регіональних особливостей народної хореографії України, що вимагає адаптації тренажу залежно від етнографічного матеріалу, який вивчається на поточному етапі.

Комбінація у народному танці: класифікація та принципи побудови.

Комбінація в контексті народного танцю є логічним поєднанням декількох танцювальних елементів, що об'єднані в рамках певного музичного відрізка та мають чітко визначену точку завершення. Вони виконуються з метою розвитку технічних навичок, координації та художньої виразності, що є основою для подальшого освоєння більш складних танцювальних форм і композицій.

Класифікація комбінацій екзерсису народного танцю.

Комбінації, що застосовуються в народному танці під час екзерсису, поділяються на три основні ступені складності, кожен з яких має специфічні педагогічні та технічні функції в навчальному процесі.

Прості (навчальні) комбінації – це базові поєднання елементів, які включають основні програмні компоненти екзерсису народного танцю. Вони зазвичай будуються за основними напрямками – вперед, убік, назад або лише вбік, що дозволяє учням освоїти базові рухи в стабільному, контрольованому середовищі. Навчальні комбінації виконуються без значних змін у ритмічній структурі, маючи за мету укріплення фундаментальних навичок і розвитку технічної точності.

Ритмічно-просторова комбінація – цей тип комбінацій складається на основі одного або кількох елементів, які учні освоїли на попередніх етапах навчання. Під час їх виконання використовуються принципи ритмічного розмаїття (синкопа, паузи, зміна ритмічного малюнка), що додає більшої складності в освоєння і виконання рухів. В таких комбінаціях учні працюють над координацією рухів рук, корпусу та голови, що сприяє розвитку їхнього загального моторного апарату та пластичності рухів. Ці вправи сприяють удосконаленню хореографічного відчуття простору та часу.

Танцювальна комбінація – включає комплексніші рухи, побудовані на основі програмних елементів екзерсису народного танцю та специфічних рухів національного танцю, які співзвучні і органічно вбудовуються в дану комбінацію. При побудові танцювальних комбінацій активно використовуються ритмічні варіації, а також більш складна координація рухів рук, корпусу та голови, що дає учням змогу опанувати більш складні технічні та художні аспекти виконання народного танцю. Танцювальні комбінації сприяють

розвитку виконавської виразності та ритмічної чутливості, що є необхідними для повноцінного виконання народних танців.

Принципи побудови комбінацій: від простого до складного. Будь-яка комбінація повинна будуватися відповідно до принципу від простого до складного. Це забезпечує послідовний розвиток учня, допомагаючи йому поступово оволодівати все більш складними технічними і художніми завданнями. Водночас комбінація не повинна бути занадто громіздкою або надмірно тривалою, щоб уникнути перевантаження учнів та забезпечити максимальну ефективність навчання.

Музичні параметри. Для комбінацій у народному танці важливим є дотримання певних музичних розмірів, які визначають тривалість і структуру кожної комбінації:

- при музичному розмірі 4/4 тривалість комбінації зазвичай складає від 8 до 12 тактів;
- у музичному розмірі 3/4 комбінація має тривати від 16 до 32 тактів, що дає можливість для розвитку рухів у більш вільному, плавному темпі;
- при музичному розмірі 2/4 комбінація може бути довшою і складати більше 32 тактів, оскільки більш швидкий ритм дозволяє виконувати швидкі, але короткі рухи, які треба грамотно поєднати для досягнення потрібної виразності.

Зауваження. Слід пам'ятати, що кожна комбінація повинна бути гармонійно організована в контексті музичного супроводу, щоб забезпечити логічне поєднання технічних елементів і виразних рухів. Це дозволяє учням не тільки опанувати конкретні танцювальні елементи, але й набути необхідних виконавських якостей, здатних втілити емоційний зміст народного танцю.

Загалом, комбінації екзерсису є важливим етапом у формуванні хореографічної майстерності, що дозволяє виховувати у танцюристів не лише технічну точність, але й виразність виконання, розуміння стилістики народного танцю.

Рухи на середині зали: техніка та виразність у народному танці. У процесі навчання народному танцю важливим етапом є виконання вправ на середині зали, які сприяють розвитку техніки виконання рухів, гнучкості корпусу та пластичності рук. Цей етап навчального процесу зосереджений на вдосконаленні координації та виразності рухів у просторі зали, що є важливим для подальшого освоєння як

окремих елементів, так і більш складних танцювальних комбінацій.

Функції та мета вправ на середині зали. Вправи на середині зали сприяють розвитку технічної майстерності, зокрема, гнучкості та координації ніг, пластичності рухів рук та гнучкості корпусу. На цьому етапі уроку учні починають освоювати основні форми та стилістичні особливості народно-характерного танцю, що дозволяє створювати правильне розуміння форм і образів, притаманних національним танцям. Крім того, вправи на середині зали підготовляють учнів до більш складних комбінацій рухів, що сприяють розвитку загальної координації та виразності танцю.

Підготовка до ускладнених комбінацій. Комбінації рухів, що виконуються на середині зали, зазвичай включають нескладні рухи, поєднані у прості комбінації з двох чи трьох елементів. Однак ці прості комбінації є основою для формування більш складних та виразних комбінацій, що включають більшу кількість рухів і вимагають від учнів високої координації та сприйняття простору. Важливим аспектом цієї частини уроку є також підготовка до етюдних форм народного танцю, де вивчені елементи можуть бути використані для створення цілісних танцювальних композицій.

Особливості національних елементів у русі. У процесі вправ на середині зали учні освоюють основні елементи російського народного танцю, зокрема колупочку, мотузочку, моталочку, дробі, присядки, обертання тощо. Всі ці елементи є важливими технічними і виразними складовими народного танцю, які вивчаються як окремо, так і в комбінаціях. Їх освоєння дозволяє учням краще розуміти національні особливості руху та вдосконалювати свої танцювальні навички через розуміння стилістичних характеристик різних національних традицій.

Крім того, в процесі роботи на середині зали також вивчаються рухи та елементи танців інших народів, що дає змогу учням адаптувати ці елементи до своїх етюдних композицій. Це не лише збільшує технічний діапазон танців, а й дає можливість розвинути крос-культурну чутливість та артистичну гнучкість, що є важливим компонентом для сучасних виконавців народного танцю.

Рухи на середині зали є важливою складовою навчального процесу, яка допомагає учням розвивати техніку та виразність рухів, здобувати навички для виконання складних комбінацій народного танцю. Цей етап сприяє не лише фізичному розвитку, але й

поглибленню розуміння національної специфіки танцювальних традицій, що є необхідним для створення художньо цілісних та технічно вивершених танцювальних образів.

Танцювальні етюди як складова навчального процесу народного танцю. Танцювальні етюди є важливим елементом навчального процесу в хореографічному вихованні, що представляють собою танцювальні епізоди, витягнуті з балетних постановок або складені викладачем із елементів сценічних характерних та народних танців. Етюди виконують функцію не лише технічного вдосконалення, але й емоційно-виразового відтворення образів, що формуються через поєднання різноманітних танцювальних рухів.

Основи етюдної роботи в народному танці. Основна ідея етюдної роботи в рамках курсу народного танцю полягає в залученні учнів до танцю сценічного порядку, а не лише тренувального. Це означає, що акцент у роботі з етюдами зміщується на створення сценічно забарвлених танцювальних епізодів, що поєднують техніку танцю, його стилістику та акторську виразність. Важливо зазначити, що техніка танцю, хоча і є основною частиною навчального процесу, в етюдній роботі поступається місцем більш загальній ідеї художнього вираження танцю.

Техніка та стиль у танцювальних етюдах. Техніка народного танцю повинна укріплюватися та розвиватися, проте основною метою етюдної роботи є не лише удосконалення фізичних навичок учнів, а й формування танцювальної виразності. Тому педагогічний процес у створенні етюдів передбачає поєднання технічних елементів з акцентом на стилістичну належність та акторське виконання. Для досягнення цього результату викладач має проявляти знання специфіки народного танцю, вміння правильно відбирати матеріал для етюдів і комбінувати елементи, що відповідають певному стилю або темі танцю.

Роль педагога в роботі з етюдами. Педагог у процесі навчання танцювальним етюдам повинен не тільки дбати про технічний рівень учнів, але й передавати їм знання про національні традиції танцю. Кожен етюд, що вивчається, має бути доповнений коротким описом культурно-історичного контексту танцю, що включає інформацію про народ, звичаї, традиції, а також про особливості костюма та стилістичні ознаки танцю, які відрізняють його від інших

національних форм. Важливим аспектом є використання ілюстраційного матеріалу, що дозволяє глибше ознайомити учнів з візуальними характеристиками танцю і його культурними особливостями.

Танцювальні етюди є важливим інструментом у педагогічному процесі народного танцю, що дозволяє не тільки вдосконалити техніку учнів, але й розвивати їхнє емоційне сприйняття, виразність та глибоке розуміння культурно-історичних аспектів танцювальних традицій. Для ефективного навчання етюдам необхідне поєднання технічної підготовки з глибоким поглибленням у стилістику та культуру народного танцю, що забезпечує формування в учнів не лише хореографічних навичок, але й художньої виразності та культурної обізнаності.

Роль етюдної роботи в розвитку техніки народного танцю та ансамблевої координації. Етюдна робота є важливою складовою хореографічного навчання, оскільки вона дозволяє учням глибше опанувати танцювальні елементи, а також розвивати їхню виразність і координацію. Етюд є більш ефективним засобом навчання, ніж просте виконання окремих рухів (*pas*), оскільки він включає в себе комплексне освоєння рухів та створення танцювального образу.

Методика роботи з етюдами. Початковий етап роботи з етюдом передбачає його виконання в повільному темпі, що дозволяє учням сконцентруватися на кожному елементі руху і поступово вивчати всі його складові. Спочатку вивчаються основні рухи ніг, що становлять технічну основу етюду. Після цього поступово вводяться рухи рук і корпусу, що дозволяє забезпечити гармонійне поєднання всіх частин тіла та формування єдиної танцювальної лінії.

Розвиток навичок ансамблевого та парного танцю. У старших класах робота з етюдами розширюється, включаючи ансамблеві та парні танці, що вимагають від учнів додаткових навичок взаємодії з іншими виконавцями. При роботі з ансамблевим етюдом важливо підкреслити необхідність єдності та подібності рухів кожного учасника. Ця єдність визначає загальний малюнок танцю та забезпечує його естетичну цілісність. Таким чином, кожен виконавець повинен точно синхронізувати свої рухи з іншими учасниками, зберігаючи гармонію та ритмічну узгодженість.

Робота в парі: координація та взаємодія партнера. В парних етюдах важливим завданням є досягнення повної узгодженості рухів партнера. Вчитель має за мету не лише навчити учнів техніці

виконання рухів, але й виховати відчуття партнера – здатність сприймати рухи та реакції іншої особи, адекватно реагуючи на їхній темп та динаміку. Це вимагає від учнів високої координації, а також вміння спільно вирішувати танцювальні та акторські завдання. Робота в парі передбачає активне використання актирської виразності, де кожен з партнерів не тільки виконує рухи, а й передає спільну танцювальну ідею, взаємно доповнюючи один одного.

Етюдна робота є основним засобом для комплексного розвитку учнів, оскільки вона дозволяє не тільки удосконалювати техніку виконання окремих елементів танцю, але й сприяє розвитку танцювальної виразності, ансамблевої координації та вміння працювати в парі. Педагогічний процес вимагає від викладача не лише технічної підготовки учнів, а й уміння виховати у них відчуття танцювальної єдності та гармонії, що є необхідною умовою для успішного виконання складних танцювальних композицій.

Слід наголосити на тому, що вивчення народних танців різних національностей у хореографічній освіті залежить від програми навчання, а також від культурних і регіональних особливостей, які визначають вибір хореографічного репертуару. Танці народів світу поділяються на певні групи відповідно до їхніх географічних, культурних і етнічних особливостей. Класифікація народних танців за групами дозволяє систематизувати танцювальні традиції й зрозуміти специфіку кожної з них, що є важливим для навчання та розвитку танцювальної майстерності.

Слов'янська група танців.

Цю групу складають танці народів, що мають спільні історичні корені й мовну родину. До неї належать народи України, Білорусі, Польщі, Чехії та Словаччини. Характерними рисами цих танців є виразна ритміка, що базується на бітових рухах, а також активне використання колективних елементів, таких як хороводи та кругові танці, що підкреслюють єдність та колективізм.

Східноєвропейська група танців.

У цій групі об'єднуються танці народів Молдови, Румунії, Югославії та Греції, які мають спільні елементи в танцювальних стилях. Спільність цих танців можна простежити в використанні схожих ритмічних структур і рухів, які є відображенням традиційних святкових обрядів і землеробських практик, а також у поєднанні елементів народного і сценічного танцю.

Скандинавсько-німецька група танців.

До цієї групи входять танці народів Німеччини, Австрії, Швеції, Данії, Норвегії та країн Балтії. Характерною ознакою цих танців є їхня сувора форма і чітке ритмічне виконання, часто в супроводі швидких і енергійних рухів. Також вони відрізняються великою кількістю традиційних танців для великих колективів, як-от групові хороводи або парні танці.

Романська група танців.

Танці народів Іспанії, Італії, Франції складають романську групу. Ці народи мають яскраві й різноманітні школи народного танцю, що відзначаються великим вираженням емоцій і драматизмом. Ритмічні варіації, що базуються на фольклорних мотивах, відображають як історичні, так і культурні особливості цих народів.

Група танців народів Сходу.

До цієї групи належать танці народів Японії, Китаю, Кореї та В'єтнаму. Вони характеризуються плавними, витонченими рухами, що часто супроводжуються складними жестами рук та виразами обличчя, які мають велику символічну значимість. Східні танці часто використовуються як спосіб медитації та вираження духовних практик, що передають емоційні та філософські ідеї.

Група танців народів Індії, Непалу, Цейлону, Індонезії.

Танці народів Південної Азії відзначаються високою символічністю та ритуальним значенням. Вони часто мають глибоке філософське і духовне підґрунтя, виконуються в супроводі ритмічних ударних інструментів, що допомагають виразити складні емоційні стани та історії.

Група танців народів Середньої Азії та Близького Сходу.

Танці цих народів включають традиції народів Єгипту, Сирії, Іраку, Узбекистану, Таджикистану та інших країн. Вони характеризуються яскравими емоціями, гострими рухами, що втілюють образи боротьби та духовної сили. Характерні елементи цих танців включають виразне використання рухів рук, що часто служать для передачі символічного змісту.

Тюркська група танців.

До цієї групи належать танці народів Центральної Азії та Туреччини. Танці тюркських народів вирізняються енергійними та швидкими рухами, що символізують силу та енергію природи. Вони включають як індивідуальні, так і групові елементи, що відображають кочову культуру і зв'язок з природою.

Група танців народів Кавказу та Закавказзя.

Танці Кавказу та Закавказзя мають свої характерні риси, які виражають мужність і героїзм. Рухи, що виконуються в цих танцях, часто є складними і вимагають великої фізичної підготовки. Вони включають різноманітні стрибки, обертання та акробатичні елементи, що створюють емоційну та візуальну напругу.

Танці країн Латинської Америки.

Танці народів Латинської Америки, такі як сальса, румба, ча-ча, є яскравими прикладами темпераментних та емоційно насичених рухів. Вони характеризуються великою ритмічною варіативністю, динамікою та інтенсивною взаємодією між партнерами.

Танці народів Африки.

Африканські народні танці мають глибоке коріння в ритуальних практиках і часто виконуються в колективі. Вони характеризуються енергійністю, ритмічною складністю та використанням різних частин тіла для передачі символічних жестів, що відображають зв'язок з природою та духовним світом.

Ми дійшли висновку в тому, що класифікація танців народів світу за групами дозволяє не лише систематизувати їх за географічними та культурними ознаками, а й сприяє більш глибокому розумінню кожної національної традиції в контексті її танцювальної практики. Це важливо для хореографічної освіти, оскільки дає змогу виховувати в учнях розуміння різноманітних культур, що може значно збагачувати їх творчий потенціал та розвивати їх хореографічну майстерність.

3. Музичний супровід у роботі з народним танцем: принципи добору, роль у засвоєнні рухів, стилістичні особливості.

Урок народного танцю має свої особливості порівняно з класичним танцем, оскільки він ґрунтується на елементах певного національного танцю, що виражають культуру та традиції конкретного народу. З огляду на це, підбір музичного матеріалу є надзвичайно важливим аспектом, який вимагає ретельного підходу. Якщо для етюд використовується уривок з відомого сценічного танцю, то слід зберегти оригінальну музику, що була призначена для цього танцю. Водночас, коли етюд побудований на етнографічному або фольклорному матеріалі, музика повинна відповідати жанровим

і стилістичним вимогам фольклору, а не бути творами композиторів, натхненними народною темою.

Перший рік навчання.

У процесі навчання на першому році основним завданням є освоєння базових принципів народного танцю, формування початкових професійних навичок та розвиток фізичних якостей, таких як еластичність суглобів, сила м'язів та пластичність рухів. Зокрема, важливим є розвиток натягнутості та контролю над ногами, що є основою для подальшого вдосконалення техніки.

Усі вправи екзерсису в цей період виконуються в повільному темпі для забезпечення чіткості рухів і їхнього точного засвоєння. Першочергово рухи виконуються в «чистому вигляді» – це означає, що вправи зосереджуються виключно на розвитку техніки та координації, без додавання складних елементів або стилістичних нюансів. Вправи спрощуються до базових комбінацій, щоб забезпечити максимальний ефект від тренування та формування правильних рухових стереотипів.

На першому етапі вивчення рухів важливим є те, що корпус і руки знаходяться в статичному положенні. Це дозволяє учням зосередитися на техніці виконання рухів ногами, не відволікаючись на координацію інших частин тіла. Таке поетапне навчання є важливою складовою загального розвитку танцювальної техніки, оскільки дозволяє учням засвоїти базові рухи, що стануть основою для майбутнього вдосконалення.

Однією з важливих складових цього етапу є екзерсис біля станка, який займає значну частину уроку – до 50% від загального часу. Це дозволяє ретельно відпрацьовувати базові елементи і зосереджуватися на розвитку м'язової пам'яті та технічних навичок, що є необхідними для наступних етапів навчання. Важливо, що на першому році навчання особлива увага приділяється розвитку правильних рухових стереотипів, адже саме на цьому етапі закладається фундамент технічної майстерності майбутніх танцівників.

Така програма навчання дає змогу поступово підготувати учнів до більш складних завдань, що з'являться в подальших етапах навчання, одночасно забезпечуючи їх фізичний розвиток і формування початкових танцювальних навичок.

Другий рік навчання.

На другому році навчання основною метою екзерсису біля станка є закріплення професійних навичок, закладених на першому етапі навчання. Під час роботи над кожним рухом необхідно забезпечити точність та чистоту виконання, що є фундаментом для подальшого ускладнення вправ як за координацією, так і за композиційною складністю. Лише після досягнення технічної чистоти можна поступово впроваджувати складніші елементи, що потребують більш високого рівня координації та інтеграції різних компонентів руху.

У цей період навчання зосереджено на освоєнні більш складних варіацій раніше вивчених рухів, а також на вивченні нових елементів і вправ, спрямованих на розвиток сили ніг, зокрема стопи, гнучкості та пластичності корпусу, а також на вдосконалення координації рухів та танцювальної виразності. Важливим аспектом є також поглиблене знайомство з особливостями стилю та характеру танців різних національностей, що дозволяє учням почати розуміти різноманіття культурних традицій, що лежать в основі народних танців.

Цей етап навчання також передбачає диференційований підхід, коли дівчатка і хлопчики можуть працювати над специфічними завданнями, що відповідають їхнім фізіологічним особливостям. Зокрема, для дівчаток акцент робиться на розвиток пластичності корпусу та рук, що є важливими складовими танцювальної виразності, тоді як для хлопчиків основним завданням стає освоєння присядок та напівприсядок, що характерно для більш активних і потужних рухів, притаманних народним танцям.

Таким чином, на другому році навчання важливо не лише вдосконалювати техніку та фізичні якості, а й поглиблювати розуміння стилістичних особливостей народних танців, що дозволить учням перейти до більш складних форм танцювальної практики та почати активно втілювати набуті знання в сценічних умовах.

Третій рік навчання.

Третій рік навчання передбачає повторення основних рухів, освоєних на початкових етапах, але з ускладненням техніки. Це досягається шляхом збільшення темпу виконання та удосконалення координації рухів. Поглиблене освоєння рухів біля станка включає більш складні форми раніше вивчених елементів, а також нові вправи, що спрямовані на подальший розвиток фізичних якостей: сили ніг, гнучкості, пластичності корпусу та координації.

На цьому етапі значну увагу приділяється ускладненню танцювальних комбінацій. Впроваджуються складніші варіації, прискорюється темп виконання, що сприяє розвитку танцювальної виразності і технічної майстерності учнів. Крім того, вводяться нескладні паси, що є основою для розвитку подальших більш складних рухових завдань. Однак екзерсиса, в порівнянні з попередніми роками, займає менше часу, і основна увага переноситься на середину залу, де відпрацьовуються більш комплексні рухи, комбінації та танцювальні елементи в контексті більшої виразності та сценічності.

Особливістю третього року є впровадження в навчальний процес парного танцю. Це є важливим етапом, який передбачає акцент на розвитку взаємин між партнерами, координації спільних рухів та досягнення гармонії в партнерстві. У цьому контексті педагогу необхідно навчити учнів не лише технічним аспектам виконання парного танцю, а й акторським навичкам, що дозволяють створити спільний танцювальний образ.

Усі етюди та комбінації, що вивчаються на цьому етапі, повинні бути максимально виразними і чітко відображати національні особливості стилю. Важливо, щоб учні на третьому році навчання не лише вдосконалювали техніку, але й навчалися передавати емоційний зміст танцю через рухи, що є основою для подальшого сценічного виконання.

Четвертий рік навчання.

Четвертий рік навчання спрямований на розширення технічного арсеналу учнів шляхом вивчення нових рухів на верстаті. У цей період велика увага приділяється методиці виконання нових елементів, які мають бути освоєні з точністю та чистотою. Педагогічний процес полягає у поступовому впровадженні цих рухів у складніші комбінації, що виконуються біля станка в контексті конкретного характеру танцю.

Збільшення темпу виконання рухів є важливою частиною цього етапу, оскільки це сприяє розвитку не лише координації та танцювальності, а й технічних якостей, таких як сила та гнучкість ніг. Водночас варіативність ритмічних малюнків та зміна ритму дозволяють учням вдосконалювати чуття ритму, що є невід'ємною складовою танцювальної техніки.

Особлива увага надається координації рухів, характеру та виразності танцю, адже на цьому етапі необхідно не тільки відпрацювати техніку, але й формувати стиль та емоційну виразність виконання. Танцювальні етюди та комбінації набувають більш складної структури завдяки прискоренню темпу та ускладненню ритмічних малюнків, що вимагає від учнів високої технічної підготовки.

Використання нових комбінацій сприяє розвитку техніки танцю, адже вони не лише включають нові рухи, а й надають можливість вдосконалити рухову координацію, що є необхідним для подальшого професійного росту. Всі ці етапи мають на меті не тільки досягнення технічної досконалості, але й підготовку учнів до виконання більш складних танцювальних номерів на сцені, зокрема, з урахуванням їх виразності, координації та взаємодії з партнером.

П'ятий рік навчання.

П'ятий рік навчання зосереджений на поглибленому освоєнні нових рухів на верстаті та удосконаленні методики їх виконання. Важливим етапом є інтеграція цих рухів у складніші комбінації, виконувані на верстаті в контексті певного характеру танцю. Впродовж цього року учні повинні навчитися точно виконувати нові рухи, зберігаючи їх технічну чистоту та стилістичну виразність, що є ключовими вимогами для професіоналів.

Одним з важливих завдань є подальше збільшення темпу виконання рухів, що сприяє не тільки розвитку координації та танцювальності, а й зміцненню сили та гнучкості м'язів і суглобів. Зміна ритмічних малюнків та варіативність ритму вносять додаткові складності, що допомагають розвивати здатність до миттєвого реагування та адаптації рухів до різноманітних музичних темпів.

На цьому етапі також активно розвивається навичка самостійної роботи над виконавським завданням. Учні набувають досвіду у створенні та постановці етюдів, що є важливим аспектом підготовки до професійної діяльності. Самостійна творча робота над танцювальними композиціями дозволяє студентам реалізувати індивідуальні ідеї, формуючи власне бачення стилю та виразності танцю.

Окрім цього, учні мають на меті освоїти всі мистецькі засоби характерного танцю, включаючи розуміння його характеру, виразності, манери виконання та стилістичних особливостей. Це сприяє формуванню повноцінного танцювального стилю, що є основою професійної підготовки та підготовки до сценічних

виступів. Важливим завданням є формування здатності інтегрувати всі технічні та артистичні елементи у єдину цілісну танцювальну виразність.

Методичні вказівки для самопідготовки.

Після вивчення основних питань теми, рекомендується дати відповідь на наступні запитання, що сприятимуть глибшому засвоєнню матеріалу та формуванню професійної компетенції у сфері викладання народного танцю:

1. Хто створив систему викладання характерного танцю?

необхідно визначити авторів та основні напрями, на яких базується система викладання характерного танцю, зокрема роль відомих балетмейстерів та хореографів, які заклали основи цієї методики.

2. На основі чого народилася ця система?

потрібно з'ясувати, які історичні, культурні та хореографічні традиції вплинули на формування системи викладання народного танцю. Зокрема, слід розглянути важливість фольклорних та етнографічних досліджень, а також вплив класичної танцювальної техніки на розвиток методики характерного танцю.

3. Назвіть та охарактеризуйте основні частини уроку народного танцю.

варто докладно розглянути структуру уроку народного танцю, що включає: вправи біля станка, рухи на середині зали, та розуміння композиційних етюдів. Кожна частина уроку має специфічні завдання, спрямовані на розвиток технічних і артистичних навичок учнів.

4. На що слід звернути увагу під час добору музичного оформлення уроку народного танцю?

педагог повинен ретельно підбирати музичний матеріал, який відповідає характеру танцю, а також враховувати темп, ритмічні особливості та етнографічну автентичність композицій. Важливо, щоб музика була фольклорною, якщо це етнографічний танець, або відповідала національним традиціям, якщо це сучасна постановка народного танцю.

5. Які завдання має виконувати педагог під час проведення уроків народного танцю першому року навчання?

на першому році навчання основними завданнями є формування базових професійних навичок, розвитку суглобово-зв'язувального

апарату, пластичності, сили м'язів, та натягнутості ніг. Педагог має приділяти увагу техніці виконання простих рухів, забезпечуючи їх чистоту і точність. Важливо також розвивати основи координації та виконувати вправи у повільному темпі.

6. Які завдання має виконувати педагог під час проведення уроків народного танцю другого року навчання?

другий рік навчання фокусується на закріпленні та вдосконаленні основ, вироблених на першому етапі. Завдання педагога – забезпечити точність та чистоту виконання рухів, поступово ускладнюючи вправи з урахуванням координації та композиційних складностей. Педагог повинен також розвивати гнучкість та пластичність корпусу, особливо у дівчат, а у хлопців зосереджуватися на присядках і напівприсядках.

7. Які завдання має виконувати педагог під час проведення уроків народного танцю на третьому році навчання?

на третьому році педагог повинен зосередитись на ускладненні технічних аспектів навчання через збільшення темпу виконання рухів, розвиток координації та танцювальності. Уроки мають включати більш складні комбінації та впровадження нескладних ras. Вперше вивчаються парні танці, де акцент ставиться на взаємодії партнерів і синхронізацію рухів.

8. Які завдання має виконувати педагог під час проведення уроків народного танцю на четвертому році навчання?

четвертий рік навчання передбачає освоєння складніших рухів та комбінацій, зокрема на верстаті, а також удосконалення технічної та артистичної складової. Педагог має акцентувати увагу на розвитку виразності танцю, координації рухів та вдосконаленні ритмічних малюнків. Важливою частиною є робота над складними етюдами, які включають різноманітні ритми та темпи.

9. Які завдання має виконувати педагог під час проведення уроків народного танцю на п'ятому році навчання?

п'ятий рік навчання передбачає розвиток самостійності учнів у створенні танцювальних композицій та етюдів. Педагог повинен допомогти учням оволодіти всіма мистецькими засобами характерного танцю, зокрема виразністю, манерою виконання та стилем. Крім того, важливо продовжувати роботу над зміцненням техніки та розвитку творчого підходу до виконання танців, надаючи учням можливість для самостійної постановки етюдів.

3.2. Методичні вказівки до самостійної роботи. Методика проведення занять народного танцю.

Мета самостійної роботи:

Освітня:

Сприяти поглибленню теоретичних знань студентів з методики викладання народного танцю, формуванню навичок складання поурочного плану та підготовки і проведення практичного заняття з народного танцю.

Розвивальна:

Сприяти розвитку інформаційної культури, аналітичного мислення, комунікативних здібностей, здатності до рефлексії.

Виховна:

Формувати інтерес до професійної хореографічної літератури, відповідальне ставлення до педагогічної діяльності, любов до дітей і до мистецтва народного танцю.

Очікувані результати навчання:

Студенти мають знати:

- принципи й особливості побудови уроку народного танцю;
- основні етапи структури заняття;
- специфіку педагогічного підходу у викладанні народного танцю дітям різного віку.

Студенти повинні вміти:

- скласти план-конспект уроку народного танцю;
- організувати і проводити заняття, дотримуючись методичних рекомендацій;
- адаптувати навчальний матеріал до вікових та індивідуальних особливостей учнів.

Завдання для самостійної роботи:

1. Ознайомитися з теоретичними основами методики проведення занять з народного танцю.
2. Вивчити зразки поурочних планів та аналіз їхньої структури.
3. Розробити власний план-конспект уроку з народного танцю (з урахуванням вікової групи, рівня підготовки, тривалості заняття).
4. Підготуватися до презентації та обговорення створеного плану в групі.

5. Проаналізувати відеозапис (або участь у) заняття з народного танцю, визначити його сильні та слабкі сторони, запропонувати шляхи вдосконалення.

Завдання для самостійної роботи № 1

Тема: *Огляд навчально-методичної літератури з народного танцю. Підбір музичного матеріалу до уроку.*

Мета завдання:

Сформувати у студентів навички роботи з науково-методичною літературою, розширити знання з методики викладання народного танцю, розвинути аналітичне мислення та вміння добирати музичний матеріал відповідно до обраної національної традиції та структури уроку.

Алгоритм виконання завдання:

1. Огляд навчальної літератури:

- Підібрати та опрацювати фахову літературу з теми *«Методика проведення занять з народного танцю»*.
- Під час вивчення звернути особливу увагу на такі аспекти:
  - ✓ основні завдання кожного року навчання;
  - ✓ структурні компоненти уроку народного танцю;
  - ✓ послідовність виконання елементів екзерсису біля верстата;
  - ✓ методику навчання та виконання елементів біля верстата;
  - ✓ типові помилки під час виконання та шляхи їх виправлення;
  - ✓ підбір рухів, положень рук та елементів, характерних для обраної національності, з метою їх подальшого використання у побудові комбінацій біля верстата і на середині зали.

2. Вивчення додаткових джерел:

- Ознайомитися зі статтями у фахових виданнях, науково-популярною та методичною літературою.
- Відібрати матеріали, що розкривають історію розвитку народного танцю обраної національності.

Звернути увагу на:

  - ✓ географічне положення регіону;
  - ✓ культурно-побутові фактори, які вплинули на формування хореографічної традиції;

- ✓ характерні риси виконання;
- ✓ особливості національного костюма.

3. Аналіз відеоматеріалів:

- Підібрати та переглянути відеозаписи виступів провідних народних колективів.
- Під час перегляду звернути увагу на:
  - ✓ манеру та характер виконання;
  - ✓ композиційну побудову танцю, притаманну обраній традиції;
  - ✓ синхронність, виразність, технічний рівень виконання.

4. Підбір музичного супроводу:

- Обрати музичний матеріал до кожного етапу уроку.
- Обґрунтувати вибір, враховуючи:
  - ✓ відповідність національному стилю;
  - ✓ відповідність характеру виконання екзерсису;
  - ✓ темпові та ритмічні особливості музики.

Очікувані результати:

- Визначення року навчання, на який орієнтовано урок;
- Обґрунтований вибір теми та мети уроку;
- Розробка конспекту заняття у вигляді тез і графічних замальовок;
- Добір відповідного нотного матеріалу.

Вимоги до оформлення роботи:

1. Конспект уроку оформлюється в окремому зошиті (чітко структурований текст, поділений на логічні блоки).
2. Музичний матеріал подається:
  - у нотному зошиті (рукопис або друкована версія);
  - або на цифровому носії (CD-диск, флеш-накопичувач) з відповідним маркуванням.

За потреби студент може додатково звернутися до викладача за рекомендаціями щодо літератури або відеоматеріалів для перегляду.

Орієнтовний шаблон конспекту уроку з народного танцю, який можна адаптувати до різного рівня підготовки учнів та обраної національної хореографічної традиції. Цей шаблон відповідає педагогічним і методичним вимогам до структури уроку:

КОНСПЕКТ УРОКУ З НАРОДНОГО ТАНЦЮ

1. Загальні відомості:

- **Рік навчання:** (наприклад, II рік)
- **Тема уроку:** (наприклад, «Вивчення елементів українського екзерсису біля верстата»)
- **Мета уроку:**
  - Освітня:** (наприклад, сформувати навички виконання елементів «малий присяд», «вивідна» у положенні рук №3).
  - Розвивальна:** (розвивати музично-рухову координацію, ритмічність, техніку виконання).
  - Виховна:** (виховувати інтерес до народного танцю, увагу до національних традицій, повагу до культурної спадщини).
- **Обрана національність:** (наприклад, українська / болгарська / грузинська тощо)
- **Обладнання:** станки, дзеркала, музичний супровід (назва твору, композитор), аудіоапаратура.
- **Місце проведення:** хореографічний зал.

2. Структура уроку:

I. Вступна частина (5–7 хвилин)

- Шиккування, привітання.
- Повідомлення теми та мети уроку.
- Дихальна та загальнофізична розминка (без музики або під легкий музичний супровід).
- Мобілізація уваги, налаштування на роботу.

II. Основна частина (30–35 хвилин)

A. Екзерсис біля станка:

№	Назва вправи	Методичні вказівки	Музичний супровід
1	Позиції ніг та рук	Повільний темп, контроль постави	[Назва твору / темп]
2	Пліє	Стежити за положенням корпусу	
3	Батман тандю	Відпрацьовувати напрямок руху стопи	
4	Робота на півпальцях	Рівновага, стійкість, точність	
...	...	...	...

Б. Вправи на середині зали:

- Повторення вивчених елементів з попереднього уроку.
- Робота з характерними для національного танцю рухами.
- Комбінації з елементів (рухи, переступання, оберти, присядки тощо).

В. Ритмічно-ігрові вправи / вправи на імпровізацію: (за потреби, залежно від віку учнів)

III. Заключна частина (5–7 хвилин)

- Підсумок заняття.
- Оцінювання активності та якості виконання.
- Рекомендації для самостійної роботи.
- Прощання.

3. Графічні замальовки (схеми вправ): (Додайте умовні позначення положень рук, ніг, траєкторії руху – у вигляді схем, якщо потрібно)

4. Музичний супровід:

Назва твору / автор	Розмір	Темп	Для якої вправи використовується

5. Нотатки викладача: (Індивідуальні вказівки, особливості роботи з групою, помилки, які слід усунути на наступному уроці тощо)

Примітка: Конспект може бути адаптований до рівня складності, тривалості уроку, вікової категорії та обраної етнічної хореографії.

Оцінювання конспектів за 100-бальною шкалою (Методика проведення занять з народного танцю)

Бал	Критерії оцінювання
90–100	Тема розкрита повністю; конспект містить глибокі, всебічні знання з методики проведення занять з народного танцю. Використано достатню кількість навчальної та додаткової літератури, подано ілюстративні матеріали (схеми, графічні замальовки, приклади з відео). Матеріал викладено логічно, послідовно та грамотно. Конспект оформлено акуратно. Музичний супровід підібрано вдало, відповідно до національного стилю та характеру рухів, студент здатен аргументовано пояснити свій вибір. Високий рівень самостійності у підході до завдання.

82-89	Тема розкрита повністю, проте є незначні недоліки у викладі або структурах. Літературна база обмежена, використано не всі доступні джерела. Відсутні додаткові ілюстрації або замальовки. Музичний матеріал підібрано вдало, але пояснення потребують уточнень. Методичні знання достатні, але іноді зустрічаються неточності у термінах або послідовності.
74-81	Тема розкрита частково, основні положення висвітлено поверхнево. Конспект містить недоліки в логіці викладу, бракує глибини аналізу методики. Використано обмежену кількість джерел, додатковий матеріал не застосовано. Музичний супровід присутній, але не повністю відповідає національним особливостям чи характеру рухів. Студент частково орієнтується в темі, але має труднощі при відповіді на запитання.
64-73	Конспект має суттєві помилки в методичному підході та структурі уроку. Використано лише одне джерело, немає жодного ілюстративного або додаткового матеріалу. Відсутнє чітке розуміння методики побудови заняття. Музичний матеріал обрано без урахування національного характеру танцю. Студент не може самостійно пояснити обрані компоненти конспекту.
60-63	Тема не розкрита. В роботі наявні серйозні помилки, відсутній логічний виклад. Використано тільки основний підручник або фрагментарні джерела. Самостійність при виконанні роботи мінімальна. Музичний матеріал або відсутній, або не відповідає темі. Студент має значні труднощі при відповідях на запитання.
35-59	Робота має серйозні прогалини в теорії, змісті та структурі. Студент не орієнтується в темі, не розуміє основ методики проведення занять. Відсутня систематизація знань. Конспект викладено невпорядковано, без дотримання вимог до оформлення. Музичний матеріал обрано невдало або зовсім відсутній.
1-34	Конспект не виконано або має дуже низький якісний рівень. Тема не розкрита, методична складова відсутня. Робота не має жодного обґрунтування, використано неправильні або випадкові джерела. Відсутній музичний супровід, студент не здатен пояснити жоден із компонентів уроку.

Приклад плану уроку на тему «Основні рухи українського народного танцю». Він відповідає всім зазначеним критеріям (тип, вид, мета, структура тощо) і може бути використаний як зразок:

План уроку з народного танцю

Тема уроку: Основні рухи українського народного танцю

Тип уроку: Вивчення нового матеріалу

Вид уроку: Практичне заняття

Курс: I курс (перший рік навчання)

Триєдина дидактична мета уроку:

Освітня: Ознайомити учнів з основними базовими рухами українського народного танцю: притуп, підскок, присядка, каблуковий крок, підскок з підбиванням.

Розвивальна: Розвивати ритмічність, координацію рухів, музикальність та просторову орієнтацію.

Виховна: Формувати шанобливе ставлення до української народної хореографії як частини національної культурної спадщини; виховувати дисципліну, взаємоповагу, працьовитість.

Обладнання:

- Дзеркала, станки (за наявності);
- Колонки, музичний центр або ноутбук;
- Запис українських народних мелодій (темпових та повільних);
- Відеоматеріали з демонстрацією базових рухів;
- Килимки для розминки;
- Вологі серветки/антисептики (санітарний мінімум).

Використана література:

1. Зубатов С. Основи викладання українського народно-сценічного танцю. – Київ, 1995. – 252 с.
2. Камін В. Народно-сценічний танець: груповий розподіл вправ біля станка. – Київ, 2008. – 151 с.
3. Козинко Л. Український народний танець «Гопак»: від зародження до сучасної сценічної практики виконання // Танцювальні студії. – 2022. – № 5 (1). – С. 17–28.
4. Колногузенко Б. Хореографія вихователька поколінь // Культура і життя. – 2002. – № 7. – С. 7–9.
5. Купленік В. Козацький танець. Нариси з історії українського народного танцю [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hopak.ho.ua/boh/dans/bookstan/kozak.html>.
6. Ляшенко А. Український танець у підготовці фахівців-хореографів в училищах культури // Актуальні питання мистецької освіти та виховання. – 2017. – № 1. – С. 146–154.

7. Особливості народно-сценічного танцю [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://knowledge.allbest.ru/culture/3c0a65625b3ad68b5d53b88521316d26_0.html.
8. Островська К. Український народно-сценічний танець у системі професійної освіти // Культура України. – 2009. – № 25. – С. 127–130.

Структура уроку (технологічна карта):

Структурні моменти	Дидактичні завдання	Діяльність викладача	Діяльність учнів	Показники реальних результатів
1. Організацій на частина (3–5 хв)	Налаштувати на роботу	Привітання, перекличка, постановка мети	Слухають, налаштовують ся на урок	Увага, дисципліна
2. Розминка (10 хв)	Підготовка тіла до роботи	Проводить вправи на розігрів та розтяжку	Виконують за зразком	Розігріті м'язи, готовність до навантаження
3. Вивчення основних рухів (25 хв)	Ознайомлен ня з базовими рухами	Пояснення + демонстраці я: притуп, підскок, присядка	Повторюють рухи за викладачем	Початкове засвоєння техніки
4. Комбінування рухів (10 хв)	Закріплення	Об'єднує рухи в нескладну комбінацію	Повторюють комбінацію	Зростає впевненість у виконанні
5. Повторення під музику (5 хв)	Зв'язок з музикою	Дає команду, вмикає музику	Виконують під супровід	Узгодження рухів із ритмом
6. Рефлексія та підсумок уроку (5 хв)	Аналіз та самооцінка	Задає питання, коригує помилки, мотивує	Відповідають, аналізують себе	Усвідомлення сильних і слабких сторін
7. Завершення	Завершення уроку	Прощається, дає домашнє завдання	Дякують, готуються до виходу	Вихованість, організованість

Методи навчання:

- Пояснювально-ілюстративний (показ викладача + пояснення);
- Репродуктивний (відтворення рухів за зразком);
- Частково-пошуковий (самостійна побудова зв'язки з рухів).

Засоби навчання:

- Навчальна література (посібники з народного танцю);
- Відеофрагменти;

- Аудіозаписи українських народних мелодій;
- Мультимедійна презентація (за наявності проектора).

Форма пізнавальної діяльності учнів:

- Колективна – для роботи в групі над зв'язкою;
- Індивідуальна – у процесі відпрацювання техніки рухів;
- Парна – взаємоконтроль у парі.

Обґрунтування вибору музичного супроводу:

Для уроку використано інструментальні українські мелодії середнього темпу, що дозволяють відчувати ритміку, акцент та характер традиційного танцю. Вибір музики відповідає стилістиці базових рухів, сприяє формуванню емоційного тону заняття, підтримує концентрацію та мотивацію учнів.

Завдання. Підготовка до проведення уроку (створення комбінацій)

Алгоритм виконання завдання:

1. Визначте види комбінацій для кожного елемента екзерсису біля верстата, відповідно до теми уроку. Зокрема:

- **Навчальна комбінація** – спрямована на технічне опанування базових рухів;
- **Ритмічно-просторова комбінація** – включає зміну напрямків, рівнів, ритмів;
- **Танцювальна комбінація** – максимально наближена до сценічного викладу, з емоційною виразністю та використанням характерних рис національного танцю.

2. Оберіть національність танцю (відповідно до тематики уроку) – український, угорський, польський, румунський тощо.

- Відіберіть характерні рухи, які логічно поєднуються з екзерсисом;
- Врахуйте традиційні елементи, техніку виконання та пластичну специфіку обраної національної хореографії.

3. Для створення комбінацій на середині зали активно використовуйте:

- Положення рук відповідно до стилістики танцю;
- Взаємодію в парах, зміну композиційної побудови;
- Рухи та елементи, характерні для конкретної національної традиції, що мають танцювальну виразність і логічне розгортання у просторі.

Оцінювання складених комбінацій за 100-бальною шкалою

Бал	Критерії оцінювання
90-100	Відмінно. Комбінації логічно побудовані від простого до складного, кожна має чітко визначену кінцеву точку. Використано всі види комбінацій (навчальні, ритмічно-просторові, танцювальні). Рухи підібрані відповідно до теми уроку та року навчання. Тривалість комбінацій відповідає музичним відрізнякам. Принцип ритмічної різноманітності чітко дотримано. Матеріал викладено послідовно та акуратно.
82-89	Добре. Комбінації логічно підібрані, але порушений принцип від простого до складного або деякі комбінації перевантажені елементами. Використано не всі види комбінацій. Тривалість комбінацій відповідає музичним відрізнякам, але музичний супровід можна вдосконалити. Матеріал оформлено акуратно, але можливі незначні недоліки.
74-81	Задовільно. Комбінації підібрані, але порушено послідовність у побудові. Частина комбінацій громіздка або не відповідає року навчання. Ритмічна різноманітність не врахована. Тривалість комбінацій може не відповідати музичним фрагментам. Оформлення недостатньо чітке, є помилки у викладі.
64-73	Посередньо. Комбінації частково відповідають темі, але мають серйозні недоліки: порушено логіку побудови, не узгоджено з роком навчання, відсутність різноманітності. Тривалість комбінацій і музичний супровід підібрані без достатньої уваги. Матеріал оформлений неакуратно, з помилками.
60-63	Низький рівень. Комбінації не розкривають тему, мають багато недоліків. Відсутній принцип послідовності та ритмічної різноманітності. Тривалість не відповідає музичним відрізнякам. Матеріал представлений без аргументації, оформлений неохайно.
35-59	Фрагментарні знання. Комбінації не відповідають темі, відсутня логіка і структура. Не використано різні види комбінацій. Музичний супровід або відсутній, або не відповідає темі. Матеріал викладений безпосередньо, без аналізу, оформлення неналежне.
1-34	Недбалість. Комбінації не підготовлені або мають серйозні недоліки. Відсутнє методичне обґрунтування, не враховані принципи побудови. Музичний матеріал відсутній або не відповідає темі. Робота не виконує завдання, оформлена хаотично.

Приклад комбінацій для уроку народного танцю

Тема уроку: Основні рухи українського народного танцю

1. Види комбінацій для екзерсису біля станка:

➤ **Навчальна комбінація:**

Послідовність простих базових рухів – пружинні кроки, переступи, підйоми на носок, маятник руками.

Мета: закріплення правильної техніки виконання базових елементів.

➤ **Ритмічно-просторова комбінація:**

Вправи зі зміною напрямків (вперед-назад, в сторони), з додаванням ритмічних пауз, акцентів.

Мета: розвиток координації рухів і орієнтації у просторі.

➤ **Танцювальна комбінація:**

Легка танцювальна фраза, що поєднує вправи біля верстата з характерними рухами українського танцю – підскоки, рухи рук «пташки», повороти з плавним крокуванням.

Мета: формування сценічної виразності.

2. Види танцювальних комбінацій на середині зали:

➤ Використання **положень рук:** підняття вгору з плавним помахом, рухи у стилі «корона» (руки над головою).

➤ Взаємодія в парах: руки в позиції «замок», легке коло, зміна позицій з рухом вперед-назад.

➤ Рухи, характерні для української народної хореографії: кроки «чотки», підскоки з поворотом, розмашисті махи руками, ковзання в сторони.

3. Структура комбінації:

Елемент	Опис руху	Тип комбінації	Музичний відрізок (такти)
1	Пружинний крок з підйомом на носок, руки в сторони	Навчальна	4 такти
2	Переступи з поворотом на 90° вправо	Ритмічно-просторова	4 такти
3	Підскок із рухом рук «пташка», плавне коло у парі	Танцювальна	8 тактів
4	Кроки «чотки» з махами руками в сторони	Танцювальна	8 тактів

Обґрунтування:

- Комбінації побудовані за принципом **від простого до складного**, що допомагає поступово опановувати техніку.
- Використано **різні типи комбінацій** – навчальні, ритмічно-просторові, танцювальні, що забезпечує всебічний розвиток учнів.
- Тривалість кожної комбінації відповідає музичному фрагменту, що полегшує виконання і синхронізацію з музикою.
- Рухи відповідають традиційним елементам українського народного танцю, сприяють формуванню хореографічного стилю і виховують почуття ритму.

3.3. Методичні вказівки до практичної роботи.

Методика проведення занять народного танцю.

Мета:

- **Освітня:** Сприяти формуванню практичних навичок щодо методики проведення уроків народного танцю.
- **Розвивальна:** Розвивати інформаційні, комунікативні, аналітичні та рефлексивні вміння.
- **Виховна:** Виховувати інтерес до професійної діяльності, стійку увагу та любов до дітей.

Матеріально-технічне забезпечення:

- Хореографічний верстат;
- Музичний інструмент або аудіоапаратура з відповідним музичним супроводом;
- Відповідність уроку вимогам Міністерства освіти України щодо методики викладання народного танцю.

Порядок виконання роботи:

I. Проведення уроку

Урок проводиться згідно з індивідуально розробленим планом, який повинен містити:

- Тему уроку;
- Триєдину дидактичну мету (освітню, розвивальну, виховну);
- Тип і вид уроку;
- Підібрані методи навчання;
- Форму організації навчальної діяльності учнів.

II. Аналіз проведеного уроку

Після проведення уроку виконайте аналітичну частину за такою схемою:

1. Чітке формулювання мети й завдань уроку.
2. Структура заняття відповідно до типу і виду уроку.
3. Якість подачі навчального матеріалу:
  - логічність;
  - актуальність;
  - грамотність (мовна, методична, професійна).
4. Використані методи та методичні прийоми.
5. Організація роботи всіх студентів.
6. Культура педагогічного спілкування.
7. Взаємодія з акомпаніатором.

III. Результат виконання

Підсумком є повноцінний урок з дисципліни «Народний танець», підготовлений і проведений відповідно до методичних вимог і попередньо складеного плану.

Рекомендації щодо проведення уроку з дисципліни «Народний танець»:

1. Мета уроку:

- Чітко окреслюйте цілі та перевіряйте їх досягнення в процесі заняття.
- Дотримуйтеся послідовної логіки подачі матеріалу.

2. Організація навчальної діяльності:

- Забезпечуйте активну участь усіх студентів;
- Зауваження надавайте індивідуально або цілісно групі, з обов'язковим коригуванням.

3. подача матеріалу:

- Демонструйте широку ерудицію та вільне володіння матеріалом;
- Дотримуйтеся педагогічної етики у спілкуванні;
- Працюйте «в дзеркалі» – обличчям до групи.

4. Під час навчання танцювальних комбінацій:

- Співпрацюйте з акомпаніатором, слідкуйте за точністю музичного рахунку;
- Використовуйте принцип «від простого до складного»;
- Вивчайте рухи рук і ніг окремо, з подальшим їх об'єднанням.

5. Вивчення нових елементів:

- Давайте коротке пояснення назви танцю або руху;
- Наводьте історичні довідки, національні особливості музики та хореографії;
- Разом із студентами аналізуйте характер музики, її темп, ритм, музичну структуру.

6. Методи навчання:

- **Традиційний метод:** Послідовне вивчення рухів від простих до складних.
- **Метод розучування частинами:**
Поділ руху на елементи з подальшим об'єднанням у цілісну форму.
- **Цілісний метод:**
Вивчення руху повністю, особливо доцільне для простих або нероздільних рухів.
- **Метод тимчасового спрощення:**
Початкове спрощення складного елемента з поступовим ускладненням (наприклад, поступове формування кроку польки).

7. Робота над позами та положеннями:

- Спочатку вивчайте позиції стоячи на місці;
- Потім – у русі, на кроці, а згодом – у комбінаціях;
- Пояснюйте та демонструйте кожну позу окремо;
- Об'єднуйте вивчені елементи в етюди або танці.

8. Закріплення матеріалу:

- Багаторазово повторюйте вивчені комбінації;
- Акцентуйте на музичній точності, виразності, характері та національній манері виконання.

Вимоги до виконання практичного завдання:

Практичне завдання виконується колективно всією академічною групою у форматі показового уроку з народного танцю. Заняття проводиться у хореографічному залі, з дотриманням професійних умов організації навчального процесу.

Обов'язкові вимоги:

- Усі студенти мають бути одягнені у спеціальну балетну тренувальну форму;
- Проведення заняття здійснюється у присутності концерт-майстера, який забезпечує музичний супровід уроку;

- Показовий урок має відповідати педагогічним та методичним вимогам дисципліни «Народний танець» і передбачає демонстрацію рівня практичної та методичної підготовки студентів.

**Оцінювання проведення уроку з народного танцю
за 100-бальною шкалою**

Бал	Критерії оцінювання
90-100	Урок підготовлено та проведено на високому методичному рівні. Чітко сформульовано мету, завдання та тип уроку. Простежується логічна структура заняття. Застосовано ефективні методи навчання, оптимально організовано роботу всієї групи. Матеріал подано послідовно, з належною культурою педагогічного спілкування. Продемонстровано високу ерудицію, вільне володіння матеріалом, якісний контакт з акомпаніатором. Присутня виразна дикція, педагог працює з урахуванням особливостей національного танцю.
82-89	Урок проведено грамотно, досягнуто поставлених цілей. Використано переважну більшість структурних елементів уроку, але наявні незначні недоліки у логіці подачі матеріалу або організації роботи групи. Методи викладання відповідають темі, проте потребують вдосконалення. Можливі дрібні помилки у взаємодії з акомпаніатором або в педагогічному мовленні.
74-81	Урок проведено, проте структура не повністю відповідає типу уроку. Мета сформульована нечітко або не відображає змісту заняття. Простежується поверхнева організація роботи студентів. Вибрані методи подекуди неефективні, матеріал подається без належної послідовності. Взаємодія з акомпаніатором обмежена. Комунікація зі студентами потребує вдосконалення.
64-73	Урок частково відповідає вимогам: структура фрагментарна, методи не відповідають поставленим завданням або темі. подача матеріалу недостатньо систематизована. Студенти не залучені до активної роботи, не простежується рефлексивна діяльність. Робота з акомпаніатором та педагогічна культура на низькому рівні.
60-63	Урок підготовлений поверхнево. Відсутня логічна структура, нечітка мета. Використано малоефективні методи навчання. Матеріал подано без урахування етапів засвоєння. Комунікація зі студентами слабка або формальна. Робота з акомпаніатором мінімальна або відсутня.
35-59	Урок не відповідає педагогічним вимогам. Відсутня логіка побудови, більшість структурних компонентів ігноровано. Матеріал подано хаотично, без послідовності. Методика не відповідає темі уроку. Робота з аудиторією та акомпаніатором практично відсутня.
1-34	Урок не підготовлений або проведений з грубими методичними та організаційними порушеннями. Відсутня мета,

структура, логіка, педагогічна культура. Завдання уроку не виконано. Робота з групою та музичний супровід не організовані. Матеріал викладено несистемно, без обґрунтування.
--

Питання для самоконтролю (самопідготовки):

1. Яким чином ви донесете до студентів цілі та завдання уроку?
Можливі варіанти: усне пояснення, детальний інструктаж, індивідуальна чи групова картка-завдання тощо.
2. Які методи доцільно використовувати під час розучування нового матеріалу на уроці народного танцю? *Наведіть приклади методів (традиційний, частковий, цілісний, метод тимчасового спрощення) відповідно до обраної теми уроку.*
3. Як розподілити методи навчання залежно від виду комбінацій (навчальні, ритмічно-просторові, танцювальні)?
4. Які форми і прийоми рефлексії доцільно застосувати після завершення уроку народного танцю? *Наприклад: усне обговорення, анкетування, мікрофон, техніка «світлофор», письмове висловлювання тощо.*

Завдання для самостійної роботи:

Підготуйте письмовий самоаналіз проведеного вами уроку з народного танцю. У самоаналізі бажано відобразити:

- відповідність цілей і завдань уроку його змісту;
- ефективність обраних методів навчання;
- організацію навчального процесу;
- роботу з акомпаніатором;
- дотримання логіки подачі матеріалу;
- загальну атмосферу та культуру педагогічного спілкування;
- власні висновки і шляхи вдосконалення.

Після опрацювання теми студенти повинні знати:

- специфіку побудови уроку народного танцю;
- основні структурні елементи уроку;
- методи й прийоми навчання елементів народного танцю.

Після опрацювання теми студенти повинні вміти:

- самостійно складати та проводити урок народного танцю;
- використовувати ефективні методи навчання для розучування нових рухів;
- здійснювати самоаналіз власної педагогічної діяльності.

РОЗДІЛ 4

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ СУЧАСНОГО ТАНЦЮ

4.1. Methodика проведення занять сучасного танцю

Мета вивчення теми:

Формування теоретичних знань і практичних умінь щодо планування та проведення занять із сучасного танцю з урахуванням педагогічних, методичних та творчих аспектів.

Результати навчання

Студенти повинні знати:

1. Історію виникнення та основні етапи розвитку сучасного танцю.
2. Особливості побудови уроку сучасного танцю.
3. Структуру заняття: складові частини, їх зміст, тривалість та взаємозв'язок.
4. Вимоги до музичного супроводу у навчальному процесі з сучасного танцю.

Студенти повинні вміти:

1. Планувати та проводити заняття із сучасного танцю відповідно до вікових особливостей, рівня підготовки та навчальної мети.
2. Створювати авторські танцювальні комбінації для різних етапів уроку.
3. Підбирати відповідний музичний матеріал для всіх частин заняття.
4. Аналізувати та ефективно використовувати навчально-методичну літературу у педагогічній практиці.

Форми організації навчання

Практичні заняття:

- Проведення фрагментів уроків сучасного танцю студентами.
- Аналіз і обговорення методичних прийомів викладання.

Самостійна робота:

- Розробка плану-конспекту уроку сучасного танцю.
- Підбір музичного матеріалу відповідно до етапів заняття.
- Ознайомлення з профільною навчально-методичною літературою.
- Створення авторських комбінацій для використання у практичній діяльності.

План розгляду теми:

1. Історичні передумови та основні тенденції розвитку сучасного танцю.
2. Методичні принципи побудови уроку сучасного танцю.
3. Структурні компоненти заняття:
  - розминка,
  - технічний блок,
  - комбінації на середині зали,
  - імпровізація.

4. Підбір музичного супроводу: особливості та критерії для кожної частини заняття.

Література:

1. Бернадська Д. П. Сучасна хореографія в контексті синтезу мистецтв // Актуальні питання гуманітарних наук. – 2013. – № 7. – С. 78–86.
2. Бернадська Д. П. Феномен синтезу мистецтв в сучасній хореографії: автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.01. – Київ, 2005. – 20 с.
3. Бєлов М. Естетичне виховання засобами хореографічного мистецтва. – Київ, 2008. – 160 с.
4. Васич Ю. Сучасний танець та місце традиційної танцювальної символіки в українській хореографії // Філософія та політологія в контексті сучасної культури. – 2014. – № 7. – С. 26–31.
5. Верховенко О. Джаз-танець: генеза й трактування дефініції // Тенденції розвитку сучасної хореографії: матеріали II Міжнар. наук.-практ. семінару (Луганськ, 27–28 листопада 2010 р.). – Луганськ, 2010. – С. 13–18.
6. Драч Т. Становлення суміжних з модерном напрямів хореографії в Україні // Молодий вчений. – 2018. – № 5. – С. 151–155.
7. Ірдиєнко К. Еволюція розвитку сучасної хореографічної естетики // Вісник Львівського університету. Серія мистецтвознавство. – 2014. – № 14. – С. 144–147.
8. Кебас О. Б. Імпровізація в сучасному танцювальному мистецтві // Театральне і хореографічне мистецтво України в контексті світових соціокультурних процесів: II Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 12–13 травня 2005 р.). – Київ, 2005. – С. 24–26.
9. Кривохижа А. М. Гармонія танцю. – Кіровоград, 2005. – 322 с.
10. Осіпова І. Л. Музично-ритмічне виховання з елементами хореографії. – Суми, 2004. – 190 с.
11. Плахотнюк О. Виховний та мистецький вплив сучасного хореографічного мистецтва на розвиток творчих здібностей молоді: тенденції та перспективи розвитку. – Львів: ЦТДЮГ, 2014. – 45 с.
12. Плахотнюк О. Стилi та напрями сучасного хореографічного мистецтва. – Львів: ЦТДЮГ, 2009. – 138 с.
13. Погребняк М. Танець «модерн» у художній культурі ХХ ст.: автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства: 26.00.01. – Київ, 2009. – 21 с.
14. Погребняк М. Театральний джаз-танець: генеза та його естетичні особливості // Тенденції і перспективи розвитку світового хореографічного і музичного мистецтва: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. – Полтава, 2013. – С. 78–80.
15. Подік Т. Розвиток ритміко-пластичних здібностей через стильове розмаїття сучасної хореографії. – Кривий Ріг, 2017. – 104 с.
16. Радченко Т. Сучасний танець: становлення системи // Дні науки – 2020: матеріали студент. онлайн-конф. – 2020. – С. 145–147.
17. Стилi сучасного танцю контемпорарі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ocnt.com.ua/stili-suchasnogo-tancyu-kontemporari/>.
18. Танець модерн в художній культурі ХХ століття [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://allref.com.ua/uk/skachaty>.
19. Танець модерн для дітей [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.gildiaballet.com.ua/ru/vystavy-2/2-uncategorised/159-tanets-modern>.

20. Феліксдал Б. Сучасний джаз-танець у Європі // Балет. – 1995. – № 1. – С. 62.
21. Хендрик О. Поняття contemporary dance та композиції його хореографічного тексту // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. – 2017. – № 3. – С. 128–133.
22. Чорнобай І. Становлення сучасного хореографічного мистецтва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/2731>.
23. Шариков Д. Класифікація сучасної хореографії. – Київ, 2008. – 180 с.
24. Шариков Д. Теорія, історія та практика сучасної хореографії: генезис і класифікація сучасної хореографії – напрями, стилі, види. – Київ: КиМУ, 2010. – 208 с.

1. Історія розвитку сучасного танцю

Сучасний танець є багатожанровим і естетично різноманітним явищем, що сформувався у ХХ столітті як окремий напрямок хореографічного мистецтва. У сучасному розумінні до цього поняття належать усі стилі та техніки танцю, що виникли у ХХ столітті на основі класичних, народних, академічних і імпровізаційних форм.

На сьогодні виокремлюють п'ять основних хореографічних систем, кожна з яких має власну естетику, школу, техніку виконання, мову рухів і методику підготовки виконавців. До них належать:

- **Класичний танець**
- **Народний танець**
- **Модерн-джаз**
- **Модерн**
- **Постмодерн** (або contemporary – термін, що використовується переважно щодо європейського напрямку сучасного танцю; термін postmodern dance вперше був запропонований американською танцівницею та хореографкою Айвін Райнер для означення танцювальних практик у США).

Кожна з цих систем має глибокі історичні корені, власну ідеологію та підхід до творчого процесу, що виражається в особливій мові тіла.

Паралельно з цими основними системами розвиваються численні стилі, які також мають свою лексичну базу й історичний контекст, але не формують цілісної педагогічної чи методичної школи. Серед них:

- бальний танець,
- степ,
- фламенко,

➤ побутові танці та інші.

Як окремих напрям, сучасний танець (модерн, джаз-модерн) почав активно розвиватися саме у ХХ столітті. Його становлення пов'язане з двома головними джерелами:

- вільним танцем Айседори Дункан, яка першою відмовилася від умовностей класичного балету та започаткувала ідею виразного, природного руху, що виникає з внутрішніх відчуттів;
- афроамериканським джазовим танцем, який є виявом емоційної енергії, ритмічної свободи й експресії, що виникла на основі традиційної музичної культури африканських племен, зокрема через імпровізаційну гру на ударних інструментах.

Джазовий танець – це синтез ритму, імпровізації й тілесної свободи, що став результатом культурної еволюції афроамериканського мистецтва у ХХ столітті.

На віддалених окраїнах західної цивілізації, далеко від урбанізованого світу, протягом кількох століть формувалося унікальне мистецтво, аналогів якому не існує в жодному іншому куточку планети. Музика, яку колись привезли на американський континент африканські раби, несподівано дала нові творчі паростки в Північній Америці, породивши абсолютно нові форми, що отримали умовну назву афроамериканської музики.

Лише у 1970-х роках ХХ століття широке визнання отримали негритянські спірічуели – духовні піснеспіви, які стали свідченням зародження унікальної культурної традиції серед афроамериканського населення США. Саме ця традиція започаткувала особливу естетику, що з часом вплинула на формування джазового танцю, одного з ключових напрямів сучасної хореографії.

Джаз-модерн танець виріс на ґрунті багатой ритмічної структури афроамериканської музики, вирізняючись мелодичним різноманіттям, поліметрією та своєрідною емоційною експресією. Ці риси забезпечують йому постійну актуальність, новизну та виразну художню мову, яка резонує із внутрішніми духовними пошуками сучасної людини.

Джазовий танець, як феномен, відображає загальну тенденцію ХХІ століття – оновлення засобів художнього вираження, що дедалі більше віддаляються від класичних канонів і романтичної стиліс-

тики попередніх епох. Сьогодні у сфері сучасної хореографії спостерігається активне поєднання технік – злиття різних танцювальних шкіл, форм та напрямів, що вимагає від виконавців високої пластичної культури та гнучкого мислення.

Таким чином, джаз-модерн танець є не лише хореографічним стилем, а й важливим соціокультурним феноменом, що продовжує впливати на розвиток сучасного танцю як мистецтва вільного, емоційного та глибоко особистісного самовираження.

Першим хореографом і педагогом, який органічно поєднав у своїй творчій діяльності техніку модерн-танцю та джазового танцю, вважається Джек Коул. Саме він створив унікальну систему під назвою хінді-джаз, яка синтезувала елементи ізоляційної техніки афроамериканського («чорного») танцю, рухову пластику індійського народного танцю, а також напрацювання першої школи модерн-танцю – Denishawn (заснованої Рут Сен-Дені та Тедом Шоном).

У 1960-х роках ХХ століття відбувається активне поширення модерн-джаз танцю в Західній Європі, що супроводжується підвищеним інтересом до цієї техніки. Саме в цей період європейські хореографи та педагоги починають брати участь у семінарах і майстер-класах за участю провідних американських фахівців.

На сучасному етапі, окрім базової техніки модерн-джаз танцю, виділяються численні стилістичні напрямки, зокрема:

- **мюзикл-джаз** – сценічний стиль, орієнтований на театральну виразність;
- **класичний джаз** – технічний напрям, заснований на синтезі балетної та джазової техніки;
- **афроджаз** – стиль з акцентом на ритмічну структуру та пластику африканського танцю;
- **флеш-джаз** – ефектний сценічний стиль із використанням акробатичних елементів;
- **стріт-джаз** – синтез вуличних танцювальних стилів з джазовою базою;
- **блюз-джаз** (ліричний джаз) – емоційно насичений, м'який за динамікою;
- **фанк** – енергійний, ритмічно виразний стиль із характерною пластикою.

Сьогодні джазовий танець посідає важливе місце у сценічному мистецтві. Його активно застосовують у шоу-програмах, мюзиклах,

кінематографі, вар'єте, а також у драматичних театральних постановках. За рівнем розвитку та системності підготовки виконавців джазовий танець став другою (після класичного балету) самостійною хореографічною системою – зі своєю естетикою, стилістикою, лексикою та педагогічною школою.

Модерн-танець як альтернативна форма хореографії

Модерн-танець виник на початку ХХ століття як нова хореографічна система, що свідомо протиставлялася канонам класичного балету. Основною його рисою була орієнтація на індивідуальне авторське висловлення, а не на відтворення усталених форм. Саме тому модерн-танець сприймається не лише як техніка, але й як форма внутрішньої емоційної та духовної експресії виконавця.

Серед засновників цього напрямку – Айседора Дункан, Марта Грехем, Доріс Хемфрі, Тед Шоун та Елен Тамаріс. Кожен із цих митців не лише розробив власний підхід до танцю, а й створив індивідуальну школу або систему підготовки виконавців. Їхні методики стали базовими у формуванні модерн-танцю як художньо-освітнього напрямку.

На межі ХІХ–ХХ століть паралельно з практичними експериментами формуються теоретичні засади руху і танцю. Ці концепції ґрунтувалися на ідеї «свободи тіла», яка отримала широке поширення в культурному середовищі США, Німеччини та Франції, особливо в період із кінця ХІХ ст. до 1920-х років. Одним із найвпливовіших теоретиків цього періоду був Франсуа Дельсарт – автор концепції «тілесного вираження».

У своїй теорії Дельсарт стверджував рівноправність трьох видів мови:

- **сенсорної** – передається через голос;
- **жестової** – втілюється у рухах і позах тіла;
- **інтелектуальної** – виражається через вербальну комунікацію.

Він також розробив детальну шкалу взаємозв'язку між частинами тіла і людськими емоціями, що стало важливою основою для формування методик у модерн-танці. Його ідеї справили глибокий вплив на подальший розвиток експресивної пластики, зокрема в системах Айседори Дункан та Марти Грехем, і надалі – на концепцію тілесної усвідомленості в сучасній хореографічній педагогіці.

Європейські теоретичні засади сучасного танцю: ритм, рух і експресія

Вагомий внесок у становлення сучасного танцю як педагогічної та художньої системи зробив Еміль Жак-Далькроз – видатний теоретик і практик, який розробив концепцію **єдності музики, ритму та руху**. Його система евритмії (від грец. «гармонійний рух») стала інноваційним методом навчання, у якому ритмічне відчуття формується через цілеспрямовану тілесну дію. Педагогічні ідеї Далькроза значною мірою вплинули на таких піонерів модерн-танцю, як Айседора Дункан, Рут Сен-Денис, а також на представників «німецької школи сучасного танцю» – Мері Вігман, Грет Палукка, Марі Рамбер.

Паралельно з цим пошуки Франсуа Дельсарта в галузі виразної тілесності отримали продовження в діяльності Рудольфа Штайнера – засновника музичної евритмії. Штайнерова евритмія передбачає вираження звуків та тонів у просторі за допомогою чуттєво-образних рухів. Вона стала однією з перших спроб перетворити музику на візуально-пластичну форму мистецтва, що тісно пов'язана з духовною сутністю людини.

Ідеї Далькроза, Штайнера та Дельсарта заклали ґрунт для формування теоретичних засад танцювального експресіонізму, який особливо активно розвивався в Німеччині. Рудольф фон Лабан – ключова постать цього напрямку – революціонував підхід до руху, звільнивши його від залежності від стилістичних канонів, музичної супровідності чи сценічної форми. Його теорія стала універсальною системою аналізу руху, придатною для будь-якої хореографічної практики, незалежно від її естетичної або жанрової приналежності.

У своїй концепції Лабан виділив три основні компоненти руху:

- **Простір** – орієнтація тіла у фізичному середовищі;
- **Час** – ритмічна та темпова організація руху;
- **Сила (енергія)** – інтенсивність або динаміка виконання.

Ця триєдина система стала підґрунтям для розвитку сучасних хореографічних методик, які поєднують тілесну свободу, емоційну виразність і усвідомленість руху. Вона також лягла в основу освітніх програм із сучасного танцю, оскільки дозволяє формувати в студентів рухову грамотність, відчуття пластики та глибше розуміння взаємозв'язку між тілом, простором і ритмом.

Теорія руху Рудольфа фон Лабана та її вплив на розвиток модерн-танцю

У системі Рудольфа фон Лабана всі рухи людського тіла класифікуються на п'ять основних категорій:

- **пересування** (локомоції),
- **стан спокою** (статичні пози),
- **жестикуляція** (виражальні жести),
- **елевація** (рухи, спрямовані вгору),
- **обертання** (ротаційні дії).

Ця класифікація стала основою для його теорії руху, яка не лише систематизувала танцювальну лексику, а й заклала принципи для формування хореографічної методики, що є актуальною і сьогодні.

У 1921 році Рудольф фон Лабан був призначений директором Національного балету Німеччини, де започаткував власну школу, яка започаткувала нову епоху в історії німецького модерн-танцю. Його педагогічна діяльність справила значний вплив на розвиток хореографії в Європі, особливо в Німеччині.

Серед найвідоміших учнів Лабана – Мері Вігман та Курт Йосс.

- **Мері Вігман** у своїй творчості реалізувала головні ідеї вчителя, зосереджуючись на пластичному дослідженні простору та емоційного наповнення руху. Вона вважала, що танець може передавати не лише індивідуальні почуття, а й глибокі духовні переживання, спільні для всього людства. Її хореографія була тісно пов'язана з експресіоністським підходом, де **простір розглядався як активний елемент драматургії руху**.
- **Курт Йосс**, ще один послідовник Лабана, намагався **поєднати академічну техніку класичного танцю з теоретико-практичними положеннями Лабана**. Його творчість стала прикладом синтезу традиції й новаторства, що сприяло становленню жанру танцювального театру.

У США розвиток модерн-танцю відбувався паралельно, але мав інші естетичні засади. «Піонерами» американської сцени модерн-танцю стали **Лой Фуллер, Рут Сен-Деніс, Тед Шоун, Айседора Дункан**. Їхня творчість відзначалася глибокою особистісною виразністю, символізмом та духовністю, а також прагненням до звільнення тіла від академічної жорсткості класичного балету. Їхні експерименти з формою, ритмом і простором започаткували

альтернативний напрям сучасного танцю, що згодом перетворився на **самобутню хореографічну школу модерну**.

Айседора Дункан та школа Денішоун у становленні американського модерн-танцю

Однією з ключових постатей у формуванні модерн-танцю на початку ХХ століття стала Айседора Дункан – хореографиня, яка відкинула усталені норми академічної техніки й започаткувала напрям вільного танцю. Її хореографічна мова базувалася на природних рухах тіла, серед яких були звичайні кроки, стрибки, нахили, прості повороти. Танцюючи боса, у вільній туніці, стилізованій під давньогрецький одяг, Дункан прагнула відновити гармонійний зв'язок між людиною та природою, що, на її переконання, було втрачено у цивілізованому суспільстві.

Хореографія Дункан не мала на меті демонстрацію технічної майстерності в традиційному розумінні. Вона проголошувала ідею створення «танцю майбутнього», який мав сприяти естетичному, духовному та фізичному вдосконаленню людини, а також виступав формою особистісного самовираження. Такий підхід визначив модерн-танець як альтернативу класичному балету, що розкрив нові можливості тілесної виразності.

Ідеї Дункан знайшли продовження у творчості Рут Сен-Деніс та Теда Шоуна, які стали одними з фундаторів професійного американського модерн-танцю. Їхня спільна діяльність у 1915 році вилилася у створення першої школи модерн-танцю – «Denishawn», назва якої стала символом нового напрямку в хореографії.

Педагогічна програма школи «Denishawn» вирізнялася синтетичним підходом: в ній викладалися різні стилі танцю – східні (індійські, японські мотиви), класичний, бальний, характерний, іспанський, а також особистий стиль Теда Шоуна, що поєднував елементи чоловічої пластики, релігійного символізму та модерну. Ця школа відіграла ключову роль у формуванні американської хореографічної сцени та виховала цілу плеяду провідних майстрів модерн-танцю, серед яких:

- **Марта Грехем** – авторка власної школи і техніки танцю;
- **Доріс Гемфрі** – творчиня теорії «fall and recovery» (падіння й відновлення);
- **Чарльз Вейдман** – відомий новатор сценічного танцю.
- Таким чином, творчість Айседори Дункан та діяльність школи

Denishawn стали наріжним каменем у становленні модерн-танцю як повноцінного напрямку хореографічного мистецтва, який об'єднав філософію руху, вільну пластику та нову педагогіку тіла.

Визначними фігурами у формуванні американського модерн-танцю стали Марта Грехем, Доріс Хемфрі, Чарльз Вейдман, Хелен Таміріс та Ханья Хольм. Кожен із них не лише створив унікальну хореографічну школу, а й заклав фундамент педагогіки підготовки танцівників, що враховує специфіку сучасного танцювального мистецтва.

Марта Грехем розробила драматично насичений стиль танцю, який здатен передати широкий спектр людських емоцій та переживань. Її творчість характеризується глибоким зверненням до міфологічних сюжетів – античних і біблійних – що слугували джерелом для постановок, які поєднували експресію, символізм та психологічну напругу. Методика Грехем акцентує увагу на контролі дихання, напрузі м'язів і якісній виразності руху, що формує фундамент для педагогічного процесу у сфері модерн-танцю.

Стиль **Доріс Хемфрі** базується на концепції руху через контрастні стани падіння і збереження рівноваги. Вона впровадила у танцювальну практику використання природного ритму дихання як основи для рухів вгору і вниз, порівнюючи їх із хвилями океану. Цей підхід дозволив по-новому осмислити взаємозв'язок між тілом і диханням, що стало важливим педагогічним принципом для розвитку тілесної свідомості танцівників.

Особливою постаттю у розвитку авангардного танцю в США був **Мерс Кеннінгхем**, який запропонував радикально інший підхід до хореографії. Його основна ідея полягала у відмові від традиційного сюжетного навантаження танцю. За Кеннінгемом, танець не повинен був розповідати історію або висловлювати певні почуття; змістом танцю мав бути сам рух. Він розробив систему, у якій кожен виконавець діє за власним ритмом і рухом, створюючи унікальну, миттєву хореографію, що відображає індивідуальність кожного танцівника.

Таким чином, внесок цих хореографів полягав не лише у створенні різних стилістичних шкіл, але й у формуванні нової методики підготовки виконавців, що враховує:

- розвиток індивідуального тілесного вираження,

- інтеграцію дихання у техніку руху,
- усвідомлення простору й часу як складових пластичної мови танцю,
- а також відкриття нових шляхів для педагогічного впливу, які виходять за межі класичних технік балету.

Їхні ідеї й надалі впливають на сучасну хореографічну освіту, педагогіку та розвиток танцювального мистецтва у контексті модерну.

У 1950-х роках танець модерн офіційно інтегрується в навчальні програми багатьох коледжів і університетів США, стаючи важливою академічною дисципліною. В цей період значний внесок у розвиток та популяризацію сучасного танцю зробили такі видатні хореографи, як Пол Тейлор, Алвін Ейлі, Тріша Браун, Твайла Тарп. Вони не лише розширили технічні можливості модерн-танцю, а й впровадили інновації у педагогіку, що сприяло формуванню нового покоління танцівників із глибоким розумінням пластики, ритму та індивідуальної виразності.

Водночас на початку ХХ століття європейський танець модерн зазнав впливу Дягілевських сезонів – унікального явища, яке відкрило світові багатство російського балетного мистецтва. Видатні російські хореографи, такі як Михайло Фокін, Вацлав Ніжинський, Ромольда Ніжинська, Леонід М'ясін, Сергій Лифар, експериментували з класичним балетом, створюючи новий напрямок, відомий як «неокласика». В їхній творчості поєднувалися традиції класичного балету з новаторськими підходами до руху, пластики й сценічної виразності.

У подальшому вплив неокласики можна простежити в роботах провідних балетмейстерів ХХ століття – Моріса Бежара, Ролана Петі, Ірма Штраус Кіліана, Джона Кранка, Йозефа Ноймайєра. Ці митці вдало інтегрували елементи класичного балету з модерном, народними танцями та іншими жанрами, тим самим збагачуючи мистецтво танцю новими художніми засобами і формуючи методичні підходи до підготовки танцівників з комплексним стилістичним репертуаром.

Європейський танець модерн, як самостійний напрямок, почав активно розвиватися після Другої світової війни. На його формування суттєво вплинули імпорتنі течії, переважно з США та Німеччини, що сприяло інтернаціоналізації методів навчання і

обміну хореографічним досвідом. Ця інтеграція відкрила нові перспективи для педагогіки танцю, особливо у сфері поєднання різних технік і стилів, а також у розвитку індивідуального творчого потенціалу виконавця.

Основні засади техніки класичного джазового танцю

Техніка класичного джазового танцю ґрунтується на сукупності принципів, які визначають його унікальні художні та рухові особливості. До основних засад цієї техніки належать:

1. **Використання пози «колапс»** – прийом, що характеризується розслабленням та контролем м'язової напруги, що створює ефект «провалювання» в рухах.
2. **Пересування виконавця у просторі по горизонталі та вертикалі**, що забезпечує динамічність і різноманітність пластичних композицій.
3. **Ізольовані рухи різних частин тіла**, які формують характерну для джазу пластичну мову.
4. **Поліметрія танцю** – одночасне існування різних метричних малюнків у рухах тіла, що розширює ритмічні можливості танцю.
5. **Використання ритмічно складних та синкопованих рухів**, що підкреслює динаміку та експресію танцю.
6. **Комбінування музики та танцю**, де танець виступає як тілесний відгук на музичний матеріал.
7. **Індивідуальні імпровізації у загальному танці**, що сприяє розвитку творчої самореалізації виконавця.

З педагогічної точки зору, на початковому етапі навчання основним завданням є формування у танцівника достатньої свободи у триманні хребта та навичок розподілу м'язової напруги. Ці умови забезпечують пластичність і виразність рухів, необхідні для подальшого освоєння складніших технічних прийомів.

Поліцентрія – один із ключових принципів техніки джазового танцю – передбачає незалежний рух різних центрів тіла (голова, плечі, таз, кінцівки), що дає змогу створювати багат шарові ритмічні та пластичні структури.

Поняття **ізоляції** є базовим у навчанні джазового танцю: танцівник опановує вміння рухати окремі частини тіла незалежно одна від одної, що формує характерний стиль танцю.

Поліритмія у джазі означає одночасне виконання різними частинами тіла рухів із різними ритмічними малюнками, які

метрично не узгоджуються між собою. Цей принцип походить із музичної традиції джазу, де накладення різних ритмів створює складну ритмічну тканину.

Історично, африканські фольклорні танці супроводжувалися виключно ударними інструментами, що підкреслювало поліритмічність. У сучасній джазовій музиці, яка здебільшого є моноритмічною, поліритмія виникає в процесі імпровізації окремих музичних інструментів над базовим ритмом. Цей феномен породив музичне поняття **свінгу**.

В танцювальній практиці свінг характеризується вільними, розслабленими рухами торса чи окремих частин тіла, що забезпечують плавність і природність динаміки. Основне завдання виконавця – відчутти вагу тіла або його частини і забезпечити їх вільне розгойдування в різних напрямках (вгору-вниз, вперед-назад, з боку в бік). Такі рухи сприяють зняттю надмірної напруги та розвитку пластичної свободи, що є фундаментальним у хореографії джазового танцю.

З точки зору хореографічної педагогіки, особливої уваги потребує робота з учнями, вихованими у класичних танцювальних школах, для яких непарні розміри та складні ритмічні структури є нетиповими та викликають певні труднощі. Розвиток ритмічного сприйняття та відчуття поліметрії в таких учнів має здійснюватися поступово, з урахуванням історико-естетичного контексту і специфіки джазового танцю як жанру, що поєднує афроамериканські традиції з класичною технікою.

Поняття **мультиплікації** у хореографії тісно пов'язане з ритмічною організацією руху. Воно передбачає розкладання рухів на складові частини, які фазуються та повторюються у збільшеній кількості. Проте важливо враховувати, що кількісне збільшення танцювальних акцентів має корелювати із розширенням музичного такту. Наприклад, у чотиридольному такті мультиплікація може проявлятися через збільшення кількості акцентів, розміщених у проміжках між основними частками такту, що створює більш насичену ритмічну текстуру.

Мультипліковані рухи можуть бути нерівномірними за тривалістю та нерегулярними за ритмікою. Так, крок у танці – це не лише переміщення у просторі, а й перенесення ваги тіла з однієї ноги на іншу. У процесі мультиплікації між двома кроками можуть

виконуватися кілька додаткових рухів, проте лише один із них безпосередньо пов'язаний із перенесенням ваги тіла. Цей аспект є важливим для розуміння багат шаровості ритмічних структур у танці.

Поняття **координації** стосується організації одночасної роботи двох або більше центрів руху тіла. Координація забезпечує синхронність або послідовність рухів, що виконує танцівник, і є ключовим елементом у формуванні цілісного пластичного образу. У хореографічній практиці розрізняють два основні способи координації:

1. **Координація імпульсом** – одночасний початок руху кількох центрів під впливом єдиного імпульсу, що створює відчуття єдності та цілісності руху.
2. **Принцип управління** – послідовне включення центрів у рух, що забезпечує плавність та поступовість переходів між елементами.

У разі, коли рухи кількох центрів тіла спрямовані в один бік і виконуються синхронно, говорять про **паралелізм**. Якщо ж рухи спрямовані в протилежні боки – це явище **опозиції**. Ці поняття мають важливе значення для аналізу пластичних і ритмічних взаємозв'язків у танцювальних композиціях.

Витрачена сила м'язів під час активізації певного центру руху називається **імпульсом**. З огляду на це, педагогічна робота з танцівниками включає формування усвідомлення імпульсів та їхнього впливу на координацію рухів, що є важливим для розвитку технічної майстерності та художньої виразності.

Загалом, розуміння і впровадження принципів мультиплікації та координації у навчальний процес сприяє розвитку у танцівників тонкого ритмічного відчуття, пластичної гнучкості та синхронності рухів, що є ключовими чинниками у формуванні професійної хореографічної майстерності.

Технічні основи руху в сучасних танцювальних стилях багато в чому запозичені з танцю модерн, який став важливою платформою для формування індивідуальних хореографічних систем. Розвиток кожної конкретної техніки пов'язаний з діяльністю видатних педагогів, балетмейстерів та виконавців, чиї творчі пошуки сприяли виникненню унікальних стилістичних напрямів. Кожен з них створював власний танцювальний стиль, що з часом формувалася у самостійні техніки, які носять іменний характер: стиль Форсайта,

Каннінгема, Грехем, Бауш, а також численні представники французького сучасного танцю тощо. Ці стилі вирізняються оригінальними підходами до пластики, ритму, простору та інтонації руху.

Важливо зазначити, що у танці модерн, на відміну від джазового, під час виконання всі частини тіла танцівника перебувають у тісній взаємодії, а ключовим центром руху виступає хребет. Саме робота над його рухливістю є фундаментальною основою багатьох модерн-технік, що підкреслює значення формування гнучкості та контролю в цій зоні для розвитку хореографічної майстерності.

У навчальному процесі сучасного модерн-джаз танцю застосовуються рухові елементи та базові принципи різних технік, зокрема:

Техніка Марти Грехем: основні поняття contraction (стиснення) та release (розширення), спіральні рухи торсу, а також характерні види кроків і обертань, що формують драматургічний пластичний вираз.

Техніка Хуліо Лимона: рухи, побудовані на принципах контролю падіння і підйому тяжкості корпусу, з акцентом на природний «свінг» – плавний коливальний рух, що відображає динаміку взаємодії з гравітацією.

Техніка Мерса Каннінгема: використання різноманітних спіральних вигинів і скручувань хребта в поєднанні з динамічними рухами ніг, що підкреслює пошук нестандартних просторово-динамічних форм.

Техніка Льюїса Хортана: широке застосування різних видів нахилів торсу, які розвивають пластичну гнучкість та варіативність тілесної виразності.

Таким чином, сучасний урок модерн-джаз танцю інтегрує різні техніки, що дозволяє формувати у студентів комплексні рухові навички, підвищувати рівень тілесної свідомості, розвивати артистизм і технічну майстерність. З педагогічної точки зору, таке поєднання є ефективним засобом розширення хореографічного кругозору та глибшого оволодіння руховими ресурсами танцювального мистецтва.

Модерн-джаз танець характеризується активним використанням пересувань виконавця як у горизонтальній, так і у вертикальній площинах простору. Однією з важливих складових рухової системи є різноманітні рівні розташування тіла відносно підлоги, що

значно розширює виражальні можливості танцюриста.

Під рівнем розуміють положення тіла танцюриста щодо землі, які поділяються на кілька основних категорій:

- стоячи;
- сидячи;
- сидячи рачки;
- сидячи навпочіпки;
- стоячи навколішки;
- лежачи.

Окрім базових, в арсеналі танцівника використовуються також акробатичні рівні, до яких належать: шпагати, міст, стійка на руках, стійки на лопатках, колесо тощо. Ці рівні розширюють пластичний діапазон і підкреслюють динамічний потенціал танцю.

Особливу роль у формуванні техніки модерн-джаз танцю відіграють рухи та вправи, запозичені з класичного балету. Використання елементів класичного екзерсису у навчальному процесі модерн-джаз танцю має широкий спектр варіантів і залежить від рівня фахової підготовки педагога, а також від мети конкретного уроку. Однак застосування класичних рухів у їх «чистому», традиційному вигляді вважається недоцільним, оскільки це може дублювати завдання занять класичного танцю. Водночас, за умови відсутності систематичного класичного тренування у студентів, інтеграція цих елементів у модерн-джаз урок може бути більш глибокою та різноманітною.

Ключовою відмінністю модерн-джаз танцю є акцент на використанні паралельних положень і позицій тіла, що відрізняються від класичних зворотних (виворотних) позицій. Це стосується, зокрема, положень *passé* і *cou-de-pied*, які у модерн-джаз танці можуть виконуватися у як виворотним, так і паралельним способом. Такий підхід не лише відповідає специфіці жанру, а й сприяє формуванню більш природної та органічної тілесної пластики, що відповідає естетиці сучасного танцю.

Отже, у хореографічній педагогіці модерн-джаз танцю важливо враховувати інтеграцію різнорівневих рухів, акцент на пластичній свободі та адаптацію класичних форм у відповідності до специфіки жанру, що забезпечує гармонійний розвиток технічної та виразної майстерності танцівника.

Особливості структури уроку сучасного танцю в контексті хореографічної педагогіки

Викладач сучасного танцю повинен насамперед усвідомити власну педагогічну позицію, визначити стильові уподобання та індивідуальну хореографічну спрямованість. Творчий пошук власних педагогічних прийомів і методів є невід'ємною складовою професійного зростання педагога та формування авторського стилю викладання.

У контексті сучасного танцю, зокрема модерн-джаз напрямку, традиційно виділяють основні структурні розділи уроку, що використовуються більшістю педагогів і спрямовані на послідовний розвиток технічних і виразних навичок учнів.

1. Розігрів (підготовчий етап)

Головним завданням розігріву є підготовка м'язової системи танцюриста до подальшого інтенсивного рухового навантаження. Розігрів виконується з урахуванням вікових і фізичних особливостей учнів, рівня їхньої підготовки та характеру майбутнього уроку.

Варіанти розігріву можуть бути різними: біля станка (верстата), на середині зали або в партері (положення на підлозі). Розігрів зазвичай включає комплекс вправ, що спрямовані на розігрівання м'язів ніг у їх чистому та варіативному виконанні, а також рухи, запозичені з інших технік танцю, що сприяють розвитку гнучкості, координації та просторової орієнтації.

Важливо зазначити, що розігрів не має суворої стандартизованої форми, однак педагог має забезпечити його достатню насиченість – у середньому від 5 до 10 вправ, які опрацьовують різні групи м'язів. Оптимальний вибір і послідовність вправ визначаються з огляду на особливості групи, рівень підготовки танцюристів та загальну концепцію уроку.

Таким чином, розігрів виступає як фундаментальний етап уроку сучасного танцю, що забезпечує фізіологічну готовність організму до рухової активності та створює основу для ефективного засвоєння технічних і хореографічних завдань.

Ізоляція та координація в навчанні сучасного танцю: методичні аспекти

Ізоляція та координація рухів є фундаментальними технічними принципами у системі підготовки танцівників сучасного танцю. Вони формують основу рухової свободи та складної рухової

структури, що визначає художню виразність виконавця.

1. Ізоляція як базова рухова навичка

Ізоляція полягає у свідомому контролі руху окремих центрів тіла, які, як правило, послідовно активуються зверху вниз – від голови до стоп. Важливим педагогічним завданням є доведення руху до максимальної амплітуди, при цьому забезпечуючи чітке, «чисте» виконання без небажаних рухів інших центрів.

Другий етап навчання ізоляції передбачає формування простих комбінацій рухів одного центру, таких як рухи у формі хреста, квадрата, кола. Ці вправи спрямовані на розвиток здатності здійснювати дійсно ізольовані рухи, що не залучають інші частини тіла. Незважаючи на зовнішню простоту, ця навичка є досить складною через анатомічну взаємозв'язність центрів тіла.

2. Координація як наступний рівень складності

Координація виникає тоді, коли необхідно поєднати рухи двох або більше центрів у єдиній руховій комбінації. Перший етап формування координації передбачає синхронний паралельний рух двох, трьох або чотирьох центрів. Надалі координація ускладнюється включенням рухів в опозиції, а також введенням складних ритмічних малюнків.

Заключним етапом у навчанні координації є вільне поєднання кількох рухових центрів під час пересування у просторі, що вимагає високого рівня рухової організації та уваги.

3. Роль музичного супроводу у формуванні ізоляції та координації

Педагогічна практика рекомендує починати навчання ізоляції та координації під музику з парними розмірами такту, такими як 2/4, 4/4, 6/8, що створюють стабільний метричний фундамент для засвоєння базових рухових структур.

Після формування початкових навичок доцільно вводити ускладнені музичні форми – поліритмічні та непарні розміри (5/4, 7/8, 9/8), що сприяють розвитку більш гнучкого ритмічного сприйняття. Виконання вправ на поліритмію поєднує в собі одночасне володіння координацією рухів декількох центрів та адаптацією до різноманітних ритмічних малюнків, що істотно підвищує рівень рухової культури танцівника.

Такий підхід забезпечує системне й поступове формування складних рухових навичок у процесі навчання сучасного танцю,

розвиваючи не лише технічну майстерність, а й ритмічну чутливість виконавця.

Партер як важливий компонент уроку сучасного танцю

У сучасному танці активне використання сценічного простору здійснюється не лише в вертикальній площині, а й у горизонтальній, що значно розширює діапазон рухових можливостей виконавця. Особливе місце у цьому контексті займає партер – виконання рухів на підлозі, який стає невід'ємною частиною хореографічного мовлення.

Функції партеру в навчальному процесі:

- 1. Розігрів у партері.** Виконання розігрівальних вправ у положенні на підлозі сприяє плавному та безпечному включенню м'язових груп у роботу, зменшує ризик травмування, а також підвищує загальний тонус тіла.
- 2. Вправи на ізоляцію.** Партер дозволяє концентрувати увагу на рухах окремих центрів тіла, що сприяє розвитку точності та контролю ізольованих рухів, важливих для технічної майстерності танцюриста.
- 3. Розтяжка (stretch) у партері.** Вправи, спрямовані на покращення гнучкості, виконуються із застосуванням підтримки підлогою, що забезпечує ефективне і безпечне розтягнення м'язових тканин.
- 4. Розвиток рухливості хребта.** Положення у партері створює оптимальні умови для виконання вправ, що стимулюють мобільність хребтного стовпа, що є базовим елементом технік сучасного танцю та суттєво впливає на пластичність і виразність руху.
- 5. Перехідні ланцюжки та зміна рівнів.** Використання переходів між різними позиціями в партері формує рухові ланцюжки, які розвивають координацію та просторову орієнтацію, одночасно сприяючи вдосконаленню навичок зміни рівнів, що є важливим компонентом сучасної танцювальної мови.

Таким чином, партер виконує багатофункціональну роль у навчально-виховному процесі сучасного танцю, сприяючи не лише фізичному розвитку танцюриста, а й формуванню високої технічної та художньої майстерності.

Особливості роботи з Adagio в навчальному процесі сучасного танцю

Багато педагогів-хореографів у своїх педагогічних напрацюваннях виокремлює три основні завдання при роботі з комбінаціями на adagio, які формують поступову методичну послідовність розвитку виконавських навичок:

1. Відпрацювання стійкості та розвиток висоти підйому ноги.

Цей етап спрямований на формування контролю над тілом у стані рівноваги, а також на покращення гнучкості та сили м'язів, що забезпечують високий підйом ноги – важливий аспект естетики та техніки сучасного танцю.

2. Відпрацювання обертання у позах. На цьому етапі увага акцентується на техніці обертальних рухів – *tour lent*, *fouette en tournant*, *pirouettes* – які вимагають координації, точності і координації рухів, що підвищує рівень виразності та технічної майстерності.

3. Відпрацювання просторового розташування. Завершальний етап передбачає роботу з орієнтацією у просторі: зміною рівнів, ракурсів та переміщенням класом, що сприяє формуванню просторової свідомості та хореографічного мислення.

Відповідно, методика побудови комбінацій на adagio має наступний логічний порядок:

- **Початковий етап:** Використання рухів із нахилами, спіралями торсу, технікою *contraction* та *release* з одночасним підйомом «робочої» ноги на кут 90° і вище, що стимулює розвиток гнучкості та контролю над тілом.
- **Середній етап:** Введення складних обертальних рухів, зокрема *tour lent*, різноманітних партерних турів, *fouette en tournant* та *pirouettes*, що розвивають технічну витривалість та координацію.
- **Заключний етап:** Виконання комбінацій із застосуванням різних ракурсів, варіацій рівнів та активним переміщенням у просторі класу, що підвищує загальну артистичність і динаміку танцювального виконання.

Таким чином, систематичне опрацювання завдань adagio у поєднанні з методичним підходом дозволяє всебічно розвивати виконавські навички, підвищувати технічну майстерність і естетичну виразність танцюриста, що є важливими складовими

хореографічної педагогіки сучасного танцю.

Особливості побудови заключної частини уроку сучасного танцю: пересування (Cross), кроки, стрибки, обертання

Заключна частина уроку сучасного танцю, що охоплює пересування (Cross), кроки, стрибки та обертання, має ключове значення для розвитку танцювальності, почуття стилю та координації виконавця. Методично ця частина є імпровізаційною, що надає педагогам можливість гнучко підбирати рухові елементи відповідно до рівня підготовки учнів та творчих завдань уроку.

1. Мета заключної частини уроку:

- Розвиток танцювальної пластики та виразності.
- Формування індивідуального стилю виконання.
- Вдосконалення координації складних рухових структур.

2. Особливості технічного виконання:

- Пересування, обертання та кроки формують основний каркас рухів у цій фазі уроку.
- Стрибки використовуються помірно, з особливою увагою до техніки, що зумовлено специфікою сучасного танцю, який відрізняється більш обережним ставленням до «великих» стрибків у порівнянні з класичним балетом.
- Техніка стрибків та обертань майже без змін запозичена з класичного танцю, що підкреслює історичний зв'язок сучасного танцю з балетною традицією.

3. Хореографічні та стилістичні варіації:

- Пересування (Cross) зазвичай виконуються вздовж діагоналей або за колом танцювального простору.
- Залежно від естетичних завдань уроку, у комбінаціях можуть використовуватися рухи з різних стилів сучасного танцю, зокрема:
  - ✓ Фольклорні кроки афротанцю.
  - ✓ Рухи та обертання, притаманні латиноамериканським танцям.
  - ✓ Елементи танцю модерн, такі як падіння, переكاتи, робота на підлозі.

Проте, педагогічна практика наголошує на важливості дотримання єдності стилю та манери руху у межах однієї комбінації, що сприяє формуванню цілісного художнього образу та послідовності навчального процесу.

4. Педагогічні рекомендації:

- Вибір рухових елементів має базуватися на вікових та фізичних можливостях учнів.
- Акцент слід робити на якість технічного виконання, плавність переходів і відповідність стилістичним особливостям уроку.
- Сприяння розвитку творчої ініціативи учнів через дозовану імпровізацію в межах визначеного стилю.

Таким чином, заключна частина уроку сучасного танцю – пересування, кроки, стрибки та обертання – виконує важливу роль у розвитку техніки, стилю та артистичності виконавця, поєднуючи традиційні методи з інноваційними підходами, що відображають різноманітність і багатогранність сучасного танцювального мистецтва.

Комбінація як заключний розділ уроку модерн-джаз танцю

Комбінація є завершальним та важливим етапом уроку модерн-джаз танцю, що спрямований на закріплення та вдосконалення технічних навичок учнів. Методично цей розділ зазвичай вивчається протягом кількох занять (3–4 уроки), у процесі яких відбувається шліфування рухових елементів і поступове підвищення складності.

1. Етапи вивчення комбінації:

- **Початковий рівень:** на цьому етапі комбінації мають бути простими, щоб забезпечити якісне засвоєння основних рухів та координаційних зв'язків.
- **Подовження та ускладнення:** після опанування базових елементів педагог поступово збільшує тривалість комбінації до 32 або 64 тактів, вводячи більш складні технічні вправи.
- **Фінальна стадія:** створення розгорнутих, багатокомпонентних комбінацій, які поєднують різноманітні технічні прийоми, ритмічні структури та виразні засоби.

2. Функціональне призначення комбінації:

Основною відмінністю танцювальної комбінації від постановочного хореографічного номеру є її технічна орієнтація. Комбінація служить насамперед для розвитку та вдосконалення рухових навичок і не містить концептуальної чи сюжетної ідеї. Вона може виконуватися під будь-який квадратний музичний розмір, не потребуючи спеціально підібраного музичного супроводу.

3. Методичні зауваження:

У сучасній аматорській практиці часто спостерігається тенденція до подання комбінацій як самостійних виставкових номерів, що фактично позбавляє їх художньо-естетичної цінності та змістовного навантаження. Така ситуація свідчить про недостатнє розуміння педагогами сутності хореографічної композиції і потребує корекції через підвищення кваліфікації та методичної підготовки.

Отже, комбінація в модерн-джазі – це цілеспрямований інструмент хореографічної педагогіки, спрямований на систематичне технічне удосконалення виконавців, що є базою для подальшого формування творчого танцювального мислення та постановочної майстерності.

Складові уроку модерн-джаз танцю, їх пропорційність та послідовність вправ

При плануванні уроку сучасного танцю важливо чітко структурувати навчальний матеріал, розподіляючи його за тематичними розділами та визначаючи оптимальний час для кожного. Необхідно враховувати, що не завжди доречно використовувати усі розділи уроку повністю; можливе детальне опрацювання окремих блоків залежно від навчальних цілей та рівня підготовки учнів.

Пропонується орієнтовний часовий розподіл для уроку тривалістю 90 хвилин:

- **Розігрів** – 5–7 хвилин
- **Ізоляція** – 10 хвилин
- **Партер** – 10 хвилин
- **Adagio та grand battement** – 20 хвилин
- **Пересування (Cross)** – 20 хвилин
- **Танцювальна комбінація** – 20 хвилин

Наприкінці заняття обов'язковим є включення декількох хвилин на відновлення дихання та вправи на розслаблення, що сприяють попередженню перевантажень та зняттю м'язового напруження.

Етапність навчання у курсі модерн-джаз танцю

Для систематизації навчального процесу курс модерн-джаз танцю доцільно поділити на три рівні відповідно до ступеня підготовки учнів:

1. Підготовчий рівень

На цьому етапі ознайомлюють з базовими принципами танцю, основними рівнями (стоячи, сидячи, лежачи), базовими рухами, кроками, простими стрибками. У розділі «Комбінація» вивчають короткі послідовності на 32–64 такти, що включають ізольовані рухи центрів тіла, базові кроки та зміну рівнів.

2. Базовий рівень

Вводяться нові технічні поняття, збагачується арсенал рухів у кожному розділі уроку. Особлива увага приділяється комбінаціям з переміщеннями у просторі, зміні рівнів, різноманітним способам обертання та складнішим стрибковим елементам.

3. Професійний (просунутий) рівень

Призначений для танцюристів із досвідом у модерн-джаз, класичному та народно-сценічному танцях. На цьому рівні тренування ускладнюються за рахунок введення поліцентричних рухів, поліритмії, високої координації всіх центрів тіла. Посилюється технічна складність стрибків та обертань. Час розігріву скорочується, оскільки виконавці володіють високим рівнем фізичної підготовки.

Методичні рекомендації щодо послідовності вправ на середині зали

Виконання вправ у центральній частині залу має бути логічно структурованим відповідно до етапів уроку та рівня підготовки учнів. Такий підхід сприяє ефективній реалізації педагогічних цілей – розігріву, розвитку ізоляції, координації, рухливості, технічного вдосконалення, формуванню танцювальної виразності та творчої самостійності.

Таким чином, організація уроку модерн-джаз танцю базується на принципах диференціації змісту і часу залежно від рівня учнів та специфіки педагогічних завдань, що забезпечує ефективний розвиток техніки та художнього образу виконавця в контексті сучасного хореографічного мистецтва.

4.2. Методичні вказівки до самостійної роботи. Методика проведення занять сучасного танцю.

Мета роботи

Освітня: сформувати умови для поглиблення теоретичної підготовки студентів у галузі методики викладання сучасного танцю, що забезпечить якісне проведення уроків із сучасного танцю в різних навчальних закладах.

Розвивальна: сприяти розвитку інформаційних, комунікативних, аналітичних та рефлексивних компетентностей майбутніх педагогів-хореографів, необхідних для ефективного навчально-виховного процесу.

Виховна: формувати професійний інтерес до фахової літератури, культивувати стійкість уваги, відповідальність та любов до роботи з дітьми і молоддю.

Обладнання та технічне забезпечення

Для практичного проведення занять із сучасного танцю використовуються сучасні технічні засоби відтворення музичного супроводу – зокрема, програвачі CD-дисків, що забезпечують високоякісне звучання музичних композицій, необхідних для формування музичного ритму та стилістики танцю.

Вимоги Міністерства освіти України

Під час підготовки та проведення занять з сучасного танцю необхідно дотримуватися методичних рекомендацій, затверджених Міністерством освіти України, які регламентують структуру уроку, послідовність виконання вправ, технічні та педагогічні вимоги до організації навчального процесу, а також специфіку використання музичного супроводу та хореографічних матеріалів.

Порядок виконання практичної роботи

1. Ознайомлення з теоретичними основами методики викладання сучасного танцю, включно з історико-естетичними аспектами розвитку стилю та особливостями педагогічного підходу.
2. Аналіз структури уроку сучасного танцю, визначення основних розділів, їх пропорційності та послідовності відповідно до рівня підготовки учнів.
3. Розробка плану уроку з урахуванням методичних вимог і специфіки цільової аудиторії.
4. Відпрацювання практичних навичок проведення основних розділів уроку: розігрів, ізоляція, партер, *adagio*, пересування

(cross), танцювальна комбінація.

5. Виконання вправ із використанням музичного супроводу, контролю координації рухів, ритмічності, просторової орієнтації та естетичного вираження.
6. Рефлексія щодо проведеного заняття, аналіз результатів, формулювання висновків та рекомендацій щодо подальшого удосконалення методики викладання.

Таким чином, виконання практичної роботи спрямоване на систематизацію теоретичних знань та розвиток практичних умінь, необхідних для професійної діяльності викладача сучасного танцю, з урахуванням історико-естетичних традицій та сучасних педагогічних тенденцій у хореографії.

Алгоритм виконання завдання з методики проведення занять із сучасного танцю

I. Проведення уроку

Урок сучасного танцю здійснюється відповідно до заздалегідь складеного плану, який містить чітко сформульовану тему, триєдино-дидактичну мету уроку (освітню, розвивальну та виховну), визначений тип і вид уроку, а також підібрані ефективні методи навчання. Важливим є також визначення форми пізнавальної діяльності учнів, що сприяє їхній активній участі у процесі навчання та творчому засвоєнню хореографічного матеріалу.

План уроку повинен враховувати історико-естетичний контекст сучасного танцю, що формує розуміння стилістичних особливостей та художнього змісту рухів, а також відображати індивідуальні педагогічні підходи викладача, що базуються на традиціях і новаторстві у хореографії.

II. Аналіз проведеного уроку

Після проведення уроку необхідно здійснити його всебічний аналіз за наступною структурою:

1. Постановка мети та завдань уроку

Оцінка чіткості і доцільності формулювання освітніх, розвивальних та виховних цілей, які відповідають рівню підготовки учнів і стилю сучасного танцю.

2. Структура уроку

Вивчення відповідності структури уроку типу та виду заняття, логічності та послідовності розділів уроку (розігрів, ізоляція, партер, *adagio*, пересування, комбінації тощо).

3. Зміст навчального матеріалу

Аналіз логіки подачі матеріалу, його актуальності з точки зору сучасних хореографічних тенденцій, а також відповідність загальній та специфічній педагогічній грамотності викладача.

4. Методи та прийоми навчання

Оцінка використання різноманітних методів і педагогічних прийомів, які забезпечують оптимальне засвоєння матеріалу, розвиток технічної майстерності та художнього вираження.

5. Організація роботи учнів

Аналіз ефективності організації роботи всіх учасників уроку, забезпечення рівномірного залучення кожного учня, створення умов для індивідуального підходу.

6. Культура педагогічного спілкування

Оцінка рівня взаємодії викладача з учнями, створення позитивної мотиваційної атмосфери, підтримка емоційного комфорту і стимулювання творчої активності.

7. Робота з акомпаніатором

Аналіз координації викладача з музичним супроводом, адекватності підбору музичного матеріалу стилю уроку та рівню учнів, своєчасності і точності музичного супроводу для підтримки ритму і динаміки занять.

Очікуваний результат

Підсумком роботи є підготовлений і проведений урок сучасного танцю, що відповідає плану та методичним вимогам, відображає історико-естетичні особливості стилю і забезпечує цілісне формування технічних і художніх компетентностей учнів.

Методичні вказівки

щодо проведення уроку з дисципліни «Сучасний танець»

Проведення уроку сучасного танцю вимагає чіткого дотримання педагогічних принципів та врахування специфіки хореографічного мистецтва, що поєднує технічну майстерність із виразною художньою формою. Основні рекомендації для організації ефективного уроку наведено нижче:

1. Формулювання та контроль цілей уроку

Викладач повинен чітко окреслити освітні, розвивальні й виховні цілі уроку, що відповідають конкретному рівню підготовки учнів та історико-естетичним особливостям сучасного танцю. Необхідно регулярно перевіряти засвоєння навчального матеріалу для корекції навчального процесу.

2. Дотримання структури уроку

Урок має будуватися за визначеною структурою, що забезпечує поступове ускладнення вправ і комплексний розвиток танцювальних умінь: від розігріву й ізоляції рухів до партеру, *adagio*, пересувань (*cross*) і танцювальних комбінацій.

3. Логіка подачі матеріалу

Навчальний матеріал подається послідовно, з урахуванням історико-естетичних контекстів сучасного танцю, з акцентом на розвиток техніки і виразності. Важливо підтримувати зв'язок між рухами, їх стилістикою та музичним супроводом.

4. Організація роботи учнів

Для забезпечення ефективного засвоєння матеріалу необхідно організувати роботу кожного студента. Індивідуальні вказівки та корекції спрямовані на виправлення помилок і вдосконалення рухів. У випадку групових зауважень потрібно об'єднати учнів у коло для колективного опрацювання проблемних моментів.

5. Широка ерудиція та вільне викладення матеріалу

Викладач повинен демонструвати ґрунтовні знання як технічної, так і художньої сторони сучасного танцю, впевнено пояснювати теоретичні аспекти та історико-естетичне значення рухів і стилів.

6. Культура педагогічного спілкування

Під час уроку необхідно підтримувати високий рівень педагогічної етики, дотримуватись такту, доброзичливості і поваги до кожного студента, створюючи сприятливу атмосферу для навчання та творчості.

7. Особливості проведення основної частини уроку

- При навчанні нового руху або комбінації важливо правильно розрахувати музичний рахунок, щоб він відповідно збігався з рухами виконавців.
- Використовувати принцип «від простого до складного»: спочатку окремо опрацьовувати роботу рук і ніг, а потім поступово поєднувати їх у координаційно складні комбінації.

8. Розучування нового матеріалу

- Надати учням коротку інформацію про характер нового руху чи комбінації, пояснити назву, якщо вона є незрозумілою.
- Представити загальну характеристику руху, а також основні правила його виконання і методика навчання.

9. Закріплення матеріалу

Особливу увагу слід приділяти повторенню і закріпленню рухів із врахуванням характеру й стилістичної манери виконання, що є важливим для формування художньої виразності і стилю сучасного танцю.

Ці рекомендації сприяють формуванню системного підходу до викладання сучасного танцю, що поєднує технічну досконалість із глибоким розумінням естетики та історії хореографії.

Вимоги до виконання практичної роботи

Практичні завдання виконуються всіма студентами групи одночасно у форматі показового уроку з сучасного танцю, який проводиться у спеціально обладнаному хореографічному залі. Заняття має здійснюватись у відповідній балетній тренувальній формі, що відповідає професійним стандартам та естетичним вимогам сучасного танцювального мистецтва.

Таке організаційне рішення сприяє формуванню колективної дисципліни, координації рухів у просторі та розвитку сценічної культури, що є важливим аспектом підготовки кваліфікованих фахівців у сфері хореографії.

Застосування балетної форми не лише підкреслює історико-естетичний зв'язок із класичною танцювальною традицією, але й забезпечує комфорт та свободу рухів, необхідних для технічно коректного виконання сучасних танцювальних вправ.

Критерії оцінки проведення уроку з дисципліни «Сучасний танець»

Бал	Критерії оцінювання
90-100	Урок підготовлено та проведено на високому методичному рівні. Чітко сформульовано тему, триєдино-дидактичну мету та тип уроку. Забезпечено логічну, послідовну структуру заняття, яка відповідає характеру та виду уроку. Використано ефективні та інноваційні методи навчання, оптимально організовано роботу всієї групи з урахуванням особливостей кожного студента. Матеріал подано зі збереженням культурної педагогічної комунікації, вільно продемонстровано глибокі теоретичні знання та педагогічну ерудицію. Забезпечено якісний контакт з акомпаніатором, проявлено виразну дикцію, стиль викладання відповідає естетичним нормам і традиціям національного танцювального мистецтва.
82-89	Урок проведено грамотно, досягнуто поставлених цілей та завдань. Присутні більшість структурних елементів уроку, однак спостерігаються незначні недоліки у логіці подачі матеріалу або у організації роботи студентів. Методи навчання відповідають темі, але потребують удосконалення.

	Взаємодія з акомпаніатором та педагогічна комунікація здійснюються на задовільному рівні, можливі незначні помилки у дикції або стилі викладання.
74-81	Урок проведено, проте структура не повністю відповідає типу і виду заняття. Мета сформульована нечітко або не відображає зміст уроку. Організація роботи студентів поверхнева, відсутній належний рівень комунікації. Обрані методи не завжди ефективні, матеріал подається без достатньої послідовності. Взаємодія з акомпаніатором обмежена, педагогічна культура потребує вдосконалення.
64-73	Урок частково відповідає вимогам педагогічної методики. Структура уроку фрагментарна, методи навчання не повністю відповідають завданням та темі. Подача матеріалу недостатньо систематизована, студенти мало залучені до активної діяльності. Відсутня рефлексія, організація роботи з акомпаніатором та педагогічна культура перебувають на низькому рівні.
60-63	Урок підготовлено поверхнево, відсутня чітка логічна структура та мета. Використано малоефективні методи навчання, матеріал подано без урахування етапів засвоєння. Комунікація зі студентами формальна або відсутня. Робота з акомпаніатором мінімальна або відсутня.
35-59	Урок не відповідає основним педагогічним вимогам. Відсутня логіка побудови, більшість структурних компонентів проігноровано. Матеріал викладено хаотично, без послідовності. Методика не відповідає темі уроку, відсутня організація роботи з аудиторією та музичним супроводом.
1-34	Урок не підготовлений або проведений із грубими методичними та організаційними порушеннями. Відсутні мета, структура, логіка, педагогічна культура. Завдання уроку не виконано. Робота з групою та музичний супровід не організовані. Матеріал подано без системності та наукового обґрунтування.

Питання для самоконтролю (самопідготовки)

1. У чому полягають специфічні особливості проведення уроку сучасного танцю, і якими методологічними та художніми відмінностями він характеризується у порівнянні з уроком бального танцю?
2. Які педагогічні методи ви обрали для засвоєння нового матеріалу під час уроку сучасного танцю, з урахуванням його техніко-естетичних вимог?
3. Який музичний супровід ви вважаєте оптимальним для основної частини уроку сучасного танцю з огляду на його жанрову специфіку та ритмічні особливості?

4. Який вид самостійної роботи доцільно рекомендувати як домашнє завдання для закріплення отриманих знань і розвитку творчих здібностей студентів?

Завдання для домашньої роботи

Виконати самоаналіз проведеного уроку сучасного танцю з урахуванням методичних, педагогічних та естетичних аспектів.

Очікувані результати після вивчення теми

Теоретичні знання:

Ознайомлення з особливостями структури та побудови уроку сучасного танцю, його дидактичними засадами та художньо-естетичним змістом.

Практичні уміння:

Формування компетентності у проведенні уроку сучасного танцю, враховуючи специфіку жанру, вікові та індивідуальні особливості учнів, а також ефективно застосування сучасних педагогічних методів і прийомів.

4.3. Методичні вказівки до практичної роботи.

Методика проведення занять сучасного танцю

Мета практичної роботи:

Освітня – забезпечити умови для поглиблення теоретичної підготовки майбутніх фахівців у сфері хореографії з методики викладання сучасного танцю; сформувати здатність до розробки та реалізації повноцінного уроку з сучасного танцю.

Розвивальна – сприяти розвитку інформаційних, комунікативних, аналітичних та рефлексивних умінь студентів, необхідних для педагогічної діяльності.

Виховна – формувати стійкий інтерес до професійної літератури, педагогічної діяльності, а також любов і повагу до дітей, як основного об'єкта хореографічного навчання.

Матеріально-технічне забезпечення:

- Аудіоапаратура (CD-програвач або інший пристрій для відтворення музичного супроводу).
- Робочі зошити студентів, плани-конспекти уроків, методичні посібники.
- Відповідний простір для проведення занять із сучасного танцю (танцювальний зал з дзеркалами та покриттям для танців).

Нормативна база:

Зміст і структура уроку з сучасного танцю мають відповідати вимогам Міністерства освіти і науки України щодо організації освітнього процесу у сфері хореографічного мистецтва.

Алгоритм виконання практичного завдання

I. Проведення уроку з сучасного танцю

Урок має бути реалізований відповідно до заздалегідь розробленого плану-конспекту, в якому чітко зазначено:

- тему заняття;
- триєдину дидактичну мету (освітню, розвивальну, виховну);
- тип та вид уроку;
- методи, форми і прийоми навчання;
- специфіку організації пізнавальної діяльності учнів/студентів.

Особливу увагу слід звернути на логіку побудови уроку, темп, підбір вправ відповідно до вікових і фізичних особливостей учасників освітнього процесу.

II. Аналіз проведеного уроку

Після проведення уроку студент здійснює його аналіз за такою схемою:

- 1. Мета і завдання заняття** – наскільки вони були чітко сформульовані та досягнуті.
- 2. Структура уроку** – відповідність обраній меті, типу та виду заняття.
- 3. Зміст навчального матеріалу** – послідовність викладу, відповідність методичним вимогам, актуальність і грамотність подачі.
- 4. Методи та прийоми навчання** – доцільність використаних підходів, їх ефективність.
- 5. Організація діяльності учнів/студентів** – активність, залучення до роботи, рівень зацікавленості.
- 6. Педагогічне спілкування** – культура мови викладача, взаємодія з учнями, стиль керування класом.
- 7. Взаємодія з акомпаніатором** (за наявності) – рівень співпраці, узгодженість музичного супроводу з навчальними завданнями.

Результат практичної роботи

Готовий і реалізований урок з дисципліни «Сучасний танець», оформлений у вигляді плану-конспекту, що відповідає сучасним педагогічним і методичним вимогам та демонструє сформованість професійно-педагогічних компетентностей студента.

Вказівки щодо проведення уроку з дисципліни «Сучасний танець»

Під час організації та проведення уроку з сучасного танцю викладачеві слід дотримуватись низки професійних вимог і педагогічних принципів:

1. Визначення цілей уроку

- Чітко формулюйте загальну мету та конкретні завдання уроку (освітні, розвивальні, виховні).
- Забезпечте перевірку рівня засвоєння навчального матеріалу впродовж заняття.

2. Дотримання структури уроку

- Урок має відповідати типовій структурі: вступна частина, основна частина, заключна частина.
- Усі етапи повинні бути логічно пов'язаними, з поступовим переходом від розминки до складніших рухових комбінацій.

3. Логіка викладу навчального матеріалу

- Навчальний матеріал подається у послідовності: від простого – до складного, від загального – до конкретного.
- Забезпечте цілісне розуміння теми через поетапне формування технічних і художньо-виражальних умінь.

4. Організація роботи студентів

- Активно залучайте всіх студентів до роботи.
- Індивідуальні помилки виправляйте через персональні вказівки та корекцію.
- У разі необхідності колективного зауваження – організуйте групу, продемонструйте правильне виконання, проведіть виправлення помилок усього колективу.

5. Демонстрація професійної ерудиції

- Виклад матеріалу має бути вільним, логічно побудованим, з використанням фахової термінології та міждисциплінарних знань.

6. Культура педагогічного спілкування

- Дотримуйтеся етичних норм, педагогічного такту, толерантності у взаємодії з усіма учасниками освітнього процесу.

7. Методика проведення основної частини уроку

- Під час навчання нової комбінації обов'язково прорахуйте її вголос, щоб поєднання з музикою було точним.
- Застосовуйте принцип «від простого до складного»: окремо навчайте рухів рук і ніг, після чого переходьте до їх координації у єдиній комбінації.

8. Ознайомлення з новим матеріалом

- Представляючи новий рух або комбінацію, повідомте основні теоретичні відомості (походження, термінологія).
- За потреби дайте пояснення назви.
- Надійно поясніть характер руху, техніку виконання, правила його опанування.

9. Повторення та закріплення

- Під час повторення зверніть увагу не лише на технічну точність, а й на **характер, манеру виконання, виразність та музикальність** руху.

Такий підхід дозволяє викладачу ефективно організувати заняття, забезпечити якісне засвоєння навчального матеріалу та сформувати у студентів навички, необхідні для професійної хореографічної діяльності.

Вимоги до виконання практичної роботи

Практичне завдання виконується всією академічною групою одночасно у формі **показового уроку з сучасного танцю**, який проводиться у хореографічному залі. Студенти повинні бути одягнені у відповідну **балетну тренувальну форму**.

Критерії оцінювання практичної роботи з дисципліни «Сучасний танець»

Бал	Критерії оцінювання
90-100	Урок проведено з повним дотриманням усіх структурних елементів відповідно до типу та теми. Використано оптимальні методи та форми навчання. Матеріал подається логічно й послідовно. Продемонстровано вміння організувати роботу всієї групи. Високий рівень педагогічної культури: чітка дикція, виразність, елегантність викладу.
82-89	Досягнуто основних цілей і завдань уроку. Урок проведено у формі педагогічного співробітництва. Присутнє одне або два незначних недопрацювання в структурі або методиці. Логіка подачі матеріалу загалом витримана. Спостерігається грамотність викладу, незначна нестача виразності чи чіткості.
74-81	Урок проведено, однак відсутня чітка постановка мети або не простежується орієнтація на її досягнення. Структура уроку

	частково порушена. Логіка викладу недостатня. Методи навчання не повністю відповідають темі або типу уроку. Низький рівень організації студентів. Культура педагогічного спілкування та мовлення посередня.
64-73	Урок подано фрагментарно. Структурні етапи представлені непослідовно або частково відсутні. Методичні прийоми вибрані неправильно або використані формально. Організація роботи студентів слабка. Мовлення викладача містить суттєві помилки. Музичний супровід підібраний невдало або використаний поверхнево.
60-63	Урок підготовлено формально. Структура хаотична або відсутня. Спостерігаються грубі методичні помилки. Мета та завдання не відповідають змісту уроку. Відсутній аналіз і висновки. Музичний супровід не використано або підібрано невідповідно. Мова неграмотна, подача матеріалу ускладнює сприйняття.
35-59	Урок не відповідає базовим методичним вимогам. Структура відсутня або має хаотичний характер. Матеріал не систематизований. Відсутні педагогічні висновки, музичний супровід не використовується. Робота не придатна для навчального процесу.
1-34	Урок не підготовлений або проведений з грубими методичними порушеннями. Відсутні тема, мета, структура, логіка, педагогічне й наукове обґрунтування. Музичний супровід не передбачено. Робота повністю непридатна до педагогічного застосування.

Питання для самоконтролю та самопідготовки

1. У чому полягають особливості проведення уроку сучасного танцю? Якими є його відмінності від уроку бального танцю?
2. Які методи Ви застосували для навчання нового матеріалу на уроці сучасного танцю?
3. Який музичний супровід Ви обрали для основної частини уроку? Обґрунтуйте свій вибір.
4. Яке домашнє завдання (самостійну роботу) Ви запропонуєте для поглиблення знань і навичок?

Домашнє завдання

Підготуйте **письмовий самоаналіз** проведеного уроку з сучасного танцю, в якому:

- оцініть досягнення поставлених цілей;
- проаналізуйте ефективність методів і форм роботи;
- визначте свої сильні сторони та напрями для подальшого вдосконалення.

Очікувані результати навчання

Після опрацювання теми студенти повинні:

Знати:

- основні особливості структури та методики побудови уроку сучасного танцю.

Уміти:

- самостійно організувати й проводити повноцінний урок з сучасного танцю, дотримуючись педагогічних і методичних вимог.

РОЗДІЛ 5

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ БАЛЬНОГО ТАНЦЮ

5.1. Методика проведення занять бального танцю

Мета вивчення теми:

Ознайомити студентів із методикою організації та проведення занять із бального танцю як різновиду сценічного і спортивно-естетичного мистецтва. Сформувати фахові навички планування та реалізації навчального процесу з урахуванням вікових, технічних і музично-стильових особливостей.

Після вивчення теми студенти мають знати:

1. Основи побудови уроку бального танцю, його структурні компоненти та особливості їх варіативності.
2. Вимоги до підбору музичного матеріалу відповідно до стилю, жанру та ритму конкретного танцю.
3. Основні педагогічні принципи, що забезпечують ефективне засвоєння рухового матеріалу.
4. Значення бального танцю як засобу виховання естетичного смаку, дисципліни, культури партнерства.

Студенти повинні вміти:

1. Складати повноцінний план-конспект уроку з урахуванням дидактичних, методичних та психологічних аспектів.
2. Проводити навчальне заняття з бального танцю відповідно до сучасних вимог хореографічної педагогіки.
3. Вільно орієнтуватися у музичному матеріалі, підбирати композиції згідно з ритмікою та стилістикою кожного танцю.
4. Аналізувати й інтерпретувати методичну літературу, адаптуючи її положення до навчального процесу.

Практичні заняття:

- Проведення повноцінного уроку бального танцю (в умовах аудиторії або хореографічного залу).
- Розбір комбінацій за міжнародною та національною класифікацією бальних танців (стандарт та латина).
- Відпрацювання педагогічного мовлення, дикції та демонстраційних навичок.

Самостійна робота студентів:

- Складання тематичного плану уроку бального танцю із зазначенням теми, мети, типу та методів навчання.
- Підбір відповідного музичного матеріалу до кожного етапу уроку.
- Огляд фахової літератури з методики викладання бального танцю.
- Підготовка і створення рухових комбінацій з урахуванням технічної складності та естетики танцю.

Зміст теми (план):

1. Бальний танець як форма естетичного та морального виховання

Бальний танець – це синтез руху, музики та культури партнерських взаємин, який формує у виконавців етикетну культуру, емоційну виразність і ритмічну гармонію. Його навчання передбачає виховання поваги до партнера, почуття такту, колективізму, витонченості рухів.

2. Школа бального танцю: зміст та специфіка

Школа бального танцю охоплює як традиції англійської системи танців (International Style), так і національні особливості підходу до тренування. Структура навчання поділяється на базовий, середній та вищий рівні, що враховують складність танцювального репертуару, фізичну готовність та сценічний досвід учнів.

3. Побудова уроку бального танцю

Урок бального танцю складається з трьох основних частин:

- Підготовча частина: розігрів, вправи на ізоляцію, загальна моторна підготовка.
- Основна частина: вивчення технічних елементів, їх поєднання в комбінації, робота в парах.
- Заключна частина: імпровізація, виконання зв'язок під музику, підсумок заняття.

Пропорційність часу кожної частини змінюється залежно від віку та рівня підготовки студентів.

4. Музичний супровід уроку бального танцю

Підбір музики базується на темпі, розмірі, стилі танцю. Уроки мають включати як тренувальні композиції з акцентованим ритмом, так і стилізовані варіанти для розвитку музичного слуху та естетичного сприймання.

5. Роль педагога у школі бального танцю

Педагог виступає не лише як технічний наставник, але й як носій естетичних цінностей танцю. Він формує культуру партнерства, емоційно-виразну подачу рухів, навчає адаптації рухового матеріалу до музики та партнерської взаємодії. Також важлива його здатність створювати комфортну емоційно-психологічну атмосферу на заняттях.

Рекомендована література:

1. Бальна хореографія: історія, теорія, практика: навч. посіб. для студентів спеціальності «Хореографія» / упоряд. Бевз М., Вакуленко О., Горбатова Н., Єфанова С., Кеба М., Рись А., Павлюк Т., Підлипська А., Просьолков О., Шестопап Л. – Київ: НАКККіМ, 2017. – 226 с.
2. Бальний танець та методика його викладання : навч. посіб. – Харків: ХДАК, 2006. – 65 с.
3. Базела Д.Д. Діяльність клубів спортивного бального танцю в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку. // Культура і сучасність. – 2019. – № 2. – С. 80–85.
4. Богданова М. В. Спортивний танець у системі бальної хореографії. // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. – 2014. – Вип. 20. – С. 214–217.
5. Годовський В., Горбенко О. Теорія та методика викладання латиноамериканських танців: Лекційний курс та методичні рекомендації для студентів першого курсу кафедри хореографії. – Рівне : РДГУ, 2005. – 35 с.
6. Єрмакова В.М. Творець, чи жива історія бального танцю. Книжка перша. – Х:

- Контур, 2007. – 216 с.
7. Згурський А. Методика викладання бальних танців у школі / уклад. А. Згурський. – Київ: Музична Україна, 1978. – 112 с.
  8. Куценко О.П. Життя, присвячене танцю. – К.: Типографія «Авіаз», 2018. – 272 с.
  9. Лисенко А., Горбенко О. Спортивні танці (європейська програма): навч. посіб. – Харків: ФОП Бровін О.В., 2020. – 344 с.
  10. Малахов І. *Теорія і практика сучасного бального танцю*. – Харків: Основа, 2018.
  11. Мерлянова О. А., Василенко Ю. В. Виховання артистичності серед партнерів у спортивних бальних танцях та методологія розвитку видовищності. // *Young Scientist*. – 2018. – № 11 (63). – С. 197–201.
  12. Осадців Т. Спортивні танці: навч. посіб. – Львів: ЗУКЦ, 2001. – 340 с. URL: <http://repository.ldufk.ua/handle/34606048/24263>
  13. Павлюк Т. Бальна хореографія : монографія. – Київ: НАКККіМ, 2017. – 174 с.
  14. Павлюк Т. С. Бальна хореографія ХХ – початку ХХІ ст.: генезис, соціокультурний контекст, тенденції розвитку: дис... доктора мистецтвознавства: спец. 26.00.01 – теорія та історія культури / НАН України, Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. – Київ, 2021. – 560 с.
  15. Павлюк Т. Сучасний аналіз стилістичних форм латиноамериканського бального танцю. // *Хореографічна та театральна культура України : педагогічні та мистецькі виміри: зб. матеріалів Всеукр. наук. практ. конф.* – Київ: 18–19 квіт. 2013. – Ч. І. – С. 316–318.
  16. Станішевський Ю. Бальний танець від джерел до сьогодення. – Київ, 2002. – 218 с.
  17. Спінул М. Перспективи розвитку сучасних бальних танців. // *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*, 2025. (219), 459–464.
  18. Спортивний бальний танець: програма для хореографічної школи, хореографічного відділення початкового спеціалізованого мистецького навчального закладу (школи естетичного виховання) / уклад. І. О. Мірошник. – Київ: ІНКОС, 2006. – 48 с.
  19. Шестопад Л. В. Бальний танець: новітні рефлексії українських дослідників. // *Танцювальні студії*, 2022. 5(1), 78–84.

1. Бальний танець як засіб виховання: історико-естетичні та педагогічні засади

Бальний танець є складним феноменом хореографічної культури, який поєднує в собі естетичні, соціокультурні та педагогічні функції. Його навчання сприяє всебічному вихованню особистості – як фізичному, так і морально-етичному, культурному та емоційному. У контексті хореографічної педагогіки бальний танець розглядається не лише як технічна дисципліна, а як ефективний інструмент соціалізації та гармонізації особистості.

Історико-естетичний контекст

Історично бальний танець виник як елемент світської культури, тісно пов'язаний із поняттями етикету, аристократизму та партнерської взаємодії. Його становлення в європейському середовищі заклало фундамент для розвитку естетичних і моральних цінностей у контексті танцювального мистецтва. У сучасній освітній практиці бальна хореографія зберігає цю виховну функцію, орієнтуючи виконавців на культуру руху, повагу до партнера, ритмічну і стилістичну гармонію.

Хореографічно-педагогічний вимір

У процесі навчання бальному танцю задіяно цілу низку засобів виховного впливу – музичних, пластичних, фізичних, етичних і художньо-естетичних. Їх інтеграція у навчальний процес забезпечує цілісність педагогічного впливу на особистість учня. Освоєння основ бальної хореографії передбачає регулярні тренувальні заняття, побудовані на формуванні базових навичок – правильних позицій, основних рухових елементів, ізоляцій та взаємодії в парі.

Фізичний розвиток і пластична культура

Бальна хореографія має чітко виражену фізкультурно-оздоровчу складову. Танцювальні рухи сприяють формуванню правильної постави, симетрії рухів, координації, рівноваги та гнучкості. При цьому тіло розвивається гармонійно – без гіпертрофії окремих м'язових груп, що відповідає принципам природної фізичної досконалості. Такий підхід відображає ще античне уявлення про ідеал людини, що поєднує фізичну досконалість з духовною гармонією.

Систематичні заняття бальним танцем також мають терапевтичний ефект: вони сприяють усуненню фізичних вад, укріпленню опорно-рухового апарату, формуванню граційної манери руху. Водночас педагог акцентує увагу на емоційній виразності танцю, розвитку сценічного образу, формуванні внутрішньої культури руху.

Культура партнерства та соціалізація

Важливою виховною функцією бального танцю є формування культури партнерства, що передбачає взаємоповагу, відповідальність, синхронність дій. Робота в парі стимулює розвиток комунікативних навичок, підвищує рівень емоційного інтелекту, вчить працювати в колективі. У цьому контексті бальна хореографія є унікальним засобом соціального виховання, який має доведене

педагогічне значення в освітньому процесі.

2. Виховний потенціал бального танцю:

Формування внутрішньої культури та естетичних цінностей

Бальна хореографія, будучи інтегрованою складовою мистецької освіти, виконує важливу функцію у формуванні внутрішньої культури особистості. Заняття бальним танцем сприяють засвоєнню норм етикету, що є невід'ємною частиною танцювальної практики. У контексті хореографічної педагогіки це розглядається як системне виховання високої культури спілкування, що реалізується через мову тіла, взаємодію з партнером, дотримання просторово-часових меж та стилістичної узгодженості рухів.

Культура поведінки і спілкування

Заняття бальним танцем сприяють розвитку таких особистісних якостей, як витримка, тактовність, ввічливість, стриманість, простота у вираженні, скромність, уважність до партнера й до групи в цілому. Ці якості формуються не лише під час виконання танцювальних елементів, а й у процесі комунікації між учнями, з педагогом та акомпаніатором. Таким чином, урок бального танцю постає як простір формування морально-етичної чутливості, де розвивається здатність до емпатії, самоконтролю та відповідального колективного співіснування.

Колективна форма організації навчання

Навчальний процес у бальній хореографії, як правило, здійснюється в груповому форматі, що підсилює колективний характер навчання. Це формує у студентів почуття відповідальності не лише за власні дії, а й за дії партнера, групи в цілому. Через партнерську взаємодію йде активне формування навичок координації дій, вміння підлаштовуватися до темпу та стилю партнера, дотримуватися єдиного ритмічного і пластичного малюнку. Таке виховання гармонійно поєднує особистісний розвиток із соціальним адаптуванням.

Естетичне виховання через бальну хореографію

Однією з найвагоміших функцій бального танцю є естетичне виховання. Через усвідомлене опанування форми, ритму, пластики, стилю та виразності учень отримує не лише інтелектуальне, а й емоційне задоволення від процесу виконання. Уміння володіти тілом, гармонійно передавати музичний образ через танець, дотримуватися композиційної логіки у хореографічних пасажах – усе

це сприяє формуванню художнього смаку, візуальної культури та розумінню естетичних норм.

Такі аспекти як краса руху, технічна точність, свобода й легкість у виконанні, є джерелом глибокого естетичного переживання, що активізує творче начало в особистості. У цьому контексті бальний танець виступає не лише формою фізичного та емоційного самовираження, а й засобом становлення художньо-естетичної компетентності, що має ключове значення в системі мистецької освіти.

3. Школа бального танцю:

структура, принципи і педагогічна специфіка

Школа бального танцю – це сукупність педагогічних і методичних засад, на яких базується процес професійної підготовки виконавця у сфері бальної хореографії. Вона охоплює систему формування технічної майстерності, художньо-образного мислення, а також виховання сценічної культури та естетичного смаку.

Історико-культурний вимір школи бального танцю

Історично школа бального танцю сформувалася як синтез європейських традицій придворної культури та народних танцювальних практик. Її розвиток припадає на кінець XVIII – початок XIX століть, коли бальний танець еволюціонував із соціального (побутового) явища у сценічну й змагальну форму. Цей процес був тісно пов'язаний із загальноєвропейськими естетичними тенденціями, зокрема романтизмом і неокласицизмом, що відобразилося в підвищених вимогах до виразності, манери виконання, стилістичної витонченості.

Структурні складові навчального процесу

Школа бального танцю включає три головні компоненти:

- 1. Технічна база** – опанування базових елементів, позицій корпусу, рук і ніг, технік поворотів, кроків, ритмічної точності та координації. Вона ґрунтується на методичних принципах системності, послідовності, нарощування складності, з урахуванням фізіологічних особливостей учнів.
- 2. Стилiстичне моделювання** – розвиток розуміння характеру і стилю кожного танцю (наприклад, вальс, ча-ча-ча, танго, квікстеп тощо), вміння передати настрій і образ через рух, з дотриманням правил танцювального етикету. Це вимагає інтерпретаційної гнучкості та знайомства з культурним контекстом походження танцю.

3. Партнерська взаємодія – виховання вміння гармонійно співпрацювати з партнером, володіти ініціативою або слідувати їй відповідно до ролі, налагоджувати контакт через тактильні сигнали, погляд, пластику та ритм.

Педагогічні принципи школи бального танцю

Хореографічна педагогіка в межах школи бального танцю спирається на принципи:

- **Формування культури руху** через зразковість, багаторазовість і візуально-кінестетичну імітацію.
- **Диференційований підхід** відповідно до рівня підготовки, вікових особливостей і психофізичних даних учня.
- **Естетичне моделювання** – спрямування на розвиток художнього бачення танцю, вміння оцінювати рух як елемент мистецького твору.
- **Розвиток самостійності** у прийнятті рішень у межах партнерської взаємодії та під час імпровізації.
- **Комплексність впливу** – паралельне формування технічних, музично-ритмічних, пластичних і соціокультурних навичок.

Роль викладача у школі бального танцю

Викладач виконує не лише функцію носія знань, а й роль наставника, режисера, партнера й рефлексивного посередника у процесі навчання. Його завдання – не просто відтворити технічні моделі, а формувати в учнів цілісну естетичну позицію щодо хореографічного твору. Сучасний педагог має володіти гнучкими методичними підходами, володіти засобами невербальної комунікації, тонко відчувати психофізичний стан учнів, моделювати ситуації, що стимулюють творчу активність.

4. Побудова уроку бального танцю:

структура, змістові компоненти та варіативність залежно від етапу навчання

Побудова уроку бального танцю в педагогічній практиці виступає ключовим інструментом формування професійної майстерності учнів. Методично грамотна структура заняття забезпечує поступове засвоєння навчального матеріалу, підтримує фізіологічну працездатність танцівника та створює умови для розвитку естетичного сприйняття і творчої активності.

Загальна структура уроку

Типова схема побудови уроку бального танцю передбачає наявність трьох функціонально взаємопов'язаних частин:

1. Підготовча частина (розминка)

- Мета: поступова адаптація тіла до навантаження, мобілізація уваги, налаштування на продуктивну роботу.
- Зміст: вправи на розігрів м'язів, розвиток гнучкості, координації, ритмічної чутливості, включення базових елементів бальної техніки у розминку.
- Особливості: розминка має бути стилістично наближеною до характеру подальших вправ і танців.

2. Основна частина (навчально-тренувальна)

- Мета: формування й удосконалення технічних, ритмічних, композиційних та партнерських навичок.
- Зміст: вивчення нових рухів, технічних зв'язок, комбінацій; повторення й варіації раніше засвоєного матеріалу; робота в парах і групах; танцювальні імпровізації.
- Акценти: методика роботи в основній частині залежить від стилю (європейська чи латиноамериканська програма) та рівня підготовки учнів.

3. Заключна частина (рефлексивно-узагальнююча)

- Мета: поступове зниження навантаження, емоційне завершення заняття, аналіз досягнень та труднощів.
- Зміст: танцювальна комбінація на повторення; вправи на розслаблення; рефлексія (аналіз учнями власної діяльності, обговорення з викладачем); короткий теоретичний коментар або постановка навчального завдання на наступне заняття.

Пропорційність частин уроку залежно від етапу навчання

Етап навчання	Підготовча частина	Основна частина	Заключна частина
Початковий рівень (1-й рік занять)	25-30%	50-60%	10-15%
Середній рівень (2-3-й рік занять)	20-25%	60-65%	10-15%
Просунутий рівень (4+ рік занять)	15-20%	65-70%	10-15%

Ці пропорції можуть варіюватися в залежності від цілей конкретного заняття (технічне, постановочне, контрольне, комбіноване).

Методичні акценти

- **У молодших вікових групах (7–10 років):** переважає ігрова методика, вправи адаптовані до природної рухової активності дитини; увага на формування основних моторних навичок.
- **У підлітковому віці (11–14 років):** акцент на розвиток партнерської взаємодії, стилістики, координації; вводяться складніші комбінації, початки музичної інтерпретації.
- **У старшій групі та професійній підготовці:** поглиблене опрацювання техніки й хореографічного тексту, удосконалення артистичності, сценічності, виразності.

Хореографічна педагогіка у побудові уроку

Ключова роль педагога полягає у забезпеченні не лише технічного засвоєння матеріалу, а й емоційно-естетичного наповнення навчального процесу. Саме педагог створює атмосферу творчого діалогу, де кожен рух набуває художнього змісту. Баланс між дисципліною і свobodною імпровізацією, між чіткістю форми і пластичною виразністю – один з найважливіших методичних принципів сучасної школи бального танцю.

Побудова уроку бального танцю є ключовим аспектом хореографічної педагогіки, що поєднує методичну доцільність, естетичну виразність і фізичну безпеку. Вона враховує вікові та психофізіологічні особливості учнів, рівень їхньої технічної підготовленості, а також цілі та завдання навчальної програми.

Вікові категорії у спортивному бальному танці

У педагогічній практиці викладання бального танцю широко використовуються вікові категорії, затверджені спортивно-танцювальними федераціями:

- Діти-1** (до 9 років),
- Діти-2** (10–11 років),
- Юніори-1** (12–13 років),
- Юніори-2** (14–15 років),
- Молодь** (16–18 років),
- Дорослі** (19–35 років),
- Сеньйори** (35+ років).

Ці категорії визначають змістове наповнення уроку, дозволену складність танцювальних елементів і навіть особливості костюму (наприклад, у категорії «Юніори-1» заборонені декоративні елементи – стрази, каміння, пір'я).

Класифікація за складністю

Паралельно з віковим розподілом застосовується спортивно-танцювальна класифікація (класи **E, D, C, B, A**), яка визначає рівень складності виконуваних фігур та варіацій:

Клас E – початковий рівень, базові навички танцю (європейська й латина);

Клас D – розширена програма: повільний вальс, танго, віденський вальс, квікстеп, самба, ча-ча-ча, румба, джайв.

У шкільному навчанні акцент робиться на класах **E-D**, з метою оволодіння базовими фігурами та стилістикою виконання. Учні, які виявляють високі результати, можуть продовжити навчання у спортивно-танцювальних клубах.

Програма школи бального танцю

Вікова група	Європейська програма	Латиноамериканська програма
Діти дошкільного та молодшого шкільного віку	Повільний вальс, віденський вальс (правий поворот), квікстеп	Самба, ча-ча-ча, джайв
Діти шкільного віку	Повільний вальс, танго, віденський вальс, квікстеп	Самба, ча-ча-ча, румба, джайв
Дорослі	Повільний вальс, танго, віденський вальс, квікстеп	Самба, ча-ча-ча, румба, джайв

Загальна структура уроку

Частина уроку	Методичне навантаження
Підготовча	Активізація уваги, розминка на основі базових рухів, вправи на координацію, партерна взаємодія
Основна	Робота з навчальними фігурами відповідно до рівня (E-D), розвиток техніки, ритміки, імпровізаційні вправи
Заключна	Вправи на розслаблення, виконання вивченого матеріалу під музику, короткий аналіз, рефлексія, фіксація цілей

Пропорційність трьох частин уроку змінюється відповідно до віку і досвіду танцівників:

Рівень підготовки	Підготовча частина	Основна частина	Заключна частина
Початковий (діти)	25-30%	50-55%	15-20%
Середній (юніори)	20-25%	60-65%	10-15%
Просунутий (молодь, дорослі)	15-20%	65-70%	10-15%

Методичні принципи викладання

- У початкових вікових групах переважає ігрова форма роботи, казковий сюжет, прості елементи.
- У юніорських групах впроваджуються технічно складніші рухи та вправи на ритміку, акцент робиться на партнерській взаємодії.
- У старших групах та дорослих – розвиток технічної віртуозності, емоційно-образної виразності та сценічної презентації.

Методичні рекомендації щодо організації музичного супроводу уроку бального танцю з урахуванням різних вікових категорій і рівнів підготовки:

Вікова категорія	Особливості вибору музичного матеріалу	Методичні рекомендації для педагога
Діти дошкільного та молодшого шкільного віку (до 9 років)	Музика з чітким ритмом, повільним або середнім темпом, простими мелодіями. Перевага – танці дитячої ритміки, європейська програма (повільний вальс, віденський вальс), латиноамериканська – самба, ча-ча-ча у спрощеному виконанні.	Забезпечити максимальну наочність і доступність музики. Використовувати короткі музичні фрагменти для закріплення окремих рухів. Звертати увагу на відповідність музики руховим можливостям дітей. Розвивати слухову увагу через повторення ігрових вправ з музичним супроводом.
Діти шкільного віку (9–11 років)	Музика з більш складним ритмічним малюнком, поступове ускладнення темпу, включення танго, квікстепу (легкий варіант), латиноамериканської програми (самба, ча-ча-ча, румба, джайв).	Застосовувати музичні записи з різною динамікою для розвитку ритмічності та координації. Підбирати музичні фрагменти, які дозволяють поступово ускладнювати рухові задачі. Рекомендувати учням слухати музику поза заняттями для кращого сприйняття стилю.
Юніори (12–15 років)	Музика із чіткою стилізацією під європейську та латиноамериканську програми. Темп варіюється від середнього до швидкого, включення складніших композицій.	Акцентувати увагу на відповідності музичного супроводу технічним елементам. Використовувати музичний супровід для формування артистичності та емоційного вираження в танці. Проводити аналіз музики з учнями для усвідомлення її структури і характеру.
Молодь і дорослі (16–)	Різноманітна музика, наси-	Використовувати живу музику або високоякісні записи

35 років)	чена ритмічними та динамічними змінами, складні стилістичні твори. Включення оригінальних аранжувань.	для максимальної передачі стилю. Підбирати музику відповідно до конкретних навчальних цілей (техніка, артистичність, швидкість). Сприяти самостійній роботі з музикою (аналіз, імпровізація, створення власних варіацій).
Сеньйори (35 років і більше)	Музика із помірним темпом, класичні та традиційні твори європейської програми, адаптована латиноамериканська музика.	Забезпечувати комфортний темп виконання для збереження здоров'я учнів. Підбирати музичний матеріал з урахуванням фізичних можливостей і інтересів групи. Використовувати музику як засіб релаксації і підняття настрою.

Роль педагога

Викладач виступає не лише носієм методичних знань, а й ініціатором естетичної взаємодії з учнями. Він формує розуміння стилю, почуття ритму, артистизм, зберігаючи при цьому дисципліну, безпеку і позитивну атмосферу.

Загальні рекомендації для педагогів:

- Враховувати індивідуальні особливості учнів, їх музичні вподобання та рівень технічної підготовки.
- Пояснювати учням значення музики у формуванні стилю і характеру танцю.
- Регулярно оновлювати музичний матеріал для підтримання інтересу і мотивації.
- Проводити роботу над музично-ритмічним аналізом танцювальних композицій.
- Заохочувати учнів до слухання музики поза уроками для покращення музичного смаку і розуміння стилю.

Роль педагога у школі бального танцю: методичні рекомендації

1. Організація навчального процесу:

Чітке формулювання цілей уроку – педагог повинен на початку заняття озвучити основні завдання, враховуючи вікові особливості учнів і їх рівень підготовки.

Приклад: «Сьогодні ми опануємо базові кроки повільного вальсу, звертаючи увагу на поставу і плавність рухів.»

Планомірність і послідовність викладу матеріалу – від простого до складного, від окремих елементів до комбінацій.

Приклад: спочатку відпрацьовуються позиції рук і корпусу, потім кроки ніг, і лише на завершальному етапі – поєднання в цілісну танцювальну фігуру.

2. Використання дидактичних прийомів:

Візуалізація та моделювання рухів – педагог демонструє елементи танцю з різних ракурсів, використовує відеоматеріали та ілюстрації історичних постатей бального танцю, що допомагає глибше зрозуміти стиль та естетику.

Приклад: показ рухів відомого танцюриста з класичного балу або фрагмент із кінофільму про епоху бального танцю.

Метод вербалізації – чітке і зрозуміле словесне пояснення техніки виконання, використання спеціальної термінології, що формує професійний мовний апарат учнів.

Приклад: пояснення «п'ята на носок», «позиція корпусу – пряма, але розслаблена» тощо.

Індивідуалізація роботи – корекція помилок кожного учня з урахуванням його фізичних особливостей, віку, рівня підготовки.

Приклад: надання персональних рекомендацій щодо поліпшення постави чи координації рухів.

3. Розвиток творчих і естетичних якостей:

Формування художнього образу танцю – педагог стимулює творче ставлення до виконання, пояснює історичний та культурний контекст танцю.

Приклад: розповідь про історію повільного вальсу, його соціальне значення у XIX столітті та його символіку в танцювальному мистецтві.

Виховання культури поведінки та етики танцю – наголошується на важливості взаємоповаги, ввічливості, партнерської взаємодії.

Приклад: відпрацювання вітання, початкових жестів взаємодії партнерів, норм поведінки на танцполі.

4. Педагогічна комунікація:

Підтримка позитивного психологічного клімату – заохочення, конструктивна критика, використання мотивуючих фраз для підвищення самооцінки учнів.

Приклад: «Чудово вийшло, особливо звернув увагу на вашу поставу! Тепер звернемо увагу на роботу ніг.»

Активне залучення учнів у навчальний процес – стимулювання дискусій, запитань, самоконтролю.

Приклад: після виконання комбінації педагог запитусь: «Що вам було найважче?» або «Які рухи ви б хотіли повторити?»

5. Забезпечення здоров'язбережувальних умов:

Правильне дозування фізичного навантаження відповідно до віку і стану здоров'я учнів, врахування особливостей тренувального режиму.

Приклад: у молодших групах – більше вправ на координацію і ритмічність, у дорослих – акцент на розвиток витривалості і гнучкості.

Ці методичні прийоми допоможуть педагогу не лише ефективно організувати навчальний процес, а й забезпечити всебічний розвиток учнів, враховуючи як історико-естетичний контекст бального танцю, так і сучасні педагогічні підходи.

5.2. Методичні вказівки до самостійної роботи. Методика проведення занять бального танцю

Тема: Методика проведення занять з бального танцю

Мета самостійної роботи:

Освітня ціль: сприяти поглибленню теоретичних знань студентів з методики викладання бального танцю, формуванню вмінь щодо складання навчального плану заняття, добору відповідного музичного супроводу, підготовки танцювального матеріалу та ефективного проведення уроку в межах різних вікових і навчальних рівнів.

Розвивальна ціль: створити умови для активізації аналітичного, рефлексивного й комунікативного мислення студентів, удосконалення навичок роботи з професійною літературою та навчально-методичними джерелами, розвитку самостійності та відповідальності у професійній діяльності.

Виховна ціль: формувати в студентів стійкий інтерес до педагогіки хореографічного мистецтва, усвідомлення значущості виховного потенціалу бального танцю, заохочення до роботи з дітьми, виховання естетичного смаку, педагогічної

тактовності та відповідального ставлення до викладання мистецьких дисциплін.

Очікувані результати навчання:

Студент повинен знати:

- педагогічну структуру уроку бального танцю (вступна, основна та завершальна частини);
- особливості побудови уроку відповідно до вікових і психологічних особливостей учнів;
- вимоги до методичного супроводу заняття, критерії добору вправ і фігур відповідно до класифікаційної складності танцювального матеріалу.

Студент повинен уміти:

- складати структурно грамотний план-конспект уроку з урахуванням освітніх цілей;
- здійснювати добір музичного матеріалу відповідно до характеру танців;
- організувати педагогічно обґрунтований навчальний процес у межах уроку бального танцю;
- проводити заняття з урахуванням вікових особливостей та технічного рівня підготовки учнів.

Форми самостійної роботи:

1. **Огляд та аналіз** фахової літератури з методики викладання бального танцю.
2. **Складання плану-конспекту** уроку бального танцю відповідно до навчального рівня (класу E або D).
3. **Добір музичного супроводу** до запропонованого навчального матеріалу.
4. **Підготовка танцювальних комбінацій (постатей)** згідно з обраною програмою (європейська або латиноамериканська).
5. **Підготовка до практичного моделювання уроку** у форматі педагогічного тренінгу.

Рекомендована література: (можна додати перелік рекомендованих джерел за запитом)

Ці методичні вказівки спрямовані на формування професійної компетентності майбутніх фахівців хореографічної освіти, здатних до творчого осмислення змісту уроку, ефективного використання педагогічних методів і засобів у процесі викладання бального танцю.

Формулювання завдання для самостійної роботи студентів

Тема: *Методика проведення занять з бального танцю*

Завдання № 1: *Огляд навчально-методичної літератури з бального танцю та добір музичного матеріалу до уроку*

Мета завдання:

Формування теоретичної та практичної підготовки студентів у сфері методики викладання бального танцю, розвиток уміння здійснювати педагогічно обґрунтований вибір теми та мети уроку відповідно до вікових і кваліфікаційних категорій учнів, а також забезпечення якісного музичного супроводу навчального процесу.

Алгоритм виконання завдання:

1. Огляд джерел:

- Підібрати та проаналізувати профільну навчально-методичну літературу за темою «Методика проведення занять з бального танцю».
- Звернути увагу на авторитетні джерела, включно з підручниками, методичними посібниками, фаховими публікаціями, збірниками для викладачів хореографічних дисциплін.

2. Визначення навчального рівня:

- Обрати спортивно-танцювальний клас (Е, D, C, B або A) відповідно до рівня складності фігур.
- Визначити вікову категорію учасників заняття (згідно зі спортивною класифікацією: діти, юніори, молодь, дорослі, сеньйори).

3. Аналітична робота з джерелами:

Під час опрацювання матеріалу звернути особливу увагу на:

- методичні цілі кожного року навчання;
- структуру та логіку побудови уроку (вступна, основна, заключна частини);
- етапність виконання екзерсису в рамках уроку;
- методику засвоєння базових рухів, фігур і комбінацій;
- основні педагогічні помилки та шляхи їх подолання;
- особливості роботи біля верстата (на ранніх етапах навчання);
- добір основних фігур і рухів для складання комбінацій у європейській та латиноамериканській програмах згідно з обраним класом складності.

4. Результати аналізу:

- Оформити аналітичний конспект у формі тез.

5. Пошук додаткових джерел:

- Опрацювати фахову літературу, зокрема матеріали з журналів, інші фахові видання, а також науково-популярні й методичні публікації, які висвітлюють проблематику викладання бального танцю.

6. Візуальний аналіз:

- Переглянути відеозаписи виступів конкурсного характеру (професійні та аматорські турніри).

Під час перегляду звернути увагу на:

- композиційну побудову танцювальних фігур у межах конкретного стилю (європейська або латиноамериканська програма);
- характерні риси техніки виконання, манеру подачі рухів;
- особливості взаємодії партнерів, елементи етикету й сценічної поведінки.

7. Добір музичного супроводу:

- Підібрати музичні композиції, що відповідають стилістиці обраних танців.
- Музичний матеріал має відповідати таким вимогам:
  - ✓ ясність ритмічного малюнка, чітка акцентуація;
  - ✓ наявність варіантів темпу (для навчання – уповільнене виконання, для демонстрації – стандартний темп);
  - ✓ відповідність віковим та психологічним особливостям учнів.

8. Завершення роботи:

- Обґрунтувати вибір теми та мети майбутнього уроку бального танцю.
- Оформити підсумковий аналітичний конспект.

Вимоги до оформлення:

➤ Письмова частина:

Аналітичний конспект складається у вигляді тез, логічно структурованих за змістом (на кожен пункт – окремий підзаголовок). Можливе включення схем, таблиць, замальовок рухів і танцювальних побудов.

➤ **Музичний матеріал:**

Підібрана музика зберігається у цифровому форматі (флеш-носії або CD-диск), з обов'язковим зазначенням назви твору, виконавця, темпу та стилістики.

Підсумковий результат:

- Вибір теми й мети уроку;
- Обґрунтований добір танцювального та музичного матеріалу;
- Конспект у тезовій формі;
- Графічні елементи або таблиці (за потреби);
- Добірка літературних та аудіо/відео ресурсів.

Зразок таблиці для аналізу відеоматеріалу зі спортивного бального танцю

№	Назва танцю	Програма	Клас складності	Вік учасників	Характер танцю	Композиційна побудова	Хореографічні особливості	Поведінка партнерів	Методичні зауваження
1	Повільний вальс	Європейська	Д	Юніори-1	Ліричний, плавний	Вступ – розвиток – кульмінація – завершення	Переважають обертових фігур, лінійне ведення	Чіткий контакт у парі, стриманість	Вказати на неточності у техніці ніг
2	Самба	Латиноамериканська	С	Молодь	Ритмічний, пружний	Побудова з чіткою зміною рівнів	Акцентовані рухи стегон, bounce-ефект	Яскрава презентація, емоційність	Варто звернути увагу на синхронність

Примітка: Таблиця може бути заповнена під час перегляду відеозаписів або після опрацювання конкурсного виступу.

2. Шаблон плану-конспекту уроку з бального танцю

ПЛАН-КОНСПЕКТ УРОКУ З БАЛЬНОГО ТАНЦЮ

Вікова категорія: Юніори-1

Клас складності: D

Тема уроку: Вивчення фігур «Reverse Turn» та «Natural Spin Turn» у повільному вальсі

Мета уроку:

Освітня: Ознайомити з технікою виконання двох базових фігур.

Розвиваюча: Розвивати просторово-рухове мислення, ритмічний слух, координацію.

Виховна: Формувати повагу до партнера, розвивати дисципліну в парній взаємодії.

Структура уроку:

Час	Структурні елементи уроку	Зміст діяльності	Методичні вказівки	Музичний супровід
5 хв	Вступна частина	Організаційний момент, налаштування, короткий теоретичний вступ	Пояснення мети, перевірка зовнішнього вигляду	Без музики
10 хв	Розминка	Ритмічна гімнастика, рухи на координацію в парі	Звертати увагу на поставу, дихання	Повільна танцювальна музика
15 хв	Основна частина (1)	Вивчення фігури «Reverse Turn» (поодиночі)	Пояснення, демонстрація, розбиття на частини	Інструментальна версія повільного вальсу
15 хв	Основна частина (2)	Вивчення «Natural Spin Turn» у парі	Робота над технікою ведення і слідування	Темп – повільний, потім звичний
10 хв	Заключна частина	Повторення комбінації, рефлексія, вправи на розслаблення	Обговорення складнощів, корекція	Спокійна музика для релаксу

Методичні акценти:

- Постійна перевірка постави.
- Чітке виділення ритмічного малюнка кожної фігури.
- Робота з емоційною виразністю (міміка, погляд, манери).

Додаткове домашнє завдання:

Переглянути відео виконання повільного вальсу у класі D. Записати спостереження щодо техніки виконання фігур Reverse Turn і Natural Spin Turn.

Критерії оцінювання конспекту уроку з бального танцю

Бал	Критерії оцінювання
90–100	Конспект складено на високому науково-методичному рівні. Чітко сформульовані тема, триєдина дидактична мета (освітня, розвивальна, виховна) та тип уроку. Структура уроку логічна, послідовна, відповідає виду заняття. Вказано цілі кожного етапу уроку. Використано ефективні, інноваційні методи навчання. Розробка враховує вікові та індивідуальні особливості учнів. Музичний супровід підібраний відповідно до стилю танцю, вказано його характеристики (ритм, темп, характер). Додано ілюстративні матеріали (схеми, таблиці, рисунки), продемонстровано глибокі знання, педагогічну ерудицію, логіку викладу та мовну грамотність.
82–89	Конспект відповідає темі та структурі заняття. Сформульовано триєдину мету, зазначено тип уроку. Структура загалом логічна, але містить незначні недоліки (нечітке формулювання етапів або цілей). Методичні прийоми відповідають темі, але не завжди обґрунтовані. Музичний матеріал підібрано коректно, але без аналітичної характеристики. Виклад зрозумілий, однак бракує самостійних висновків або творчих рішень. Ілюстративний матеріал відсутній або використаний обмежено.
74–81	Конспект частково відповідає поставленому завданню. Тема відображена поверхнево, триєдина мета сформульована нечітко або не узгоджена зі змістом уроку. Послідовність етапів порушено або не обґрунтовано. Методичні підходи застосовано формально. Музичний супровід вказано, але не проаналізовано. Відсутні ілюстрації або додаткові пояснення. У тексті є термінологічні неточності. Відчувається недостатня глибина педагогічного аналізу.
64–73	Конспект укладено фрагментарно. Не визначено чіткої мети або типу уроку. Структура неповна, окремі етапи уроку відсутні чи не пов'язані логічно. Методики навчання вибрано без урахування змісту теми та вікової групи. Виклад непослідовний, термінологія вживається помилково. Музичний матеріал вказано формально або без узгодження з характером танцю. Конспект не містить жодного додаткового матеріалу.

60-63	Конспект підготовлено формально, з грубими методичними помилками. Відсутня чітка структура уроку. Мета не відповідає змісту. Матеріал подано без систематизації. Не обґрунтовано вибір методів, не вказано критерії успішності. Музичний супровід або не зазначено, або підібрано невдало. Відсутні висновки, аналітичні елементи, ілюстрації. Мова викладу недостатньо грамотна.
35-59	Конспект не відповідає основним вимогам методики проведення уроку. Відсутні: логіка побудови, методичне обґрунтування, педагогічна логіка. Більшість етапів уроку пропущено або подано хаотично. Матеріал не структурований, методи викладання не відповідають темі. Музичний супровід не використовується. Текст не містить ознак педагогічного мислення.
1-34	Конспект не підготовлено або виконано з грубими методичними порушеннями. Відсутні: тема, мета, структура, логіка викладу, наукове обґрунтування. Повністю ігноруються вимоги до змісту та оформлення. Музичний супровід не передбачено. Конспект не придатний до використання в педагогічному процесі.

Завдання № 2 – Складання плану уроку з бального танцю

Алгоритм виконання завдання

1. Сформулюйте тему уроку

(Обирається відповідно до обраного вами танцювального напрямку та завдання №1)

2. Визначте тип уроку:

- Вивчення нового матеріалу
- Комплексне застосування знань
- Комбінований
- Узагальнення та систематизація знань
- Актуалізація ЗУН (знань, умінь, навичок)
- Контроль та корекція ЗУН

3. Визначте вид уроку:

- Лекція
- Бесіда
- Семінар
- Навчальна конференція
- Диспут
- Практична або лабораторна робота
- Дискусія
- Ділова гра
- Урок-конкурс

- Урок-змагання
- Урок–мозкова атака

4. Виберіть рік навчання, клас

(Відповідно до спортивно-танцювальної класифікації, наприклад: 2 рік навчання, ювенали-2, клас E)

5. Сформулюйте триєдину дидактичну мету уроку:

Освітня мета – передбачає засвоєння учнями нових знань, технічних елементів, понять, термінології.

Розвивальна мета – сприяє розвитку рухових навичок, музичності, координації, емоційної виразності.

Виховна мета – формує естетичний смак, культуру поведінки в парі, дисциплінованість, повагу до партнера/партнерки.

6. Опис обладнання:

(Наприклад: дзеркала, портативна колонка або аудіосистема, ноутбук, планшет, хореографічний станок, розмітка залу)

7. Опис літератури:

(Перелік джерел, які використовуються при підготовці до уроку, наприклад: підручники, методичні посібники, регламенти WDSF, відеоуроки тощо)

8. Оформіть структуру уроку у вигляді таблиці:

Структурні моменти	Дидактичні завдання	Діяльність учителя	Діяльність учнів	Показники реальних результатів
Організаційна частина	Підготовка до уроку	Перевірка форми, присутності, налаштування	Готуються до заняття, слухають	Організованість, готовність до уроку
Розминка	Розігрів м'язів, підготовка тіла до навантаження	Демонстрація вправ, музичний супровід	Виконують рухи за зразком	Підвищення рухової активності
Основна частина	Засвоєння теми уроку	Пояснення техніки, показ елементів, корекція	Виконання вправ, повторення, робота в парі	Успішність у виконанні техніки
Заключна частина	Релаксація, підбиття підсумків	Підведення підсумків, запитання, рефлексія	Обговорення, аналіз власної роботи	Усвідомлення засвоєного матеріалу

9. Визначте методи навчання:

- Пояснювально-ілюстративний
- Репродуктивний

- Проблемного навчання
- Частково-пошуковий (евристичний)

10. Засоби навчання:

- Література (підручники, методичні рекомендації)
- Відеосюжети (демонстраційні відео з технікою виконання)
- Аудіо та відео на DVD, цифрові ресурси

11. Форма пізнавальної діяльності учнів:

- Індивідуальна
- Групова
- Колективна (фронтальна)

12. Обґрунтування музичного супроводу:

- Вибір композиції повинен відповідати характеру та стилю танцю (повільний вальс, квікстеп, ча-ча-ча, самба тощо)
- Музика має мати чіткий ритм, стабільний темп, художню виразність
- Супровід сприяє емоційному залученню, чуттєвості та технічній точності виконання

Вимоги до оформлення роботи

1. План уроку має бути надрукований на комп'ютері.
2. Шрифт – стандартний (наприклад, Times New Roman або Arial), розмір – 14.
3. Міжрядковий інтервал – 1,5 (полуторний).
4. Заголовки виділяються напівжирним шрифтом.
5. Абзацний відступ – 1–2 см.
6. Поля: ліве – 2,5 см, праве, верхнє, нижнє – по 1 см.
7. Робота має бути оформлена охайно, без помилок, з дотриманням вимог академічного письма.

Критерії оцінювання завдання

Бал	Критерії оцінювання
90–100	Конспект складено на високому науково-методичному рівні. Чітко визначено тему, триєдину дидактичну мету (освітню, розвивальну, виховну), тип і вид уроку. Структура логічна, послідовна, з визначенням цілей кожного етапу. Використано сучасні, інноваційні методи навчання, що відповідають віковим і індивідуальним особливостям учнів. Музичний супровід ретельно підібрано відповідно до стилю танцю з характеристикою темпу, ритму, характеру. Додано ілюстративні матеріали (схеми, таблиці, малюнки), демонструється високий рівень педагогічної ерудиції, аналітичного мислення, логіки викладу та мовної грамотності.

82-89	Конспект відповідає темі та загальній структурі уроку. Сформульовано триєдину мету, зазначено тип уроку. Структура в цілому логічна, хоча деякі етапи або їх цілі сформульовані нечітко. Методи навчання підбрано відповідно до теми, але не завжди методично обґрунтовано. Музичний матеріал підбрано коректно, однак без докладного аналізу. Виклад змісту загалом чіткий, проте бракує самостійних висновків, креативних або творчих рішень. Ілюстрації наявні, але використані обмежено.
74-81	Конспект частково відповідає поставленому завданню. Тема відображена поверхнево, триєдину мету сформульовано нечітко або вона не узгоджена зі змістом уроку. Порушено послідовність етапів або відсутнє їх логічне обґрунтування. Методи навчання використано формально, без урахування типу заняття та вікових особливостей. Музичний супровід зазначено, але не проаналізовано. Ілюстрації або додаткові матеріали відсутні. Можливі термінологічні неточності, поверхневий рівень педагогічного аналізу.
64-73	Конспект укладено фрагментарно. Відсутня чітко сформульована мета або тип уроку. Структура неповна, етапи подані без логічного зв'язку. Обрані методи навчання не враховують вікові особливості або зміст теми. Виклад неструктурований, із помилками в термінах. Музичний супровід зазначено формально або він не відповідає характеру танцю. Ілюстрації або інші допоміжні матеріали відсутні.
60-63	Конспект виконано формально, з грубими методичними помилками. Відсутня чітка структура уроку, мета не відповідає змісту. Матеріал подано несистематизовано, без обґрунтування вибору методів. Музичний супровід або відсутній, або підбраний невдало. Відсутні висновки, аналітика, педагогічне обґрунтування. Мова викладу нечітка, із помилками.
35-59	Конспект не відповідає основним вимогам до побудови уроку. Відсутня логіка, методичне обґрунтування, педагогічна послідовність. Етапи заняття подано хаотично або пропущено. Навчальний матеріал не структурований, методи не відповідають темі. Музичний супровід відсутній. Виявляється відсутність педагогічного мислення.
1-34	Конспект не підготовлений або виконаний з критичними методичними порушеннями. Відсутні тема, мета, структура, логіка викладу, наукове й методичне обґрунтування. Музичний супровід не передбачено. Конспект не може бути використаний у навчальному процесі.

Приклад заповненої таблиці структури уроку з бального танцю для теми «Вивчення базових елементів повільного вальсу» (2 рік навчання, ювенали-2, клас Е):

Тема уроку: Базові елементи повільного вальсу: «Прогресивний крок» і «Закритий поворот»

Тип уроку: Вивчення нового матеріалу

Вид уроку: Практичне заняття

Структурні моменти	Дидактичні завдання	Діяльність учителя	Діяльність учнів	Показники реальних результатів
Організаційна частина	Підготовка учнів до активної роботи на уроці	Вітається, перевіряє присутність, форму одягу, налаштовує на роботу	Відповідають на питання, стають у формування	Учні організовані, уважні, готові до сприйняття матеріалу
Розминка	Активізація м'язового тонусу, розвиток координації	Проводить розігрів: загальнофізичні та танцювальні вправи під музику	Виконують вправи, повторюють ритмічні рухи	Підготовленість тіла до виконання танцювальних елементів
Основна частина (1 етап)	Ознайомлення з новими елементами	Демонструє та пояснює техніку «Прогресивного кроку»	Спостерігають, задають питання	Розуміння структури кроку, початок опанування руху
Основна частина (2 етап)	Закріплення техніки руху	Показ у парі, корекція положення корпусу та ніг	Виконують елемент індивідуально, потім у парах	Початкова правильність виконання, узгодженість у парі
Основна частина (3 етап)	Вивчення «Закритого повороту»	Демонструє поворот по рахунку, звертає увагу на ведення	Повторюють рух спочатку повільно, згодом під музику	Плавність, точність, початковий музичний супровід
Комбінування елементів	Поєднання у коротку комбінацію	Веде відпрацювання зв'язки (прогресивний крок + поворот)	Виконують зв'язку під рахунок і музику	Формування початкового фрагмента танцю
Заклучна частина	Підбиття підсумків, рефлексія, дихальні вправи	Оцінює рівень засвоєння, задає питання, проводить розслаблення	Висловлюють враження, ставлять запитання	Усвідомлення навчального матеріалу, емоційне завершення

Завдання № 3. Підготовка до проведення уроку (створення комбінацій)

Алгоритм виконання:

1. Визначення рухів для кожної фігури танцю

Відповідно до теми уроку ретельно оберіть базові та складні рухи, що складають кожен фігуру бального танцю. Зверніть увагу на техніку виконання, координацію рухів та їх послідовність, що забезпечить логічність та природність переходів між фігурами. Враховуйте рівень підготовки учнів і їх індивідуальні особливості для оптимального навантаження.

2. Підбір музичного супроводу для варіацій

Виберіть музичний матеріал, який максимально відповідає стилю та характеру танцю, а також рівню складності фігур. Музика має підтримувати ритмічний рисунок танцю, бути емоційно виразною та мотивуючою. Особливо важливо, щоб музичний супровід враховував усі особливості ритму, зокрема синкопи, щоб забезпечити точне співпадіння рухів і музики.

3. Узгодження ритмічного рахунку фігур із музичним рахунком

Ритмічний рахунок кожної фігури повинен повністю відповідати музичному рахунку. Особливу увагу приділіть синкопованим ритмічним елементам – вони повинні органічно вписуватись у загальний ритм танцю. Це сприяє розвитку у учнів відчуття ритму, координації та музикальності, що є важливими складовими професійної підготовки.

4. Дотримання правильних положень рук і позицій у парі

Під час створення варіацій обов'язково дотримуйтесь правильних технічних положень рук, корпусу та ніг, а також коректної позиції партнерів у парі. Це забезпечить не лише естетичність виконання, а й безпеку рухів, полегшить координацію і комунікацію між партнерами. Використання правильних позицій сприяє формуванню правильної танцювальної техніки і запобігає виникненню травм.

Додаткові рекомендації:

- Ретельно опрацюйте кожен фігуру окремо, а потім поступово поєднуйте їх у єдину композицію.
- Приділяйте увагу плавності та виразності переходів між рухами.

- Проводьте репетиції під музичний супровід для кращого відчуття ритму.
- Використовуйте методику поступового ускладнення комбінацій відповідно до рівня підготовки учнів.

Приклад комбінації з Самби для уроку

Тема уроку: Комбінація базових і розширених рухів Самби

Рухи та їх опис:

Basic Samba Step (базовий крок Самби)

- Виконується на 2 такти (8 ритмічних рахунків)
- Рух виконується з акцентом на рух таза і легкий імпульс у ногах, що характерно для Самби
- Партнери зберігають правильне положення рук: чоловік – ліва рука на плечі партнерки, права – тримає руку партнерки, жінка – відповідно позиція у парі

Samba Whisks (Свінгові рухи)

- Плавні бокові рухи з акцентом на ковзання стопи і баланс тіла
- Виконуються на 4 рахунки (2 такти), підсилюючи ритм музики
- Руки зберігають контакт, вільні та природні

Samba Voltas (Повороти Самби)

- Трикратні повороти праворуч або ліворуч, виконуються у парі
- Кожен поворот займає 4 ритмічних рахунки
- Партнери зберігають тісний контакт, контролюючи баланс і положення корпусу

Samba Botafogo (Складний рух із кроками вперед і вбік)

- Виконується з упором на синкопований ритм (рахунок 2 і & 3)
- Підкреслює енергію та динаміку танцю
- Партнери виконують рух у чітко визначеній позиції, руки залишаються в паралельному контакті

Музичний супровід:

- Використовуйте музику темпу від 100 до 104 ударів на хвилину, що відповідає традиційному стилю Самби
- Важливо врахувати синкопи у рахунку (наприклад, «2 & 3») і підлаштувати рухи так, щоб кроки збігалися з музикою
- Приклад пісні: «Magalena» від Sergio Mendes або «Samba de Janeiro» від Bellini (підходить для тренувань)

Ритмічний рахунок комбінації:

Рахунок	Рух
1	Basic Samba Step (ліва нога вперед)
2 & 3	Basic Samba Step (права нога назад)
4 &	Whisk вправо
5	Whisk вліво
6	Samba Volta праворуч (початок повороту)
7 & 8	Samba Volta праворуч (завершення повороту)
1 & 2 &	Botafogo (синкопований крок)
3	Botafogo завершення

Педагогічні рекомендації:

- Акцентуйте увагу на характерному ритмі Самби: відчуття тазу, енергійність і легкість рухів
- Слідкуйте за правильною позицією рук і збереженням контакту в парі, щоб уникнути втрати балансу
- Пояснюйте значення синкопованих ритмів і тренуйте відчуття музики через вправи на рахунок
- Прогресивно ускладнюйте комбінації відповідно до рівня учнів

Нотатки для учнів: Комбінація Самби

1. Basic Samba Step (Базовий крок Самби)

- Крокуйте у ритмі 2, & 3 – лівою ногою вперед, правою назад.
- Плечі і таз рухаються ритмічно, таз має м'яко «гойдатись» – це особливість Самби.
- Тримайте корпус прямим, не нахиляйтесь вперед чи назад.
- Позиція рук: у парі права рука партнера тримає руку партнерки, ліва рука – на її плечі.

2. Samba Whisks (Свінгові рухи)

- Робіть плавні бокові рухи на рахунок 4, & 5.
- Стопи ковзають по підлозі, тіло залишається стійким.
- Важливо зберігати легкість рухів, без напруги в руках.

3. Samba Voltas (Повороти)

- Повороти виконуються на 4 рахунки, тричі вправо або вліво.
- Під час поворотів спина залишається прямою, погляд слідкує за напрямком руху.
- Контакт рук у парі має бути міцним, але гнучким.

4. Samba Botafogo (Складний рух)

- Важливий синкопований ритм: рахунок 2 & 3.

- Рухайтеся енергійно, але плавно, у відповідності з музикою.
- Звертайте увагу на правильне положення ніг і рук у парі.

Загальні поради:

- Відчувайте ритм музики, рахунок має бути чітким.
- Слідкуйте за плавністю і гнучкістю рухів таза – це особливість Самби.
- Не напружуйте плечі та руки, рухи мають бути природними.
- Практикуйте кожен рух окремо, потім поєднуйте у комбінацію.
- Запам'ятайте положення рук і контакт у парі, щоб зберігати баланс.
- Повторюйте комбінацію декілька разів для кращого засвоєння.

Критерії оцінювання завдання

Бал	Критерії оцінювання
90–100	Комбінації логічно підбрані та побудовані за принципом від простого до складного. Тривалість рухів чітко відповідає музичному відрізу. Використані правильні позиції рук та положення в парі. Комбінації різного рівня складності, які відповідають програмі та віковим особливостям учнів. Музичний супровід підібраний точно, включаючи ритмічний рахунок і синкопи. Робота демонструє високий рівень педагогічної ерудиції, методичну грамотність і творчий підхід.
82–89	Рухи в комбінаціях підбрані логічно, але порушено послідовність від простого до складного. Не всі комбінації мають чітко поставлену точку або різний рівень складності. Музичний супровід підібраний коректно, але без детального аналізу ритму чи синкоп. Використано правильні позиції рук і положення в парі, але методичне обґрунтування дещо слабке. Загальна структура відповідає вимогам, але є незначні недоліки.
74–81	Рухи підбрані не завжди логічно, порушено принцип від простого до складного. Тривалість рухів і музичний супровід не завжди співпадають, є нестиковки з ритмічним рахунком. Програмні елементи не повністю узгоджені з роком навчання. Недостатньо уваги приділено положенням рук та парної взаємодії. Відсутні ілюстрації або методичні пояснення, які могли б підвищити якість роботи.
64–73	Комбінації складені фрагментарно, відсутня чітка логіка побудови, етапи уроку подані неповно або безпосередньо. Музичний супровід вказаний формально, без узгодження з характером танцю. Положення рук і парні взаємодії не враховані або неправильно виконані. Термінологія використовується з помилками. Методика навчання не відповідає віковій категорії учнів. Робота потребує суттєвого доопрацювання.

60–63	Конспект і комбінації складено формально, без чіткої структури та систематизації. Мета не відповідає змісту, вибір методів необґрунтований. Музичний супровід відсутній або підібраний невдало. Відсутні аналітичні елементи, висновки та ілюстрації. Виклад мови недостатньо грамотний, що ускладнює розуміння матеріалу. Робота не придатна для використання у педагогічній практиці.
35–59	Конспект та комбінації не відповідають методичним вимогам, відсутня логіка і педагогічна обґрунтованість. Етапи уроку пропущені або хаотично подані. Матеріал не структурований, відсутній музичний супровід. Текст не містить ознак педагогічного мислення і не може бути використаний у навчальному процесі.
1–34	Конспект не підготовлено або виконано з грубими порушеннями: відсутні тема, мета, структура, логіка викладу, наукове обґрунтування. Музичний супровід не передбачено. Робота повністю непридатна для педагогічного використання.

5.3. Методичні вказівки до практичної роботи. Методика проведення занять бального танцю

Мета практичної роботи:

Освітня: Забезпечити умови для поглиблення теоретичних знань та удосконалення практичних навичок з методики викладання бального танцю, спрямованих на якісне проведення уроків із цієї дисципліни.

Розвивальна: Сприяти формуванню та розвитку інформаційних, комунікативних, рефлексивних і аналітичних компетентностей, необхідних для ефективної педагогічної діяльності у сфері хореографії.

Виховна: Створити умови для формування професійної мотивації, інтересу до науково-методичної літератури, розвитку стійкої уваги та відповідального ставлення до роботи з дітьми.

Обладнання: Для практичних занять із бального танцю рекомендовано використовувати музичний супровід, що відтворюється за допомогою програвача CD-дисків або сучасних цифрових носіїв, які забезпечують якісне відтворення музичних творів відповідно до стилю танцю.

Вимоги до стандарту проведення занять із бального танцю:

- Заняття мають проводитись із дотриманням методичних принципів послідовності, системності та поступовості у засвоєнні танцювальних рухів та фігур.
- Забезпечувати розвиток у учнів технічної майстерності, координації рухів, ритмічності та артистичності, враховуючи вікові та індивідуальні особливості учнів.
- Використовувати адекватні педагогічні прийоми, що сприяють активізації пізнавальної діяльності, самостійності та творчості учнів у процесі засвоєння матеріалу.
- Планувати та реалізовувати заняття з урахуванням єдності трьох дидактичних аспектів: освітнього, розвивального та виховного.
- Забезпечувати відповідність музичного супроводу характеру танцю, ритмічному рисунку та темпу музики, що сприяє оптимальному засвоєнню рухів.
- Застосовувати засоби візуалізації, ілюстративний матеріал, а також контрольні та рефлексивні методики для оцінювання ефективності навчального процесу.

Дотримання зазначених методичних вимог сприятиме підвищенню якості викладання бального танцю, розвитку професійної компетентності педагогів та формуванню у вихованців високого рівня танцювальної майстерності.

Порядок виконання практичної роботи

Алгоритм проведення уроку з бального танцю

I. Організація і проведення уроку

Урок бального танцю здійснюється відповідно до заздалегідь розробленого плану, в якому чітко сформульовані: тема заняття, триєдина дидактична мета (освітня, розвивальна, виховна), визначено тип і вид уроку, обрано відповідні методи навчання та визначено форми пізнавальної діяльності учнів.

Основні етапи та педагогічні вимоги під час проведення уроку:

1. Чітке формулювання цілей уроку

Викладач має ясно і конкретно озвучити цілі заняття, забезпечуючи розуміння їх учнями. Особлива увага приділяється систематичній перевірці рівня засвоєння навчального матеріалу

на кожному етапі уроку з метою своєчасного коригування навчального процесу.

2. Логічна послідовність викладу матеріалу

Забезпечується чітка, послідовна подача навчального матеріалу, що відповідає принципу від простого до складного, враховуючи вікові та індивідуальні особливості учнів. Використання поступового нарощування складності танцювальних елементів сприяє ефективному засвоєнню хореографічних навичок.

3. Організація індивідуальної та колективної роботи учнів

Педагог контролює діяльність кожного учня, надаючи індивідуальні вказівки та корекції техніки виконання рухів. У разі виявлення типових помилок у групі проводиться спільна корекційна робота із застосуванням дидактичних прийомів, спрямованих на виправлення неточностей у всіх учасників.

4. Педагогічна ерудиція та професіоналізм викладу матеріалу

Викладач демонструє глибокі теоретичні знання з хореографії та методики викладання бального танцю, забезпечуючи вільний і професійно обґрунтований виклад навчального матеріалу, що сприяє формуванню у студентів цілісного розуміння дисципліни.

5. Дотримання культури педагогічного спілкування

Під час проведення заняття важливо підтримувати високий рівень педагогічної етики у взаємодії зі студентами. Забезпечується ввічливе, коректне і доброзичливе спілкування, що створює позитивну мотиваційну атмосферу та сприяє емоційному комфорту учнів.

Загальна рекомендація:

Планування та проведення уроків із бального танцю має враховувати сучасні методичні підходи хореографічної педагогіки, забезпечуючи гармонійний розвиток рухових, технічних і творчих якостей учнів, а також формування у них професійної компетентності.

II. Аналіз проведеного уроку з бального танцю

Аналіз проведеного уроку є важливим етапом педагогічного процесу, що дозволяє оцінити ефективність застосованих методів, структуру уроку та рівень засвоєння навчального матеріалу студентами. Аналіз здійснюється за наступною схемою:

1. Постановка мети та завдань уроку

Оцінюється чіткість формулювання освітньої, розвивальної та виховної цілей уроку, а також відповідність поставлених завдань загальній темі та дидактичній меті заняття.

2. Організація роботи студентів

Розглядається ступінь активності, залучення усієї групи до навчального процесу, ефективність педагогічного керівництва, надання індивідуальних та групових рекомендацій з урахуванням особливостей кожного студента.

3. Логіка подачі навчального матеріалу

Аналізується послідовність і системність викладу, дотримання принципу поступового ускладнення танцювальних елементів, відповідність темпу та тривалості уроку музичному супроводу.

4. Структура уроку

Перевіряється відповідність структури уроку визначеному типу і виду заняття, наявність всіх обов'язкових етапів (організаційного, основного, підсумкового), а також їх педагогічна обґрунтованість.

5. Методи і прийоми навчання

Оцінюється адекватність і різноманітність методичних прийомів, застосованих для демонстрації і відпрацювання комбінацій, фігур та варіацій, а також їх відповідність віковим та індивідуальним особливостям студентів.

6. Культура педагогічного спілкування

Аналізується рівень професійної етики викладача, здатність підтримувати доброзичливу атмосферу, толерантність у взаємодії зі студентами, а також ефективність мотивації до навчання.

Вимоги до виконання практичної роботи:

Практичні завдання виконуються всією групою одночасно у формі показового уроку з бального танцю, що проходить у спеціально обладнаній хореографічній залі. Виконавець ролі педагога має продемонструвати ґрунтовні знання методики проведення уроку бального танцю, що включає:

- Послідовне та логічне розкриття структурних елементів уроку.
- Методики ефективного показу танцювальних комбінацій.
- Особливості навчання техніки виконання фігур, варіацій і комплексних комбінацій.

Критерії оцінки роботи

Бал	Критерії оцінювання
90–100	Урок проведено з повним дотриманням усіх структурних елементів відповідно до виду уроку. Використано оптимальні методи і форми навчання. Матеріал подається логічно, послідовно. Демонструється вміння організувати роботу всіх студентів. Присутня чітка дикція, елегантність викладу, високий рівень педагогічної культури.
82–89	Досягнуто цілей і завдань уроку, дотримано педагогічного співробітництва. Відсутнє одне-два структурних елементи уроку. Присутні незначні застереження, які можуть бути виправлені. Грамотність і культура викладу достатні, хоча іноді недостатньо чітка дикція або логіка подачі.
74–81	Урок проведено, але відсутня чітка мета або орієнтація на її досягнення. Структура уроку не повністю сформована, порушена логіка викладу. Недостатньо уваги приділено передаванню ключових ознак матеріалу. Методи навчання не відповідають темі або типу уроку. Культура викладу низька, організація роботи слабка.
64–73	Урок поданий фрагментарно, з пропущеними або нелогічно пов'язаними структурними етапами. Методичні прийоми обрані неправильно або формально. Відсутня чітка організація студентів. Мовний виклад містить помилки. Використання музичного супроводу поверхнєве або неадекватне.
60–63	Урок підготовлено формально, без системної структури, з грубими методичними помилками. Мета і завдання не відповідають змісту. Відсутні аналітичні елементи і висновки. Музичний супровід відсутній або невідповідний. Мова викладу неграмотна, що ускладнює розуміння.
35–59	Урок не відповідає методичним вимогам, відсутні логіка та педагогічне обґрунтування. Структура відсутня або хаотична, матеріал не систематизований. Музичний супровід не використовується. Відсутні педагогічні висновки, робота непридатна для навчального процесу.
1–34	Урок не підготовлено або виконано з грубими порушеннями: відсутні тема, мета, структура, логіка, наукове обґрунтування. Музичний супровід не передбачено. Робота повністю непридатна до педагогічного використання.

Загальна мета роботи полягає у формуванні у студентів професійної компетентності, спрямованої на оволодіння методами педагогічного керівництва у сфері бального танцю з урахуванням сучасних вимог хореографічної педагогіки.

Питання для самоконтролю (самопідготовки):

1. Які особливості музичного супроводу необхідно враховувати при роботі з дітьми віком 5–6 років, підлітками та школярами

віком 10–11 років?

2. Як раціонально розподілити методи навчання під час засвоєння нового матеріалу на прикладі конкретних видів варіацій?
3. Якими методами ефективно підсумувати та закріпити результати заняття з бального танцю?

Завдання для самостійної роботи:

Провести детальний самоаналіз проведеного уроку бального танцю з урахуванням методичних, педагогічних і хореографічних аспектів.

Очікувані результати навчання після вивчення теми:

Знання: Студенти повинні засвоїти основні принципи та особливості побудови уроку з бального танцю, враховуючи вікові, психологічні та фізичні особливості учнів.

Уміння: Студенти повинні навчитися самостійно планувати і проводити заняття з бального танцю, застосовуючи адекватні методи навчання, забезпечуючи послідовність викладу матеріалу та ефективну організацію роботи учнів.

РОЗДІЛ 6

АНАЛІЗ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ ТА ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

6.1. Методичні вказівки до практичної роботи. Аналіз освітніх програм з хореографічних дисциплін для закладів позашкільної освіти

Мета роботи:

Освітня. Створення умов для всебічного аналізу робочих програм з хореографічних дисциплін, які використовуються у закладах позашкільної освіти, з метою підвищення їх педагогічної ефективності.

Розвивальна. Формування та розвиток аналітичних, інтелектуальних умінь, критичного мислення щодо змісту та структури освітніх програм.

Виховна. Виховання відповідальності, працьовитості та посидючості у процесі самостійної та колективної роботи з аналізу навчальних матеріалів.

Зміст практичного заняття:

Проведення системного аналізу освітньої програми з хореографічної дисципліни, що діє у закладі позашкільної освіти. Звертається увага на відповідність програми сучасним педагогічним вимогам, віковим особливостям учнів, а також на відповідність змісту хореографічним принципам.

Самостійна робота:

Виконати ґрунтовний аналіз обраної освітньої програми з хореографічної дисципліни, виявити сильні та слабкі сторони, сформулювати пропозиції щодо її удосконалення.

Обладнання та матеріали:

- Робочі програми з хореографічних дисциплін для закладів позашкільної освіти дітей;
- Методичні вказівки для виконання практичної роботи;
- Нормативні документи, що регламентують зміст і структуру освітніх програм у хореографії.

Вимоги до виконання роботи:

Аналіз освітніх програм з хореографічних дисциплін повинен бути проведений із урахуванням особливостей позашкільної освіти дітей. Оцінюється відповідність програм державним стандартам, наявність чіткої структури, методична обґрунтованість змісту, відповідність віковим і психологічним особливостям вихованців.

Література

1. Інноваційний розвиток позашкільної освіти в умовах реалізації концепції «Нова українська школа» : методичний посібник / А. Е. Бойко, В. В. Вербицький, А. В. Корнієнко, О. В. Литовченко, В. В. Мачуський; за ред. В. В. Мачуського. Івано-Франківськ: НАІР, 2023. 223 с.
2. Бондаренко Л. А. Методика хореографічної роботи в школі і позашкільних закладах. Київ: Музична Україна, 1985. – 224 с.
3. Концепція розвитку позашкільної освіти // Збірник документів щодо організації позашкільної освіти. – К., 2019.
4. Модернізація організації освітнього процесу в закладах позашкільної освіти: методичний посібник / [А. Е. Бойко, В. В. Вербицький, А. В. Корнієнко, О. В. Литовченко; за ред. В. В. Мачуського]. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2020. 223 с. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/723075>
5. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України ; [редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), А. М. Гуржій (заст. голови), О. Я. Савченко (заст. голови)] ; за заг. ред. В. Г. Кременя. – Київ : Педагогічна думка, 2016. – 448 с. – Бібліогр.: с. 21. – (До 25-річчя незалежності України). [Електронний ресурс] <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nrk/Analitichni-materialy/7-natsionalna-dopovid-pro-stan-i-rozvitok-osviti-v-ukraini.pdf>

Основні положення

Робоча програма є офіційним документом, що забезпечує реалізацію нормативних вимог щодо мінімального змісту навчального матеріалу та рівня підготовки учнів з конкретної хореографічної дисципліни у межах навчального плану закладу освіти. Вона розробляється безпосередньо освітньою установою на основі типової (зразкової) програми, адаптуючи її до специфіки навчального процесу, вікових та індивідуальних особливостей учасників освітнього процесу. В контексті хореографічної педагогіки робоча програма виступає методичним інструментом, що спрямовує послідовність викладання техніко-мистецьких навичок, формування рухових компетентностей та розвитку творчих здібностей учнів у процесі систематичного навчання танцювальному мистецтву.

Структура та зміст робочої програми

Робоча програма з хореографічної дисципліни має чітко визначену структуру, що забезпечує системність та послідовність викладання навчального матеріалу відповідно до вимог хореографічної педагогіки:

1. **Титульний лист** – містить офіційну інформацію про освітню установу (назву та рівень підпорядкування), дату та підпис уповноваженої особи, що затвердила програму, повну назву програми, термін її реалізації, вікову категорію учнів, а також прізвище, ім'я, по батькові та посаду розробника програми, місце і

рік розробки.

- 2. Пояснювальна записка** – містить короткий опис мети і значення дисципліни у підготовці учнів, формулює освітні цілі та завдання програми, визначає зв'язки з іншими навчальними дисциплінами, обґрунтовує логіку структурування та змісту навчального матеріалу з урахуванням специфіки хореографічного мистецтва.
- 3. Навчально-тематичний план** – відображає послідовність вивчення тем і розділів, структурований за навчальними модулями, а також містить розподіл навчального часу за темами, що забезпечує системне освоєння хореографічних навичок та технік.
- 4. Зміст додаткової освітньої програми** – включає стислий опис основних тем та розділів, що розкривають зміст навчального матеріалу, адаптованого до специфіки позашкільної освіти з хореографії.
- 5. Методичне забезпечення додаткової освітньої програми** – описує форми занять, педагогічні прийоми та методи організації навчально-виховного процесу, використовувані дидактичні матеріали, технічне оснащення, а також форми контролю та підбиття підсумків, спрямовані на ефективне засвоєння матеріалу учнями.
- 6. Список літератури** – поділяється на два блоки: перший включає перелік джерел, що використовуються педагогом для підготовки і проведення занять, другий – рекомендовані видання для додаткового читання учнями, що сприяє розширенню їх хореографічного світогляду та розвитку творчих здібностей.

Такий структурований підхід забезпечує комплексність і методичну послідовність викладання хореографічної дисципліни, сприяє ефективному формуванню рухових, технічних і артистичних компетенцій учнів.

Порядок виконання роботи

Алгоритм виконання завдання

Аналіз (від грец. *Analysis* – розкладання) є науковим методом дослідження, що полягає у вивченні складових частин і елементів досліджуваної системи. У контексті хореографічної педагогіки аналіз робочої програми дозволяє оцінити її відповідність методологічним та освітнім вимогам, а також спрямованість на ефективне формування хореографічних компетентностей учнів.

1. Аналіз робочої програми здійснюється за таким планом:

Структура програми: визначається наявністю обов'язкових структурних елементів відповідно до нормативних вимог щодо змісту та оформлення освітніх програм у сфері додаткової освіти дітей. Оцінюється логічність і повнота представлених розділів, що забезпечують цілісність програми.

Зміст навчальної дисципліни: аналізується відповідність змісту дисципліни заявленим цілям та завданням програми, а також стандартним вимогам. Особлива увага приділяється адекватності тематики хореографічного матеріалу віковим і психофізіологічним особливостям учнів.

Побудова розділів і тем: досліджується логічне розташування розділів і тем, їх послідовність за принципом ускладнення навчального матеріалу, що забезпечує поступовий розвиток рухових, технічних і творчих навичок. Оцінюється професійна компетентність розробника програми у формуванні відповідної структури.

Якісне оформлення робочої програми: перевіряється правильність оформлення титульного листа, грамотність і чіткість викладу змісту, відповідність офіційним вимогам до оформлення навчально-методичної документації.

Відповідність прийомів та методів організації навчально-виховного процесу формам занять: оцінюється адекватність вибору педагогічних методів і прийомів для конкретних видів хореографічних занять, а також їх відповідність віковим особливостям та специфіці матеріалу.

Оформлення списку літератури: аналізується актуальність і новизна використаної навчальної та методичної літератури, наявність рекомендованих додаткових джерел, а також правильність бібліографічного опису згідно з установленими стандартами.

2. Письмовий аналіз робочої програми

За результатами дослідження складається структурований письмовий звіт, у якому детально відображаються результати аналізу за кожним із вказаних пунктів. Аналіз має бути обґрунтованим, методично коректним і спрямованим на вдосконалення освітньої програми з хореографічної дисципліни з урахуванням сучасних педагогічних підходів і вимог хореографічної педагогіки.

Вимоги до оформлення виконаної роботи

1. Аналіз робочої програми з хореографічної дисципліни здійснюється у робочому зошиті, що є офіційним навчально-методичним документом, в якому відображається хід педагогічного дослідження та результати аналітичної діяльності студента.
2. Виконання роботи повинно суворо відповідати структурі та змісту затвердженого плану, що забезпечує систематичність, послідовність і повноту аналізу. Особливу увагу слід приділити дотриманню логіки викладу матеріалу, методичній коректності та акцентуванню на специфіці хореографічної педагогіки, що сприятиме формуванню професійної компетентності майбутніх педагогів у сфері танцювального мистецтва.

Критерії оцінювання завдання

Бал	Критерії оцінювання
90–100	Аналіз робочої програми виконано відповідно до плану, продемонстровано глибокі теоретичні знання, самостійність і творчий підхід. Робота структурована, акуратна, відповідає всім методичним вимогам. Відображено повний аналіз усіх структурних елементів і методичних аспектів.
82–89	Завдання виконано повністю, проте один із пунктів плану аналізу частково пропущено або виконано з незначними неточностями. Робота виконана акуратно, відповідно до вимог, з незначними методичними зауваженнями, які можуть бути виправлені.
74–81	Аналіз виконано, але допущені помилки або пропуски в оцінці деяких структурних елементів програми. План аналізу реалізований не повністю, є недоліки у методичній аргументації або логіці викладу. Робота потребує доопрацювання.
64–73	Аналіз робочої програми проведено фрагментарно, відсутня чітка структура або логіка викладу. Помітні помилки в методичних аспектах, недотримання вимог щодо оформлення і змісту. Робота має суттєві недоліки, що знижують її педагогічну цінність.
60–63	Аналіз виконано формально, без системності та логічної послідовності. Відсутні обґрунтування, висновки та аналітичні елементи. Робота має значні помилки у змісті та оформленні, що унеможлиблює її використання у практиці.
35–59	Робота не відповідає методичним вимогам, відсутні структуровані елементи аналізу, логіка і педагогічне обґрунтування. Матеріал викладено хаотично, без систематизації, робота непридатна для навчального процесу.
1–34	Аналіз не виконано або виконано з грубими порушеннями: відсутні тема, мета, структура, логіка, наукове обґрунтування. Робота повністю непридатна для педагогічного використання.

Запитання для самоконтролю:

1. Що розуміють під аналізом робочої програми в контексті хореографічної освіти?
2. На основі яких нормативних документів і методичних матеріалів розробляється робоча програма з хореографічної дисципліни?
3. Які структурні елементи містить робоча програма, та яка їх педагогічна роль у організації навчально-виховного процесу?
4. Яка методика та послідовність дій застосовується при аналізі робочих програм з хореографічних дисциплін?

Завдання для самостійної роботи:

Проаналізувати робочу програму з хореографічної дисципліни закладу додаткової освіти, звертаючи увагу на відповідність структурних елементів, змісту, методичного забезпечення та відповідність віковим особливостям здобувачів освіти.

Результати навчання: Після вивчення теми студенти повинні:

Знати:

- Основні поняття і сутність аналізу освітніх програм у хореографічній педагогіці.
- Методичні підходи та порядок дій при аналізі робочих програм, що забезпечують якісне виконання освітніх завдань.

Вміти:

- Застосовувати методику аналізу для комплексної оцінки освітніх програм з хореографічних дисциплін, враховуючи їх зміст, структуру, методичне забезпечення та відповідність стандартам додаткової освіти дітей.

Пояснення: Аналіз робочої програми у хореографічній педагогіці – це системний методичний процес, спрямований на розгляд та оцінку її структурних елементів, змісту та методичних засобів з метою забезпечення ефективності навчально-виховного процесу. Це дозволяє визначити ступінь відповідності програми освітнім стандартам, педагогічним вимогам і специфіці вікових груп учнів.

Робоча програма складається на основі зразкових програм та державних стандартів, адаптуючись до умов конкретного закладу та особливостей учнівської аудиторії. Аналіз передбачає послідовну перевірку відповідності структури, змісту, методик викладання та оцінювання поставленим цілям і завданням.

Методичний план аналізу робочої програми з хореографічної дисципліни

Мета:

Забезпечити системний підхід до оцінювання змісту, структури та методичного забезпечення робочої програми з хореографії з урахуванням вікових особливостей дітей і вимог додаткової освіти.

Етапи та порядок виконання аналізу:

1. Ознайомлення з робочою програмою

- Вивчити основний нормативно-методичний документ (зразкову програму, стандарти освіти), на основі якого розроблено робочу програму.
- Ознайомитись із загальною концепцією та педагогічною метою програми.

2. Аналіз структури робочої програми

- Перевірити наявність обов'язкових структурних елементів:
  - ✓ Титульний лист (коректність оформлення: назва закладу, автор(и), дата затвердження тощо).
  - ✓ Пояснювальна записка (визначення мети, завдань, освітньої цінності).
  - ✓ Навчально-тематичний план (послідовність розділів, кількість годин).
  - ✓ Зміст навчального матеріалу (тематика, розподіл за віковими групами).
  - ✓ Методичне забезпечення (форми і методи занять, дидактичний матеріал).
  - ✓ Список рекомендованої літератури.

3. Аналіз змісту програми

- Визначити відповідність змісту навчального матеріалу меті та завданням програми.
- Оцінити логічність побудови розділів і тем, відповідність віковим особливостям учнів (розвиток координації, рухових навичок, творчого потенціалу).
- Проаналізувати ступінь ускладнення матеріалу у відповідності з рівнем підготовки дітей.

4. Оцінка методичного забезпечення

- Розглянути застосовані методи і прийоми навчання: чи відповідають вони специфіці хореографічної діяльності і віковим особливостям здобувачів.

- Перевірити адекватність форм організації занять (індивідуальні, групові, практичні, теоретичні).
- Оцінити наявність дидактичних матеріалів, технічного забезпечення, музичного супроводу.

5. Аналіз оформлення програми

- Визначити відповідність оформлення програми чинним стандартам (грамотність, наявність усіх необхідних документальних реквізитів).
- Перевірити бібліографічний опис літератури за актуальністю і правильністю оформлення.

6. Підсумковий аналіз

- Узагальнити результати дослідження, зазначити сильні сторони і недоліки програми.
- Висловити пропозиції щодо удосконалення структури, змісту або методичного забезпечення.

Рекомендації щодо оформлення аналітичного звіту

- Викладати результати аналізу відповідно до структурних розділів.
- Проводити обґрунтовану аргументацію кожного висновку.
- Використовувати хореографічну термінологію та педагогічний словник.
- Дотримуватись логіки викладу і наукової стилістики.

Приклад 1. Короткий аналітичний звіт

Аналітичний звіт щодо робочої програми з хореографії для закладу додаткової освіти дітей

1. Аналіз структури програми

Робоча програма містить усі обов'язкові структурні елементи: титульний лист, пояснювальну записку, навчально-тематичний план, зміст навчального матеріалу, методичне забезпечення та список літератури. Відповідність оформлення загальноприйнятим стандартам є повною.

2. Аналіз змісту

Програма адекватно відповідає меті навчання – формуванню базових рухових навичок, розвитку координації та пластики у дітей віком 7–10 років. Тематика тем логічно структурована, матеріал поступово ускладнюється, що враховує вікові особливості учнів.

3. Методичне забезпечення

Використані методи навчання – комунікативні, репродуктивні, творчі – відповідають специфіці хореографії. Запропоновані форми занять варіюються між груповими та індивідуальними, що позитивно впливає на мотивацію дітей. Використання музичного супроводу відповідає віковим потребам.

4. Загальні висновки

Робоча програма є збалансованою, відповідає вимогам стандарту та віковим особливостям учнів. Рекомендовано додатково посилити дидактичний матеріал для розвитку творчого мислення.

Приклад 2. Детальний аналітичний звіт

Аналітичний звіт щодо робочої програми з хореографії (для дітей 10–12 років) закладу додаткової освіти

1. Вступ

Робоча програма розроблена на основі типової навчальної програми та відповідає нормативним вимогам щодо змісту й структури. Її мета – формування базових хореографічних умінь і навичок з урахуванням вікових і психологічних особливостей дітей.

2. Структурний аналіз

Програма містить титульний лист із повною інформацією про заклад, автора, дату затвердження. Пояснювальна записка чітко окреслює завдання та цілі програми, підкреслює міждисциплінарні зв'язки з музикою та фізичною культурою. Навчально-тематичний план грамотно розподіляє навчальні години між розділами: техніка рухів, імпровізація, постановка танцю.

3. Аналіз змісту

Тематика розроблена відповідно до особливостей віку – акцент робиться на вдосконаленні технічної бази, розвитку координації, ритмічності рухів та творчому вираженні. Матеріал поданий у логічній послідовності, що сприяє систематичному навчанню.

4. Методичне забезпечення

У програмі описано різноманітні методи викладання: репродуктивні, проблемні, творчі, що активізують пізнавальну діяльність дітей. Включено рекомендації щодо музичного супроводу, організації групової роботи, використання відеоматеріалів для самоконтролю. Пропоновані форми занять стимулюють розвиток моторики і емоційної сфери.

5. Оформлення програми

Оформлення відповідає вимогам державних стандартів, бібліографія складена з урахуванням сучасних джерел, є поділ на основну і додаткову літературу.

6. Рекомендації

Рекомендується доповнити програму більш розгорнутими методичними вказівками для педагогів з урахуванням індивідуальних особливостей учнів, а також інтегрувати елементи сучасних танцювальних стилів для розширення світогляду дітей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрощук Л. Унікальний почерк педагогічної діяльності викладача класичного танцю: уроки історії хореографії // Кінезіологія танцю та складно-координаційних видів спорту. – 2019. – № 3. – С. 46–54.
2. Авраменко В. Українські національні танці, музика і стрій. Вінніпег, 1947. – 80 с.
3. Ансамбль Вірського. URL: <http://virsky.kiev.ua/>
4. Бальна хореографія: історія, теорія, практика: навч. посіб. для студентів спеціальності «Хореографія» / упоряд. Бевз М., Вакуленко О., Горбатова Н., Єфанова С., Кеба М., Рись А., Павлюк Т., Підлипська А., Просьолков О., Шестопад Л. – Київ: НАКККіМ, 2017. – 226 с.
5. Бальний танець та методика його викладання : навч. посіб. – Харків: ХДАК, 2006. – 65 с.
6. Базела Д.Д. Діяльність клубів спортивного бального танцю в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку. // Культура і сучасність. – 2019. – № 2. – С. 80–85.
7. Бернадська Д. П. Сучасна хореографія в контексті синтезу мистецтв // Актуальні питання гуманітарних наук. – 2013. – № 7. – С. 78–86.
8. Бернадська Д. П. Феномен синтезу мистецтв в сучасній хореографії: автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.01. – Київ, 2005. – 20 с.
9. Белов М. Естетичне виховання засобами хореографічного мистецтва. – Київ, 2008. – 160 с.
10. Богданова М. В. Спортивний танець у системі бальної хореографії. // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. – 2014. – Вип. 20. – С. 214–217.
11. Бігус О. Тема патріотизму і національні традиції українців в українській народній хореографії. Вісник НАКККіМ, 2013. № 2. С. 104–108.
12. Білаш П. Деякі особливості розвитку українського народно-сценічного танцю в 10-30-х роках ХХ століття. Збірник наукових статей Київського державного університету культури, 1995. № 2. С. 90–100.
13. Богород А. Український народний танець в писемних джерелах. Дивослово, 1997. № 7. С. 11–17.
14. Бойко О. Хореографічний образ як естетичний вияв національного характеру. Вісник КНУКіМ, 2005. № 12. С. 18–26.
15. Березова Г. Класичний танець у дитячих хореографічних колективах. – Київ, 1990. – 189 с.

16. Бех І. Д. Виховання особистості: у 2 кн. Кн. 1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади: Наукове видання / І. Д.Бех. – К.: Либідь, 2003. – 280 с.
17. Биковська О. Позашкільна освіта: концептуальні засади в умовах реформування системи освіти України [Електронний ресурс] / О. Биковська, В. Громовий // Освітня політика. Портал громадських експертів. – Режим доступу: <http://educationua.org/ua/articles/435-pozashkilna-osvita-kontseptualni-zasadi>.
18. Бугаєць Н. А., Волчукова В. М., Пінчук М. С. Методика роботи з хореографічним колективом: навчальний посібник. – Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2009. – С. 183–216.
19. Васірук С. Класичний танець. – Івано-Франківськ, 2011. – 318 с.
20. Василенко К. Лексика українського народно-сценічного танцю. Київ, 1971. – 80 с.
21. Васич Ю. Сучасний танець та місце традиційної танцювальної символіки в українській хореографії // Філософія та політологія в контексті сучасної культури. – 2014. – № 7. – С. 26–31.
22. Верховенко О. Джаз-танець: генеза й трактування дефініції // Тенденції розвитку сучасної хореографії: матеріали II Міжнар. наук.-практ. семінару (Луганськ, 27–28 листопада 2010 р.). – Луганськ, 2010. – С. 13–18.
23. Величкович М. Український рукопаш гопак. Львів: Ліга-Прес, 2003. 152 с.
24. Верховинець В. Теорія українського народного танцю. Київ, 1990. – 150 с.
25. Вознюк Л. В. Формування життєвої компетентності учнів в умовах становлення Нової української школи. В зб.: Розвиток життєвої компетентності особистості в умовах освітніх трансформацій: виховний, психологічний, інклюзивний виміри: матеріали II всеукраїнської науково-практичної конференції (19-21 червня 2019 року, м. Скадовськ) / за ред. І. Я. Жорової, С. О. Моїсеєва. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2019. 327 с. С.31-33.
26. Годовський В., Горбенко О. Теорія та методика викладання латиноамериканських танців: Лекційний курс та методичні рекомендації для студентів першого курсу кафедри хореографії. – Рівне : РДГУ, 2005. – 35 с.
27. Гуменюк А. Українські народні танці. Київ, 1969. – 610 с.
28. Гутник І. Місце та роль жіночого танцю у сценічному гопаку. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, 2018. № 2. С. 211 – 214.
29. Горбатова Н. О. Становлення мистецтва класичного танцю в Україні (20–30-ті роки ХХ ст.) : автореф. дис. канд. іст. наук : 17.00.01. – Київ, 2004. – 22 с.

30. Годовський В., Савчин Л. Методика роботи з хореографічним колективом: навчально-методичний посібник для студентів спеціальності «Хореографія». – Рівне: Овід, 2012. – 352 с.
31. Голдрич О. С. Методика роботи з хореографічним колективом. – Львів: Каменяр, 2002. С. 10 – 27.
32. Горських Ю. В. Теорія та методика викладання класичного танцю. – Суми, 2017. – 120 с.
33. Горських Ю. В. Класичний танець у системі хореографічної освіти. – Суми, 2017. – 112 с. Довгопол Н. З історії козацького танцю. URL: <http://re-mag.com.ua/uncategorized/cossacs-dance-gopak.html>
34. Драч Т. Становлення суміжних з модерном напрямів хореографії в Україні // Молодий вчений. – 2018. – № 5. – С. 151–155.
35. Дорожня карта освітньої реформи (2015–2025 рр.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/content/Діяльність/Зв'язки з громадськістю/Громадське обговорення/08-road-map-sk-end.pdf>.
36. Єрмакова В.М. Творець, чи жива історія бального танцю. Книжка перша. – Х.: Контур, 2007. – 216 с.
37. Згурський А. Методика викладання бальних танців у школі / уклад. А. Згурський. – Київ: Музична Україна, 1978. – 112 с.
38. Закон України «Про позашкільну освіту» // Збірник документів щодо організації позашкільної освіти. – К., 2002.
39. Зубатов С. Л. Методика роботи з хореографічним колективом. – Київ: ІПКПК, 1997. – 85с.
40. З історії козацького танцю. URL: <http://old.alentrada.org.ua/pro-teatr/skarbnychka-premudrostej/71-cossak-dance>.
41. Зайцев Є., Колесниченко Ю. Основи народно-сценічного танцю. Вінниця, 2007. – 416 с.
42. Зубатов С. Основи викладання українського народно-сценічного танцю. Київ, 1995. – 252 с.
43. Зарезов І. «Танець», «класичний танець»: фундаментальні категорії хореографічного мистецтва // Культура і мистецтво: актуальні дискурси : матеріали І Студент. наук. конф. (3 листопада 2021 р.). – Суми, 2021. – С. 51–53.
44. Зарезов І. Застосування форм класичного танцю під час створення сучасних постановок // Мистецькі пошуки. – 2022. – № 1 (15). – С. 218–222.
45. Камін В. Народно-сценічний танець: груповий розподіл вправ біля станка. Київ, 2008. – 151 с.
46. Ірдиєнко К. Еволюція розвитку сучасної хореографічної естетики // Вісник Львівського університету. Серія мистецтвознавство. – 2014. – № 14. – С. 144–147.
47. Кебас О. Б. Імпровізація в сучасному танцювальному мистецтві // Театральне і хореографічне мистецтво України в контексті

- світових соціокультурних процесів: II Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 12–13 травня 2005 р.). – Київ, 2005. – С. 24–26.
48. Кривохижа А. М. Гармонія танцю. – Кіровоград, 2005. – 322 с.
49. Козинко Л. Український народний танець «Гопак»: від зародження до сучасної сценічної практики виконання. Танцювальні студії, 2022. № 5 (1). С. 17 – 28.
50. Кирилюк В. М. Педагогічні основи формування ДХК: навчально-методичний посібник. – Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2006. – 124 с.
51. Кирилюк В. М. Педагогічні принципи і методи відбору дітей до хореографічної школи: методичні матеріали. – Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2007. – 112 с.
52. Книга керівника позашкільного навчального закладу: довідково-методичне видання / упоряд. З. М. Рудакова, Л. М. Павлова. – Харків: Торсінг плюс, 2006. – 608 с.
53. Колногузенко Б. М. Методика роботи з хореографічним колективом: навчально-методичні матеріали. – Харків, 2003. – 85 с.
54. Колногузенко Б. М. Методика роботи з хореографічним колективом. Частина 1. Хореографічна робота з дітьми: навчально-методичний посібник. – Харків: ХДАК, 2004. – 116 с.
55. Корнієнко А. В. Зміст і технології позашкільної освіти для вихованців підліткового віку: методичні рекомендації. – Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2020. – 112 с.
56. Колногузенко Б. Хореографія вихователька поколінь. Культура і життя, 2002. № 7. С. 7–9.
57. Купленник В. Козацький танець. Нариси з історії українського народного танцю. URL: <http://hopak.ho.ua/boh/dans/bookstan/kozak.html>
58. Куценко О.П. Життя, присвячене танцю. – К.: Типографія «Авіаз», 2018. – 272 с.
59. Класичний екзерсис як засіб формування професійних навичок майбутніх фахівців-хореографів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://webcache.googleuse>
60. Концепція розвитку позашкільної освіти // Збірник документів щодо організації позашкільної освіти. – К., 2019.
61. Литовченко О. В. Зміст і технології позашкільної освіти для старшокласників: методичні рекомендації. – Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2020. – 104 с.
62. Ляшенко А. Український танець у підготовці фахівців-хореографів в училищах культури. Актуальні питання мистецької освіти та виховання, 2017. № 1. С. 146 – 154.
63. Лисенко А., Горбенко О. Спортивні танці (європейська програма): навч. посіб. – Харків: ФОП Бровін О.В., 2020. – 344 с.

64. Мерлянова О. А., Василенко Ю. В. Виховання артистичності серед партнерів у спортивних бальних танцях та методологія розвитку видовищності. // Young Scientist. – 2018. – № 11 (63). – С. 197–201.
65. Мартиненко О. В. Методика роботи з хореографічним колективом: теорія і практика: підручник. – Мелітополь: Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2020. – 390 с.
66. Мартиненко О. В. Методика хореографічної роботи з дітьми старшого дошкільного віку: навчальний посібник. – Донецьк: Юго-Восток, 2009. – 156 с.
67. Мартиненко О. В. Теорія і методика роботи з дитячим хореографічним колективом (дошкільний вік): навч. посіб. – Бердянськ: Видавництво БДПУ, 2014. – 302 с.
68. Мартиненко О. В. Теорія та методика роботи з дитячим хореографічним колективом: навчальний посібник. – Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2012. – 232 с.
69. Модернізація організації освітнього процесу в закладах позашкільної освіти: методичний посібник / [А. Е. Бойко, В. В. Вербицький, А. В. Корнієнко, О. В. Литовченко; за ред. В. В. Мачуського]. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2020. 223 с. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/723075>
70. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України ; [редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), А. М. Гуржій (заст. голови), О. Я. Савченко (заст. голови)] ; за заг. ред. В. Г. Кременя. – Київ : Педагогічна думка, 2016. – 448 с. – Бібліогр.: с. 21. – (До 25-річчя незалежності України). [Електронний ресурс] <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nrk/Analitichni-materialy/7-natsionalna-dopovid-pro-stan-i-rozvitok-osviti-v-ukraini.pdf>
71. Осіпова І. Л. Музично-ритмічне виховання з елементами хореографії. – Суми, 2004. – 190 с.
72. Освіта в Незалежній Україні: розвиток та конкурентоспроможність інформаційно-аналітичний збірник. [Електронний ресурс] <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2021/08/Informatsijno-analitychnyj-zbirnyk-Osvita-v-nezalezhnij-Ukrayini-rozvytok-ta-konkurentospromozhnist.pdf>
73. Особливості народно-сценічного танцю. URL: https://knowledge.allbest.ru/culture/3c0a65625b3ad68b5d53b88521316d26_0.html.
74. Островська К. Український народно-сценічний танець у системі професійної освіти. Культура України, 2009. № 25. С. 127 – 130.
75. Осадців Т. Спортивні танці: навч. посіб. – Львів: ЗУКЦ, 2001. – 340 с. URL: <http://repository.ldufk.ua/handle/34606048/24263>
76. Павлюк Т. Бальна хореографія : монографія. – Київ: НАКККіМ, 2017. – 174 с.

77. Павлюк Т. С. Бальна хореографія ХХ – початку ХХІ ст.: генезис, соціокультурний контекст, тенденції розвитку: дис... доктора мистецтвознавства: спец. 26.00.01 – теорія та історія культури / НАН України, Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. – Київ, 2021. – 560 с.
78. Павлюк Т. Сучасний аналіз стилістичних форм латиноамериканського бального танцю. // Хореографічна та театральна культура України : педагогічні та мистецькі виміри: зб. матеріалів Всеукр. наук. практ. конф. – Київ: 18–19 квіт. 2013. – Ч. I. – С. 316–318.
79. Плахотнюк О. Виховний та мистецький вплив сучасного хореографічного мистецтва на розвиток творчих здібностей молоді: тенденції та перспективи розвитку. – Львів: ЦТДЮГ, /2014. – 45 с.
80. Плахотнюк О. Стилi та напрями сучасного хореографічного мистецтва. – Львів: ЦТДЮГ, 2009. – 138 с.
81. Погребняк М. Танець «модерн» у художній культурі ХХ ст.: автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства: 26.00.01. – Київ, 2009. – 21 с.
82. Погребняк М. Театральний джаз-танець: генеза та його естетичні особливості // Тенденції і перспективи розвитку світового хореографічного і музичного мистецтва: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. – Полтава, 2013. – С. 78–80.
83. Подік Т. Розвиток ритміко-пластичних здібностей через стильове розмаїття сучасної хореографії. – Кривий Ріг, 2017. – 104 с.
84. Путіліна Т. М. Місце класичного танцю у формуванні творчої особистості студентів-хореографів // Педагогічні науки. – 2017. – № 134. – С. 178–187.
85. Радченко Т. Сучасний танець: становлення системи // Дні науки – 2020: матеріали студент. онлайн-конф. – 2020. – С. 145–147.
86. Расул І. В. За кулісами театру танцю «В гостях у Казки». – Кіровоград : Центрально-українське видавництво, 2007. – 145 с.
87. Рехліцька А., Білоусенко І. Рухи класичного танцю у схемах. – Херсон, 2014. – 58 с.
88. Сембрат А. Компетентнісний підхід у сучасному вітчизняному та зарубіжному освітньому просторі / А. Сембрат, Н. Самойленко // Збірник наукових праць «Педагогічні науки». Херсон, 2016. Випуск 69. С. 130-133.
89. Станішевський Ю. Бальний танець від джерел до сьогодення. – Київ, 2002. – 218 с.
90. Спінул М. Перспективи розвитку сучасних бальних танців. // Наукові записки. Серія: Педагогічні науки, 2025. (219), 459–464.

91. Спортивний бальний танець: програма для хореографічної школи, хореографічного відділення початкового спеціалізованого мистецького навчального закладу (школи естетичного виховання) / уклад. І. О. Мірошник. – Київ: ІНКОС, 2006. – 48 с.
92. Стратегія розвитку позашкільної освіти / за ред. проф. О.В.Биковської. – К.: ІВЦ АЛКОН, 2018. – 96 с.
93. Стили сучасного танцю контемпорарі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ocnt.com.ua/stili-suchasnogo-tancyu-kontemporari/>.
94. Танець модерн в художній культурі ХХ століття [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://allref.com.ua/uk/skachaty>.
95. Танець модерн для дітей [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.gildiaballet.com.ua/ru/vystavy-2/2-uncategorised/159-tanets-modern>.
96. Теоретико-методичні основи виховання творчої особистості учнів в умовах позашкільних навчальних закладів. К., 2006. – 200 с.
97. Ткаченко І., Чень Чжень. Методики викладання класичного танцю для спортсменів-гімнастів // Priority directions of science and technology development : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. (24–26 січня 2021 р.). – Київ, 2021. – С. 187–193.
98. Теорія і методика хореографії у питаннях і відповідях: навчальний посібник для студентів спеціальності «Хореографія» / за заг. ред. О. В. Мартиненко. – Мелітополь: ПП Скребейко П. В., 2018. – 344 с.
99. Хендрик О. Поняття contemporary dance та композиції його хореографічного тексту // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. – 2017. – № 3. – С. 128–133.
100. Федій О. А. Естетотерапія: навчальний посібник. – Київ: Центр учбової літератури, 2007. – 256 с.
101. Фриз П. І. Теорія і методика хореографічної роботи з дітьми: навчально-методичний посібник для студентів спеціальності «Хореографія». – Дрогобич: ДДПУ, 2006. – 344 с.
102. Чорнобай І. Становлення сучасного хореографічного мистецтва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/2731>.
103. Шариков Д. Класифікація сучасної хореографії. – Київ, 2008. – 180 с.
104. Шариков Д. Теорія, історія та практика сучасної хореографії: генезис і класифікація сучасної хореографії – напрями, стилі, види. – Київ: КиМУ, 2010. – 208 с.
105. Шалапа С. В., Корисько Н. М. Методика роботи з хореографічним колективом: підручник. Ч. 1. – Київ: НАКККіМ, 2015. – 252 с.

106. Шалапа С. В., Корисько Н. М. Методика роботи з хореографічним колективом: підручник. Ч. 2. – Київ: НАКККіМ, 2015. – 220 с.
107. Шевчук А. Дитяча хореографія: програма та навчально-методичне забезпечення хореографічної діяльності дітей від 3 до 7 років: навчально-методичний посібник. – Київ: Школа «Світ», 2008. – 128 с.
108. Шестопал Л. В. Бальний танець: новітні рефлексії українських дослідників. // Танцювальні студії, 2022. 5(1), 78–84.
109. Щодо збереження мережі позашкільних навчальних закладів [Електронний ресурс] // Лист МОН від 29.01.2015 р. № 1/9–40. – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/pozashk_osv/45665/.
110. Цветкова Л. Методика викладання класичного танцю. – Київ, 2005. – 268 с.

Навчальне видання

МАКСИМЕНКО Анатолій Іванович,
ОМЕЛЬЯНЕНКО Катерина Анатоліївна,
ОМЕЛЬЯНЕНКО Захар Валерійович

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ХОРЕОГРАФІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Навчально-методичний посібник

Комп'ютерна верстка С.П. Цьома

Підписано до друку 23.06.2025 р.
Формат 60×84/16. Гарнітура Cambria.
Папір офсетний. Друк офсетний. Ум. друк. арк. 12,79.
Ум.-фарб. відб. 12,79. Обл.-вид. арк 10,43.
Тираж 100 пр. Вид № 58.

Видавець і виготовлювач: ФОП Цьома С.П.
40002, м. Суми, вул. Роменська, 100.
Тел.: 066-293-34-29.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
серія ДК, № 5050 від 23.02.2016